HENRIK IBSEN

RAȚA SĂLBATICĂ
•
ROSMERSHOLM
•
FEMEIA MĂRII
•
HEDDA GABLER
•
CONSTRUCTORUL SOLNESS
•

TEATRU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

HENRIK IBSEN

Henrik Ibsen

Teatru

În trei volume

Volumul III

Bucureşti 1966
Editura pentru Literatură Universală

Raţa sălbatică

Dramă în cinci acte

(*1884*)

În româneşte de
H. Grămescu şi *N. Filipovici*

Personajele

WERLE, mare comerciant, proprietar de uzină etc.
GREGERS WERLE, fiul său.
BĂTRÂNUL EKDAL.
HJALMAR EKDAL, fiul bătrânului, fotograf.
GINA EKDAL, soţia lui Hjalmar.
HEDVIG, fiica lor, în vârstă de 14 ani.
DOAMNA SØRBY, menajeră în casa lui Werle.
RELLING, medic.
MOLVIK, fost teolog.
GRÅBERG, contabil.
PETTERSEN, servitor al lui Werle.
JENSEN, lacheu.
UN DOMN GRAS CU FAŢA PALIDĂ.
UN DOMN CU CHELIE.
UN DOMN MIOP.
ALŢI ŞASE DOMNI, oaspeţi ai lui Werle.
MAI MULŢI LACHEI.

(*Primul act se petrece în casa lui Werle; celelalte patru, în casa fotografului Ekdal.*)

Actul I

(În casa lui Werle. Cameră de lucru mobilată frumos şi confortabil; raft cu cărţi, fotolii; la mijloc, un birou cu hârtii şi registre; lămpi aprinse, cu abajururi verzi, în aşa fel încât încăperea să fie luminată slab. În fund, între draperiile trase în lături, o uşă cu două canaturi, deschisă.

Prin uşa aceasta se vede o încăpere mare, elegantă, luminată puternic de lămpi şi candelabre. În faţă, la dreapta, o uşă mică, cu draperie, duce din camera de lucru spre birouri. În faţă, la stânga, un cămin în care străluceşte jarul; ceva mai încolo, o uşă dublă dă spre sufragerie.

Pettersen, servitorul lui Werle, în livrea, şi Jensen, în frac negru, aranjează camera de lucru.

La fel în încăperea cea mare din fund, câţiva lachei fac ordine şi aprind luminile. Din sufragerie străbate zarva conversaţiilor şi a hohotelor de râs; cineva bate cu cuţitul într-un pahar. Se face linişte.

Se ţine un toast; apoi strigăte de „bravo” şi iarăşi rumoarea conversaţiilor.)

PETTERSEN (*aprinde o lampă de pe cămin şi aşază abajurul deasupra ei*) Iaca, Jensen, ascultă o clipă; bătrânul stă acum la masă şi-nchină un pahar în sănătatea doamnei Sørby.

JENSEN (*împingând un fotoliu*) O fi adevărat ce spune lumea că e ceva-ntre ei?

PETTERSEN Cine dracu să ştie?

JENSEN Mare berbant a fost la vremea lui.

PETTERSEN O fi fost.

JENSEN Cică masa de azi s-ar da în cinstea lui fiu-său.

PETTERSEN Da. Fiu-său a sosit ieri acasă.

JENSEN N-am ştiut că domnul Werle are un băiat.

PETTERSEN Păi are, da stă la uzina din Høydal. De când slujesc eu în casa lor, n-a venit niciodată aici în oraş.

UN LACHEU (*la uşa celeilalte camere*) Hei, Pettersen! A venit un bătrân care…

PETTERSEN (*bombănind*) Da ce dracu mai caută şi ăsta?

(*Bătrânul Ekdal apare pe uşa din dreapta. E îmbrăcat într-o jachetă jerpelită, cu guler înalt; are mănuşi de lână; în mână ţine un baston şi o şapcă de piele; strânge la subsuoară un pachet învelit în hârtie de ambalaj. Poartă o perucă murdară cu părul castaniu şi o mustăcioară căruntă. Pettersen îi iese înainte.*)

Vai, domnule Ekdal! Ce cauţi dumneata aici?

EKDAL Aş avea un pic de treabă la birou, Pettersen.

PETTERSEN Biroul e închis de o oră, şi…

EKDAL Prietene, tot aşa mi s-a spus şi la poartă. Da Gråberg e tot acolo. Fii bun, Pettersen, şi lasă-mă să intru la el. (*Arătând spre uşa cu draperie.*) Am mai fost eu pe-acolo.

PETTERSEN Bine. Hai, du-te. (*Deschizând uşa.*) Da ai grijă să ieşi pe unde trebuie. Avem musafiri.

EKDAL Ştiu. Hm! Mulţumesc, dragă Pettersen. Îţi mulţumesc, bunul meu prieten. (*Bombănind încet.*) Dobitocule! (*Intră în birou. Pettersen închide uşa după el.*)

JENSEN Lucrează şi el în birou?

PETTERSEN Nu. Numa-aşa, când e mai mult de lucru, capătă câte ceva de scris acasă. Da moş Ekdal a fost şi el cineva la vremea lui.

JENSEN Sigur, se vede că a fost cineva.

PETTERSEN He, he – a fost locotenent, dacă vrei să ştii.

JENSEN Ba, drace! Locotenent!

PETTERSEN Zău aşa! Pe urmă s-a băgat în nişte afaceri cu păduri

sau nu ştiu cu mai ce. Se zice că i-a făcut domnului Werle o poznă mare de tot. Pe-atunci lucrau amândoi la uzina din Høydal. Ehei! Îl cunosc bine pe bătrânul Ekdal. Bem uneori câte-un biter sau câte-o sticlă de bere bavareză, la madam Eriksen.

JENSEN E, bine că-i dă mâna să cheltuiască atâtea parale!

PETTERSEN Ba nu, domnule! Cheltuiala mă priveşte numai pe mine. Se cade să fiu darnic cu un om scăpătat, care cândva a fost cineva.

JENSEN O fi dat faliment, ai?

PETTERSEN Ţţ! Mai rău. A fost condamnat.

JENSEN Condamnat?!

PETTERSEN Ori poate numai arestat. (*Ascultând.*) Sst! S-au ridicat de la masă.

(*Câţiva lachei deschid uşa de la sufragerie. Doamna Sørby iese conversând cu nişte domni. După ei, pe rând, vin comesenii, între care şi Werle. Ultimii ies Hjalmar Ekdal şi Gregers Werle.*)

DOAMNA SØRBY (*În trecere, adresându-se lui Pettersen*) Pettersen, serveşte, te rog, cafeaua în salonul de muzică.

PETTERSEN Prea bine, doamnă Sørby. (*Doamna Sørby şi doi domni traversează camera şi ies pe uşa din dreapta. Pettersen şi Jensen se retrag tot pe acolo.*)

DOMNUL CEL GRAS (*către Domnul cu chelie*) Uf! Dineul ăsta a fost prea îmbelşugat!

DOMNUL CU CHELIE O! Cu puţină bunăvoinţă se mai poate rezista vreo trei ore.

DOMNUL CEL GRAS Da, dar după aceea, după aceea, dragă şambelane!

UN AL TREILEA DOMN Ne aşteaptă o cafea moca şi un maraschino în salonul de muzică.

DOMNUL CEL GRAS Bravo! Poate că ne şi cântă doamna Sørby

ceva.

DOMNUL CU CHELIE (*în şoaptă*) Numai de nu s-ar apuca să-şi bată joc de noi!

DOMNUL CEL GRAS A, nu! Berta nu-şi trădează vechii ei prieteni.

(*Intră toţi, râzând, în odaia cealaltă.*)

WERLE (*încet şi posomorât*) Mi se pare, Gregers, că nimeni n-a băgat de seamă.

GREGERS (*privindu-l*) Ce anume?

WERLE Nici tu n-ai observat?

GREGERS Ce să observ?

WERLE Am fost treisprezece la masă.

GREGERS Aşa? Am fost treisprezece?

WERLE (*aruncând o privire spre Hjalmar Ekdal*) De obicei nu suntem decât doisprezece. (*Către ceilalţi.*) Poftiţi, domnilor! (*El şi cei rămaşi în urmă, afară de Hjalmar şi Gregers, ies pe uşa din dreapta, în fund.*)

HJALMAR (*care a auzit convorbirea*) Nu trebuia să-mi trimiţi invitaţia, Gregers.

GREGERS Ei, na! Masa a fost dată în cinstea mea. Puteam să-l uit pe singurul şi cel mai bun prieten al meu?

HJALMAR Nu cred că tatălui tău i-a făcut plăcere totuşi. De altfel, eu nu vin niciodată pe-aici.

GREGERS Ştiu, însă trebuia să te văd şi să vorbesc cu tine. Plec înapoi în curând… Şi iată, noi, atât de buni prieteni pe vremuri, la şcoală, nu ne-am mai văzut de-atâta timp… Sunt vreo şaisprezece-şaptesprezece ani de-atunci.

HJALMAR Zău, atâta să fie de-atunci?

GREGERS Atâta, da! Cum o duci? Arăţi bine. Te-ai mai îngrăşat, te-ai făcut mai vânjos.

HJALMAR Hm! Vânjos – e cam prea mult spus! Ce-i drept, sunt

mai în putere decât odinioară.

GREGERS Da, da. Nu te-ai schimbat deloc la înfăţişare.

HJALMAR (*cu glas sumbru*) În schimb, ce e în mine… Sunt cu totul altul, crede-mă. Pesemne ştii ce prăbuşire îngrozitoare am suferit eu şi ai mei, de când nu ne-am mai văzut!

GREGERS (*mai încet*) Ce face tatăl tău acum?

HJALMAR Să nu mai vorbim despre asta, dragul meu. Sărmanul, nefericitul meu tată stă, se-nţelege, la mine. Nu mai are pe nimeni pe lume. Nici nu ştii cât mă doare inima când vorbesc despre el. Mai bine povesteşte-mi ce faci tu de-atâta vreme acolo, sus, la uzină?

GREGERS Trăiesc ca un pustnic şi am prilejul să mă gândesc la multe şi de toate. Vino aici, să stăm mai comod. (*Se aşază într-un fotoliu lângă cămin şi îl roagă pe Hjalmar să ia loc alături*, *pe un altul.*)

HJALMAR (*cu blândeţe*) În orice caz, îţi mulţumesc, Gregers, că m-ai poftit azi la tatăl tău; îmi dau seama că tu nu ai nimic împotriva mea.

GREGERS (*uimit*) Cum ai putut să-ţi imaginezi că aş avea ceva împotriva ta?

HJALMAR Ai avut, în primii ani. Nu poţi tăgădui.

GREGERS În care primii ani?

HJALMAR După marea nenorocire. Era şi firesc să fii împotriva mea. A atârnat numai de un fir de păr ca tatăl tău să nu fie târât şi el în… în acele încurcături îngrozitoare!

GREGERS Şi de-aceea trebuia să am eu ceva împotriva ta? Cine ţi-a băgat în cap ideea asta?

HJALMAR Ştiu că ai fost supărat pe mine. Chiar tatăl tău mi-a spus.

GREGERS (*înmărmurit*) Tata? Da, da. Hm! Vasăzică de aceea nu mi-ai mai dat niciun semn de viaţă?

HJALMAR Da.

GREGERS Nici măcar când ai plecat să te faci fotograf?!

HJALMAR Tatăl tău mi-a spus să nu-ţi mai scriu niciodată nimic.

GREGERS (*privind fix înaintea lui*) Da, da, poate că a avut dreptate. Spune-mi însă, Hjalmar: eşti mulţumit cu situaţia ta actuală?

HJALMAR (*suspinând uşor*) O, da, sunt mulţumit. N-aş putea să spun altfel. La început mi-a fost destul de nelaîndemână într-o situaţie atât de diferită faţă de cea din trecut.. Se schimbaseră dintr-odată atâtea lucruri!… Groaznica ruină a tatălui meu… ruşinea şi umilinţa, Gregers!…

GREGERS (*cutremurându-se*) Da, da. Da, da.

HJALMAR Nu mai era chip să mă gândesc la continuarea studiilor. Nu mai aveam un ban în casă. Datorii, în schimb, destule… Mai ales faţă de tatăl tău, mi se pare.

GREGERS Hm!…

HJALMAR Şi-atunci mi-am zis că cel mai bun lucru pe care-l aveam de făcut, era să rup dintr-odată toate vechile legături. M-a sfătuit să procedez aşa mai ales tatăl tău. Pe urmă s-a îngrijit de mine şi m-a ajutat mult.

GREGERS Tata?…

HJALMAR Da! N-ai ştiut? De unde era să scot bani ca să învăţ meseria de fotograf şi să deschid un atelier? Asemenea ispravă costă ceva parale.

GREGERS Şi toate cheltuielile astea le-a suportat tata?

HJALMAR Da. Chiar nu ştii nimic? Credeam că ţi-a scris şi ţie.

GREGERS Nu mi-a scris niciun cuvânt. O fi uitat, pesemne. Nu ne-am scris decât scrisori de afaceri. Vasăzică, tata a fost cel care…

HJALMAR Hotărât! A vrut să nu ştie nimeni. Dar el a fost. Şi tot el m-a ajutat să mă căsătoresc. Ori… poate nici asta n-ai ştiut?

GREGERS Nu, nici asta n-am ştiut. (*Strângându-l în braţe.*) Nu-ţi închipui însă, dragă Hjalmar, cât de mult mă bucură tot ce-mi spui…

dar mă şi supără. Poate că l-am nedreptăţit pe tata… în unele privinţe. Se pare, totuşi, că are un suflet. O conştiinţă, poate…

HJALMAR Conştiinţă?

GREGERS Da, cum vrei să-i spui? Îţi repet că nu am cuvinte să-mi exprim bucuria pe care o simt auzind astfel de lucruri despre tatăl meu. Vasăzică eşti căsătorit, Hjalmar? N-aş fi bănuit. Şi eşti fericit în căsnicie?

HJALMAR O, da, desigur. Am o soţie cât se poate de harnică şi de bună. Şi destul de cultivată.

GREGERS (*puţin mirat*) Se poate, se poate.

HJALMAR Te învaţă viaţa. Contactul zilnic cu mine… Afară de asta, adeseori vin la noi şi câţiva prieteni distinşi. Te asigur că nu ai mai recunoaşte-o pe Gina.

GREGERS Pe Gina?

HJALMAR Da, dragul meu. Nu-ţi mai aduci aminte că i se spunea Gina?

GREGERS Cui i se spunea Gina? Nu ştiu absolut nimic.

HJALMAR Ai uitat că a slujit câtva timp la voi în casă?

GREGERS (*uitându-se la el*) O fi Gina Hansen?

HJALMAR Da, sigur, Gina Hansen!

GREGERS …Cea care era fată în casă la noi în ultimul an, cât a fost mama bolnavă?

HJALMAR Da, exact. Eu ştiu însă precis, dragă prietene, că tatăl tău ţi-a scris despre căsătoria mea.

GREGERS (*care s-a ridicat*) Da, mi-a scris, însă nu… (*Se plimbă prin cameră.*) Stai puţin… Poate că… Să mă gândesc mai bine. Tata scrie totdeauna atât de puţin… (*Se aşază pe braţul fotoliului.*) Ba nu, zău, spune-mi, Hjalmar… E nostim… Cum ai cunoscut-o pe Gina, pe soţia ta?

HJALMAR Foarte simplu. Gina n-a mai rămas multă vreme la

voi. În casa voastră era o adevărată harababură din cauza bolii mamei tale. Gina n-a putut să mai reziste. A anunţat că nu mai poate servi şi a plecat. Asta s-a întâmplat cu un an înainte de moartea mamei tale… sau poate chiar în acelaşi an.

GREGERS În acelaşi an. Eram atunci la uzină. Şi pe urmă?

HJALMAR Gina s-a întors la maică-sa, o oarecare madam Hansen, o femeie de treabă şi harnică, într-adevăr, care ţinea o mică ospătărie. Avea şi o cameră de închiriat, frumoasă şi confortabilă.

GREGERS Şi tocmai tu ai avut noroc să dai peste ea, nu-i aşa?

HJALMAR Da-a; de altfel, chiar tatăl tău m-a îndrumat acolo. Aşa am cunoscut-o pe Gina.

GREGERS Şi pe urmă v-aţi logodit?

HJALMAR Da. Tinerii se îndrăgostesc foarte repede… Hm!

GREGERS (*se ridică şi se plimbă puţin*) Spune-mi, te rog, erai logodit când te-a ajutat tata să te faci fotograf?

HJALMAR Da, exact; voiam să-mi fac un rost în viaţă şi să mă văd cât mai curând la casa mea. Aşa că atât tatăl tău cât şi eu am socotit că meseria de fotograf e cea mai uşor de învăţat. Asta a fost şi părerea Ginei. De altfel, ea însăşi tocmai începuse să înveţe să retuşeze.

GREGERS A fost, cu alte cuvinte, o întâmplare minunată.

HJALMAR (*se ridică, mulţumit*) Nu-i aşa? O întâmplare minunată!

GREGERS Da, trebuie să recunosc. Tata a fost un fel de providenţă pentru tine.

HJALMAR (*mişcat*) Nu l-a părăsit în restrişte pe fiul vechiului său prieten. Un om cu suflet mare!

(*Intră doamna Sørby, la braţ cu Werle.*)

DOAMNA SØRBY Nicio vorbă, dragă Werle! Nu te mai las să stai acolo, în lumina aceea orbitoare. Îţi face rău.

WERLE (*lăsând-o pe doamna Sørby de braţ, îşi acoperă ochii cu mâna*)

Mi se pare că ai dreptate.

(*Intră Pettersen şi Jensen cu tăvile.*)

DOAMNA SØRBY (*către oaspeţii din cealaltă cameră*) Vă rog, domnilor! Cine doreşte un pahar de punci, să-şi dea osteneala să treacă dincoace.

DOMNUL CEL GRAS (*apropiindu-se de doamna Sørby*) O, Doamne! Adevărat că aţi suprimat binecuvântata libertate a fumatului?

DOAMNA SØRBY Da, pe întregul domeniu al domnului Werle, fumatul este oprit, domnule şambelan.

DOMNUL CU CHELIE Când aţi introdus această restricţie grea, doamnă Sørby?

DOAMNA SØRBY După ultimul dineu, domnule şambelan. Câteva persoane şi-au permis atunci să întreacă măsura.

DOMNUL CU CHELIE Şi nu îngăduiţi nimănui, doamnă Berta, să întreacă un pic măsura? Nu îngăduiţi deloc?

DOAMNA SØRBY Sub niciun cuvânt, domnule şambelan Balle.

(*Majoritatea oaspeţilor s-au adunat în camera de lucru a lui Werle. Servitorii servesc punciul.*)

WERLE (*către Hjalmar, aşezat mai încolo, la o masă*) Ce studiezi acolo, Ekdal?

HJALMAR Un album, domnule Werle.

DOMNUL CU CHELIE (*care umblă de colo până colo*) Aha, fotografii! Te interesează, fără-ndoială.

DOMNUL CEL GRAS (*aşezat într-un fotoliu*) N-ai adus şi câteva fotografii executate de dumneata?

HJALMAR Îmi pare rău, nu!

DOMNUL CEL GRAS Era bine să fi adus câteva. Când te uiţi la fotografii, parcă ţi se uşurează digestia.

DOMNUL CU CHELIE E şi asta o distracţie, la urma urmei.

DOMNUL MIOP Şi orice contribuţie în acest sens, e primită cu

recunoştinţă.

DOAMNA SØRBY Domnul şambelan vrea să spună că cine e invitat la masă trebuie să şi muncească pentru ea, domnule Ekdal.

DOMNUL CEL GRAS Într-o casă unde se mănâncă aşa de bine, ar fi o adevărată plăcere.

DOMNUL CU CHELIE O, Doamne! Când e vorba de lupta pentru existenţă…

DOAMNA SØRBY Aici aveţi dreptate!

(*Conversaţia continuă, presărată cu glume şi râsete.*)

GREGERS (*încet, către Hjalmar*) Spune şi tu ceva, Hjalmar.

HJALMAR (*încurcat*) Ce să spun?

DOMNUL CEL GRAS Nu sunteţi de părere, domnule Werle, că vinul de Tokai poate fi considerat o băutură relativ sănătoasă pentru stomac?

WERLE (*de lângă cămin*) Vinul de Tokai pe care l-aţi băut azi, pot să-l garantez în orice caz cu toată încrederea. E din recolta unuia dintre cei mai buni ani. Cred că şi dumneavoastră v-aţi dat seama.

DOMNUL CEL GRAS Hotărât, avea un gust extraordinar de delicat.

HJALMAR (*nesigur*) E vreo deosebire de la o recoltă la alta?

DOMNUL CEL GRAS (*râzând*) Ei nu, că eşti superb!

WERLE (*zâmbind*) Dumneata nu meriţi să ţi se ofere nici măcar o picătură de vin nobil.

DOMNUL CU CHELIE Cu vinurile de Tokai e ca şi cu fotografiile, domnule Ekdal. Au nevoie de lumina soarelui. Sau poate că nu-i aşa?

HJALMAR Da, lumina face mult.

DOAMNA SØRBY E întocmai ca şi cu şambelanii noştri. Şi ei, cum se spune, au o grozavă nevoie de „soare”.

DOMNUL CU CHELIE Aoleu, ne-ai zis-o!

DOMNUL MIOP Doamna se dezlănţuie…

DOMNUL CEL GRAS …şi încă pe seama noastră. (*Ameninţând-o.*) Doamnă Berta, doamnă Berta!

DOAMNA SØRBY E foarte adevărat însă că recoltele se deosebesc mult de la an la an. Cele vechi sunt şi cele mai bune.

DOMNUL MIOP Cum văd, mă consideraţi printre cei bătrâni?

DOAMNA SØRBY O, nu, nicidecum!

DOMNUL CU CHELIE Se şi vede. Dar pe mine, simpatică doamnă Sørby?

DOMNUL CEL GRAS Dar pe mine? Câţi ani îmi daţi?

DOAMNA SØRBY Vă dau anii cei mai dulci, domnule. (*Ia un pahar de punci; domnii râd şi glumesc cu ea.*)

WERLE Doamna Sørby găseşte totdeauna o soluţie, dacă vrea. Puneţi mâna pe pahare, domnilor. Pettersen, ai grijă de… Gregers, să ciocnesc şi cu tine un pahar! (*Gregers rămâne nemişcat.*) Nu vrei şi tu, Ekdal? N-am avut prilejul să ciocnim în timpul mesei.

(*Contabilul Gråberg îşi bagă capul pe uşa cu draperie.*)

GRÅBERG Vă rog să mă iertaţi, domnule Werle, dar nu pot ieşi.

WERLE Ce! Te-au încuiat iar în birou?

GRÅBERG Da, şi Flakstad a plecat cu cheile.

WERLE Atunci treci pe-aici.

GRÅBERG Mai e însă cineva.

WERLE Bine, bine. Treceţi amândoi. Nu vă jenaţi.

(*Vin din birou Gråberg şi bătrânul Ekdal.*)

WERLE (*fără voia lui*) Ah! (*Râsetele şi conversaţia oaspeţilor se sting treptat. Hjalmar tresare văzându-l pe tatăl său, pune paharul pe masă şi se întoarce către cămin.*)

EKDAL (*fără a se uita la cineva, face plecăciuni în dreapta şi în stânga şi înaintează bombănind*) Să fie cu iertăciune, vă rog! Am venit pe unde nu se cuvine. Era uşa încuiată. Vă rog să mă iertaţi.

(*Iese împreună cu Gråberg pe uşa din dreapta, în fund.*)

WERLE (*printre dinţi*) Afurisitul de Gråberg!

GREGERS (*cu gura deschisă, privindu-l ţintă pe Hjalmar*) E uluitor!

DOMNUL CEL GRAS Ce s-a întâmplat? Cine-a fost?

GREGERS N-a fost nimeni. Contabilul şi încă cineva.

DOMNUL MIOP (*către Hjalmar*) Îl cunoşti pe celălalt?

HJALMAR Habar n-am cine e. Nici n-am băgat de seamă…

DOMNUL CEL GRAS (*ridicându-se*) Ce dracu e la mijloc? (*Se duce la ceilalţi oaspeţi şi vorbeşte încet cu ei.*)

DOAMNA SØRBY (*în şoaptă, către servitor*) Strecoară-i ceva şi lui. Vezi ce ai mai bun.

PETTERSEN (*dând din cap*) Am înţeles, doamnă. (*Iese.*)

GREGERS (*încet*, *emoţionat*, *către Hjalmar*) Vasăzică, el era!

HJALMAR Da.

GREGERS Şi tu spuneai că nu-l cunoşti!

HJALMAR (*şoptind cu aprindere*) Puteam eu…

GREGERS Să nu-ţi recunoşti tatăl?

HJALMAR (*îndurerat*) O! Dacă ai fi fost în locul meu…

(*Convorbirile dintre oaspeţi, care s-au purtat până acum cu glasuri domoale, devin deodată zgomotoase.*)

DOMNUL CU CHELIE (*apropiindu-se prietenos de Hjalmar şi de Gregers*) Aha! V-aţi tras deoparte şi depănaţi amintiri din vremea studenţiei? Cum! Nu fumezi, domnule Ekdal? Vrei un foc? Adică stai… N-avem voie.

HJALMAR Vă mulţumesc, eu nu…

DOMNUL CEL GRAS Nu vreţi să ne declamaţi o poezie frumoasă, domnule Ekdal? Pe vremuri vă plăcea să recitaţi!

HJALMAR Îmi pare tare rău, dar nu mai ştiu niciuna.

DOMNUL CEL GRAS Păcat, mare păcat! Ce să mai inventăm, Balle?

(*Ambii domni trec în cealaltă cameră.*)

HJALMAR (*posomorât*) Gregers, eu plec… Vezi, când un om a simţit pe propria-i piele lovitura sorţii… Salută-ţi tatăl din partea mea.

GREGERS Da, da. Te duci de-a dreptul acasă?

HJALMAR Da. De ce întrebi?

GREGERS Poate că trec mai târziu pe la tine.

HJALMAR Nu, nu trebuie. Nu la mine. Locuinţa mea e tristă, Gregers, mai ales după un ospăţ strălucit ca ăsta. Ne putem însă întâlni în oraş, oriunde şi oricând.

DOAMNA SØRBY (*apropiindu-se discret*) Pleci, Ekdal?

HJALMAR Da, plec.

DOAMNA SØRBY Salut-o pe Gina din partea mea.

HJALMAR Vă mulţumesc.

DOAMNA SØRBY Şi spune-i că o să trec pe la ea zilele astea.

HJALMAR Da, îi spun. (*Către Gregers.*) Rămâi aci. Vreau să mă strecor neobservat. (*Trece în camera cealaltă, apoi iese prin dreapta.*)

DOAMNA SØRBY (*încet, către servitorul care s-a întors*) I-ai dat ceva bătrânului?

PETTERSEN Cum nu! I-am dat o sticlă de coniac.

DOAMNA SØRBY Nu puteai să găseşti ceva mai bun?

PETTERSEN Fiţi fără grijă, doamnă. Coniacul îi place grozav.

DOMNUL CEL GRAS (*în pragul uşii, cu nişte note de muzică în mână*) Nu vreţi să cântăm ceva împreună, doamnă Sørby?

DOAMNA SØRBY De ce nu? Să cântăm.

OASPEŢII Bravo! Bravo!

(*Doamna Sørby şi toţi oaspeţii trec în camera din dreapta. Gregers rămâne lângă cămin. Werle caută ceva pe birou şi parcă ar vrea să-l vadă plecând şi pe Gregers, dar întrucât acesta nu se urneşte, se îndreaptă şi el spre uşă.*)

GREGERS Tată, nu vrei să mă aştepţi o clipă?

WERLE (*oprindu-se*) Ce este?

GREGERS Vreau să-ţi spun câteva cuvinte.

WERLE N-ar fi mai potrivit să mi le spui după ce vom rămâne singuri?

GREGERS Nu. S-ar putea întâmpla să nu rămânem deloc singuri.

WERLE (*venind mai aproape*) Ce vrei să-mi spui?

(*Se aud acorduri de pian din salonul de muzică.*)

GREGERS Cum ai putut lăsa o familie să ajungă în halul în care a ajuns?

WERLE Te referi, poate, la familia Ekdal?

GREGERS Exact! Locotenentul Ekdal îţi era cândva foarte apropiat.

WERLE Da, din păcate, prea apropiat. Prietenia asta m-a usturat rău mulţi ani de zile. Lui trebuie să-i mulţumesc că am rămas şi eu cu reputaţia oarecum pătată.

GREGERS A fost el, în adevăr, singurul vinovat?

WERLE Cine altul putea să mai fie? Spune şi tu.

GREGERS Dar aţi făcut împreună marea tranzacţie cu pădurea.

WERLE Da, dar nu Ekdal a executat planurile de exploatare… falsificându-le? El singur a frustrat fiscul prin tăierile ilicite de pădure pe terenurile statului. El singur a operat. Habar n-aveam ce făcea acolo sus locotenentul Ekdal.

GREGERS Nici locotenentul Ekdal nu ştia ce făcea acolo sus.

WERLE Se prea poate. Fapt e însă că el a fost condamnat, iar eu am fost achitat.

GREGERS Ştiu: împotriva ta nu s-au putut aduce dovezi.

WERLE Achitarea e achitare. Dar ce tot scormoneşti lucrurile astea trecute, care mi-au scos atâţia peri albi pe vremuri? Te-ai gândit tu la ele vreodată? Te asigur, Gregers, că aici în oraş

asemenea lucruri s-au uitat de mult, în ceea ce mă priveşte pe mine.

GREGERS Dar nenorocita familie Ekdal?…

WERLE Ce s-ar fi cuvenit, după tine, să fac pentru ea? Când a fost pus în libertate, Ekdal era un om prăbuşit şi nimeni nu mai avea cum să-l ajute. Sunt oameni care, numai cu câteva alice în trup, cad şi se duc la fund, şi nu mai ies niciodată la suprafaţă. Crede-mă pe cuvânt, Gregers. I-am ajutat pe cât mi-a stat în putinţă, într-o vreme când nu-mi era îngăduit să mă descopăr, ca să nu stârnesc tot felul de bănuieli şi de bârfeli…

GREGERS Bănuieli? Da, da, fireşte…

WERLE Îi dau lui Ekdal să copieze acasă lucrări de birou şi îl plătesc mai mult decât merită.

GREGERS (*fără să se uite la el*) Hm! Nu mă îndoiesc.

WERLE Râzi? Poate că totuşi te îndoieşti de ceea ce-ţi spun. În registrele mele, e drept, nu figurează astfel de plăţi; nu le înregistrez niciodată.

GREGERS (*zâmbind rece*) Ei da, mă rog, sunt anumite plăţi care nu-i bine să fie înregistrate.

WERLE (*uimit*) Ce vrei să insinuezi?

GREGERS (*îndârjit*) Ai consemnat în registre plăţile pe care le-ai făcut pentru Hjalmar Ekdal ca să-l înveţi meseria de fotograf?

WERLE Eu? Cum era să le consemnez?

GREGERS Ştiu acum că ai făcut asemenea plăţi pentru el. Şi mai ştiu că tot tu l-ai ajutat să-şi deschidă atelierul.

WERLE Şi se mai spune că nu am făcut nimic pentru familia Ekdal. Pot să te asigur că aceşti oameni m-au silit şi la alte plăţi.

GREGERS Ai înregistrat vreuna?

WERLE De ce mă întrebi?

GREGERS Am motivele mele. Spune-mi, te rog, când te ocupai atâta de fiul bătrânului tău prieten nu era tocmai pe vremea când el

se pregătea de însurătoare?

WERLE La dracu!… Parcă… după atâţia ani… mai pot să-mi aduc aminte?…

GREGERS Mi-ai trimis pe-atunci o scrisoare; o scrisoare de afaceri, fireşte. Într-un scurt post-scriptum adăugai că Hjalmar Ekdal s-a căsătorit cu o oarecare domnişoară Hansen.

WERLE Da, exact. Aşa se numea tânăra.

GREGERS Nu mi-ai scris însă că acea domnişoară Hansen era Gina Hansen, fosta fată-în-casă la noi.

WERLE (*râde ironic, dar silit*) Nu ţi-am spus, pentru că nu mi-am închipuit că te interesa în mod deosebit fosta noastră fată-în-casă.

GREGERS Nici nu mă interesa. (*Coborând tonul.*) Erau însă, la noi în casă, alţii care se interesau de ea în mod cu totul deosebit.

WERLE Ce vrei să spui? (*Iritat.*) Faci cumva aluzie la mine?

GREGERS (*încet, dar ferm*) Da, la tine!

WERLE Îndrăzneşti?… Cutezi?… Cum poate ingratul ăsta, fotograful ăsta?… Cum se încumetă el să vină cu astfel de acuzări?

GREGERS Hjalmar n-a spus niciun cuvânt în privinţa asta. Cred că nici nu bănuieşte.

WERLE De unde-ai scos atunci toată povestea? Cine-a putut să-ţi spună asemenea gogoriţe?…

GREGERS Nefericita, sărmana mea mamă; ea mi-a spus, atunci când am văzut-o pentru ultima oară.

WERLE Mama ta! Păi da, era de aşteptat. Întotdeauna voi doi aţi stat alături… Ea te-a înstrăinat de mine încă de la bun început.

GREGERS Nu, nu ea, ci suferinţele şi jignirile pe care le-a îndurat aici, până ce s-a prăbuşit şi s-a stins în durere.

WERLE O! N-a avut de suferit şi de îndurat mai mult decât alţii, în orice caz. Dar cu bolnăvicioşii şi cu exaltaţii e greu… Am destulă experienţă în privinţa asta. Şi iată acum vii tu cu bănuieli, scornind

tot felul de calomnii împotriva tatălui tău! Eu cred, Gregers, că la vârsta ta ar trebui să-ţi schimbi felul de viaţă.

GREGERS Da, poate; va veni şi vremea aceea.

WERLE Poate că şi starea ta sufletească s-ar mai schimba, n-ai mai fi atât de posac ca acum. Unde o să ajungi muncind an de an acolo, sus, la uzină, ca un simplu funcţionar, fără să cheltuieşti un ban peste salariul tău? E curată nebunie din partea ta.

GREGERS Da, eram sigur că vom ajunge aici.

WERLE Te înţeleg. Vrei să fii independent. Nu vrei să-mi datorezi nimic. Dar, iată, ai acum prilejul să devii independent, să fii propriul tău stăpân.

GREGERS Da?… Cum?

WERLE Când ţi-am scris să vii îndată, aici, la oraş… hm!…

GREGERS Da… Ce vrei, la urma urmei, de la mine? De azi dimineaţă tot aştept să aflu.

WERLE Vreau să-ţi propun să devii asociatul firmei noastre.

GREGERS Eu? La firma ta? Asociat?

WERLE Da. Pentru asta nu e obligatoriu să locuim împreună. Tu poţi prelua afacerea aici, în oraş, iar eu aş pleca la uzină.

GREGERS Aşa ai vrea tu?

WERLE Da, pentru că nu mai ţin la tăvăleală cum ţineam altădată. Trebuie să-mi cruţ ochii, Gregers; a cam început să-mi slăbească vederea.

GREGERS Întotdeauna ai avut vederea slabă.

WERLE Nu ca acum. Afară de asta, împrejurările ar putea să mă oblige să stau la munte… cel puţin câtva timp.

GREGERS Niciodată nu mi-am închipuit una ca asta.

WERLE Ascultă, Gregers. Ne despart multe lucruri. Suntem, totuşi, tată şi fiu. Mi se pare că ar trebui să ajungem la un fel de înţelegere.

GREGERS Aşa, de ochii lumii?

WERLE Ba chiar serios. Gândeşte-te, Gregers. Nu crezi că s-ar cuveni? Ce zici?

GREGERS (*privindu-l cu răceală*) Bănuiesc că e altceva la mijloc.

WERLE Ce altceva?

GREGERS Poate că ai nevoie de mine pentru un anumit scop.

WERLE Două fiinţe care sunt în relaţii atât de strânse cum suntem noi, fireşte că întotdeauna au nevoie una de alta.

GREGERS Da, aşa se zice.

WERLE Aş fi bucuros să rămâi aici, acasă, câtva timp. Sunt singur, Gregers, şi toată viaţa m-am simţit singur. Mai ales acum, când încep să îmbătrânesc. Simt nevoia să am pe cineva lângă mine.

GREGERS O ai pe doamna Sørby.

WERLE Da, o am, şi ea mi-a devenit, ca să zic aşa, aproape strict necesară. E o femeie veselă; fără toane, însufleţeşte casa şi am mare nevoie de ea.

GREGERS Prin urmare, ai tot ce-ţi doreşte inima.

WERLE Da, însă mă tem că nu va fi mereu aşa. O femeie în situaţia ei poate ajunge într-o poziţie falsă faţă de toată lumea. Vreau să spun, cu alte cuvinte, că un om nu se poate mulţumi cu atât.

GREGERS Un om ca tine, care dă ospeţe, nu se sfieşte de lume.

WERLE Da, dar ea, Gregers? Mă tem că nu va mai suporta situaţia actuală. Chiar dacă, din devotament pentru mine, ar nesocoti gura lumii, calomniile şi aşa mai departe… Tu, Gregers, cu spiritul de dreptate care te caracterizează, nu crezi că…

GREGERS (*întrerupându-l*) Spune-mi, te rog, scurt şi cuprinzător: Vrei să te căsătoreşti cu ea?

WERLE Şi dacă aş vrea? Ce s-ar întâmpla?

GREGERS Asta te întreb şi eu. Ce s-ar întâmpla?

WERLE Te-ai împotrivi?

GREGERS Nu m-aş împotrivi câtuşi de puţin.

WERLE Mă temeam că, poate, din consideraţie pentru defuncta ta mamă…

GREGERS Nu sunt un exaltat.

WERLE Oricum ai fi, mi-ai luat o piatră grea de pe suflet. Ţineam nespus să am consimţământul tău în privinţa asta.

GREGERS (*privindu-l ţintă*) A, pricep acum la ce vrei să mă utilizezi!

WERLE Să te utilizez? Ce vorbă e asta?

GREGERS Să nu drămuim prea tare cuvintele, măcar când vorbim între patru ochi. (*Râzând uşor.*) Vasăzică aşa! De-aceea a trebuit să vin la oraş. Ca să aranjăm viaţa de familie, aici, în casă, a doamnei Sørby. O scenă între tată şi fiu! E ceva nou, într-adevăr!

WERLE Îţi permiţi să-mi vorbeşti pe tonul ăsta?

GREGERS Când o fi fost aici o viaţă de familie? Niciodată, de când ţiu eu minte. Acum se simte însă puţină nevoie de aşa ceva. Ar face desigur o impresie bună când s-ar povesti că fiul, pe aripile pietăţii, a venit în zbor la serbarea de nuntă a bătrânului său părinte. Ce ar mai rămâne atunci din toate zvonurile despre suferinţele sărmanei defuncte? Absolut nimic. Fiul ei le-ar dezminţi categoric.

WERLE Gregers, nu cred că există pe lume un om care să-ţi fie mai odios decât mine.

GREGERS (*încet*) Te-am văzut prea de aproape.

WERLE M-ai văzut cu ochii mamei tale. (*Coborând puţin glasul.*) Ar trebui să-ţi aduci însă aminte că adeseori ochii ei erau orbi.

GREGERS (*tremurând*) Înţeleg ce vrei să spui. Dar cine-i vinovat de nefericita slăbiciune a mamei? Tu şi toţi cei care… Ultima a fost femeia pe care i-ai dat-o de soţie lui Hjalmar Ekdal, când tu n-ai mai… O!…

WERLE (*strângând din umeri*) Vorbă cu vorbă – parc-o aud pe

maică-ta din nou.

GREGERS (*fără să ia seama la ce spune Werle*)… Iar el, cu sufletul lui naiv, trăieşte sub acelaşi acoperiş cu o astfel de… fără să-şi dea seama că pretinsul lui cămin e clădit pe o minciună! (*Se apropie cu un pas.*) Când privesc îndărăt, spre trecutul tău, e ca şi cum aş privi un câmp de luptă presărat pretutindeni cu destine omeneşti zdrobite.

WERLE Mi se pare că prăpastia dintre noi e prea adâncă.

GREGERS (*se înclină, stăpânindu-se*) Am remarcat şi eu. De aceea îmi şi iau pălăria şi plec.

WERLE Pleci? Din casa mea?

GREGERS Da. Căci, în sfârşit, acum am un scop pentru care să trăiesc.

WERLE Ce scop?

GREGERS Ai râde când ai şti care e.

WERLE Un om care trăieşte singur nu râde prea uşor, Gregers.

GREGERS (*făcând semn spre fundul scenei*) Uite, tată! Musafirii tăi se joacă de-a baba-oarba cu doamna Sørby. Noapte bună şi adio! (*Iese pe uşa din dreapta, în fund. Se aud râsete şi glume din fund.*)

WERLE (*bombănind ironic în urma lui Gregers*) Hm! Sărmanul! Şi mai spune că nu-i exaltat!

Actul II

(Atelierul lui Hjalmar Ekdal. Camera, destul de încăpătoare, pare a fi o mansardă. La dreapta, acoperişul înclinat, cu geamuri mari, e pe jumătate acoperit cu o perdea albastră. În colţul din dreapta, uşa de intrare. Mai în faţă, pe aceeaşi parte, o uşă spre sala comună. La stânga, două uşi. Între ele, o sobă de fier. În fund o uşă mare, dublă, care se poate deschide în lături. Atelierul e modest însă frumos aranjat. Între uşile din dreapta, lângă perete, o canapea cu o masă şi

câteva scaune. Pe masă, o lampă cu abajur. La gura sobei, un fotoliu vechi. În atelier se văd, ici şi colo, diferite aparate şi instrumente fotografice. La stânga uşii duble din fund, se vede o etajeră cu cărţi, cutii, sticle cu substanţe chimice, tot felul de unelte şi obiecte.

Pe masă, fotografii şi lucruri mărunte: pensule, hârtie etc.

La ridicarea cortinei, Gina Ekdal stă pe un scaun lângă masă şi coase. Hedvig stă pe canapea cu mâinile deasupra ochilor şi cu degetele cele mari în urechi, citind o carte.)

GINA (*după ce se uită de câteva ori pe furiş la fiica ei, ascunzând parcă o supărare*) Hedvig! (*Hedvig n-o aude. Mai tare.*) Hedvig!

HEDVIG (*luându-şi mâinile de la ochi şi privind-o*) Da, mamă.

GINA Dragă Hedvig, lasă acum cititul.

HEDVIG De ce nu mă laşi să mai citesc un pic? Numai un pic.

GINA Nu, nu. Pune cartea pe masă. Tăticului tău nu-i place să te vadă citind târziu. Nici el nu citeşte niciodată seara.

HEDVIG (*închizând cartea*) Da, lui tăticu nu prea-i place să citească niciodată.

GINA (*pune lucrul la o parte, şi ia de pe masă un creion şi un carneţel*) Mai ţii minte câţi bani am dat astăzi pe unt?

HEDVIG O coroană şi şaizeci şi cinci de øre.

GINA Exact. (*Notează.*) E teribil cât unt se consumă la noi în casă! La fel, cârnaţii şi brânza. Ia să vedem… (*Notează.*) La fel, şunca… Hm! (*Adunând cifrele.*) Câţi bani…

HEDVIG Pune la socoteală şi berea!

GINA Da, aşa-i! (*Notează.*) Alţi bani. Trebuie să-i adaug.

HEDVIG Pe deasupra a trebuit să cumpărăm şi pentru noi două câte ceva de prânz, după plecarea tatei.

GINA Ei da! Dar am încasat opt coroane şi jumătate pe fotografii.

HEDVIG Zău? Atâţia bani?

GINA Exact opt coroane şi jumătate.

(*Tăcere. Gina îşi reia lucrul. Hedvig ia un creion şi hârtie şi începe să deseneze ceva, făcându-şi umbră la ochi cu mâna stângă.*)

HEDVIG E plăcut, zău aşa, să te gândeşti că tata ia parte la un mare banchet în casa domnului Werle.

GINA Nu s-ar putea spune că e chiar la domnul Werle. E doar invitatul fiului acestuia. (*Ceva mai pe urmă.*) Noi nu avem nimic a face cu bătrânul Werle.

HEDVIG Abia aştept să se întoarcă tata. Mi-a promis că o s-o roage pe doamna Sørby să-i dea ceva bun pentru mine.

GINA Ei da! În casa aia sunt destule bunătăţi.

HEDVIG (*continuând să deseneze*) Mi se pare că mi-e cam foame.

(*Bătrânul Ekdal, cu un pachet de hârtii la subsuoară şi cu alt pachet în buzunarul jachetei, intră pe uşa dinspre coridor.*)

GINA Ce târziu te-ntorci acasă, bunicule!

EKDAL Închiseseră birourile. A trebuit să-l aştept pe Gråberg. Şi a trebuit să intru şi eu până la urmă… Hm!

HEDVIG Ţi-au mai dat ceva de scris, bunicule?

EKDAL Tot teancul ăsta. Uite-l cât e de mare!

GINA Minunat!

HEDVIG Şi mai ai un pachet în buzunar!

EKDAL Ce? Fugi de-acolo! Nu mai am nimic. (*Îşi pune bastonul într-un ungher.*) Am de lucru pentru multă vreme, Gina. (*Întredeschizând uşa din fund.*) Sst! (*Priveşte o clipă în camera din fund şi apoi închide uşa cu băgare de seamă.*) Ehei! Dorm duşi cu toţii, claie peste grămadă, iar dumneaei s-a instalat în coş. Ehei!

HEDVIG Eşti sigur, bunicule, că nu îngheaţă în coş?

EKDAL Cum să îngheţe în atâtea paie? (*Se duce spre uşa cea mare din fund.*) Unde sunt chibriturile?

GINA Pe scrin. (*Bătrânul Ekdal intră în camera sa.*)

HEDVIG Bine că bunicul a căpătat iar de scris!

GINA Da, sărmanul! Mai scoate şi el un ban de buzunar.

HEDVIG Şi nu mai e nevoit să stea toată dimineaţa în ospătăria nesuferitei de madam Eriksen.

GINA Şi-asta-i drept! (*Câteva clipe de tăcere.*)

HEDVIG Tu ce crezi, or mai fi stând şi-acum la masă?

GINA Dumnezeu ştie. Or mai fi stând.

HEDVIG Ce de mai bunătăţi mănâncă tăticu! Sunt sigură că o să se întoarcă acasă vesel şi mulţumit. Tu ce crezi, mamă?

GINA Da, mai ales când o să-i mai spunem că am închiriat şi camera.

HEDVIG Nu, să nu-i spunem astă-seară.

GINA Ştiu şi eu? Ne prinde bine un ban în plus. Iar noi nu foloseam deloc camera.

HEDVIG Eu ziceam că nu e nevoie să-i spunem acum, pentru că tăticu e bine dispus în seara asta. Ziceam să lăsăm povestea cu camera pentru altă dată.

GINA (*uitându-se la ea*) Ţi-ar plăcea să-i spui lui tăticu câte o veste bună în fiecare seară când se întoarce acasă?

HEDVIG Da! Atunci e mai multă veselie în casă.

GINA (*gânditoare*) O, da, asta face mult! (*Bătrânul Ekdal vine iar şi vrea să iasă pe uşa din faţă, la stânga. Gina se întoarce pe jumătate pe scaun.*) Cauţi ceva în bucătărie, tată?

EKDAL Da, dar nu vă deranjaţi. (*Iese.*)

GINA Nu cumva scormoneşte jarul? (*Aşteaptă o clipă.*) Hedvig, ia vezi tu ce face. (*Ekdal se întoarce cu un ibric cu apă din care ies aburi.*)

HEDVIG Ai nevoie de apă fierbinte, bunicule?

EKDAL Da. Îmi trebuie pentru ceva. Am de scris, şi cerneala s-a îngroşat ca papul. Hm!

GINA Bine, tată, dar mai întâi mănâncă. Masa e pusă la tine, în

odăiţă.

EKDAL Lasă mâncarea, Gina. Am mult de lucru. (*Se duce în camera sa. Gina şi Hedvig se uită una la alta.*)

GINA (*încet*) Cine i-o fi dat bani?

HEDVIG Cine putea să-i dea decât Gråberg?

GINA Aş, de unde! Gråberg îmi trimite banii întotdeauna mie.

HEDVIG O fi luat şi el o sticluţă pe datorie de undeva.

GINA Bietul bătrân! Nu-i mai dă nimeni nimic pe datorie. (*Hjalmar Ekdal intră prin dreapta, cu pardesiu şi pălărie gri de fetru. Gina aruncă lucrul şi se ridică.*) Te-ai şi întors, Hjalmar?

HEDVIG (*în acelaşi timp, sărind în sus*) Bine că ai venit, tăticule!

HJALMAR (*scoţându-şi pălăria*) Au plecat aproape toţi.

HEDVIG Aşa devreme?

HJALMAR A fost mai mult un prânz decât un dineu! (*Vrea să-şi scoată pardesiul.*)

GINA Stai să-ţi ajut.

HEDVIG Şi eu. (*Îi scot amândouă pardesiul, pe care Gina îl atârnă pe peretele din fund.*) A fost multă lume, tăticule?

HJALMAR Nu, nu prea! La masă, să fi fost vreo douăsprezece-paisprezece persoane.

GINA Şi-ai stat de vorbă cu toţi?

HJALMAR Aşa, puţin. M-a acaparat Gregers.

GINA Tot aşa de răutăcios e?

HJALMAR De, nu pare prea bun… Bătrânul nu s-a întors?

HEDVIG Ba da. E în camera lui, scrie.

HJALMAR A spus ceva?

GINA Nu; ce să spună?

HJALMAR N-a pomenit nimic despre… Mi se pare că a trecut pe la Gråberg. Vreau să intru la el o clipă.

GINA Nu, nu, nu te duce!

HJALMAR De ce? A spus el, poate, că nu vrea să mă vadă?

GINA Nu vrea să vadă pe nimeni astă-seară.

HEDVIG (*făcând semne*) Hm!… Hm!…

GINA (*fără să bage de seamă*) A luat din bucătărie nişte apă fierbinte…

HJALMAR Aha! Şi-acuma stă şi…

GINA Lasă-l să facă ce-i place.

HJALMAR O, Doamne! Sărmanul, bătrânul, încărunţitul meu tată!… Eh, să-l lăsăm să-şi facă gustul.

(*Bătrânul Ekdal, în veston şi cu pipa aprinsă, vine din camera sa.*)

EKDAL Te-ai întors? Ţi-am auzit glasul.

HJALMAR Am sosit adineauri.

EKDAL Nu m-ai văzut acolo?

HJALMAR Nu, dar mi s-a spus că ai intrat în birou şi am vrut să vin după tine.

EKDAL Hm! Frumos din partea ta, Hjalmar. Ce fel de lume a fost?

HJALMAR Lume amestecată. Şambelanul Flor, şambelanul Balle, şambelanul Kaspersen şi şambelanul nu mai ştiu cum îi zice…

EKDAL (*clătinând din cap*) Ai auzit, Gina? A petrecut numai cu şambelani.

GINA Da, acolo vine numai lume bună.

HEDVIG Au cântat şambelanii, tăticule? Ori au declamat?

HJALMAR Nu. Au trăncănit tot timpul. M-au rugat pe mine să le declam ceva, dar nu le-am făcut pe plac.

EKDAL Nu le-ai făcut pe plac?

GINA Puteai să le faci.

HJALMAR Ba nu. De ce să fiu oricând la bunul plac al oricui? (*Se plimbă câţiva paşi.*) Iaca, nu vreau!

EKDAL Îi cunosc eu firea lui Hjalmar.

HJALMAR Nu înţeleg de ce să distrez lumea tocmai eu, care

m-am dus o singură dată la o petrecere. Să-şi bată capul ceilalţi. Tipii umblă de la o casă la alta, ghiftuindu-se şi bând zi de zi. Să dea şi ei ceva în schimbul bunătăţilor pe care le capătă!

GINA Cred însă că nu le-ai şi spus asta.

HJALMAR (*fredonând*) Ohoho! Au auzit urechile lor destule!

EKDAL Chiar şambelanii?

HJALMAR (*într-o doară*) Ei na! A urmat apoi o mică dispută despre vinul de Tokai.

EKDAL Despre vinul de Tokai? Păi ăla e un vin straşnic.

HJALMAR (*oprindu-se*) O fi. Află însă că nu-s la fel de bune vinurile din fiecare an. Depinde de căldura pe care au primit-o strugurii de la soare.

GINA Multe mai ştii şi tu, Hjalmar!

EKDAL Şi s-au certat din pricina asta?

HJALMAR Ar fi vrut să se certe, dar li s-a spus că şi cu ei e aceeaşi poveste. Au aflat că şi fineţea lor depinde de anii pe care-i au.

GINA Născociri de-ale tale!

EKDAL Li s-a spus asta de la obraz?

HJALMAR Sigur că da!

EKDAL Auzi, Gina? Le-a spus asta de la obraz.

GINA Parcă n-aş crede, zău aşa!

HJALMAR Nu vreau totuşi să se vorbească despre astea. Astfel de lucruri nu se povestesc. Totul s-a petrecut, natural, prieteneşte. Sunt oameni plăcuţi şi simpatici. De ce să-i jignesc?

EKDAL Să li se spună însă una ca asta de la obraz!…

HEDVIG (*insinuantă*) Ce bine îţi şade, tăticule, în redingotă!

HJALMAR Crezi? Redingota mă prinde, în adevăr, de minune. Parcă ar fi fost croită pentru mine. Cam strâmtă, poate, la subsuori. Ajută-mă, Hedvig. (*Îşi scoate haina.*) Mai bine îmi pun haina. Unde mi-e haina, Gina?

GINA Aici. (*I-o aduce şi-l ajută s-o îmbrace.*)

HJALMAR Nu uita că Molvik se înfiinţează mâine cu noaptea-n cap să-şi ia redingota.

GINA (*punând-o deoparte*) Bine. Am eu grijă.

HJALMAR (*întinzându-se*) Aşa te simţi parcă mai comod. O haină de casă mai lărguţă e mai potrivită pentru talia mea. Tu ce zici, Hedvig?

HEDVIG Da, tăticule, aşa-i.

HJALMAR Mai ales când răsucesc de câteva ori fularul în jurul gâtului… Ia spune!

HEDVIG Da, ce bine te prinde cu mustaţa ta şi cu părul frizat.

HJALMAR Nu frizat. Eu aş zice mai degrabă buclat.

HEDVIG Da, are bucle mari. (*Trăgându-l de haină.*) Tăticule!

HJALMAR Ce vrei?

HEDVIG Ştii bine ce vreau.

HJALMAR Nu ştiu nimic.

HEDVIG (*râzând şi scâncind*) Nu mă mai necăji, tăticule!

HJALMAR Ce s-a întâmplat?

HEDVIG (*scuturându-l*) Dă-mi ce mi-ai adus. Ştii bine ce bunătăţi mi-ai promis.

HJALMAR Vai, draga mea! Am uitat.

HEDVIG Nu mă amăgi. E ruşine. Unde le-ai pus?

HJALMAR N-am uitat. Dar aşteaptă puţin. Am altceva pentru tine, Hedvig. (*Se duce şi caută în buzunarele redingotei.*)

HEDVIG (*sare şi bate din palme*) Ah, mămico! Mămico!

GINA Vezi? Dacă ai răbdare…

HJALMAR (*cu o hârtie*) Asta-i.

HEDVIG Cum aşa? Asta nu e decât o hârtie.

HJALMAR E lista de bucate, fetiţo. Toată lista. Pe ea scrie „Menu”, dar asta înseamnă listă de bucate.

HEDVIG Altceva nu ai?

HJALMAR Celelalte le-am uitat. Crede-mă pe cuvânt. Distracţia asta cu bunătăţile e foarte neplăcută. Ia loc la masă şi citeşte lista… şi eu îţi explic ce gust au bucatele. Hai, te rog, Hedvig.

HEDVIG (*înghiţindu-şi lacrimile*) Mulţumesc. (*Se aşază la masă, dar nu citeşte nimic. Gina îi face semn. Hjalmar observă.*)

HJALMAR (*plimbându-se prin cameră*) E de necrezut la câte trebuie să se gândească un cap de familie. Iar dacă uită numai un singur lucru, cât de mic, gata! Se pomeneşte cu nazuri şi cu mutre acre. Omul se obişnuieşte însă cu toate. (*Se opreşte la sobă, lângă bătrân.*) Tată, astă-seară ai mai cercetat puţin ce e pe dincolo?

EKDAL Ei, na, se putea să nu mă uit? Dumneaei s-a instalat în coş.

HJALMAR Vezi? S-a instalat în coş. Aşadar începe să se obişnuiască.

EKDAL Păi sigur. N-am spus eu? Mai trebuie însă câteva lucruri…

HJALMAR Câteva îmbunătăţiri, da.

EKDAL Se vor face neapărat.

HJALMAR Da, tată, să vorbim puţin despre ele. Vino aici lângă mine, pe canapea.

EKDAL Bine, vin. Să-mi umplu mai întâi pipa. Trebuie s-o şi curăţ niţel. Hm! (*Intră în camera lui.*)

GINA (*către Hjalmar*, *zâmbind*) Să-şi cureţe pipa! Pricepi?…

HJALMAR Gina, lasă-l în pace pe bietul naufragiat. Da, câteva îmbunătăţiri… Mâine trebuie să ne şi apucăm de treabă.

GINA Mâine n-o să ai vreme, Hjalmar.

HEDVIG (*intervenind*) Ba da, mămico!

GINA Da, avem nişte copii de retuşat. Au venit de câteva ori după ele.

HJALMAR Iar copiile! Să le terminăm odată. Poate au venit şi comenzi noi?

GINA Regret, dar n-au venit. Mâine n-am altceva de făcut decât cele două portrete pe care le ştii.

HJALMAR Altceva nimic? Aşa e când nu te ocupi.

GINA Ce vrei să fac? Anunţ şi eu în gazete cât pot.

HJALMAR Da, da, gazetele. Mare pricopseală! Nici după cameră n-a venit nimeni s-o vadă, aşa e?

GINA Nu, n-a venit nimeni.

HJALMAR Era de aşteptat. Dacă nu te-ngrijeşti!… Trebuie să ne dăm mai multă silinţă, Gina.

HEDVIG (*apropiindu-se de el*) Să-ţi aduc flautul, tăticule?

HJALMAR Nu-mi trebuie niciun flaut. N-am nevoie de nicio bucurie pe lumea asta. (*Plimbându-se.*) Da, mâine voi lucra. Negreşit. Voi lucra cât mă vor ţine puterile…

GINA Dragă Hjalmar, nu asta am vrut să spun.

HEDVIG Să-ţi aduc o sticlă de bere, tăticule?

HJALMAR Nu. Nu-mi trebuie nimic. (*Oprindu-se.*) Bere? Bere ai spus?

HEDVIG (*cu vioiciune*) Da, tăticule. Bere delicioasă, proaspătă.

HJALMAR Bine. Dacă vrei, adu-mi o sticlă.

GINA Da, adu-i. Să vezi ce bine o să se simtă!

(*Hedvig dă fuga spre bucătărie, dar Hjalmar, la sobă, o opreşte, se uită la ea, o apucă de cap şi o strânge la piept.*)

HJALMAR Hedvig! Draga mea Hedvig!

HEDVIG (*bucuroasă şi cu lacrimi în ochi*) Tăticul meu scump!

HJALMAR Nu-mi mai spune aşa. Am stat la masa unui bogătaş, m-am ghiftuit cu de toate şi n-am fost în stare să…

GINA (*la masă*) Lasă asta, Hjalmar.

HJALMAR Nu trebuie să mi-o luaţi în nume de rău. Ştiţi cât de

mult ţin la voi.

HEDVIG (*apucându-l cu braţele de gât*) Şi noi ţinem mult la tine, tăticule, mult de tot!

HJALMAR Şi dacă nu mă port bine uneori, o, Doamne! gândiţi-vă şi voi că sunt un om cu atâtea griji pe cap. (*Ştergându-şi lacrimile.*) Într-o clipă ca asta n-am nevoie de bere. Daţi-mi flautul. (*Hedvig se duce fuga la etajeră şi i-l aduce.*) Mulţumesc, Hedvig. Aşa. Cu flautul în mână şi cu voi alături… O! (*Hedvig se aşază la masă lângă Gina. Hjalmar se plimbă încoace şi încolo şi începe să cânte o arie populară boemă, dar într-un tempo încet, elegiac, şi cu o execuţie duioasă. Întrerupe apoi melodia, întinde mâna stângă spre Gina şi zice mişcat.*) Nu te uita, Gina, la sărăcia de sub acoperişul nostru. Aici e căminul nostru. Şi nicăieri nu ne putem simţi mai bine. (*Începe iar să cânte. Apoi se aud bătăi în uşa de la coridor.*)

GINA (*ridicându-se*) Opreşte-te, Hjalmar. Mi se pare că a venit cineva.

HJALMAR (*punând flautul la loc pe etajeră*) Du-te şi vezi cine e.

(*Gina se duce şi deschide uşa.*)

GREGERS (*din coridor*) Vă rog să mă scuzaţi…

GINA (*dându-se un pas înapoi*) O!

GREGERS Aici locuieşte fotograful Ekdal?

GINA Da, aici.

HJALMAR (*îndreptându-se spre uşă*) Gregers! Tu eşti? Intră, te rog.

GREGERS (*intrând*) Ți-am spus că am să trec pe la tine.

HJALMAR Dar chiar în seara asta? Ți-ai părăsit musafirii?

GREGERS I-am părăsit şi pe ei, şi casa părintească totodată. Bună seara, doamnă Ekdal. Nu ştiu dacă mă recunoaşteţi.

GINA Cum nu! Tânărul domn Werle nu-i greu de recunoscut.

GREGERS De fapt, eu semăn cu mama. Şi de ea vă aduceţi aminte, fără îndoială!

HJALMAR Zici că ţi-ai părăsit căminul?

GREGERS Da, m-am mutat la un hotel.

HJALMAR Bine. De vreme ce ai venit, te rog scoate-ţi pardesiul şi ia loc.

GREGERS Mulţumesc. (*Îşi scoate pardesiul. Are acum alte haine: un costum de postav gri, de croială rustică.*)

HJALMAR Şezi colea, pe canapea. Fă-te comod.

(*Gregers se aşază pe canapea, iar Hjalmar pe un scaun lângă masă.*)

GREGERS (*uitându-se în jur*) Vasăzică, dragă Hjalmar, ăsta e căminul tău! Aici locuieşti!

HJALMAR Ăsta e atelierul, precum vezi.

GINA Fiind loc mai mult, cea mai mare parte a timpului ne-o petrecem aici în atelier.

HJALMAR Locuiam mai bine înainte, însă casa sta are un mare avantaj: nişte camere splendide care dau spre stradă.

GINA Şi pe partea cealaltă a coridorului avem o încăpere pe care o putem închiria.

GREGERS (*către Hjalmar*) Bravo ţie! Ai şi subchiriaşi.

HJALMAR Încă nu-i am. Nu e lucru atât de uşor. Trebuie să fii un spirit întreprinzător. (*Către Hedvig.*) Ce se aude cu berea, fetiţo?

(*Hedvig clatină din cap şi se duce în bucătărie.*)

GREGERS Singurul copil?

HJALMAR Singurul, da. E cea mai mare bucurie a noastră pe lume, şi… (*coborând glasul*) şi durerea noastră cea mai adâncă, Gregers.

GREGERS Ce vrei să spui?

HJALMAR Da, dragul meu. E ameninţată să-şi piardă vederea.

GREGERS Să orbească?

HJALMAR Da. Deocamdată sunt numai primele semne. Şi poate să mai dureze câtva timp. Medicul, însă, ne-a prevenit. Nenorocirea

e fatală!

GREGERS Grozavă nenorocire! Şi, mă rog, de unde provine asta?

HJALMAR (*oftând*) Probabil, ceva ereditar.

GREGERS (*uimit*) Ereditar?

GINA Şi mama lui Hjalmar avea vederea slabă.

HJALMAR Da, aşa zice tata. Eu nu-mi aduc aminte.

GREGERS Sărmana copilă! Ea ce zice?

HJALMAR Îţi poţi închipui că n-am avut curajul să-i spunem. Nu bănuieşte nimic. Veselă, fără griji şi sprintenă ca o păsărică, zboară spre noaptea veşnică a vieţii. (*Copleşit.*) Durerea mea e îngrozitoare, Gregers. (*Hedvig intră cu o sticlă de bere şi cu pahare, pe care le pune pe masă.*)

HJALMAR (*mângâind-o pe cap*) Îţi mulţumesc, Hedvig. (*Hedvig îl cuprinde cu braţele de gât şi-i şopteşte ceva la ureche.*) Nu, nu. Nu-i nevoie de sandvişuri. Ori poate tu vrei, Gregers?

GREGERS Nu, mulţumesc.

HJALMAR (*melancolic*) Poţi să aduci totuşi câteva. Ar fi bine să pui şi o felie de pâine, bine unsă cu unt. (*Hedvig se duce iar în bucătărie, bucuroasă.*)

GREGERS (*care a urmărit-o cu ochii*) Pare a fi o fată sănătoasă.

GINA Da, încolo, slavă Domnului, nu-i lipseşte nimic.

GREGERS Cu timpul o să semene cu dumneavoastră, doamnă Ekdal. Câţi ani are acum?

GINA Împlineşte în curând paisprezece. Poimâine e ziua ei de naştere.

GREGERS E destul de bine dezvoltată pentru vârsta ei.

GINA S-a dezvoltat mult, mai ales de un an încoace.

GREGERS Numai văzând cât de repede cresc copiii, ne dăm seama că îmbătrânim… Sunteţi de mult căsătoriţi?…

GINA Ne-am căsătorit… Da… acum vreo cincisprezece ani.

GREGERS Poate ceva mai puţin…

GINA (*privindu-l cu atenţie*) Sunt exact cincisprezece ani!

HJALMAR Da, da, aşa-i. Cincisprezece ani fără vreo câteva luni. (*Schimbând vorba.*) Greu ţi-a mai trecut vremea acolo sus, la uzină, Gregers!

GREGERS Mi s-a părut în adevăr greu cât am stat acolo. Însă acum, privind în urmă, mai că nu-mi dau seama cum a trecut.

(*Intră bătrânul Ekdal din camera sa, fără pipă, dar cu vechiul său chipiu de locotenent pe cap; mersul îi e cam şovăitor.*)

EKDAL Acum, Hjalmar, putem să stăm şi să vorbim despre problemele noastre, hm! Cum a fost?

HJALMAR (*ieşindu-i înainte*) Avem un oaspete, tată: Gregers Werle. Nu ştiu dacă-ţi mai aduci aminte de el.

EKDAL (*uitându-se la Gregers, care s-a ridicat*) Werle? Fiul? Ce vrea de la mine?

HJALMAR Nu vrea nimic. La mine a venit.

EKDAL Aha! Deci, nu s-a-ntâmplat nimic!

HJALMAR Fireşte că nu s-a-ntâmplat nimic.

EKDAL (*ridicându-şi braţele*) Nu de alta, eu nu mă tem însă…

GREGERS (*ducându-se spre el*) Domnule locotenent Ekdal, n-am ţinut decât să vă aduc salutul vechilor terenuri de vânătoare.

EKDAL Terenuri de vânătoare?

GREGERS Da, de colo, de sus, din jurul uzinei Høydal.

EKDAL Ei da, eram cunoscut acolo pe vremuri.

GREGERS Eraţi pe-atunci un vânător straşnic.

EKDAL Da, eram. Şi mai pot fi. Se vede după uniformă, în casă pot s-o port, fără să dau socoteală nimănui. Pe stradă însă, nu ies cu ea.

(*Intră Hedvig cu o farfurie cu sandvişuri, pe care o pune pe masă.*)

HJALMAR Şezi, tată, să bei un pahar de bere. Fii bun, Gregers.

(*Ekdal înaintează, şchiopătând şi mormăind, spre canapea. Gregers se aşază pe un scaun foarte aproape de el, iar Hjalmar de partea cealaltă a lui Gregers.*

Gina stă puţin mai departe de masă şi coase. Hedvig rămâne lângă tatăl ei.)

GREGERS Vă mai aduceţi aminte, domnule locotenent Ekdal, când veneam sus, la munte, cu Hjalmar, să vă vizităm vara şi la Crăciun?

EKDAL Da? Nu-mi aduc aminte. Pot doar să vă asigur că am fost un vânător straşnic. Am împuşcat şi urşi. Nouă am doborât.

GREGERS (*privindu-l compătimitor*) Şi acum nu mai vânaţi?

EKDAL Dragul meu, n-aş putea să spun că nu mai vânez din când în când! O, nu cum vânam înainte. Căci pădurea, ah, pădurea… pădurea… (*Bea.*) Mai e în picioare pădurea?

GREGERS Nu mai e ca pe vremea dumneavoastră. A fost tăiată fără milă, aproape toată.

EKDAL Tăiată? (*Mai încet şi cu oarecare teamă.*) Rău! Foarte rău! Asta nu poate să rămână fără urmări. Pădurea se răzbună.

HJALMAR (*umplându-i paharul*) Te rog, tată. Mai bea un pahar.

GREGERS Cum poate cineva ca dumneavoastră, care şi-a petrecut viaţa în aer liber, să trăiască într-un oraş sufocant, aici, între patru pereţi?

EKDAL (*zâmbind uşor şi uitându-se la Hjalmar*) O! Aici nu-i chiar aşa de rău. Nu-i deloc rău.

GREGERS Dar toate cele cu care aţi crescut împreună? Aerul proaspăt, viaţa liberă în pădure, în mijlocul naturii, între animale şi păsări?!…

EKDAL (*zâmbind*) Să i le arătăm, Hjalmar?

HJALMAR (*repede şi puţin confuz*) Nu, tată. Nu astă-seară.

GREGERS Ce vrea să-mi arate?

HJALMAR Nimica toată. O să vezi altă dată.

GREGERS (*continuând a vorbi cu bătrânul*) Da, asta voiam să vă spun, domnule locotenent Ekdal: că acum ar fi bine să mergeţi cu mine sus, la uzină. Căci mă întorc în curând acolo. Aţi putea, desigur, să căpătaţi şi acolo câte ceva de scris. Aici nu există absolut nimic care să vă poată încânta şi însufleţi.

EKDAL (*privindu-l uimit*) Nimic, zici, care să mă…

GREGERS Ba da, îl aveţi pe Hjalmar, însă şi el are destule griji. Un om ca dumneavoastră, care s-a simţit atras totdeauna de tot ce-i liber şi sălbatic…

EKDAL (*bate în masă*) Hjalmar, trebuie să-i arătăm neapărat.

HJALMAR Nu, tată, nu! E şi întuneric.

EKDAL Aş, de unde! Afară e lună. (*Se ridică.*) Îţi spun că trebuie să vadă. Stai că intru eu. Vino şi ajută-mă, Hjalmar.

HEDVIG Hai, tată, hai!

HJALMAR (*ridicându-se*) Ei, fie!

GREGERS (*către Gina*) De ce e vorba?

GINA O, o să vedeţi; nu-i cine ştie ce ciudăţenie.

(*Ekdal şi Hjalmar s-au dus la peretele din fund şi au dat în lături un canat al uşii. Hedvig îl ajută pe bătrân. Gregers rămâne lângă canapea. Gina coase mai departe, impasibilă. Prin deschizătura uşii se vede o încăpere mare de pod, lungă şi neregulată, cu multe unghere şi coşuri de sobă. Prin câteva ferestruici în acoperiş, pătrund ici şi colo raze luminoase de lună. Restul încăperii e cufundat în umbră.*)

EKDAL (*către Gregers*) Poţi să vii mai aproape.

GREGERS (*apropiindu-se*) Ce trebuie să văd?

EKDAL Ai răbdare. Hm!…

HJALMAR (*cam încurcat*) Asta îl priveşte pe tata. Eu nu mă amestec.

GREGERS (*la uşă, uitându-se în pod*) Ţineţi păsări, domnule

locotenent!

EKDAL Vorbă să fie că le ţinem. Acuma toate au zburat. Ar trebui să le vedeţi la lumina zilei.

HEDVIG Mai e însă…

EKDAL Sst! Nu mai e nimic.

GREGERS Cum văd, aveţi şi porumbei.

EKDAL Poate că avem şi porumbei!… Ei îşi au cuiburile sub streaşină; le place să stea cât mai sus.

HJALMAR Nu sunt însă porumbei obişnuiţi.

EKDAL Ce obişnuiţi! Avem porumbei rotitori! Avem şi câţiva cu guşă. Vino puţin încoace? Vezi albia aia de lângă perete?

GREGERS Da. Ce-i cu ea?

EKDAL În ea stau, noaptea, iepurii de casă.

GREGERS Ei, poftim! Ţineţi şi iepuri de casă!…

EKDAL De ce să nu ţinem şi iepuri de casă? (*Către Hjalmar.*) Auzi, Hjalmar? Întreabă dacă ţinem şi iepuri de casă. Hm! Vorba-i că acuma e acuma! Dă-te la o parte, Hedvig. Veniţi şi uitaţi-vă colo jos. Vedeţi un coş plin cu paie?

GREGERS Da, îl văd; e şi o pasăre în el.

EKDAL Hm! O pasăre…

GREGERS Parcă ar fi raţă…

EKDAL (*cu glas ferm*) Sigur că e raţă.

HJALMAR Dar ce fel de raţă crezi că e?

HEDVIG Nu e o raţă ca oricare.

EKDAL Tu să nu vorbeşti.

GREGERS Doar n-o fi raţă turcească!

EKDAL Nu, domnule… Werle. Nu-i raţă turcească. E o raţă sălbatică.

GREGERS Serios? O raţă sălbatică?

EKDAL Da, pasărea pe care-aţi văzut-o e o raţă sălbatică. Raţa *mea*

sălbatică. E *a mea*!

GREGERS Şi poate să trăiască aici, în pod? Îi prieşte?

EKDAL Vă închipuiţi, cred, că are la dispoziţie o albie în care se poate bălăci.

HJALMAR Cu apă împrospătată din două în două zile.

GINA (*întorcându-se către Hjalmar*) Nu bagi de seamă, Hjalmar, că tremurăm de frig?

EKDAL Da, să închidem uşa. Să nu-i tulburăm odihna de noapte. Fii bună, Hedvig! (*Hjalmar şi Hedvig închid uşa de la pod.*) Altă dată veţi putea s-o vedeţi mai bine. (*Aşezându-se în fotoliul de lângă sobă.*) Raţele sălbatice sunt nişte păsări minunate.

GREGERS Cum aţi prins-o, domnule locotenent?

EKDAL N-am prins-o eu. Mi-a dăruit-o cineva de aici, din oraş.

GREGERS (*cam uimit*) Acea persoană n-o fi cumva tatăl meu?

EKDAL Într-adevăr, tatăl dumneavoastră! Hm!

HJALMAR E ciudat cum ai ghicit, Gregers!

GREGERS Mi-ai povestit cândva că îi datorezi multe lucruri tatălui meu. Mi-am închipuit, deci, că…

GINA N-am căpătat însă raţa de la domnul Werle bătrânul…

EKDAL Trebuie să-i mulţumim lui Håken Werle, Gina. (*Către Gregers.*) A împuşcat-o din barcă.

GREGERS S-a ales numai cu câteva alice în corp.

HJALMAR Două sau trei.

HEDVIG Le-a primit în aripă şi n-a mai putut să zboare.

GREGERS Şi s-a dus la fund, nu?

EKDAL (*somnoros, cu glas domol*) Păi da! Aşa fac raţele sălbatice. Se dau la fund, cât mai adânc. Se prind acolo cu ciocul de alge ori de ce naiba găsesc. Da la suprafaţă nu mai ies.

GREGERS A dumneavoastră, domnule locotenent, cum se face că, totuşi, a ieşit?

EKDAL Tatăl dumneavoastră avea un câine grozav. Câinele acela s-a scufundat după rață și a scos-o afară.

GREGERS (*întorcându-se spre Hjalmar*) Vasăzică așa se face că acum o aveți aici?

HJALMAR Nu de-a dreptul. Întâi a fost dusă acasă la tatăl tău. Acolo nu-i pria deloc. Și Pettersen a primit poruncă să-i facă de petrecanie…

EKDAL (*aproape adormit*) Hm! Nătărăul de Pettersen!

HJALMAR (*vorbind mai încet*) Așa am căpătat noi pasărea. Tata, care îl cunoaște oarecum pe Pettersen, când a aflat povestea cu rața, a reușit să-l convingă să i-o dea lui.

GREGERS Și-i priește aici, în pod?

HJALMAR Excepțional, dragul meu. S-a îngrășat. Stă de-atâta vreme aici în pod, încât a și uitat de viața ei sălbatică. De asta depinde totul.

GREGERS Ai dreptate, Hjalmar… Să n-o lași niciodată să mai vadă aerul și marea. Acum dă-mi voie să mă retrag. Mi se pare că tatăl tău a adormit.

HJALMAR N-are nicio importanță.

GREGERS E-adevărat că aveți o cameră de închiriat?

HJALMAR Da. De ce întrebi? Cunoști pe cineva care ar fi amator?

GREGERS Puteți să mi-o dați mie?

HJALMAR Ție?

GINA Dar dumneavoastră, domnule Werle…

GREGERS Dacă mi-o dați, mâine dimineață mă și mut în ea.

HJALMAR Cu cea mai mare plăcere.

GINA Nu, domnule Werle. Camera nu e deloc bună pentru dumneavoastră.

HJALMAR De ce spui asta, Gina?

GINA Camera nu-i nici destul de mare, nici destul de

luminoasă…

GREGERS Asta nu mă interesează, doamnă Ekdal.

HJALMAR După mine, camera e foarte drăguță. Şi nici nu e prost mobilată.

GINA Nu-i uita însă pe cei doi care locuiesc dedesubt.

GREGERS Care doi?

GINA E unul care a fost preceptor…

HJALMAR Molvik.

GINA …Şi un doctor – un oarecare Relling.

GREGERS Relling? Mi se pare că-l cunosc. A fost într-o vreme medic la Høydal.

GINA Doi oameni răi. Îşi fac de cap aproape seară de seară. Ba se mai întorc şi la ore târzii acasă.

GREGERS Omul se obişnuieşte repede cu orice. Voi face şi eu ca rața sălbatică.

GINA Nu ştiu, zău, dacă vă veți putea odihni!

GREGERS Nu vă place deloc să mă mut la dumneavoastră, doamnă Ekdal?

GINA Vai de mine! Cum puteți să credeți asta?

HJALMAR Oricum, e destul de ciudat din partea ta, Gina. (*Către Gregers.*) Spune-mi, Gregers, mai întâi de toate, ai de gând cu adevărat să te stabileşti aici, în oraş?

GREGERS (*punându-şi pardesiul*) Da, aşa vreau.

HJALMAR Dar nu acasă la tatăl tău. Ce ai de gând să faci?

GREGERS Dacă aş şti, ar fi ceva mai simplu. Când ai nenorocul să te cheme *Gregers* şi pe deasupra şi *Werle,* e ceva îngrozitor.

HJALMAR Nu văd de ce.

GREGERS Ptiu! L-aş scuipa în obraz pe individul care s-ar numi aşa. Când însă te cheamă Gregers Werle, ca pe mine…

HJALMAR (*râzând*) Ha, ha! Dacă n-ai fi Gregers Werle, ce-ai vrea

să fii?

GREGERS Dacă ar fi să aleg, aş prefera să fiu un câine sârguincios.

GINA Un câine?!

HEDVIG (*fără voie*) Vai!

GREGERS Da, un câine sârguincios. Un câine care se scufundă în apă după raţele sălbatice când se duc la fund şi se prind de algele din nămol.

HJALMAR Ştii ce, Gregers? Nu cred nimic din tot ce-mi spui.

GREGERS Ce-ţi spun eu nu-i deloc ciudat. Mâine dimineaţă, însă, mă mut la tine. (*Către Gina.*) N-o să vă stingheresc de fel; ştiu să mă gospodăresc singur. (*Către Hjalmar.*) Celelalte lucruri le discutăm mâine dimineaţă. Noapte bună, doamnă Ekdal. (*Salutând-o din cap pe Hedvig.*) Noapte bună!

GINA Noapte bună, domnule Werle.

HEDVIG Noapte bună.

HJALMAR (*care a aprins o lumânare*) Stai puţin. Vreau să-ţi fac lumină. Pe scară trebuie să fie întuneric. (*Gregers şi Hjalmar ies pe uşa dinspre coridor.*)

GINA (*privind înaintea ei, cu lucrul în poală*) Nu-i ciudat din partea lui să spună că ar vrea să fie un câine?

HEDVIG Să-ţi spun un lucru, mămico. Eu cred că altceva a vrut să spună.

GINA Ce anume?

HEDVIG Nu ştiu, însă tot timpul mi s-a părut că una gândeşte şi alta spune.

GINA Crezi? Ciudat!

HJALMAR (*întorcându-se*) Lampa ardea încă. (*Stinge lumânarea şi o pune deoparte.*) În sfârşit, pot să gust şi eu ceva. (*Luând un sandviş.*) Vezi, Gina? Când omul are puţin spirit de întreprindere…

GINA Ce vrei să spui?

HJALMAR Uite că am avut noroc să închiriem şi camera, în sfârşit. Şi încă unui om ca Gregers, un vechi şi bun prieten.

GINA Nu ştiu, zău, ce să mai spun.

HEDVIG Să vezi ce bine o să fie, mămico!

HJALMAR Curioasă mai eşti şi tu! Înainte o ţineai într-una să închiriem camera, şi acuma faci mofturi.

GINA Da, Hjalmar, dacă ar fi vorba de altcineva. Ce crezi că o să spună bătrânul?

HJALMAR Bătrânul Werle? Ce-l priveşte pe el?

GINA Doar îţi dai şi tu seama, cred, că e ceva între ei, dacă tânărul s-a hotărât să plece din casa părintească. Şi ştii bine ce poate să fie între ei.

HJALMAR Orice-ar fi…

GINA Bătrânul ar putea să-şi închipuie că tu l-ai determinat să plece.

HJALMAR N-are decât să-şi închipuie. Bătrânul Werle a făcut multe pentru mine, recunosc; nu înseamnă însă că trebuie să depind toată viaţa de el.

GINA Da, dragul meu, însă toate astea s-ar putea răsfrânge asupra tatălui tău. Ar putea să piardă modesta slujbă pe care o are la Gråberg.

HJALMAR Măcar de s-ar întâmpla una ca asta! Nu e umilitor pentru un om ca mine să-şi vadă tatăl cu părul alb în halul unui paria? Acum însă vor veni vremuri mai bune şi pentru noi. (*Luând din nou un sandviş.*) Dacă e adevărat că am o menire în viaţă, apoi trebuie s-o şi aduc la îndeplinire.

HEDVIG Da, tăticule. Aşa să faci!

GINA Sst! Să nu-l trezeşti!

HJALMAR (*mai încet*) Am spus că trebuie s-o aduc la îndeplinire. Va veni şi ziua mea odată. De aceea e bine că am închiriat camera.

Voi fi mai independent, aşa cum trebuie să fie omul care are o misiune în viaţă. (*Mişcat, lângă fotoliu.*) Sărmanul meu tată cu părul nins! Aibi încredere în Hjalmar al tău! El are umeri laţi. Puternici, în orice caz. Te vei trezi într-o bună zi… (*Către Gina.*) Poate nu crezi?

GINA (*ridicându-se*) Ba cred. Deocamdată să-l vedem însă aşezat în pat.

HJALMAR Vom face şi asta. (*Amândoi îl ridică pe bătrân cu multă băgare de seamă.*)

Actul III

(Atelierul lui Hjalmar Ekdal. Dimineaţa. Lumina zilei pătrunde prin fereastra cea mare a acoperişului înclinat. Perdeaua e dată la o parte.

La ridicarea cortinei, Hjalmar e aşezat la masă, ocupat cu retuşarea unei fotografii. În faţa lui se află diverse alte fotografii. Apoi pe uşa dinspre coridor intră Gina cu pălărie şi mantou. În braţe are un coş cu capac.)

HJALMAR Te-ai întors, Gina?

GINA M-am întors, însă trebuie să mă grăbesc. (*Pune coşul pe un scaun şi scoate lucrurile din el.*)

HJALMAR Ai trecut pe la Gregers?

GINA Da. E foarte frumos la el. Cu lucrurile pe care le-a adus, a făcut camera destul de plăcută.

HJALMAR Serios?

GINA A ţinut să aranjeze singur totul şi s-a apucat să facă şi foc în sobă, dar a uitat să tragă capacul, şi fumul a umplut toată camera de te înăbuşi!

HJALMAR Ei, poftim!

GINA Stai că n-am terminat! Ca să stingă focul, a turnat apă în sobă, şi ce crezi? A umplut podeaua întreagă de murdărie. O mizerie, nu altceva!

HJALMAR Mare belea!

GINA Am adus-o pe portăreasă să cureţe mizeria, dar nimeni nu va putea sta acolo în cameră până după prânz.

HJALMAR Şi el unde-i acum?

GINA Spunea că iese puţin.

HJALMAR Am trecut şi eu pe la Gregers după ce ai plecat tu.

GINA Da, ştiu. L-ai rugat să vină să ia micul dejun la noi.

HJALMAR Numai o gustare. E prima zi. N-avem încotro. Tu de altfel ai totdeauna câte ceva în casă.

GINA Fac eu rost!

HJALMAR Fă aşa fel ca să nu lipsească nimic de pe masă. Cred că vin şi Relling şi Molvik. L-am întâlnit pe Relling pe scară şi nu se putea să nu-l…

GiNA Vin amândoi?

HJALMAR Ei şi? Nu face nimic. (*Bătrânul Ekdal deschide uşa şi priveşte înăuntru.*)

EKDAL Ascultă, Hjalmar! (*Observând-o pe Gina.*) Erai aici?

GINA Doreşti ceva, tată?

EKDAL Nu. Mi-e totuna. Hm! (*Se retrage.*)

GINA (*luând coşul*) Ai grijă, du-te pe la el; vezi să nu plece.

HJALMAR Bine, am eu grijă. Ascultă, Gina! N-ar fi rău să avem la masă şi puţină salată de scrumbii; Relling şi Molvik au fost la chef az-noapte.

GINA Numai de n-ar veni prea devreme să mă deranjeze…

HJALMAR Nu vin, nu. Nu-i niciun zor.

GINA Mai lucrează şi tu puţin până atunci.

HJALMAR Păi, lucrez doar! Lucrez cât pot.

GINA Bine, bine, termină şi tu o treabă.

(*Duce coşul în bucătărie. Hjalmar retuşează puţin fotografia. Lucrează încet, fără chef.*)

EKDAL (*deschide iar uşa, se uită în atelier şi întreabă încet*) Lucrezi?

HJALMAR Uite, mă trudesc cu fotografiile astea…

EKDAL Dacă eşti atât de ocupat, lasă. Hm! (*Se retrage; uşa rămâne deschisă.*)

HJALMAR (*mai lucrează puţin în tăcere; leapădă apoi pensula şi se îndreaptă spre uşă*) Eşti ocupat, tată?

EKDAL (*mormăind*) Dacă tu eşti ocupat, sunt şi eu. Hm!

HJALMAR Bine. (*Se duce să-şi vadă mai departe de lucru.*)

EKDAL (*apare din nou, după câteva clipe, în pragul uşii*) La drept vorbind, Hjalmar, eu nu-s chiar atât de ocupat.

HJALMAR Parcă scriai.

EKDAL Ce naiba! Gråberg poate să mai aştepte o zi, două. Doar nu se prăpădeşte lumea!

HJALMAR Şi nici tu nu eşti robul nimănui.

EKDAL Şi zi aşa cu chestia de-acolo…

HJALMAR Da. Vrei să intri? Să-ţi deschid?

EKDAL N-ar strica.

HJALMAR (*ridicându-se*) Ca să terminăm treaba.

EKDAL Da. Mâine dimineaţă e gata. A rămas pentru mâine, nu?

HJALMAR Fireşte! (*Hjalmar şi Ekdal împing fiecare câte un canat de uşă. Soarele de dimineaţă străbate în fund prin ferestruicile acoperişului. Câţiva porumbei zboară încoace şi încolo. Păsările cârâie din când în când în pod.*) Acuma poţi să intri, tată.

EKDAL (*intrând în pod*) Vii şi tu?

HJALMAR Ştii ce? Eu zic că… (*Văzând-o pe Gina în pragul uşii bucătăriei.*) Eu? N-am vreme. Am de lucru. Mecanismul a fost însă aşa… (*Trage o sfoară. Dinăuntru alunecă o perdea a cărei parte de jos

constă dintr-o fâşie de pânză veche de corabie, iar restul de sus dintr-o bucată de plasă de pescuit întinsă. Podeaua podului nu se mai vede din această cauză. Hjalmar se întoarce apoi spre masa lui.) Aşa… Pot să stau şi eu puţin liniştit.

GINA Acum dă iama acolo în toate?

HJALMAR Mai bine aşa decât să stea la madam Eriksen. (*Se aşază.*) Vrei ceva? Parcă spuneai că…

GINA Voiam doar să te întreb dacă pot să pun aici masa pentru micul dejun.

HJALMAR Da, poţi! Acum e prea devreme să mai vină altcineva.

GINA Numai perechea de jos!

HJALMAR S-o ia naiba de pereche! Nu putea să vină în altă zi?

GINA N-am vrut să-i invit după-masă, când dormi.

HJALMAR Bine. Vom dejuna aici.

GINA Nu-i niciun zor să pun masa chiar acum. Te mai poţi folosi de ea încă o oră.

HJALMAR Păi tu crezi că eu mă folosesc de masă mereu?

GINA Pe urmă eşti liber. (*Se duce înapoi la bucătărie; scurtă pauză.*)

EKDAL (*în pragul uşii de la pod, în faţa plasei*) Hjalmar!

HJALMAR Zi, tată.

EKDAL Mi se pare că trebuie să mutăm şi albia cu apă.

HJALMAR Asta am spus-o mereu.

EKDAL Hm! Hm! (*Se retrage de la uşă.*)

HJALMAR (*lucrează puţin, se uită spre pod şi se ridică pe jumătate. Intră Hedvig din bucătărie. Hjalmar se aşază iarăşi, repede*) Ce vrei?

HEDVIG Am venit să-ţi ţin de urât, tăticule.

HJALMAR (*după o pauză*) Umbli forfota mereu. Cauţi ceva?

HEDVIG Nu caut nimic.

HJALMAR Ce face maică-ta la bucătărie?

HEDVIG Prepară salata de scrumbii. (*Apropiindu-se de masă.*)

Nu-ţi pot da şi eu o mână de ajutor, tăticule?

HJALMAR Nu. Prefer să lucrez singur, cât mă mai ţin puterile. N-am nevoie de tine, Hedvig. Cel puţin câtă vreme sunt sănătos.

HEDVIG De ce eşti rău, tăticule? (*Se plimbă puţin, se opreşte apoi la uşa podului şi se uită înăuntru.*)

HJALMAR Ce face bunicul acolo?

HEDVIG Vrea să mute albia cu apă.

HJALMAR Singur n-o să reuşească el niciodată s-o mute. Iar eu sunt condamnat să stau aici.

HEDVIG (*se apropie de el*) Dă-mi mie pensula, tăticule. Pot să lucrez şi eu.

HJALMAR Poţi, pe naiba! O să-ţi strici ochii.

HEDVIG Nici pomeneală! Hai, dă-mi-o!

HJALMAR (*ridicându-se*) Uite că ţi-o dau, dar numai pentru un minut, cel mult două.

HEDVIG Vorbă să fie! (*Luând pensula.*) O să vezi. (*Se aşază.*) Mai am aici o fotografie de retuşat.

HJALMAR Numai să nu-ţi strici ochii! Ai auzit? Nu vreau să-mi iau nicio răspundere. Ia-ţi-o tu singură. Atâta îţi spun.

HEDVIG (*retuşând*) Bine. Mi-o iau.

HJALMAR Tu eşti o fată destoinică, Hedvig. Numai câteva minute. M-ai înţeles? (*Se strecoară în pod pe lângă marginea perdelei, Hedvig îşi vede de lucru, Hjalmar şi Ekdal se aud certându-se în pod. Hjalmar se întoarce.*) Hedvig, dă-mi cleştele de pe etajeră. Şi dalta, te rog. (*Se întoarce spre pod.*) Acum o să vezi, tată. Să-ţi arăt mai întâi ce ai de făcut. (*Hedvig i-a adus sculele cerute şi i le dă.*) Mulţumesc, dragă. Bine-am făcut că am venit! (*Se depărtează de deschizătura uşii; lucrează şi stau de vorbă mai încolo, în pod. Hedvig se uită spre ei. După câteva clipe, bate cineva la uşa coridorului; ea nu observă. Cu capul gol şi fără pardesiu, Gregers Werle intră şi se opreşte la uşă.*)

GREGERS Hm!

HEDVIG (*se întoarce şi îi iese înainte*) Bună dimineaţa. Poftiţi, vă rog.

GREGERS Mulţumesc. (*Se uită spre pod.*) Mi se pare că aveţi nişte lucrători în casă!

HEDVIG Nu. E numai tata şi cu bunicul. Mă duc să le spun că aţi venit.

GREGERS Nu te duce. Aştept până isprăvesc. (*Se aşază pe canapea.*)

HEDVIG Toată casa e răvăşită. (*Vrea să pună fotografiile la o parte.*)

GREGERS Lasă lucrurile la locul lor. Sunt fotografii care trebuie să fie retuşate?

HEDVIG Vreau să-l ajut puţin pe tata.

GREGERS N-aş vrea să te deranjez cu nimic.

HEDVIG O, nu! (*Trage fotografiile mai aproape şi începe să lucreze. Gregers o priveşte în tăcere.*)

GREGERS A dormit bine raţa sălbatică az-noapte?

HEDVIG Mulţumesc. Aşa cred.

GREGERS (*întors spre pod*) La lumina zilei pare altfel decât aseară pe lună.

HEDVIG Da, e mare deosebire. Dimineaţa arată altfel decât după-amiază, iar când plouă arată altfel decât pe vreme bună.

GREGERS Ai observat?

HEDVIG Da. Nu-i greu să bagi de seamă.

GREGERS Îţi place acolo înăuntru, la raţa sălbatică?

HEDVIG Da, când pot să mă duc la ea.

GREGERS Nu prea ai vreme, mi se pare. Mergi, desigur, la şcoală.

HEDVIG Acum nu mai merg. Tata se teme să nu-mi stric ochii.

GREGERS Atunci îţi dă el lecţii, nu-i aşa?

HEDVIG Aşa mi-a promis, dar până acum n-a avut vreme.

GREGERS Nu e altcineva care să te ajute puţin?

HEDVIG Ba da, domnul Molvik, însă el nu e totdeauna… cum să zic?

GREGERS E beţiv?

HEDVIG Este.

GREGERS Cum văd, te îngrijeşti de toate. Iar acolo, în pod, pare a fi o lume aparte, nu-i aşa?

HEDVIG Adevărat că e o lume aparte. Cu atâtea minunăţii!

GREGERS Da?

HEDVIG Da, sunt acolo nişte dulapuri mari, pline de cărţi, şi în cele mai multe cărţi sunt ilustraţii.

GREGERS Aha!

HEDVIG E şi un birou vechi, cu sertare multe, şi un ceasornic mare cu figuri pe dinafară. Dar nu mai merge…

GREGERS Cu alte cuvinte, timpul s-a oprit… acolo, la raţa sălbatică.

HEDVIG Mai e şi o cutie veche, cu vopsele şi alte lucruri. Pe urmă, toate cărţile.

GREGERS Şi cărţile… le citeşti?

HEDVIG Le citesc, când ajung la ele. Cele mai multe sunt scrise însă în limba engleză, pe care n-o cunosc. Dar mă uit la poze. E una mare de tot, cu titlul „Harrison's History of London”[1]. Cred că are vreo sută de ani. Sunt atât de multe poze în ea! Pe copertă e desenată moartea, cu o clepsidră în mână, şi o fecioară. E tare urâtă. Da sunt alte poze cu biserici, castele, străzi şi vapoare care umblă pe mare.

GREGERS Spune-mi, te rog: cine ţi-a dat toate lucrurile astea rare?

HEDVIG Le-a adus un căpitan bătrân de marină care a locuit cândva aici. Lumea îi zicea „Olandezul zburător”. Ciudat – că nici nu era olandez.

---

[1] Istoria Londrei de Harrison.

GREGERS Nu?

HEDVIG Nu. Până la urmă căpitanul a dispărut, dar numele aşa i-a rămas.

GREGERS Şi ia mai spune-mi, te rog: când stai acolo şi te uiţi la poze, nu-ţi vine să pleci, să vezi cu ochii adevărata lume mare?

HEDVIG Uite că nu! Vreau să stau mereu acasă, să-mi ajut părinţii.

GREGERS Retuşând fotografii?

HEDVIG Nu numai aşa. În primul rând, vreau să învăţ să gravez imagini ca acelea din cărţile englezeşti.

GREGERS Hm! Şi tăticu ce zice?

HEDVIG Cred că nu-i place. E foarte ciudat. Mereu îmi spune să învăţ să împletesc coşuri de paie, adică tocmai ce nu-mi place mie.

GREGERS Nici mie.

HEDVIG Tăticu are însă dreptate când spune că, dacă aş fi învăţat să împletesc coşuri, aş putea acum să fac un coş nou pentru raţa sălbatică.

GREGERS Da, asta ai putea s-o faci; eşti cea mai indicată.

HEDVIG Sunt, pentru că raţa e *a mea.*

GREGERS Fireşte că da!

HEDVIG A mea e, însă tata şi bunicul o dau cu împrumut de câte ori vor.

GREGERS Aşa? De ce-o dau cu împrumut?

HEDVIG Ca să fie expusă sau mai ştiu eu de ce!

GREGERS Îmi închipui. Raţa sălbatică e pasărea cea mai deosebită de acolo, din pod.

HEDVIG Da, aşa-i, e o pasăre cu adevărat sălbatică. Păcat de ea, săraca! N-are pe nimeni pe lume.

GREGERS Nu are familie, cum au iepurii de casă.

HEDVIG Nu are. Celelalte păsări au mai avut pui o bucată de

vreme. Ea însă nu are pe nimeni. Nimeni n-o cunoaşte şi nici nu ştie de unde e.

GREGERS A fost însă în fundul mării. (*Hedvig îl priveşte în treacăt şi îşi reţine un zâmbet.*) De ce zâmbeşti?

HEDVIG Zâmbeam pentru că, de câte ori mi-aduc aminte de pod şi de tot ce se află în el, am impresia că acolo e „fundul mării”. O prostie, desigur.

GREGERS Să nu spui asta.

HEDVIG De ce să nu spun, dacă acolo e numai un pod?

GREGERS (*privind-o ţintă*) Eşti sigură?

HEDVIG (*uimită*) Da, că e pod!

GREGERS Eşti sigură? (*Hedvig tace şi se uită la el cu gura căscată. Vine Gina din bucătărie cu faţa de masă. Gregers se ridică.*) Am venit prea devreme.

GINA Nu-i nimic. Sunt gata în câteva clipe. Curăţă masa, Hedvig.

(*Hedvig strânge lucrurile de pe masă. În timp ce Gina şi Hedvig aşază tacâmurile, Gregers se instalează într-un fotoliu şi răsfoieşte un album.*)

GREGERS Am auzit că ştiţi să retuşaţi, doamnă Ekdal.

GINA (*privind într-o parte*) Da, ştiu.

GREGERS S-a nimerit bine.

GINA De ce?

GREGERS Pentru că Hjalmar e fotograf.

HEDVIG Şi mama ştie să fotografieze.

GINA Da, am învăţat şi eu meseria asta.

GREGERS Poate că şi conduceţi întreprinderea?

GINA Când Hjalmar nu are timp.

GREGERS Ştiu că e foarte ocupat cu bătrânul.

GINA Ei da, şi nu prea e potrivit pentru el să umble după comenzi la unul şi la altul.

GREGERS Cred şi eu. Când Hjalmar porneşte însă pe un drum…

GINA Hjalmar nu e un fotograf ca oricare altul…

GREGERS Ce vreţi să spuneţi? (*Se aude o împuşcătură în pod. Gregers tresare.*) Asta ce mai e?

GINA Iar au început să împuşte!

GREGERS Da? Împuşcă?

HEDVIG Vânează.

GREGERS Cum aşa? (*Întorcându-se spre uşa podului.*) Vânezi, Hjalmar?

HJALMAR (*după plasă*) Ai venit? N-am ştiut. Eram foarte ocupat! (*Către Hedvig.*) De ce nu ne-ai spus? (*Intră în atelier.*)

GREGERS Tragi cu arma în pod?

HJALMAR (*arătând un pistol cu două ţevi*) Numai cu ăsta.

GINA Parcă văd că o să provocaţi vreo nenorocire cu pistolul acela!

GREGERS Şi, vasăzică, te-ai făcut vânător, Hjalmar?

HJALMAR Vânez numai iepuri de casă, din când în când. De dragul bătrânului, îţi închipui, desigur.

GINA Oamenii sunt ciudaţi. Îşi caută mereu distracţii.

HJALMAR Ei, da! (*Către Gregers.*) Din fericire, podul e aşezat aşa fel încât nimeni nu aude când tragem. (*Aşază pistolul pe raftul de sus al etajerei.*) Să nu pui mâna pe pistol, Hedvig! Ia seama, una din ţevi e încărcată!

GREGERS (*uitându-se prin plasă*) Văd că ai şi arme de vânătoare.

HJALMAR Sunt vechile arme ale lui tata. Nu se mai poate trage cu ele din cauza închizătoarelor. Totuşi, e bine că le avem. Le curăţim din când în când, le ungem şi le înşurubăm la loc. Cu asta se ocupă mai mult bătrânul.

HEDVIG (*către Gregers*) Acum puteţi vedea raţa.

GREGERS Chiar la ea mă uit. Mi se pare că îi spânzură una din aripi.

HJALMAR Adevărat! A fost rănită!

GREGERS Şi şchiopătează puţin de-un picior. Nu?

HJALMAR Puţin, da.

HEDVIG E piciorul pe care i l-a muşcat câinele.

HJALMAR Încolo nu are absolut niciun beteşug, lucru destul de ciudat pentru o pasăre care a primit o încărcătură întreagă de alice în trupul ei, ba încă a mai fost apucată şi de un câine cu dinţii…

GREGERS (*uitându-se spre Hedvig*) Şi-a mai stat şi atâta vreme în fundul mării.

HEDVIG (*zâmbind*) Chiar!

GINA (*punând masa*) Ce raţă binecuvântată! Toată lumea o compătimeşte.

HJALMAR Eşti gata, dragă?

GINA Îndată. Hedvig, ai putea să vii să-mi dai o mână de ajutor.

(*Gina şi Hedvig se duc la bucătărie.*)

HJALMAR (*cu jumătate glas*) Nu cred că e bine să te uiţi la bătrân. Nu-i place. (*Gregers se depărtează de uşa podului.*) Cred că e mai bine să încui uşa până nu vin ceilalţi. (*Alungă lighioanele, dând din mâini.*) Huşti! Huşti! Hai, căraţi-vă! (*Ridică perdeaua şi trage uşa.*) Şmecheriile astea eu le-am inventat. E mare belea să ai grijă de tot felul de vietăţi de-astea şi să repari toate stricăciunile pe care le fac. De altfel, soţiei mele nu-i place să vadă păsări şi iepuri de casă prin atelier.

GREGERS Ea conduce, mi se pare, gospodăria.

HJALMAR Toate treburile curente sunt în seama ei, aşa că, până una alta, eu mă mai pot retrage în camera mare să mă gândesc la lucruri mai importante.

GREGERS Ce fel de lucruri?

HJALMAR Mă mir că nu mi-ai pus întrebarea asta până acum. Ori, poate, n-ai aflat încă nimic despre descoperirea mea?

GREGERS Nu. Ce descoperire?

HJALMAR N-ai aflat, prin urmare. Cum era să afli acolo, în pădure şi în pustietăţile alea?

GREGERS Aşadar, ai făcut o descoperire?

HJALMAR La drept vorbind, încă n-am făcut-o, dar sunt pe cale să o fac. Îţi poţi închipui că nu m-am dedicat meseriei de fotograf numai ca să iau comenzi de la unul şi de la altul.

GREGERS Aşa mi-a spus şi soţia ta.

HJALMAR Am făcut jurământ că, odată ce m-am dedicat acestei meserii, s-o înalţ la o adevărată artă şi ştiinţă. Aşa m-am hotărât să fac marea descoperire.

GREGERS Şi în ce constă ea, mă rog?

HJALMAR Să nu-mi ceri încă amănunte, dragul meu. Le vei afla mai târziu. Să nu crezi cumva că mă imboldeşte deşertăciunea. Nu fac de dragul meu ceea ce fac. E scopul vieţii mele şi-l urmăresc zi şi noapte, mereu.

GREGERS Ce scop?

HJALMAR L-ai uitat pe bătrânul cu părul argintiu?

GREGERS Pe sărmanul tău părinte? Ce poţi să faci pentru el?

HJALMAR Vreau să-i redau mândria, redându-i onoarea şi demnitatea numelui de Ekdal, pe care îl poartă.

GREGERS Iată, aşadar, scopul vieţii tale!

HJALMAR Da, vreau să-l salvez pe naufragiat. Căci naufragiul l-a suferit când l-a surprins furtuna. Cât au durat cercetările, n-a mai fost el însuşi. Pistolul acela, de care ne servim ca să împuşcăm iepuri de casă, a jucat un rol în tragedia familiei Ekdal.

GREGERS Pistolul? Cum aşa?

HJALMAR După pronunţarea sentinţei, când el urma să fie dus la închisoare, avea pistolul în mână.

GREGERS Serios?

HJALMAR N-a cutezat însă. Era atât de dărâmat sufleteşte, încât

devenise laş. Poţi tu să înţelegi? Un militar… el, care împuşcase nouă urşi… el, care se trăgea din doi locotenenţi-colonei… succesiv, fireşte. Îţi dai seama, Gregers?

GREGERS Da, îmi dau foarte bine seama.

HJALMAR Eu nu. Şi astfel, pistolul a intrat în istoria familiei noastre. Când i s-au pus hainele vărgate şi cât timp a stat la închisoare, numai eu ştiu ce zile grele am trăit. Stăm cu perdelele trase la amândouă ferestrele. Când mă uitam afară, vedeam că soarele lumina ca de obicei, dar nu înţelegeam nimic. Vedeam oameni care mergeau pe stradă râzând şi vorbind despre una şi alta, dar nu înţelegeam nimic. Mi se părea că toată lumea trebuie să stea tăcută, ca în timpul unei eclipse de soare.

GREGERS La fel am simţit şi eu când a murit mama.

HJALMAR În una din acele clipe, Hjalmar Ekdal avea pistolul aţintit asupra pieptului său.

GREGERS Te-ai gândit cumva să…

HJALMAR Da.

GREGERS N-ai tras însă.

HJALMAR Nu. În clipa decisivă, m-am biruit pe mine însumi şi am rămas în viaţă. Îţi dai seama, totuşi, cât curaj îi trebuie cuiva ca să aleagă viaţa în astfel de condiţii.

GREGERS Depinde de om.

HJALMAR Fără îndoială. N-am greşit însă, căci în curând voi face descoperirea. Doctorul Relling crede ca şi mine că atunci tata va putea să poarte iar uniforma. Asta va fi pentru mine cea mai mare răsplată.

GREGERS Atât de mult îl preocupă uniforma?

HJALMAR E tot ce râvneşte. Mi se rupe inima pentru el. De câte ori avem o mică serbare în familie – ziua soţiei, aniversarea nunţii sau mai ştiu eu ce – bătrânul vine îmbrăcat cu uniforma de

locotenent din zilele lui fericite. Cum bate însă cineva la uşă – căci nu îndrăzneşte să apară înaintea străinilor – o şterge iar în camera lui, cât îl ţin picioarele. Dureroasă privelişte pentru un fiu!

GREGERS Cam cât timp crezi că va mai trece până ce vei fi gata cu descoperirea ta?

HJALMAR Nu mă întreba de timp. Nimeni nu poate să facă o descoperire chiar în clipa când vrea s-o facă. Ea depinde în mare măsură de inspiraţie, de sugestie, şi e aproape imposibil să ştii de mai înainte când va avea loc.

GREGERS Totuşi, progresează.

HJALMAR Sigur că progresează. În fiecare zi îmi bat capul cu ea. După-amiaza mă retrag într-o odaie şi acolo meditez în linişte. Să nu mă silească însă nimeni, căci ar fi zadarnic. Aşa zice şi Relling.

GREGERS Dar nu ţi se pare că toate chestiile astea din pod te distrag prea mult?

HJALMAR Dimpotrivă. Să nu-ţi închipui asta. Nu pot să umblu mereu apăsat de aceleaşi gânduri. Trebuie să am ceva cu care să umplu timpul de aşteptare. Inspiraţia, sugestia, când e să vină, păi să ştii că tot vin!

GREGERS Dragă Hjalmar, eu cred că în sufletul tău e ceva din raţa sălbatică.

HJALMAR Din raţa sălbatică? Ce vrei să spui?

GREGERS Te-ai cufundat şi ai muşcat vârtos buruiana din fundul mării.

HJALMAR Te gândeşti poate la lovitura ucigătoare care l-a atins în aripă pe tata, ca şi pe mine?

GREGERS Nu tocmai aşa. Nu vreau să spun că ai fost mutilat, dar ai intrat într-o baltă otrăvită, dragul meu. Ai căpătat o boală ascunsă şi te-ai dat la fund ca să mori în întuneric.

HJALMAR Eu? Să mor în întuneric? Ştii ce, Gregers? Te rog să nu

mai spui asemenea vorbe.

GREGERS Fii liniştit. Te scot eu iarăşi la suprafaţă. Am şi eu un scop în viaţă. Cu începere de ieri.

HJALMAR Se prea poate, dar mie te rog să-mi dai pace. Pot să te asigur că, făcând abstracţie de figura mea melancolică, uşor de explicat, mă simt foarte bine.

GREGERS Tot din cauza otrăvii.

HJALMAR Nu, dragă Gregers. Nu mai vorbi de boală şi de otravă. Nu-s deprins cu asemenea vorbe. La mine în casă nu vorbeşte nimeni, niciodată, despre lucruri sinistre.

GREGERS Nu ştiu dacă trebuie să te cred.

HJALMAR E aşa cum îţi spun; astfel de lucruri nu-mi plac. Aici nu e o baltă, cum te exprimi tu. În căminul sărac al fotografului, acoperişul e scund şi situaţia mea modestă. Sunt însă un descoperitor şi în acelaşi timp sprijinul familiei mele. Asta mă ridică mai presus de situaţia mea umilă. O! Bine că vine şi micul dejun!

(*Gina şi Hedvig aduc sticle de bere, o gărăfioară cu rachiu, pahare şi alte accesorii. În acelaşi timp, intră pe uşa coridorului Relling împreună cu Molvik.*

Amândoi sunt fără pălărie şi pardesiu. Molvik e îmbrăcat în negru.)

GINA (*aşezând masa*) Uite-i că au sosit amândoi la timp!

RELLING Lui Molvik i s-a părut că-i miroase a salată de scrumbii şi s-a luat după mine. Vă zic din nou bună dimineaţa, doamnă Ekdal.

HJALMAR Dă-mi voie, Gregers, să ţi-l prezint pe domnul Molvik, licenţiat în teologie. Pe doctorul Relling îl cunoşti, nu?

GREGERS Da, îl cunosc puţin.

RELLING O! Domnul Werle junior. Nu vă aduceţi aminte că ne luam de păr colo sus, la uzina din Høydal? V-aţi mutat acum aici?

GREGERS Da, azi-dimineaţă.

RELLING Dedesubt stau eu şi cu Molvik, aşa că doctorul şi

pastorul, dacă vă face trebuinţa vreunul din ei, îi aveţi la îndemână.

GREGERS Mulţumesc. S-ar putea întâmpla, căci ieri am fost treisprezece la masă.

HJALMAR Iar începi cu lucruri sinistre?

RELLING Fii liniştit, Ekdal. Tu eşti în afară de orice primejdie.

HJALMAR Mi-ar plăcea – în interesul familiei mele. Acum să luăm loc, să mâncăm, să bem şi să ne veselim.

GREGERS Nu-l aşteptăm pe tatăl tău?

HJALMAR Nu. El ia masa ceva mai târziu. Poftiţi, vă rog!

(*Domnii se aşază la masă, mănâncă şi beau. Gina şi Hedvig aleargă de la masă la bucătărie, şi invers, servindu-i.*)

RELLING Molvik a fost ieri cu chef, doamnă Ekdal.

GINA Iar?

RELLING N-aţi auzit când l-am adus acasă az-noapte?

GINA N-aş putea să spun că am auzit!

RELLING Mă bucur, căci s-a purtat îngrozitor!

GINA Adevărat, Molvik?

MOLVIK Să tragem cu buretele peste ce s-a întâmplat în timpul nopţii. Au fost lucruri care n-au depins de bunăvoinţa mea.

RELLING (*către Gregers*) Când i se face de chef, n-am încotro şi trebuie să-l însoţesc. E demonic Molvik.

GREGERS Demonic?

RELLING Da, e demonic.

GREGERS Hm!

RELLING Şi firile demonice nu sunt create să umble prin lume drept pe picioare. Uneori merg pe două cărări. Spuneţi-mi, vă rog: tot mai lucraţi sus, la uzina aceea neagră şi urâtă?

GREGERS Am lucrat până acum.

RELLING Şi vi s-au onorat toate creanţele?

GREGERS Creanţele? (*Înţelegând.*) Da.

HJALMAR Ţi s-au achitat creanţele, Gregers?

GREGERS Vorbă să fie!

RELLING Ba i s-or fi achitat! Umbla pe la toate casele fermierilor şi prezenta ceea ce el numea „creanţa ideală”.

GREGERS Eram tânăr pe-atunci.

RELLING Aveţi dreptate. Eraţi foarte tânăr. Şi creanţa ideală n-aţi văzut-o onorată niciodată, cât timp am fost eu acolo.

GREGERS Nici de-atunci încoace.

RELLING Şi cred că aţi fost destul de cuminte să mai reduceţi ceva din sumă.

GREGERS Niciodată, câtă vreme în faţa mea stă un om adevărat!

HJALMAR Aşa se şi cuvine. Puţin unt, Gina.

RELLING Şi o bucăţică de slănină pentru Molvik.

MOLVIK Nu, nu! Nu vreau slănină.

(*Se aud bătăi la uşa podului.*)

HJALMAR Deschide uşa, Hedvig. Bunicul vrea să vină încoace.

(*Hedvig se duce şi crapă uşa; bătrânul Ekdal intră cu o piele proaspătă de iepure de casă. Hedvig închide uşa în urma lui.*)

EKDAL Bună dimineaţa, domnilor! Azi am avut o vânătoare bună. Am împuşcat unul mare.

HJALMAR Nu m-ai aşteptat. L-ai şi jupuit.

EKDAL L-am şi sărat. Carnea de iepure de casă e moale şi fragedă. E şi dulce. Ca zahărul! Poftă bună, domnilor! (*Se duce în camera lui.*)

MOLVIK (*ridicându-se*) Scuzaţi-mă. Nu mai pot. Trebuie să cobor cât mai repede.

RELLING Bea puţin sifon, omule!

MOLVIK (*grăbindu-se să iasă*) Uf! Uf! (*Iese pe uşa dinspre coridor.*)

RELLING (*către Hjalmar*) Să golim un pahar în sănătatea bătrânului vânător.

HJALMAR (*ciocnind cu el*) Da, pentru sportivul cu un picior în groapă.

RELLING Pentru omul albit de ani! (*Bea.*) Spune-mi: are părul cărunt sau alb?

HJALMAR Şi aşa, şi aşa. De altfel, pe creştet nu prea mai are fire de păr.

RELLING Cu perucă o mai duce omul. De fapt, tu eşti un om fericit, dragă Hjalmar. Ai un scop frumos pentru care trăieşti.

HJALMAR Da, pentru el trăiesc, te rog să mă crezi.

RELLING Ai, pe urmă, o soţie vrednică. Umblă mereu, de colo-colo, cu pantofi de pâslă, şi îşi leagănă şoldurile, purtându-ţi de grijă.

HJALMAR (*făcând semn din cap Ginei*) Da, Gina, tu eşti o tovarăşă minunată de viaţă.

GINA Ia lăsaţi-mă pe mine în pace!

RELLING Pe urmă, o ai pe Hedvig, dragă Hjalmar.

HJALMAR (*mişcat*) Copila, da! Copila, în primul rând. Vino la mine, Hedvig. (*Mângâind-o pe cap.*) Ce zi e mâine?

HEDVIG (*scuturându-l*) Te rog să nu spui nimic, tată.

HJALMAR Mă doare inima când mă gândesc cât de modestă va fi ziua de mâine; doar o mică petrecere în pod!

HEDVIG Ba o să fie foarte frumoasă, tăticule.

RELLING Şi să vezi cum va fi, Hedvig, când va veni descoperirea cea mare!

HJALMAR Da, da, să vezi ce va fi atunci, Hedvig! M-am hotărât să-ţi asigur viitorul. O s-o duci bine toată viaţa. Voi cere ceva pentru tine; am să mă mai gândesc ce anume. Va fi unica răsplată a sărmanului descoperitor.

HEDVIG (*îi şopteşte, cuprinzându-l cu braţele de gât*) Scumpul meu tătic!

RELLING (*către Gregers*) Până la o schimbare, nu socoţi că e bine să stai la o masă îmbelşugată într-un fericit cerc de familie?

HJALMAR Da, preţuiesc mult aceste clipe.

GREGERS Eu nu mă simt bine unde e aer de baltă stătută.

RELLING Aer de baltă stătută?

HJALMAR Iar începi cu de-alde astea?

GINA Aici nu e aer stătut, domnule Werle. Eu aerisesc casa în fiecare zi.

GREGERS (*îndepărtându-se de masă*) Mirosul urât nu puteţi, totuşi, să-l daţi afară.

HJALMAR Mirosul urât?

GINA Da? Ce zici, Hjalmar?

RELLING Să-mi fie cu iertăciune. Nu cumva aduci mirosul urât chiar dumneata, de sus, de la minele din pădure?

GREGERS Nu poţi spune că ceea ce aduc eu în casă e un miros urât.

RELLING (*ducându-se spre el*) Ascultă, domnule Werle junior: te-am bănuit eu că tot mai umbli cu „creanţa ideală”, integrală, în buzunarul de la spate.

GREGERS O am la piept.

RELLING Oriunde ai avea-o, nu te sfătuiesc să joci rolul de controlor atâta vreme cât sunt eu aici.

GREGERS Şi dacă totuşi îl joc?

RELLING Te pomeneşti pe scară de-a berbeleacul. Acuma ştii!

HJALMAR (*ridicându-se*) Vai, dragă Relling!

GREGERS Încearcă numai să mă dai afară!

GINA (*se aşază între ei*) Nu-ţi dau voie, Relling, să faci asta! Trebuie să-ţi spun însă, domnule Werle, că dumneata, care ai făcut toată murdăria aceea acolo, la sobă, nu ai calitatea să vii la mine şi să-mi vorbeşti de miros urât.

(*Bate cineva la uşa dinspre coridor.*)

HJALMAR Se încurcă iţele…

GINA Mă duc să văd cine e. (*Deschide uşa, tresare şi se dă un pas înapoi.*) O! Oh! (*Intră Werle, îmbrăcat cu un palton îmblănit.*)

WERLE Vă rog să mă scuzaţi: aici locuieşte fiul meu?

GINA (*cu răsuflarea tăiată*) Da.

HJALMAR Fiţi bun şi luaţi loc, domnule Werle.

WERLE Mulţumesc. Nu vreau decât să stau puţin de vorbă cu fiul meu.

GREGERS Bine. Uite-mă aici.

WERLE Vreau să stăm de vorbă în camera ta.

GREGERS În camera mea… Fie! (*Vrea să iasă.*)

GINA Nu puteţi merge acolo. Ştiţi în ce hal e camera.

WERLE Putem să stăm şi pe coridor; vreau să vorbesc cu el între patru ochi.

HJALMAR Puteţi să staţi aici, domnule Werle. Să trecem dincolo, Relling.

(*Hjalmar şi Relling ies pe uşa din dreapta. Gina se duce cu Hedvig la bucătărie.*)

GREGERS (*după o scurtă pauză*) Aşa… acum suntem între patru ochi.

WERLE Ai spus nişte vorbe aseară. Şi pentru că te-ai mutat aici, la Ekdal, îmi vine să cred că ai ceva împotriva mea.

GREGERS Vreau să-i deschid ochii lui Hjalmar Ekdal, ca să vadă situaţia lui aşa cum e. Atâta tot.

WERLE Ăsta e scopul vieţii tale, despre care îmi vorbeai ieri?

GREGERS Da. Altceva nu mi-ai lăsat.

WERLE Cu alte cuvinte, eu ţi-am distrus sufletul?

GREGERS Mi-ai distrus toată viaţa. Nu mă gândesc la istoria cu mama. Ţie trebuie să-ţi mulţumesc însă că am cugetul încărcat.

WERLE Aha! E vorba de conştiinţa ta.

GREGERS Era de datoria mea să iau măsuri împotriva ta încă de pe când i se întindeau curse locotenentului Ekdal. Trebuia să-l avertizez, căci presimţeam unde aveau să ajungă lucrurile.

WERLE Da, în adevăr. Atunci trebuia să vorbeşti.

GREGERS N-am îndrăznit. Am fost laş şi timid. M-am temut de soarta ta, atunci şi multă vreme pe urmă.

WERLE Teama asta se pare că ţi-a trecut acum.

GREGERS Mi-a trecut, din fericire. Ce am păcătuit împotriva bătrânului Ekdal, atât eu cât şi alţii, nu poate fi ispăşit niciodată. Pe Hjalmar îl pot însă mântui de ruşinea şi de tăcerea care îl vor prăbuşi în prăpastie.

WERLE Şi crezi că astfel vei săvârşi o faptă bună?

GREGERS Cred cu toată tăria.

WERLE Vrei să spui poate că fotograful Ekdal e omul care o să-ţi fie recunoscător pentru un astfel de serviciu prietenesc?

GREGERS Este, da.

WERLE Hm! Vom vedea.

GREGERS Afară de asta, dacă mai trăiesc, vreau să-mi ştiu cugetul vindecat.

WERLE Cugetul ţi-e bolnav încă din copilărie. Aşa l-ai moştenit de la mama ta, Gregers. E singura moştenire pe care ţi-a lăsat-o.

GREGERS (*zâmbind puţin ironic*) Te roade încă greşeala pe care ai săvârşit-o crezând că vei face avere cu ea?

WERLE Să lăsăm la o parte tot ce e străin de subiect. Ţii, vasăzică, neapărat să-l duci pe fotograful Ekdal pe calea pe care o consideri dreaptă?

GREGERS Da, ţin neapărat să fac asta.

WERLE Atunci, degeaba am venit aici la tine. Nu mai are niciun rost să te întreb dacă vrei să te muţi înapoi, în casa părintească.

GREGERS Nu, nu are niciun rost.

WERLE Nici în firmă nu vrei să intri?

GREGERS Nici.

WERLE Bine. Întrucât am însă de gând să mă recăsătoresc, vei fi înlăturat de la succesiune.

GREGERS Asta nu admit.

WERLE Nu?

GREGERS Nu mă lasă conştiinţa.

WERLE (*după o mică pauză*) Te întorci la uzină?

GREGERS Nu. Nu mă mai consider în serviciul tău.

WERLE Ce ai de gând să faci atunci?

GREGERS Nu vreau decât să-mi realizez scopul vieţii.

WERLE Şi pe urmă? Din ce vei trăi?

GREGERS Am pus ceva deoparte din salariul meu.

WERLE Şi cât timp o să-ţi ajungă?

GREGERS Cât va fi nevoie.

WERLE Ce vrei să spui cu asta?

GREGERS Nu-ţi mai răspund.

WERLE Atunci, rămâi cu bine, Gregers.

GREGERS Cu bine, tată!

(*Werle iese. În prag apare Hjalmar.*)

HJALMAR A plecat?

GREGERS Da. (*Intră Hjalmar şi Relling. Gina şi Hedvig se întorc din bucătărie.*)

RELLING Praful s-a ales de gustarea noastră!

GREGERS Îmbracă-te, Hjalmar. Vei face o plimbare lungă cu mine.

HJALMAR Cu dragă inimă. Ce voia tatăl tău? Era vorba de mine?

GREGERS Vino cu mine. Trebuie să stăm puţin de vorbă. Mă duc să mă schimb. (*Iese pe uşa dinspre coridor.*)

GINA Să nu te duci cu el, Hjalmar.

RELLING Nu, nu pleca. Rămâi aici.

HJALMAR (*luându-şi pălăria şi pardesiul*) De ce? Când un prieten din tinereţe simte nevoia să-mi spună între patru ochi ce are pe suflet!…

RELLING Ce naiba! Nu vezi că individul ăsta e nebun?

GINA Ascultă-mă ce-ţi spun. Şi mama lui avea uneori asemenea crize.

HJALMAR Tocmai de aceea se bizuie pe ochiul atent al unui prieten. (*Către Gina.*) Tu să fii gata la vreme cu masa de prânz. La revedere. (*Iese pe uşa dinspre coridor.*)

RELLING Mare nenorocire e că omul ăsta n-a crăpat într-unul din iadurile minelor de la Høydal.

GINA De ce vorbeşti aşa?

RELLING (*bombănind*) Am şi eu socotelile mele.

GINA Eşti convins că tânărul Werle e nebun de-a binelea?

RELLING Nu. Nu mai nebun decât sunt de obicei oamenii. Suferă totuşi de o boală.

GINA Ce fel de boală?

RELLING Vrei să-ţi spun? Suferă de o febră acută de cinste.

GINA Febră de cinste?

HEDVIG Ce fel de boală o mai fi şi asta?

RELLING O boală naţională. Nu apare decât sporadic. (*Făcând semn Ginei.*) Mulţumesc pentru masă. (*Iese pe uşa dinspre coridor.*)

GINA (*plimbându-se neliniştită prin cameră*) Uf! Acest Gregers Werle a fost întotdeauna un tip îngrozitor!

HEDVIG (*privind-o cercetător de la masă*) Ciudat mai e tot ceea ce se petrece aici!

Actul IV

(Atelierul lui Hjalmar Ekdal. A fotografiat de curând. Un aparat cu învelitoare şi suport, câteva scaune, o consolă etc. Lumină de după-amiază. Soarele stă să apună. Ceva mai târziu începe să se întunece. La ridicarea cortinei, Gina, în pragul uşii deschise dinspre coridor, stă de vorbă cu cineva de afară. Are în mână o cutie şi o placă udă de sticlă.)

GINA Da, negreşit. Când promit ceva, mă ţin de cuvânt. Luni va fi gata prima duzină. La revedere! (*Se aude cineva coborând scara. Gina închide uşa, bagă placa în cutie şi o introduce în aparatul acoperit.*)

HEDVIG (*venind din bucătărie*) Au plecat?

GINA Slavă Domnului! Am scăpat!

HEDVIG Ce-o fi cu tata de nu s-a întors încă?

GINA Eşti sigură că nu e jos, la Relling?

HEDVIG Nu e. Am coborât adineauri şi am întrebat.

GINA I se răceşte şi mâncarea.

HEDVIG Şi doar tăticu nu întârzie niciodată la prânz.

GINA Trebuie să vină. Parcă-l văd!

HEDVIG Numai de-ar veni! Mi se pare tare ciudat că întârzie!

GINA (*exclamând*) El e!

(*Hjalmar Ekdal intră pe uşa dinspre coridor.*)

HEDVIG (*ieşindu-i înainte*) Tăticule! Vai, de când te aşteptăm!

GINA (*privindu-l*) Ai întârziat cam mult, Hjalmar!

HJALMAR (*fără să se uite la ea*) Adevărat, am cam zăbovit.

(*Îşi scoate pardesiul. Gina şi Hedvig vor să-l ajute, însă el se fereşte.*)

GINA Ai luat cumva masa cu Werle?

HJALMAR (*punându-şi pardesiul în cuier*) Nu.

GINA (*ducându-se spre bucătărie*) Să-ţi pun atunci să mănânci.

HJALMAR Lasă, nu mănânc.

HEDVIG (*apropiindu-se de el*) Nu te simţi bine, tăticule?

HJALMAR Ba mă simt destul de bine. Am făcut cu Gregers o plimbare cam prea lungă.

GINA Rău ai făcut. Ştii bine că nu eşti deprins.

HJALMAR Hm! Omul trebuie să se deprindă cu multe pe lumea asta. (*După ce face câţiva paşi.*) A fost cineva pe aici în lipsa mea?

GINA Numai cei doi de jos.

HJALMAR Nicio comandă nouă?

GINA Azi nu.

HEDVIG Să vezi că mâine primim ceva.

HJALMAR Bine-ar fi, căci mâine am de gând să mă pun pe treabă serios.

HEDVIG Mâine? Păi ai uitat ce zi e mâine?

HJALMAR Da, ai dreptate. Atunci poimâine. De azi înainte voi lucra singur. Vreau să fac toate treburile singur.

GINA Nu e nevoie să-ţi amărăşti viaţa, Hjalmar. De fotografii am eu grijă. Tu să te ocupi numai de descoperirea ta.

HEDVIG Şi de raţa sălbatică! Şi de păsări! Şi de iepuraşi!

HJALMAR Slăbiţi-mă cu fleacurile astea! De mâine încolo nu mai pun piciorul în pod.

HEDVIG Dar, tăticule, mi-ai promis că mâine vom avea o mică petrecere.

HJALMAR Da, aşa-i. Atunci, de poimâine încolo. Câtă plăcere aş avea să-i sucesc gâtul blestematei aceleia de raţe!

HEDVIG (*strigând*) Raţei?

GINA Cum poţi să vorbeşti aşa?

HEDVIG (*scuturându-l*) Ştii bine, tăticule, că raţa sălbatică e a mea.

HJALMAR De aceea nici nu-i mai sucesc gâtul. Nu m-ar lăsa inima de dragul tău, Hedvig. Nu-mi pare rău decât de un singur lucru. Îmi pare rău că am îngăduit sub acoperişul meu o vietate care

a fost atinsă de mâinile individului aceluia…

GINA Dar tatăl tău a căpătat-o de la Pettersen…

HJALMAR (*făcând câţiva paşi*) Sunt anumite cerinţe, – cum să le zic? – creanţe ideale… pe care un om nu le poate nesocoti fără să-şi compromită viaţa.

HEDVIG (*ducându-se după el*) Ce vină are biata raţă?

HJALMAR (*oprindu-se*) Ţi-am spus o dată că o cruţ de dragul tău. Nu se va atinge nimeni de ea. Am s-o cruţ. Sunt alte datorii care mă aşteaptă. Acum, Hedvig, du-te ca de obicei şi ia puţin aer. E prea întuneric aici pentru tine.

HEDVIG Nu ies acum.

HJALMAR Ba să ieşi. Mi se pare că încep să te doară ochii… Aburii de aici îţi fac rău. E un aer vătămător pentru tine.

HEDVIG Da, da. Cobor pe scara de la bucătărie şi ies puţin afară. Paltonul şi pălăria sunt în cameră la mine. Să nu-i faci vreun rău raţei în lipsa mea.

HJALMAR N-o să-i smulgă nimeni nicio pană. (*Strângând-o la piept.*) Ne-am înţeles, Hedvig. Hai, du-te! (*Hedvig dă din cap, salutându-şi părinţii, şi iese prin bucătărie.*)

HJALMAR (*plimbându-se prin cameră, fără să se uite la Gina*) Gina!

GINA Da, Hjalmar.

HJALMAR Cu începere de mâine, sau hai să zicem de poimâine, aş vrea să mă ocup eu de socotelile gospodăriei.

GINA Vrei să te ocupi şi de socotelile gospodăriei?

HJALMAR Da; cel puţin de socoteala veniturilor.

GINA E foarte uşor, de altfel.

HJALMAR N-aş crede. Am impresia că nu prea cheltuieşti mulţi bani. (*Se opreşte şi se uită la ea.*) Cum se face asta?

GINA Eu şi Hedvig nu avem prea multe nevoi.

HJALMAR E adevărat că tata e plătit bine pentru ceea ce primeşte

de scris de la Werle?

GINA Nu ştiu dacă e bine plătit; nu ştiu cum se plătesc astfel de lucrări.

HJALMAR Cam cât ia? Spune-mi, te rog.

GINA Uneori mai mult, alteori mai puţin. Ne mai ajută şi pe noi câteodată cu bani.

HJALMAR Ne ajută pe noi? Până acum de ce nu mi-ai spus?

GINA Nu puteam să-ţi spun. Prea erai bucuros închipuindu-ţi că primeam totul numai de la tine.

HJALMAR Şi când colo, primeşti bani de la Werle!

GINA Werle are de unde să dea.

HJALMAR Aprinde lampa, te rog.

GINA (*aprinde lampa*) De fapt, nu ştiu dacă Werle plăteşte. Poate că Gråberg plăteşte.

HJALMAR De ce îl amesteci acum pe Gråberg?

GINA Nu ştiu; aşa…

HJALMAR Hm!

GINA Nu eu i-am făcut rost bătrânului tău de ocupaţia asta cu scrisul. Berta i-a făcut rost, încă de când venea pe la noi…

HJALMAR Mi se pare că şi tu ai avut un anumit rol.

GINA (*punând abajurul lămpii*) Un rol, eu?

HJALMAR Şi acuma te speli pe mâini. Nu?

GINA (*cu fermitate*) Spune limpede, Hjalmar: ai vorbit cu Gregers despre mine?

HJALMAR E adevărat sau nu că între tine şi Werle au existat unele relaţii pe vremea când erai în serviciu la el?

GINA Nu-i adevărat! Atunci, nu! E drept că Werle umbla după mine. Şi doamna Werle a crezut că era ceva între noi. Vorbe, intrigi, scandal, şi, în sfârşit, a trebuit să plec de la ei.

HJALMAR Şi pe urmă?

GINA Pe urmă m-am întors acasă, iar mama, care nu prea era cum o credeai tu, s-a dus la el şi au aranjat împreună totul; Werle rămăsese văduv…

HJALMAR Ei da, şi?

GINA Ei bine, află acum adevărul: Werle nu s-a lăsat până ce nu şi-a atins scopul.

HJALMAR (*împreunându-şi mâinile*) Şi femeia asta e mama copilului meu! Cum ai putut să-mi ascunzi asta?

GINA Recunosc că am făcut o mare prostie. Trebuia de mult să-ţi spun adevărul.

HJALMAR Trebuia să mi-l spui îndată. Ca să fi ştiut cu cine am a face.

GINA Şi te-ai mai fi căsătorit cu mine?…

HJALMAR Cum îţi închipui?

GINA Nu puteam să-ţi spun nimic atunci, pentru că ţineam mult la tine, după cum ştii. Şi nu puteam să mă nenorocesc singură.

HJALMAR (*întorcându-i spatele*) Şi asta e mama scumpei mele Hedvig! Iar tot ce văd în faţa ochilor (*dând cu piciorul într-un scaun*), tot căminul meu îl datorez unui fericit predecesor… Ah! Bestia de Werle!

GINA Regreţi cei paisprezece ori cincisprezece ani ai căsniciei noastre?

HJALMAR (*aşezându-se în faţa ei*) Spune-mi, tu nu-i regreţi? Nu te-ai căit în fiecare zi şi în fiecare clipă de pânza de tăcere cu care m-ai învăluit ca un păianjen? Răspunde-mi! Nu te-au chinuit mustrările, regretele?…

GINA O, dragul meu Hjalmar! Gospodăria nu mi-a dat răgaz să mă gândesc la aşa ceva.

HJALMAR Şi nu te-ai mai uitat înapoi, la trecutul tău?

GINA Aproape că uitasem necazurile de pe vremuri.

HJALMAR O! Liniştea asta stupidă, nesimţirea asta! Ce revoltător e! Niciun fel de remuşcare!…

GINA Spune-mi, Hjalmar, ce s-ar fi întâmplat cu tine dacă n-ai fi avut o soţie cum sunt eu?

HJALMAR Cum eşti tu?!…

GINA Da, căci am fost mereu mai muncitoare şi mai întreprinzătoare decât tine. E drept că sunt şi mai mare cu câţiva ani.

HJALMAR Ce s-ar fi întâmplat cu mine?

GINA Când m-ai întâlnit prima oară, umblai cam haihui. Nu poţi să tăgăduieşti.

HJALMAR Haihui? Tu nu ştii ce înseamnă să fie un om plin de griji şi desperat. Mai ales o fire iute, ca mine.

GINA Da, însă ai devenit un om foarte bun, îndată ce ţi-ai durat un cămin şi ai avut o casă a ta. Ce bine am trăit împreună! Şi în curând, eu şi cu Hedvig n-o să mai cheltuim mulţi bani cu masa şi cu îmbrăcămintea.

HJALMAR Da, o să vă cufundaţi în balta stătută a tăcerii.

GINA Uf! Blestematu-acela care s-a strecurat în casa noastră!

HJALMAR Şi eu am crezut că bine e să-şi aibă omul cuibul lui. Am greşit. Cum îmi voi mai realiza acum descoperirea? Poate că ea se va stinge odată cu mine. Ei bine, Gina! Trecutul tău a distrus-o.

GINA (*gata s-o podidească lacrimile*) N-ai dreptul să spui aşa ceva, Hjalmar. Eu toată viaţa nu m-am gândit decât la fericirea ta.

HJALMAR Te întreb un singur lucru: ce mai rămâne din visul meu de a-mi ridica familia? Când stăteam pe divan şi mă gândeam la descoperire, simţeam că ea îmi va sorbi ultima licărire de viaţă. Simţeam că ziua în care aş fi obţinut brevetul de inventator ar fi fost şi ziua în care tot rostul existenţei mele s-ar fi încheiat. Şi te visam bogată – văduva fericită a marelui inventator…

GINA (*ştergându-şi lacrimile*) Nu trebuie să vorbeşti aşa, Hjalmar.

Dumnezeu m-ar lua la el în ziua în care aş rămâne văduvă.

HJALMAR Nu mai are nicio importanţă!… Toate au trecut acum. Toate!

(*Gregers Werle deschide cu băgare de seamă uşa dinspre coridor.*)

GREGERS Pot să intru?

HJALMAR Da, poftim!

GREGERS (*înaintează radios şi vrea să le strângă mâinile*) Ei, dragii mei! (*Se uită când la unul, când la altul, apoi îi şopteşte lui Hjalmar.*) Aşadar, nu s-a întâmplat încă nimic?

HJALMAR (*apăsat*) Ba s-a întâmplat!

GREGERS Adevărat?

HJALMAR Am trecut prin cele mai amare clipe din viaţa mea.

GREGERS Dar şi cele mai înălţătoare cred.

GINA Dumnezeu să te ierte, domnule Werle.

GREGERS (*foarte uimit*) Nu pricep cum…

HJALMAR Ce nu pricepi?

GREGERS O explicaţie ca asta… o explicaţie pe care se poate clădi o viaţă cu totul nouă, o căsnicie întemeiată pe adevăr, fără niciun secret…

HJALMAR Ştiu, ştiu! Ştiu foarte bine!…

GREGERS Eram sigur că, trecând pragul aici, voi vedea strălucind pe chipurile voastre lumina unei adevărate schimbări la faţă. Şi iată, nu zăresc decât stânjenire, apăsare, tristeţe!…

GINA Ah! asta e! (*Scoate abajurul de la lampă.*)

GREGERS Nu vrei să mă înţelegi, doamnă Ekdal. Nu, n-a venit încă vremea. Dar tu, Hjalmar? Această explicaţie s-ar fi cuvenit să exercite o înaltă influenţă purificatoare asupra ta.

HJALMAR A exercitat-o, bineînţeles. Adică, într-o anumită măsură.

GREGERS Nimic nu se poate asemui pe lume cu bucuria pe care o

încearcă un om acordând iertare unei ființe care a greşit şi pe care o ridică astfel până la înălțimea iubirii sale.

HJALMAR Tu îți închipui că un om care-a băut otrava pe care am sorbit-o eu își poate reveni atât de uşor?

GREGERS Un om obişnuit, nu, se-nțelege! Dar un om ca tine!…

HJALMAR O, Doamne-Dumnezeule, ştiu! Dar nu mă poți sili s-o fac chiar îndată, Gregers. Trebuie să mai treacă o vreme, destul de lungă.

GREGERS Ai în tine ceva din rața sălbatică, Hjalmar.

(*Intră Relling pe uşa dinspre coridor.*)

RELLING Ei, poftim! Iar vorbiți de rața sălbatică?

HJALMAR Vai, da – de pasărea pe care a împuşcat-o în aripă domnul Werle.

RELLING Domnul Werle?… Despre el vorbeați?

HJALMAR Despre el… şi despre noi.

RELLING Fir-ar al dracului!

HJALMAR Ce spui tu?!

RELLING Îmi exprim dorința arzătoare ca şarlatanul ăsta să-şi ia tălpăşița cât mai iute. Dacă mai rămâne pe-aici, vă sminteşte cu totul pe amândoi.

GREGERS Cei doi nu pot fi smintiți, domnule Relling. De Hjalmar nici nu poate fi vorba. Îl cunosc. Dar, fără îndoială, şi ea are în adâncul ființei sale ceva bun, ceva demn de încredere…

GINA (*gata să plângă*) Trebuia să mă laşi aşa cum eram.

RELLING (*către Gregers*) Ar fi o impertinență dacă te-aş întreba ce vrei, la urma urmei, în casa asta?

GREGERS Vreau să durez o căsnicie adevărată.

RELLING Carevasăzică nu ți se pare că e bună căsnicia asta aşa cum e?

GREGERS Din păcate, vai, e o căsnicie tot atât de bună ca multe

altele. Dar o căsnicie adevărată n-a fost încă până acum.

HJALMAR Tu, Relling, n-ai ţinut seama niciodată de ceea ce se cheamă creanţa ideală.

RELLING Fleacuri, băiatule! Pardon, domnule Werle: cam câte… aşa, cu mare aproximaţie… cam câte căsnicii adevărate ai văzut în viaţa dumitale?

HJALMAR Cinstit vorbind, cred că n-am văzut niciuna!

RELLING Nici eu!

GREGERS În schimb, am văzut nenumărate căsnicii de natură exact opusă. Şi am avut prilejul să constat şi cât de ruinătoare poate fi o astfel de căsnicie pentru ambii soţi.

HJALMAR Toate temeliile morale ale unui bărbat i se pot prăbuşi sub picioare. Asta e îngrozitor!

RELLING Da, eu, ce-i drept, nu am fost căsătorit niciodată, aşa că nu pot să fiu judecător în această materie. Ştiu însă că dintr-o căsnicie face parte şi copilul. Iar pe copil sunteţi datori să-l lăsaţi în pace.

HJALMAR O!… Hedvig!… Sărmana mea Hedvig!

RELLING Da, pe Hedvig nu vă îngădui s-o amestecaţi aici. Voi doi sunteţi coşcogea oamenii. N-aveţi decât să pritociţi cât vreţi situaţia voastră, dacă vă place s-o pritociţi. Dar faţă de Hedvig se cade să vă purtaţi cu grijă, atâta vă spun. Altminteri o nenorociţi!

HJALMAR Cum o nenorocim?

RELLING Ori s-ar putea nenoroci singură, nenorocind şi pe alţii.

GINA De unde poţi să ştii asta, Relling?

HJALMAR O ameninţă vreo primejdie din pricina ochilor?

RELLING Aici nu de ochi e vorba. Dar Hedvig e la o vârstă delicată. Poate să-i treacă prin cap orice nebunie.

GINA Aşa e, într-adevăr, aşa şi face! Am găsit-o în bucătărie jucându-se cu focul, cică se joacă de-a incendiul. De multe ori mi-a

fost frică să nu dea foc casei.

RELLING Iacătă! Ştiam!

GREGERS (*către Relling*) Cum îţi explici?

RELLING (*morocănos*) Îşi schimbă glasul, mititica de ea!

HJALMAR Cât timp mă are pe mine!… Cât timp îmi stă capul pe umeri!…

(*Bate cineva la uşă.*)

GINA Sst, Hjalmar. E cineva la uşă. (*Cu glas tare.*) Intră!

(*Intră doamna Sørby, îmbrăcată într-un mantou.*)

DOAMNA SØRBY Bună seara!

GINA (*ieşindu-i înainte*) A, tu erai, Berta!

DOAMNA SØRBY Eu, da. Vă deranjez cumva?

HJALMAR Deloc. Ne aduceţi vreo solie de la…

DOAMNA SØRBY (*către Gina*) Vorbind sincer, nu credeam să-i găsesc pe ai tăi acasă la vremea asta şi am intrat numai ca să schimbăm două vorbe şi să-mi iau rămas bun.

GINA Cum? Pleci din oraş?

DOAMNA SØRBY Da, mâine dimineaţă. Plec în munte, la Høydal. Werle a plecat azi după prânz. (*Către Gregers.*) Îţi trimite salutări.

GREGERS Mulţumesc. Nu era nevoie!

HJALMAR Vasăzică, domnul Werle a plecat? Şi acum vă duceţi şi dumneavoastră după el?

DOAMNA SØRBY Da, Ekdal. Ce zici de asta?

HJALMAR Fiţi cu băgare de seama, atât vă spun!

GREGERS Stai să te lămuresc. Tata se căsătoreşte cu doamna Sørby.

HJALMAR Se căsătoreşte cu ea?

GINA Adevărat, Berta?

RELLING (*cu glas tremurător*) O fi adevărat?

DOAMNA SØRBY Da, dragă Relling. E foarte adevărat.

RELLING Vă căsătoriţi?

DOAMNA SØRBY Da, totul e aranjat. Werle a legalizat actele necesare, iar acum vom face nunta sus la uzină în linişte.

GREGERS Ca un bun fiu vitreg, îţi doresc multă fericire.

DOAMNA SØRBY Îţi mulţumesc, dacă eşti sincer. Şi nădăjduiesc că vom fi fericiţi – şi Werle, şi eu.

RELLING Puteţi să nădăjduiţi cu toată încrederea. Werle nu se îmbată niciodată, pe cât ştiu, şi nici n-are obiceiul să-şi bată nevasta, cum făcea răposatul veterinar.

DOAMNA SØRBY Lasă-l pe Sørby să se odihnească în pace. Avea şi el părţile lui bune.

RELLING Domnul Werle are, socotesc, părţi şi mai bune.

DOAMNA SØRBY Cel puţin nu şi-a irosit tot ce e mai bun în el. Cine o face, suportă consecinţele.

RELLING În seara asta voi ieşi cu Molvik.

DOAMNA SØRBY Nu trebuie, Relling. Te rog să n-o faci – de dragul meu!

RELLING N-am ce altceva să fac. (*Către Hjalmar,*) Dacă vrei, hai şi tu cu noi.

GINA Nu, te rog! Hjalmar nu umblă pe unde umblaţi voi.

HJALMAR (*supărat*, *cu jumătate de glas*) Da mai taci din gură!

RELLING Cu bine, doamnă… Werle. (*Iese pe uşa din spre coridor.*)

GREGERS (*către doamna Sørby*) După câte văd, vă cunoaşteţi destul de bine, dumneata şi doctorul Relling.

DOAMNA SØRBY Da, ne cunoaştem de mult. Într-o vreme chiar era să se întâmple ceva mai serios între noi.

GREGERS Bine că nu s-a întâmplat!

DOAMNA SØRBY Fireşte. M-am ferit totdeauna de complicaţii. O femeie nu-şi poate îngădui atât de uşor să se arunce în braţele

cuiva.

GREGERS Nu ţi-e teamă că-i voi şopti ceva tatălui meu despre această veche cunoştinţă?

DOAMNA SØRBY N-avea grijă. I-am spus chiar eu.

GREGERS Da?

DOAMNA SØRBY Tatăl dumitale ştie şi cel mai neînsemnat nimic pe care vreun binevoitor apărător al adevărului ar putea să-l povestească despre mine. I-am spus tot. E primul lucru pe care l-am făcut când am băgat de seamă că are anumite intenţii.

GREGERS Eşti neobişnuit de sinceră, precum văd.

DOAMNA SØRBY Întotdeauna am fost sinceră. Cu sinceritatea, noi, femeile, ajungem departe!

HJALMAR Tu ce părere ai, Gina?

GINA Eh, sunt femei şi femei. Unele procedează într-un fel, altele într-altul.

DOAMNA SØRBY După mine, Gina, cel mai cuminte lucru pentru o femeie e să procedeze ca mine. Nici Werle nu mi-a tăinuit nimic despre el. Asta ne-a şi legat cel mai mult. Cu mine poate acum să vorbească cu inima deschisă, ca un copil, ceea ce n-a avut ocazia să facă înainte. El, omul întreg, dintr-o bucată, n-a avut parte în tinereţea lui şi în cei mai buni ani ai lui de altceva decât de dojeni şi de cicăleli. Şi adeseori, după câte am auzit, dojenile erau stârnite de nişte întâmplări închipuite.

GINA Adevărat, foarte adevărat!

GREGERS Dacă doamnele vor să continue discuţia aceasta, prefer să mă retrag.

DOAMNA SØRBY Poţi să rămâi – nu mai am nimic de spus. Am ţinut doar să ştii că eu nu am umblat cu secrete şi vicleşuguri. S-ar părea că pasul pe care-l fac e o mare fericire pentru mine; şi chiar şi este, într-o anumită măsură. Vreau să spun totuşi că eu nu primesc

mai mult decât dau. N-am să-l dezamăgesc, desigur. Îl voi servi şi-l voi ajuta ca nimeni altul, mai ales că în curând va ajunge într-o stare desperată.

HJALMAR Desperată?

GREGERS (*către doamna Sørby*) Da, dar nu pomeni de asta acum.

DOAMNA SØRBY Nu se mai poate ascunde nimic. În curând va orbi.

HJALMAR (*uimit*) Va orbi? Ciudat! Şi el orbeşte?

GINA Orbesc atâţia oameni.

DOAMNA SØRBY Vă puteţi închipui ce înseamnă asta pentru un om de afaceri. Mă voi strădui să-l ajut cu ochii mei cât voi putea. Trebuie să plec, nu mai pot să întârzii. Ekdal, trebuie să-ţi spun că dacă ai nevoie vreodată de Werle, să te adresezi lui Gråberg.

GREGERS Hjalmar Ekdal refuză, desigur, această ofertă.

DOAMNA SØRBY Da? Mi se pare totuşi că pe vremuri…

GINA Da, Berta, acum Hjalmar nu mai vrea să primească nimic de la domnul Werle.

HJALMAR (*încet şi apăsat*) Salutaţi-l pe viitorul dumneavoastră soţ din partea mea şi spuneţi-i că în curând am să-i fac o vizită contabilului Gråberg…

GREGERS Ce? Vrei să te duci la el?…

HJALMAR …Să-i fac o vizită contabilului Gråberg, spun, ca să-i cer o notă cu suma pe care o datorez patronului său. Vreau să plătesc datoria aceasta de onoare. Ha, ha, ha! Datorie de onoare… Destul! O voi achita cu dobândă de cinci la sută.

GINA Da, dragă Hjalmar, da de unde Dumnezeu să scoatem banii?

HJALMAR Spuneţi-i logodnicului dumneavoastră că lucrez neobosit la descoperirea mea. Spuneţi-i că ceea ce-mi menţine energia spirituală în munca mea grea e dorinţa de a scăpa de o

datorie penibilă. Pentru asta voi realiza descoperirea. Tot ce voi câştiga va servi să rambursez cheltuielile pe care le-a făcut cu mine viitorul dumneavoastră soţ.

DOAMNA SØRBY S-a întâmplat ceva în casa asta!

HJALMAR Fireşte că s-a întâmplat!

DOAMNA SØRBY Vă las atunci cu bine. Mai aveam ceva de vorbit cu tine, Gina, dar rămâne pentru altă dată. La revedere.

(*Hjalmar şi Gregers salută muţi. Gina o conduce pe doamna Sørby până la uşă.*)

HJALMAR Să nu treci pragul, Gina.

(*Doamna Sørby iese, iar Gina închide uşa după ea.*)

HJALMAR Aşa, Gregers! Voi scăpa de datoria asta care îmi stă pe suflet.

GREGERS Curând, în orice caz.

HJALMAR Cred că atitudinea mea e corectă.

GREGERS Totdeauna te-am considerat un om corect.

HJALMAR În anumite cazuri e imposibil să treci peste creanţele ideale. Ca tată de familie voi avea multe de îndurat. Nu-i e uşor, ce-i drept, unui om sărac să achite o datorie veche de ani de zile, peste care s-a aşternut, ca să zic aşa, praful uitării. Dar nu-i nimic! Omul din mine îşi reclamă şi el dreptul.

GREGERS (*punând mâna pe umărul lui Hjalmar*) Dragă Hjalmar, n-am făcut bine că am venit?

HJALMAR O, ba da!

GREGERS Nu e bine că ţi s-a arătat limpede toată situaţia?

HJALMAR (*cam nerăbdător*) Da, sigur că da. Totuşi, e ceva… ceva care îmi jigneşte simţul de dreptate.

GREGERS Ce anume?

HJALMAR Faptul că… Nu ştiu dacă pot să mă pronunţ cu atâta lipsă de rezervă vorbind despre tatăl tău.

GREGERS Nu trebuie să te jenezi faţă de mine.

HJALMAR Mă gândesc cât de revoltător e că nu eu, ci *el* realizează adevărata căsnicie.

GREGERS Cum poţi să spui una ca asta?

HJALMAR Pentru că aşa este. Tatăl tău şi doamna Sørby contractează acum o căsătorie bazată pe deplină încredere şi sinceritate de ambele părţi. Ei nu-şi ascund nimic. Nu au niciun secret. Între ei a intervenit, dacă mă pot exprima aşa, un pact de iertare reciprocă a păcatelor.

GREGERS Ei da, şi?

HJALMAR Se înlătură astfel greutatea, cum spuneai şi tu, de a pune temelia unei căsnicii adevărate.

GREGERS Da, Hjalmar, însă într-un fel cu totul diferit. N-o să te compari, şi n-ai s-o compari nici pe ea, cu ăştia doi… Înţelegi ce vreau să spun.

HJALMAR Nu pot să uit că în toate astea e ceva care jigneşte simţul meu de dreptate. E ca şi cum nu ar fi niciun fel de dreptate pe lume.

GINA Hjalmar! Nu vorbi aşa, pentru Dumnezeu!

GREGERS Hm! Să nu intrăm în astfel de probleme!

HJALMAR Pe de altă parte însă, parcă văd braţul pedepsitor al destinului. El va orbi. Asta-i.

GINA O, poate că nu se va întâmpla aşa, totuşi.

HJALMAR E în afară de orice îndoială; şi nici nu trebuie să ne îndoim; e o răsplată meritată. Şi el a orbit cândva o fiinţă naivă…

GREGERS Din nefericire, i-a orbit pe mulţi.

HJALMAR Şi acum vine puterea neînduplecată, tainică, puterea care reclamă ochii bogătaşului.

GINA Nu vorbi cu atâta ură. Mă sperii, Hjalmar.

HJALMAR Uneori e bine să te cufunzi în adâncurile întunecate

ale existenţei.

(*Hedvig, cu pălărie şi palton, veselă, cu răsuflarea tăiată, intră pe uşa dinspre coridor.*)

GINA Te-ai şi întors?

HEDVIG Da. N-am vrut să mă duc prea departe. Şi bine am făcut, căci m-am întâlnit acum cu cineva la poartă.

HJALMAR Cu doamna Sørby, fireşte.

HEDVIG Da, cu doamna Sørby.

HJALMAR (*plimbându-se încoace şi încolo*) Sper că ai văzut-o pentru ultima oară.

(*Tăcere. Hedvig se uită descurajată, când la unul, când la altul, cercetând parcă atmosfera.*)

HEDVIG (*apropiindu-se insinuantă*) Tată!…

HJALMAR Ce-i, Hedvig?

HEDVIG Doamna Sørby adusese ceva pentru mine.

HJALMAR (*oprindu-se*) Pentru tine?

HEDVIG Da, un dar pentru ziua mea de mâine.

GINA Berta ţi-a dăruit totdeauna câte ceva la ziua ta de naştere.

HJALMAR Despre ce e vorba?

HEDVIG Nu-ţi spun; astăzi e încă un secret. Mama trebuie să-mi dea acel cadou mâine dimineaţă în pat.

HJALMAR Ah, iarăşi secrete faţă de mine!…

HEDVIG (*grăbindu-se*) Ba nu. Poţi să vezi şi tu. E o scrisoare mare. (*O scoate din buzunarul paltonului.*)

HJALMAR O scrisoare?

HEDVIG Da, nu e decât o scrisoare. Restul vine pe urmă. Da ia gândeşte-te şi tu: o scrisoare! Până acum n-am primit niciodată o scrisoare. Pe plic scrie: „domnişoarei”. (*Citeşte.*) „Domnişoarei Hedvig Ekdal”. Adică mie.

HJALMAR Ia să văd şi eu scrisoarea.

HEDVIG (*i-o întinde*) Uite-o.

HJALMAR E scrisul lui Werle, bătrânul.

GINA Ce spui, Hjalmar?

HJALMAR Uită-te şi tu.

GINA Parcă mult mă pricep eu la astfel de lucruri?

HJALMAR Pot să deschid plicul, Hedvig, şi să citesc scrisoarea?

HEDVIG Da, desigur, dacă vrei.

GINA Nu în seara asta, Hjalmar. Aşteaptă până mâine.

HEDVIG (*încet*) Lasă-l să citească. Scrie ceva de bine în ea. Tăticu o să se bucure şi vom fi iarăşi veseli cu toţii.

HJALMAR Vasăzică, pot s-o deschid?

HEDVIG Da, deschide-o, te rog, tăticule. Abia aştept să văd ce scrie în ea.

HJALMAR Bine. (*Deschide plicul, scoate o hârtie, o citeşte de la un capăt la altul şi rămâne confuz.*) Ce-o mai fi şi asta?

GINA Ce scrie?

HEDVIG Hai, tăticule, spune-ne şi nouă!

HJALMAR Stai cuminte. (*Reciteşte scrisoarea. A îngălbenit la faţă, dar se stăpâneşte.*) E un act de donaţie, Hedvig.

HEDVIG Adevărat? Şi ce-mi dăruieşte?

HJALMAR Citeşte şi tu. (*După ce Hedvig citeşte puţin la lampă, cu jumătate de glas, strângând pumnii.*) Ochii! Ochii!… Şi-apoi scrisoarea!

HEDVIG (*întrerupând citirea*) Da, dar mi se pare că e pentru bunicu…

HJALMAR (*luându-i scrisoarea*) Tu, Gina… pricepi ceva?

GINA Nu ştiu absolut nimic. Spune-mi şi mie.

HJALMAR Werle îi scrie Hedvigăi că bătrânul ei bunic nu mai are nevoie să-şi bată capul cu scrisul şi că de acum înainte va putea să ridice de la birou în fiecare lună o sută de coroane.

GREGERS Aha!

HEDVIG O sută de coroane, mămico! Am citit cu ochii mei.

GINA Norocul bunicului.

HJALMAR O sută de coroane, cât timp va avea nevoie, adică până va închide ochii.

GINA În cazul ăsta e asigurat, sărmanul!

HJALMAR Mai este ceva. Asta n-ai citit, Hedvig. După aceea, darul îţi revine ţie.

HEDVIG Mie? Întreg?

HJALMAR Scrie că eşti asigurată cu aceeaşi sumă pe toată viaţa. Auzi, Gina.

GINA Da, aud.

HEDVIG Vai, câţi bani voi căpăta! (*Scuturându-l de braţ*). Nu te bucuri, tăticule?

HJALMAR (*ferindu-se*) Mă bucur! (*Începe să se plimbe prin cameră.*) Ce perspective pot eu să am? Perspectiva e a ei. La Hedvig se gândeşte bătrânul cu atâta dărnicie!

GINA La ea, fireşte. Nu e ziua ei de naştere?

HEDVIG Banii vor fi ai tăi, tăticule. Poţi să fii sigur că am să vi-i dau, ţie şi mămicăi, pe toţi.

HJALMAR Mămicăi, da! Asta-i povestea!

GREGERS Hjalmar, ţi se întinde o cursă.

HJALMAR Crezi că e iar o cursă?

GREGERS Azi-dimineaţă, când a fost aici, a spus: Hjalmar Ekdal nu e omul pe care ţi-l închipui tu.

HJALMAR Nu e omul…

GREGERS Ai să vezi, a zis.

HJALMAR Ai să vezi că mă las ademenit de bani?

HEDVIG Mămico, despre ce vorbesc?

GINA Du-te şi dezbracă-te.

(*Hedvig, cu lacrimi în ochi, intră în bucătărie.*)

GREGERS Da, Hjalmar. Se va vedea acum care din noi are dreptate: el sau eu?

HJALMAR (*rupe hârtia încet în curmeziş şi pune ambele bucăţi pe masă*) Iată răspunsul meu.

GREGERS Mă aşteptam la asta.

HJALMAR (*se duce la Gina lângă sobă şi îi spune încet*) Şi-acum gata cu toate secretele. Dacă relaţiile dintre tine şi el au încetat când ai început să ţii la mine, cum zici tu, cum se face că el a făcut ceea ce a făcut ca să ne căsătorim amândoi?

GINA Şi-a închipuit, probabil, că va fi primit în casa noastră.

HJALMAR Numai asta? Nu s-a temut de o anumită posibilitate?

GINA Nu înţeleg ce vrei să spui.

HJALMAR Vreau să ştiu dacă copilul tău are dreptul să trăiască sub acoperişul meu.

GINA (*cu răsuflarea tăiată, fulgerându-l din ochi*) Şi asta mă întrebi?

HJALMAR Răspunde la întrebarea mea: Hedvig e copilul meu sau… Haide!

GINA (*privindu-l sfidător*) Nu ştiu.

HJALMAR (*tremurând uşor*) Nu ştii?

GINA De unde să ştiu? O femeie ca mine e…

HJALMAR (*întorcându-i spatele, liniştit*) Atunci nu mai am de ce să rămân în casa asta.

GREGERS Gândeşte-te bine, Hjalmar!

HJALMAR (*punându-şi pardesiul*) Un om ca mine nu mai are la ce să se gândească.

GREGERS Sunt nespus de multe lucruri la care trebuie să ne gândim. Trebuie să fiţi tustrei împreună, dacă vrei să ajungi la marea jertfă a iertării.

HJALMAR Nu vreau! Niciodată! Niciodată! Unde mi-e pălăria? (*Îşi ia pălăria.*) Căminul meu e distrus. (*Podidindu-l plânsul.*) Eu nu

mai am copil, Gregers.

HEDVIG (*care a deschis uşa de la bucătărie*) Ce-ai spus? (*Ducându-se spre el.*) Tată! Tăticule!…

GINA Ei, poftim.

HJALMAR Nu te apropia de mine, Hedvig. Fugi de lângă mine. Nu pot să mă uit la tine. Oh! Ochii!… Rămâi cu bine! (*Vrea să iasă.*)

HEDVIG (*se ţine după el şi strigă tare*) Nu pleca, tăticule!

GINA (*strigă*) Uită-te la copil, Hjalmar. Uită-te la copil!

HJALMAR Nu vreau! Nu pot! Trebuie să plec! Nu mai pot să rămân aici! (*Se desprinde de Hedvig şi iese pe uşa de la coridor.*)

HEDVIG (*cu ochii plini de deznădejde*) A plecat de la noi, mămico! A plecat! Nu se mai întoarce niciodată!

GINA Nu plânge, Hedvig. O să se întoarcă.

HEDVIG (*se aruncă pe divan, suspinând*) Nu, nu! Nu se mai întoarce.

GREGERS Te rog să mă crezi, doamnă Ekdal. Nu v-am vrut decât binele.

GINA Da, aproape că te cred. Dumnezeu să te ierte!

HEDVIG (*zăcând pe divan*) Oh, simt că am să mor. Ce i-am făcut eu, mămico? Adu-l înapoi, acasă!

GINA Bine, mă duc. Linişteşte-te. Uite că mă duc după el. (*Luându-şi paltonul.*) Poate că e la Relling. Da nu te mai zbuciuma şi nu mai plânge. Îmi promiţi?

HEDVIG (*plângând în hohote*) Nu mai plâng. Numai de s-ar întoarce tăticu.

GREGERS (*către Gina, care vrea să iasă*) Nu ar fi mai bine să-l laşi să se lupte cu durerea până la capăt?

GINA N-are decât s-o facă şi pe urmă. Mai întâi trebuie să liniştim copilul. (*Iese pe uşa dinspre coridor.*)

HEDVIG (*ridicându-se în picioare şi ştergându-şi lacrimile*) Acum

să-mi spui ce s-a întâmplat. De ce nu vrea tăticu să mai ştie de mine?

GREGERS Întrebarea asta s-o pui când vei creşte mare.

HEDVIG (*oftând*) Dar nu pot să trăiesc cu chinul ăsta îngrozitor până voi creşte mare. Bănuiesc eu despre ce e vorba. Poate că nu sunt copilul legitim al tatălui meu.

GREGERS (*nelinişţit*) Ce vorbă-i asta?

HEDVIG Poate că mama m-a găsit undeva şi el n-a aflat decât acum. Am citit eu astfel de poveşti.

GREGERS Chiar dacă ar fi aşa…

HEDVIG Dacă ar fi aşa, ar putea să ţină la mine la fel de mult. Ba chiar şi mai mult. Raţa sălbatică am primit-o în dar şi totuşi ţin foarte mult la ea.

GREGERS (*bucuros să schimbe vorba*) Da, raţa… adevărat! Hai să vorbim despre ea, Hedvig.

HEDVIG Sărmana raţă! Nici pe ea nu vrea s-o mai vadă! Închipuieşte-ţi! Vrea să-i sucească gâtul!

GREGERS Asta n-are s-o facă el.

HEDVIG Dar aşa spunea. Şi eu m-am speriat – şi în fiecare seară mă rog pentru biata raţă ca să fie ferită de moarte şi de toate relele.

GREGERS (*uitându-se la ea*) Te rogi seara?

HEDVIG Da, mă rog!

GREGERS Cine te-a învăţat?

HEDVIG Eu singură. Tăticu a fost bolnav o dată şi i s-au pus lipitori pe gât. Pe urmă ne-a spus că a văzut moartea cu ochii.

GREGERS Aşa?

HEDVIG Seara, la culcare, mă rugam pentru el, şi pe urmă am rămas cu obiceiul ăsta.

GREGERS Şi acum te rogi şi pentru raţa sălbatică?

HEDVIG M-am gândit să mă rog şi pentru ea, că era bolnavă rău la început.

GREGERS Te rogi şi dimineaţa?

HEDVIG Dimineaţa nu.

GREGERS De ce nu şi dimineaţa?

HEDVIG Dimineaţa e lumină şi nu mai ai de ce să-ţi fie frică.

GREGERS Şi tata a spus că vrea să-i sucească gâtul raţei sălbatice la care ţii atât de mult?

HEDVIG A spus că aşa ar trebui să facă, dar că o cruţă de dragul meu. A fost frumos din partea lui.

GREGERS (*apropiindu-se mai mult de Hedvig*) Dar dacă de bunăvoie i-ai jertfi lui raţa? De dragul lui?

HEDVIG (*ridicându-se*) Să jertfesc raţa?

GREGERS Dacă ai sacrifica pentru el tot ce ai mai scump pe lumea asta?

HEDVIG Crezi că ar folosi la ceva?

GREGERS Încearcă, Hedvig.

HEDVIG (*încet, cu ochii lucitori*) Bine. Am să încerc.

GREGERS Crezi că vei avea tăria?

HEDVIG Îl voi ruga pe bunicu să împuşte raţa pentru mine.

GREGERS Da, da, aşa să faci. Să nu-i spui însă nimic mamei tale.

HEDVIG De ce să nu-i spun?

GREGERS Ea n-o să înţeleagă.

HEDVIG …Raţa sălbatică? Am să încerc mâine de dimineaţă. (*Intră Gina pe uşa de la coridor. Hedvig îi iese înainte*) L-ai găsit, mămico?

GINA Nu l-am găsit. Cică a fost pe la Relling şi au plecat împreună.

GREGERS Eşti sigură?

GINA Aşa mi-a spus portăreasa. Cică şi Molvik e cu ei.

GREGERS Tocmai acum, când ar trebui să-şi frământe sufletul în singurătate!…

GINA (*scoţându-şi paltonul*) Da, sunt oameni şi oameni! Dumnezeu ştie pe unde l-o fi dus Relling! Am trecut şi pe la madam Eriksen, dar nu erau acolo.

HEDVIG (*luptând cu lacrimile*) O! Dacă nu se mai întoarce acasă?!…

GREGERS Se întoarce, n-ai grijă! Îi trimit eu vorbă mâine dimineaţă şi să vezi cum vine. Dormi liniştită, Hedvig. Noapte bună.

(*Iese pe uşa dinspre coridor.*)

HEDVIG (*o ia pe Gina de gât suspinând*) Mămico! Mămico!

GINA (*o bate pe umăr şi oftează*) Oh! Oh! Avea dreptate Relling. Iată unde ajungi când îţi vin în casă tot soiul de scrântiţi cu creanţele lor ideale de intriganţi.

Actul V

(Atelierul lui Hjalmar Ekdal. Lumină rece, sură.

Pe geamurile mari ale ferestrei de la acoperiş e zăpadă. Gina, încinsă cu şorţ, în mână cu o mătură şi o cârpă de şters, vine din bucătărie şi trece spre uşa de la sala comună. În acelaşi timp, de pe coridor vine grăbită şi Hedvig.)

GINA (*oprindu-se*) Ei?

HEDVIG Da, mamă, mi se pare că e jos, la Relling şi…

GINA Iată, vezi?!

HEDVIG …Mi-a spus portăreasa că l-a auzit pe Relling când s-a întors acasă az-noapte împreună cu încă doi inşi.

GINA Mi-am închipuit eu.

HEDVIG Da degeaba, dacă nu vrea să vină sus, la noi!

GINA Mă duc eu jos să stau de vorbă cu el.

(*Bătrânul Ekdal, în halat şi papuci, cu pipa aprinsă, se iveşte în pragul*

uşii de la camera sa.)

EKDAL Hei, Hjalmar!… Ce, Hjalmar nu e acasă?

GINA Nu. A plecat.

EKDAL Aşa devreme? Şi pe un viscol ca ăsta? Eh, nu-i nimic; pot să-mi fac şi singur plimbarea de dimineaţă. (*Ajutat de Hedvig, dă în lături uşa de la pod şi intră acolo*: *Hedvig închide uşa la loc, în urma lui.*)

HEDVIG (*cu jumătate de gură*) Gândeşte-te, mămico, ce-o să zică bietul bunicu când o să audă că tăticu pleacă de la noi?

GINA Ia nu mai trăncăni de pomană! Bunicu nici nu trebuie să afle! Bine că n-a fost ieri acasă ca să mai ia parte şi el la tot balamucul!

HEDVIG Da, dar…

GREGERS (*intrând pe uşa dinspre coridor*) Ei! i-aţi dat de urmă?

GINA Cică ar mai fi încă jos, la Relling.

GREGERS La Relling? Vasăzică e adevărat că a fost împreună cu cei doi indivizi?

GINA Cam aşa!

GREGERS Cum, el, el care ar fi avut atâta nevoie de singurătate şi de o reculegere adâncă…

GINA Că bine le mai trăncăneşti!…

(*Intră Relling de pe coridor.*)

HEDVIG (*ieşindu-i înainte*) Tăticu e la dumneata?

GINA (*în acelaşi timp*) E-acolo?

RELLING Da, bineînţeles.

HEDVIG Şi nu ne spui nimic!

RELLING Da, sunt o be-estie. Şi-apoi a trebuit mai întâi să-i pun frâul celeilalte be-estii – firii demoniace, bag-samă – şi p-ormă am căzut într-un somn atât de adânc, încât…

GINA Ce zice Hjalmar acum?

RELLING Nu zice nimic.

HEDVIG Niciun cuvânt?

RELLING Nici pâs!

GREGERS Păi da, e şi normal!

GINA Da ce are de gând?

RELLING Zace pe canapea şi sforăie.

GINA Aşa? Da, Ekdal sforăie îngrozitor, ştiu.

HEDVIG Doarme? Poate să doarmă?

RELLING Se pare că da.

GREGERS E explicabil. După lupta care i-a sfâşiat sufletul…

GINA Şi-apoi el nici nu e obişnuit să umble noaptea haihui.

HEDVIG Bine că poate să doarmă, mămico!

GINA Tot aşa zic şi eu. Să nu-l tulburăm prea devreme. Mulţumesc, Relling. Acum să deretic puţin prin casă. Hedvig, dă-mi o mână de ajutor.

(*Gina şi Hedvig se duc în sala comună.*)

GREGERS (*întorcându-se către Relling*) Ai putea să-mi explici şi mie ce se frământă acum în sufletul lui Hjalmar Ekdal?

RELLING Drept să-ţi spun… n-am băgat de seamă niciun fel de frământare în sufletul lui.

GREGERS Ce!? La o cotitură ca asta, când întreaga lui viaţă urmează să se consolideze pe o bază cu totul nouă?… Cum îţi închipui că o personalitate ca Hjalmar…

RELLING Personalitate?… El?… Dacă o fi avut cândva vreo predispoziţie pentru asemenea anomalii pe care le denumeşti personalitate, apoi acelea i-au fost extirpate cu rădăcină cu tot încă din vremea copilăriei. Îţi garantez!…

GREGERS Mi se pare destul de ciudat, faţă de educaţia aleasă pe care-a primit-o.

RELLING Adicătelea cea pe care i-au dat-o cele două mătuşi scrintite, istericele alea cu cosiţe albe?

GREGERS Femeile acelea, dacă vrei să ştii, n-au uitat niciodată ce sunt „creanţele ideale”. N-ai decât să-ţi baţi joc cât vrei de ele!…

RELLING Nu-mi arde de de-alde astea. De altfel, cunosc povestea. Mi-a pălăvrăgit destule despre cele două „mame sufleteşti” ale lui. Mare lucru n-a prea învăţat de la ele. Nenorocirea lui Hjalmar e că în cercul lui a fost considerat întotdeauna drept o minte luminată…

GREGERS Şi crezi că nu e? În adâncul sufletului său, cel puţin!

RELLING N-am băgat de seamă niciodată… Că aşa l-a crezut taică-său, treacă-meargă… Bătrânul locotenent a fost toată viaţa lui un mare nătărău.

GREGERS A fost toată viaţa naiv ca un copil.

RELLING Iar când drăguţul de Hjalmar a ajuns student, şi colegii l-au considerat o viitoare stea. Era aşa de pe placul fetelor: frumos, vesel!… Avea o voce caldă şi ştia să declame versurile şi gândurile altora…

GREGERS (*indignat*) Vorbeşti de Hjalmar Ekdal?

RELLING Da, cu voia dumitale, aşa apare idolul pe care vrei acum să-l răstorni cu faţa în jos.

GREGERS Nu mi-am închipuit că sunt atât de orb şi eu.

RELLING Nu-ţi lipseşte prea mult să fii. Şi dumneata eşti bolnav.

GREGERS Ai dreptate.

RELLING Păi vezi? Suferi de o boală complicată. În primul rând, febra asta supărătoare a dreptăţii. Pe urmă, ceea ce este încă şi mai rău, de un delir al adorării. Totdeauna cauţi ceva de admirat în afara dumitale.

GREGERS Da, trebuie să caut ceva în afara mea.

RELLING Te înşală însă amarnic minunile pe care crezi că le vezi şi le auzi în jurul dumitale. Ai intrat iarăşi în casa unui om, cu creanţele dumitale ideale. În casa asta nu locuiesc oameni solvabili.

GREGERS Dacă ai o părere atât de proastă despre Hjalmar Ekdal, de ce-ţi place tovărăşia lui?

RELLING O, Doamne! Păi atunci ar trebui să-mi fie ruşine că sunt medic. Cum l-aş mai îngriji pe bietul bolnav care locuieşte aici în casă?

GREGERS Vasăzică, şi Hjalmar Ekdal e bolnav?

RELLING Din păcate, mai toată lumea e bolnavă.

GREGERS Şi ce tratament îi aplici lui Hjalmar?

RELLING Tratamentul meu obişnuit. Mă îngrijesc să-i menţin trează minciuna vieţii.

GREGERS Minciuna vieţii? Am auzit bine?

RELLING Da, minciuna vieţii am spus. Căci minciuna vieţii e un principiu stimulator, dacă vrei să ştii.

GREGERS Aş putea să te întreb ce minciună a vieţii îl preocupă pe Hjalmar?

RELLING Nu. Faţă de şarlatani nu trădez astfel de secrete. Ai fi capabil să-l încurci şi mai rău. Dar metoda mea e verificată de mult. I-am aplicat-o şi lui Molvik. Pe el l-am făcut „demonic". Iar acum trebuie să-i aranjez fontanela la ceafă.

GREGERS Deci, nu e demonic?

RELLING Ce naiba înseamnă a fi demonic? E numai o născocire a mea, ca să-i salvez viaţa. Altminteri nenorocitul ar fi murit de mult, din dispreţ de sine însuşi, şi din deznădejde. La fel şi locotenentul Ekdal – care însă şi-a găsit singur leacul.

GREGERS Locotenentul Ekdal? Cu el ce-i?

RELLING Păi nu vezi? El, vânătorul de urşi, umblă prin pod, pe întuneric, şi vânează iepuri de casă!… Nu există în toată lumea un vânător mai fericit decât bătrânul în luptă cu toate boarfele de prin pod. Cei patru-cinci pomi de Crăciun, uscaţi, puşi acolo, reprezintă pentru el întreaga pădure, mare şi proaspătă, de la Høydal. Cocoşul

şi găinile care dorm pe crengile brazilor sunt păsări sălbatice de codru; iar iepurii de casă, care ţopăie de colo până colo prin pod, sunt urşii pe care îi atacă el, bătrânul sprinten, deprins să trăiască în aer liber.

GREGERS Bietul locotenent Ekdal! A trebuit să renunţe la toate idealurile lui din tinereţe.

RELLING Pe cât mi-aduc aminte, domnul Werle-junior nu întrebuinţa acest cuvânt străin: idealuri. Folosea un cuvânt pur norvegian, mult mai exact: minciuni.

GREGERS Vrei să spui că cele două cuvinte sunt înrudite?

RELLING Da – aproape ca tifosul şi febra tifoidă.

GREGERS Doctore Relling, nu voi avea linişte până ce nu-l voi scăpa pe Hjalmar din ghearele dumitale.

RELLING Cu-atât mai rău pentru el. Dacă-i răpeşti unui om obişnuit minciuna vieţii, îi răpeşti totodată şi fericirea. (*Către Hedvig, care intră din odaia de zi.*) Şi acum, mămică a raţei sălbatice, mă duc jos să văd dacă tatăl tău mai cugetă la ciudata lui descoperire. (*Iese pe uşa de la coridor.*)

GREGERS (*apropiindu-se de Hedvig*) Am impresia că încă n-ai terminat cu…

HEDVIG Cu ce? Cu raţa sălbatică? Nu, încă nu.

GREGERS Mi se pare că tăria sufletească te părăseşte, când e vorba să pui în aplicare o hotărâre.

HEDVIG Nu! Când m-am trezit azi-dimineaţă şi mi-am adus aminte tot ce-am vorbit noi, mi s-a părut foarte ciudat.

GREGERS Ciudat?

HEDVIG Da… Nici eu nu ştiu de ce. Aseară mi s-a părut că e o hotărâre minunată. Dar, după ce am dormit, gândindu-mă mai bine, nu mi s-a mai părut la fel de minunată.

GREGERS Să-ţi spun eu de ce: crescând în casa asta, nu te-ai putut

alege cu nimic.

HEDVIG Ei şi? Numai să vină tăticu-napoi!

GREGERS O! Dacă ai deschide ochii spre ceea ce dă preţ vieţii şi dacă ai avea adevăratul, măreţul spirit al jertfei, atunci l-ai vedea cum se întoarce acasă. Că eu tot mai cred în tine, Hedvig.

(*Iese pe uşa dinspre coridor. Hedvig se plimbă câtva timp, apoi vrea să se ducă la bucătărie, când se aud bătăi la uşa de la pod. Hedvig se duce şi o întredeschide. Iese bătrânul Ekdal. Acesta închide apoi uşa la loc.*)

EKDAL Hm! Nu prea e plăcut să-ţi faci de unul singur plimbarea de dimineaţă.

HEDVIG De ce nu te-ai dus la vânătoare, bunicule?

EKDAL Azi nu-i vreme de vânătoare. E un întuneric de nu vezi la doi paşi.

HEDVIG Nu vrei să împuşti altceva decât iepuri de casă?

EKDAL Nu sunt buni, poate?

HEDVIG Ce-ai zice de raţa sălbatică?

EKDAL Ţi-e frică să nu-ţi împuşc raţa? Asta n-am s-o fac pentru nimic în lume. Niciodată!

HEDVIG Nici n-ai putea. Raţele sălbatice sunt greu de împuşcat.

EKDAL N-aş putea? Ba eu cred că aş putea.

HEDVIG Eu nu mă gândesc la raţa mea. Mă gândesc la altele.

EKDAL Le-aş împuşca sub piept, adică aş ochi în aşa fel încât alicele să meargă împotriva penelor, nu să se oprească în ele.

HEDVIG Şi atunci mor, bunicule?

EKDAL Fireşte că mor, dacă tragi bine. Acum mă duc la mine în cameră să mă perii puţin. Hm! Pricepi… (*Pleacă în camera lui. Hedvig aşteaptă puţin, priveşte spre uşa camerei, apoi se duce la etajeră, ia pistolul cu două ţevi de pe raft şi îl cercetează. Din camera de zi vine Gina, cu mătura şi cârpa de şters. Hedvig pune repede pistolul la loc.*)

GINA Nu umbla cu lucrurile tatei, Hedvig.

HEDVIG (*îndepărtându-se de etajeră*) Am vrut să deretic puţin.

GINA Mai bine du-te la bucătărie şi vezi dacă e caldă cafeaua. Vreau să iau tava cu mine când mă duc jos, la el.

(*Hedvig iese. Gina începe să mături şi să deretice în atelier. După câteva clipe se deschide uşa dinspre coridor şi Hjalmar Ekdal, cu paltonul pe el, dar fără pălărie, se uită şovăitor înăuntru. E nespălat şi cu părul zbârlit. Ochii îi sunt obosiţi şi tulburi. Gina, cu mătura în mână, îl priveşte.*)

GINA Ai venit totuşi, Hjalmar?

HJALMAR Am venit… ca să plec îndată.

GINA Da, înţeleg, fireşte. Vai! Doamne-Dumnezeule!… Cum arăţi!

HJALMAR Cum arăt?.

GINA Şi paltonul tău… în ce hal a ajuns!

HEDVIG (*la uşa bucătăriei*) Mămico!… (*Văzându-l pe Hjalmar, strigă de bucurie şi aleargă spre el.*) Tăticule! Tăticule!

HJALMAR (*se întoarce, ferindu-se cu mâinile*) Hai, pleacă! Pleacă! (*Către Gina.*) Spune-i să dispară din faţa mea!

GINA (*cu jumătate de gură*) Treci alături, Hedvig. (*Hedvig iese încet.*)

HJALMAR (*trăgând sertarul mesei*) Vreau să-mi iau cărţile. Unde sunt?

GINA Care cărţi?

HJALMAR Cărţile mele de ştiinţă, natural, şi revistele tehnice care-mi trebuie pentru descoperirea mea.

GINA (*căutând pe etajeră*) Or fi astea fără scoarţe?

HJALMAR Da, alea sunt.

GINA (*aşezând un teanc de cărţi pe masă*) Nu vrei să-i spun Hedvigăi să le taie filele?

HJALMAR N-am nevoie. (*Pauză scurtă.*)

GINA Vasăzică, ne părăseşti, Hjalmar?

HJALMAR (*scotocind prin cărţi*) Se-nţelege.

GINA Da, da.

HJALMAR (*cu violenţă*) Nu vreau să rămân aici, să-mi sfărâm inima clipă de clipă.

GINA Dumnezeu să te ierte, dacă ai o părere atât de urâtă despre mine!

HJALMAR Dovedeşte-mi că n-am dreptate!

GINA Dovedeşte-mi tu că ai.

HJALMAR După un trecut ca al tău? Sunt anumite cerinţe. Aş fi ispitit să le spun creanţe ideale…

GINA Şi bătrânul? El cum rămâne, sărmanul?

HJALMAR Îmi cunosc datoria. Îl iau cu mine. Mă duc în oraş să fac rost de cele necesare. Hm! (*Şovăind.*) Nu cumva mi-a găsit cineva pălăria pe scară?

GINA Nu. Ai pierdut-o?

HJALMAR Când ne-am întors az-noapte, o aveam pe cap. Sunt sigur. Azi însă n-am mai găsit-o.

GINA Unde Dumnezeu ai fost cu chefliii aceia?

HJALMAR Nu mă mai întreba şi tu! Doar nu-ţi închipui că o să stau acum să-mi aduc aminte toate fleacurile?

GINA Numai să nu fi răcit, Hjalmar. (*Se duce în bucătărie.*)

HJALMAR (*vorbind singur, încet şi amărât, în timp ce goleşte sertarul mesei*) Eşti un ticălos, Relling! Un mare păcătos! Ce n-aş da să găsesc pe cineva să-ţi facă de petrecanie! (*Pune la o parte câteva scrisori vechi, găseşte hârtia ruptă în ajun, o ia, o priveşte, apoi o ascunde repede, căci se întoarce Gina.*)

GINA (*aşază pe masă o tavă cu serviciul de cafea şi cu un şerveţel*) Bea puţină cafea caldă, dacă vrei. Ai şi sandvişuri, şi un pic de pastramă.

HJALMAR (*uitându-se la tavă*) Pastramă? Eu? Aici, în casa asta? Niciodată! De fapt, n-am pus în gură nimic, de douăzeci şi patru de ore… Însemnările mele! Amintirile pe care am început să le scriu!

Unde-i jurnalul meu intim şi hârtiile cu însemnările mele? (*Deschide uşa de la odaia de zi, dar se dă îndărăt.*) În toate părţile dau peste ea.

GINA O, Doamne! Trebuie să stea şi copila undeva.

HJALMAR Hai, treci dincoace*!* (*Îi face loc şi Hedvig intră speriată în atelier. Cu mâna pe clanţa uşii, către Gina.*) În ultimele clipe pe care le mai petrec în fostul meu cămin, vreau să fiu scutit de prezenţa fiinţelor care nu mă interesează. (*Iese în camera de zi.*)

HEDVIG (*intrând dintr-o săritură, o întreabă încet pe Gina*) De mine era vorba?

GINA Stai în bucătărie, Hedvig. Adică nu… Mai bine du-te în odăiţa ta. (*Către Hjalmar.*) Aşteaptă puţin, Hjalmar. Nu scotoci în scrin. Ştiu eu unde sunt toate lucrurile.

HEDVIG (*stă o clipă nemişcată, temătoare şi nehotărâtă, muşcându-şi buzele, ca să n-o podidească plânsul. Pe urmă încleştează pumnii şi şopteşte*) Raţa sălbatică!

(*Se strecoară spre etajeră, ia pistolul, deschide uşa de la pod, intră şi închide uşa la loc. Hjalmar şi Gina încep să discute în sala mare. Hjalmar vine cu nişte caiete şi cu nişte hârtii vechi pe care le aşază pe masă.*)

HJALMAR Ce poate să încapă într-un geamantan? Sunt atâtea şi atâtea lucruri pe care trebuie să le car cu mine.

GINA (*venind şi ea cu geamantanul*) Unele pot să mai rămână aici. Ia măcar o cămaşă şi o pereche de indispensabili.

HJALMAR Uf! Câte pregătiri penibile*!* (*Îşi scoate pardesiul şi-l aruncă pe canapea.*)

GINA Vezi că ţi se răceşte cafeaua!

HJALMAR Hm! (*Bea în silă o înghiţitură, apoi încă una.*)

GINA (*ştergând spătarele scaunelor*) Greu o să mai găseşti un pod destul de mare pentru iepuri.

HJALMAR Păi ce, tu îţi închipui că iau şi iepurii cu mine?

GINA Ştii bine că bătrânul nu poate să trăiască fără ei.

HJALMAR O să se obişnuiască. Sunt lucruri mult mai de preţ la care trebuie să renunţ.

GINA (*ştergând praful de pe etajeră*) Să-ţi pun şi flautul în geamantan?

HJALMAR N-am nevoie de niciun flaut; pune-mi doar pistolul.

GINA Îl iei cu tine?

HJALMAR Da. E încărcat.

GINA (*căutându-l*) Nu-l văd. L-o fi luat bătrânul.

HJALMAR E în pod?

GINA Sigur.

HJALMAR Hm! Bătrânul solitar… (*Ia un sandviş, muşcă din el, apoi goleşte ceaşca de cafea.*)

GINA Dacă n-am fi închiriat camera, te-ai fi mutat în ea.

HJALMAR Să stau sub acelaşi acoperiş cu… O! Niciodată!

GINA O zi, două, puteai foarte bine să te instalezi acolo. Ai fi avut tot ce-ţi trebuie.

HJALMAR Nu, niciodată, în casa asta!

GINA Dar jos, la Relling şi la Molvik?…

HJALMAR Să nu mai aud numele indivizilor ăstora! Îmi piere pofta de mâncare numai când mă gândesc la ei. Ies în viscol chiar acum şi am să umblu de la o casă la alta până ce am să găsesc un adăpost pentru tata şi pentru mine.

GINA Da n-ai pălărie, Hjalmar. Ai pierdut-o…

HJALMAR Uf! Ticăloşii ăia bălăciţi în toate viciile! Mi-oi face eu rost de-o pălărie. (*Mai ia un sandviş.*) Eh, trebuie să mă aranjez cumva, să-mi orânduiesc viaţa. (*Caută ceva pe tavă.*)

GINA Ce cauţi?

HJALMAR Unt.

GINA Ţi-l aduc îndată. (*Se duce la bucătărie.*)

HJALMAR (*strigând după ea*) Nu-i nevoie. Pot să mănânc şi pâine

uscată.

GINA (*aducând un borcan cu unt*) Uite, ai aici unt proaspăt. (*Îi mai dă o ceaşcă de cafea. Hjalmar se aşază pe canapea, mai pune unt pe sandviş, mănâncă şi bea, câteva clipe, în tăcere.*)

HJALMAR Dacă aş mai rămâne o zi, două, acolo în cameră, nu m-ar deranja nimeni, absolut nimeni?

GINA Da, sigur, poţi să rămâi, dacă vrei.

HJALMAR Nu văd cum aş putea să car cu mine atât de repede toate lucrurile tatei.

GINA În primul rând, trebuie să-i spui şi lui că nu vrei să mai locuieşti împreună cu noi.

HJALMAR (*dând la o parte ceaşca de cafea*) Da, da. Trebuie să reiau toate complicaţiile astea. Să mă mai gândesc. Am nevoie de un pic de răgaz. Nu pot să rezolv totul într-o singură zi.

GINA Mai ales pe o vreme îngrozitoare, ca acum.

HJALMAR (*dând la o parte scrisoarea bătrânului Werle*) Văd că scrisoarea e tot aici.

GINA Nici n-am atins-o.

HJALMAR Peticul ăsta de hârtie nu mă priveşte pe mine…

GINA Nici eu n-am să fac nimic cu el.

HJALMAR Oricum, ar fi bine să-l pui undeva. Cu zăpăceala plecării mele, s-ar putea întâmpla să…

GINA Bine, Ekdal, voi avea grijă.

HJALMAR Actul de donaţie e în primul rând pentru tata. Pe el îl priveşte dacă vrea să-l folosească sau nu.

GINA (*suspinând*) Da, bietul bătrân!

HJALMAR Pentru mai multă siguranţă… de unde pot să iau puţin clei de lipit?

GINA (*ducându-se spre etajeră*) Borcanul cu clei e aici.

HJALMAR Îmi dai şi o pensulă?

GINA Da, uite şi pensula. (*Îi aduce cleiul şi pensula.*)

HJALMAR Numai o fâşie de hârtie, pe dos… (*O taie şi o lipeşte.*) Nici nu mă gândesc să mă ating de proprietatea cuiva, mai ales de a unui bătrân nenorocit. Şi nici de a nimănui. Lasă hârtia aşa câtva timp, iar după ce se usucă, ia-o de-aici. Nu vreau să mai văd actul ăsta în faţa mea. Niciodată!

(*Intră Gregers Werle din coridor.*)

GREGERS (*cam mirat*) Cum! Eşti aici, Hjalmar?

HJALMAR (*ridicându-se repede*) Eram frânt de oboseală.

GREGERS Văd că ai dejunat.

HJALMAR Îşi cere şi trupul drepturile lui.

GREGERS Ce-ai hotărât?

HJALMAR Pentru un om ca mine nu există decât un singur drum. Deocamdată, îmi strâng lucrurile cele mai necesare. Asta cere timp. Îţi închipui şi tu.

GINA (*cam nerăbdătoare*) Să-ţi pregătesc camera, ori să-ţi fac geamantanul?

HJALMAR (*după ce aruncă o privire supărată spre Gregers*) Fă-l, dar pregăteşte şi camera.

GINA (*luând geamantanul*) Bine. Îţi pun o cămaşă şi cele ce-ţi mai trebuie.

(*Intră în camera de zi şi închide uşa după ea.*)

GREGERS (*după o scurtă tăcere*) Nu m-am gândit niciodată la un astfel de sfârşit. Oare chiar e necesar să-ţi părăseşti căminul?

HJALMAR (*plimbându-se agitat prin atelier*) Ce vrei să fac? N-am chef să fiu un nenorocit. Am nevoie de certitudine şi de linişte.

GREGERS Foarte bine. Încearcă să le obţii. Cred că ai să poţi clădi pe un teren solid. Dă-i drumul! Şi nu uita că trebuie să trăieşti pentru descoperirea ta.

HJALMAR Nu-mi mai pomeni de ea. Mai cere multă vreme.

GREGERS Da?

HJALMAR Ce vrei să descopăr? Ceilalţi au descoperit aproape tot înaintea mea. Pe zi ce trece, e tot mai greu.

GREGERS Dar ai muncit destul de mult, nu?

HJALMAR Datorită desfrânatului de Relling.

GREGERS Relling?

HJALMAR Da, el mi-a vorbit întâi despre talentul meu şi despre posibilitatea de a face vreo descoperire în arta fotografiei.

GREGERS Aha! Relling vasăzică?

HJALMAR Ce fericit am fost atunci! Nu atât pentru descoperirea în sine, cât pentru că Hedvig credea în ea cu toată înflăcărarea ei de copil. Vreau să spun că nebunul de mine şi-a închipuit că Hedvig credea…

GREGERS Poţi oare să afirmi că Hedvig a fost o prefăcută faţă de tine?

HJALMAR Ah, nu ştiu! Nu ştiu decât că acum mă îndoiesc de toate. Hedvig îmi stă în cale. Îmi întunecă toată lumina vieţii.

GREGERS Hedvig? Despre ea vorbeşti? Cum să-ţi întunece lumina?

HJALMAR (*evitând să răspundă*) Cât de mult am iubit-o pe copila asta! Cât de fericit mă simţeam de câte ori veneam acasă, în camera mea modestă, iar ea mă întâmpina cu ochii ei dulci şi cam stinşi. O! Ce naiv am fost! O iubeam nebuneşte. Şi-mi închipuiam că şi ea mă iubeşte la fel.

GREGERS Îţi închipuiai?

HJALMAR Mai ştiu şi eu? De la Gina nu pot scoate nimic. Pe deasupra, ea habar n-are de latura ideală a situaţiei. Îmi deschid sufletul înaintea ta, Gregers. Ah, îndoiala asta îngrozitoare! Poate că Hedvig nici n-a ţinut vreodată la mine din tot sufletul.

GREGERS Ţi-ar trebui o dovadă. (*Ascultând.*) Ce-o fi? Parcă ţipă

rața sălbatică.

HJALMAR Se poate; e tata acolo.

GREGERS Da, e acolo? (*Părând că se bucură.*) Ziceam că ți-ar trebui o dovadă că mica ta Hedvig te iubește cu adevărat.

HJALMAR Ce dovadă poate ea să-mi dea? N-am nicio încredere în vorbele ei.

GREGERS Sunt convins că Hedvig nu-i în stare să te înșele.

HJALMAR Vezi, eu nu sunt convins! Cine știe ce-or fi șopocăit Gina și acea doamnă Sørby! Și Hedvig are un auz bun. Cât despre actul de donație, n-a venit el numai așa, din senin. Ba mi se pare chiar că am și băgat de seamă câte ceva.

GREGERS Ce-ți mai trece prin cap?

HJALMAR Am deschis ochii. Ține minte ce-ți spun: o să vezi că actul de donație e numai un început. Doamna Sørby a ținut la Hedvig întotdeauna; iar acum e în măsură să facă orice pentru ea. O pot despărți de mine oricând.

GREGERS Hedvig n-are să plece niciodată de lângă tine.

HJALMAR Nu fi chiar așa de sigur. Ei sunt mereu pe lângă Hedvig și-i fac semne cu amândouă mâinile. O! Hedvig, pe care am iubit-o atât de mult! Și eu, care aș fi fost cel mai fericit muritor s-o iau de mână cu toată grija și s-o conduc printr-o cameră mare și pustie ca pe un copil care se teme de întuneric. Simt acum cu toată durerea că sărmanul fotograf de la mansardă n-a însemnat niciodată absolut nimic pentru ea. S-a prefăcut, doar ca să se pună bine cu el până la vremea potrivită.

GREGERS Nici tu nu crezi ceea ce spui, Hjalmar.

HJALMAR Grozăvia e tocmai că nu știu ce să cred și că niciodată nu voi afla adevărul. Dar să nu te îndoiești de ceea ce spun. O, bunul meu Gregers, tu prea te bazezi pe idealuri. Pe când ei au venit cu brațele încărcate la copilă și i-au spus: fugi de la el; la noi te așteaptă

adevărata viaţă…

GREGERS (*repede*) Adevărat? Şi mai ce încă?

HJALMAR Dacă aş întreba-o pe Hedvig: vrei să renunţi la viaţă pentru mine? (*Râzând ironic.*) Nu ştiu, zău, ce răspuns aş primi.

(*Se aude o împuşcătură în pod.*)

GREGERS (*vesel, cu glas tare*) Hjalmar!

HJALMAR Ei, poftim! Acuma vânează.

(*Intră Gina.*)

GINA Vai, Hjalmar! Mi se pare că bătrânul iar umblă prin pod şi bombăneşte de unul singur.

HJALMAR Mă duc să văd.

GREGERS (*cu vioiciune, emoţionat*) Stai puţin! Ştii ce-a fost?

HJALMAR Sigur că ştiu.

GREGERS Ba nu ştii. Eu însă ştiu. A fost dovada!

HJALMAR Ce dovadă?

GREGERS O jertfă de copil… L-a convins pe tatăl tău să împuşte raţa sălbatică.

HJALMAR Să împuşte raţa?

GINA Nu, o, nu! Nu se poate.

HJALMAR Atunci ce-a fost?

GREGERS A vrut să-ţi sacrifice tot ce are mai scump pe lume, zicându-şi că în felul acesta vei ţine iarăşi la ea.

HJALMAR (*cu blândeţe, mişcat*) O, sărmana copilă!

GINA Uite la ce s-a gândit!…

GREGERS A vrut să-ţi recâştige dragostea, Hjalmar. Nu mai putea să trăiască fără ea.

GINA (*stăpânindu-şi lacrimile*) Du-te, Hjalmar, du-te şi vezi ce s-a întâmplat.

HJALMAR Dar ea unde e?

GINA Pesemne că smiorcăie, sărmana, în bucătărie.

HJALMAR (*se duce, deschide uşa bucătăriei şi se uită*) Vino încoace, Hedvig! Hai, vino la mine. (*Privind împrejur.*) Nu-i aici.

GINA Atunci e în odăiţa ei.

HJALMAR (*de afară*) Nu, nu e nici aici. (*Intrând.*) Unde s-o fi dus?

GINA De! N-ai mai vrut s-o vezi pe nicăieri prin casă.

HJALMAR O, numai de s-ar întoarce mai repede, să-i pot spune… Ah, totul va fi cum se cuvine, Gregers; putem acum să începem o viaţă nouă.

GREGERS Am ştiut eu! Reînvierea se înfăptuieşte prin copil!

(*Bătrânul Ekdal apare în pragul camerei sale. Şi-a pus uniforma şi se frământă să-şi încingă sabia.*)

HJALMAR (*uimit*) Tată! Acolo erai?

GINA Ce, la tine în cameră ai tras cu revolverul?

EKDAL (*se apropie mânios*) Vasăzică, te duci singur la vânătoare, Hjalmar?

HJALMAR (*intrigat şi confuz*) Nu tu ai tras cu arma în pod?

EKDAL Eu, să trag? Hm!

GREGERS (*către Hjalmar*) Să-ţi spun eu: ea a tras şi a împuşcat raţa sălbatică.

HJALMAR Ce înseamnă asta? (*Se duce repede, dă în lături uşa de la pod, se uită înăuntru şi strigă.*) Hedvig!

GINA (*alergând spre uşă*) Dumnezeule! Ce s-a întâmplat?

HJALMAR (*intrând în pod*) Fata zace pe jos.

GREGERS Ce?

GINA (*în acelaşi timp*) Hedvig! (*Intrând în pod.*) Nu se poate. Nu! Nu! Nu!

EKDAL Ho-ho!… S-a apucat şi ea de vânătoare?

(*Hjalmar, Gina şi Gregers o târăsc pe Hedvig în atelier. În mâna stângă, care îi stă atârnată, fata ţine pistolul încleştat între degete.*)

HJALMAR (*tulburat*) Pistolul s-a descărcat. S-a împuşcat singură.

Strigaţi după ajutor! Ajutor!

GINA (*aleargă pe coridor şi cheamă de sus*) Relling! Relling! Doctore Relling! Vino sus cât poţi mai repede!

(*Hjalmar şi Gregers o aşază pe Hedvig pe canapea.*)

EKDAL (*calm*) Se răzbună pădurea.

HJALMAR (*în genunchi, lângă fată*) Îşi revine îndată. Da, da, îşi revine.

GINA (*întorcându-se*) Unde s-a împuşcat? Nu văd nicio urmă…

(*Relling intră repede, urmat imediat de Molvik, care poartă o haină neagră, descheiată, fără vestă şi fular.*)

RELLING Ce s-a întâmplat?

GINA S-a împuşcat Hedvig.

HJALMAR Hai repede, dă-i ajutor!

RELLING S-a împuşcat? (*Dă masa la o parte şi începe s-o examineze.*)

HJALMAR (*privindu-l cu teamă*) Poate că nu-i nicio primejdie. Văd că nu-i curge sânge deloc. Nu e nicio primejdie. Nu-i aşa, Relling?

RELLING Cum s-a întâmplat?

HJALMAR Ce ştiu eu!

GINA A vrut să împuşte raţa.

RELLING Raţa sălbatică?

HJALMAR S-o fi descărcat singur pistolul.

RELLING Hm! Se poate.

EKDAL Se răzbună pădurea. Nu mă tem, totuşi. (*Se duce în pod şi închide uşa după el.*)

HJALMAR Ei, Relling? Nu spui nimic?

RELLING Glonţul a intrat în piept.

HJALMAR Da, dar fata îşi revine.

RELLING Vezi bine că Hedvig nu mai trăieşte.

GINA (*izbucnind în hohote de plâns*) O! Fetiţa mea! Fetiţa mea!

GREGERS (*cu glas răguşit*) În fundul mării…

HJALMAR (*sărind în sus*) Vai! Nu! Nu! Trebuie să trăiască! Relling… Doamne, ajută-ne… Relling… O clipă numai… numai o clipă… doar să-i spun cât de mult am iubit-o întotdeauna!…

RELLING Glonţul i-a atins inima. N-a curs sânge deloc. A murit fulgerător.

HJALMAR Şi eu, eu am izgonit-o de lângă mine ca pe un animal! Speriată, s-a târât în pod şi a murit de dragul meu. (*Suspinând.*) Nu pot să mai îndrept nimic. Nu voi mai putea să-i spun niciodată!… (*Încleştând pumnii şi strigând spre cer.*) O, Dumnezeule care eşti în ceruri! Dacă exişti, de ce ai îngăduit una ca asta?

GINA Taci, taci! Poate că n-am avut dreptul să o păstrăm.

MOLVIK Fata n-a murit. Doarme.

RELLING Prostii!

HJALMAR (*apropiindu-se de canapea, cu braţele încrucişate şi privind la Hedvig*) Cum zace, iată, liniştită, nemişcată!…

RELLING (*încercând să-i scoată pistolul din mână*) Da strâns îl mai ţine!…

GINA Nu, Relling. Nu-i rupe degetele. Lasă pistolul aşa cum e.

HJALMAR O să-l ia cu dânsa.

GINA Da, lasă-i-l! Dar fetiţa nu trebuie să zacă aşa aici. S-o ducem în odăiţa ei. Hai, pune mâna, Hjalmar.

(*Hjalmar şi Gina o duc pe Hedvig.*)

HJALMAR (*în timp ce transportă fata*) O, Gina, Gina, poţi s-o ţii?

GINA Ne ajutăm unul pe altul. Acum e a ta, pe cât e şi a mea: tu o jumătate, eu o jumătate…

MOLVIK (*întinzând braţele şi mormăind*) Domnul fie lăudat! Din pământ ai venit şi în pământ te vei întoarce!

RELLING (*în şoaptă*) Tacă-ţi fleanca, beţivule!

(*Hjalmar şi Gina scot cadavrul pe uşa bucătăriei.*
Relling închide după ei. Molvik se strecoară pe coridor.)

RELLING (*către Gregers*) Nimeni n-o să mă convingă că n-a fost decât un accident.

GREGERS (*îngheţat de groază, cu convulsii spasmodice*) Nimeni nu poate să spună ce-a fost. E cumplit!

RELLING Împuşcătura i-a pârlit bluza. Înseamnă că şi-a pus pistolul în piept şi a tras.

GREGERS Hedvig nu a murit în zadar. Ai văzut cum i s-a potolit durerea?

RELLING Oricine se potoleşte când veghează la căpătâiul unui mort. Dar cât crezi că va dura liniştea lui Hjalmar?

GREGERS Oare nu va dura şi nu îl va stăpâni viaţa întreagă?

RELLING Nici nu vor trece trei-patru ani şi mica Hedvig nu va mai fi pentru Hjalmar decât un frumos subiect de declamaţie.

GREGERS Şi nu şovăi deloc să vorbeşti aşa despre Hjalmar Ekdal?

RELLING Mai vorbim noi şi după ce pe mormântul ei se va ofili prima iarbă. Atunci ai să-l auzi povestind despre „copilul pe care dragostea părintească l-a pierdut prea de timpuriu”. Atunci să-l vezi plesnind de îngâmfare şi de compătimire faţă de sine însuşi. Ţine minte vorbele mele.

GREGERS Dacă ai tu dreptate, şi dacă eu mă înşel, atunci viaţa nu merită să fie trăită.

RELLING O! Viaţa ar putea să fie foarte bună, dacă ne-ar da pace blestemaţii de creditori, care vin la oamenii săraci ca noi să ne bage pe gât creanţele lor ideale.

GREGERS (*privind înaintea sa*) Dacă-i aşa, mă bucur că hotărârea mea…

RELLING Permite-mi – care e hotărârea ta?

GREGERS (*gata de plecare*) Să fiu al treisprezecelea la masă.

RELLING Oh, dracu te-o crede!

Rosmersholm

Piesă în patru acte

(*1886*)

În româneşte de
Alexandru Sever *şi* Florin Murgescu

Personajele

JOHANNES ROSMER, proprietarul Rosmersholmului, fost pastor.
REBEKKA WEST, în casa lui Rosmer.
KROLL, director de liceu, cumnatul lui Rosmer.
ULRIK BRENDEL.
PEDER MORTENSGÅRD.
Madam HELSETH, menajeră la Rosmersholm.

(*Acţiunea se petrece la Rosmersholm, vechi conac în împrejurimile unui orăşel de fiord din vestul Norvegiei.*)

Actul I

(Salonul de la Rosmersholm, de modă veche, spaţios şi confortabil. În faţă, pe dreapta, o sobă de faianţă împodobită cu ramuri proaspete de mesteacăn şi cu flori de câmp. Mai încolo, o uşă. În fund, o uşă cu batante, care dă în vestibul. În stânga, o fereastră şi, în faţa ei, un suport cu flori şi plante. Lângă sobă, o masă, o sofa şi fotolii. De jur-împrejur, pe pereţi, atârnă portrete, mai vechi şi mai noi, de pastori, de ofiţeri şi de funcţionari în uniformă. Fereastra e deschisă. Ca şi uşa vestibulului şi cea de la intrare. Afară se văd arbori bătrâni, închipuind o alee care duce spre fermă. Seară de vară. Soarele e la asfinţit.

Rebekka West stă într-un fotoliu lângă fereastră şi împleteşte un şal mare, alb, care e aproape gata. Din când în când, aruncă afară, printre flori, priviri furişe.

După un timp, intră pe uşa din dreapta madam Helseth.)

MADAM HELSETH N-ar fi bine să încep a pune masa, domnişoară?

REBEKKA WEST Da, pune-o. Trebuie să vină şi domnul pastor.

MADAM HELSETH Dar nu te trage curentul acolo, domnişoară?

REBEKKA Cam trage, într-adevăr. Fii bună şi închide uşa.

(*Madam Helseth se duce şi închide uşa ce dă în vestibul; pe urmă se îndreaptă spre fereastră.*)

MADAM HELSETH (*vrând să închidă, priveşte afară*) Nu cumva e domnul pastor acela de acolo?

REBEKKA (*repede*) Unde? (*Se ridică.*) Da, el e. (*În spatele perdelei.*) Dă-te la o parte. Să nu ne zărească.

MADAM HELSETH (*mai de departe*) Ia te uită, domnişoară, iar a luat-o pe drumul morii.

REBEKKA Şi alaltăieri a apucat-o tot pe drumul morii. (*Urmărind printre perdele.*) Ia să vedem…

MADAM HELSETH O îndrăzni să treacă şi podeţul?

REBEKKA Asta vreau să văd şi eu. (*După un timp.*) Nu. Se întoarce. Ocoleşte şi azi. (*Îndepărtându-se de fereastră.*) Ocoleşte pe de departe.

MADAM HELSETH Ei, Doamne! Trebuie să-i fie greu de tot să treacă podeţul ăla. Pe-acolo, pe unde s-a întâmplat nenorocirea aia…

REBEKKA (*adunându-şi lucrul*) Greu să te lepezi de morţi aici, la Rosmersholm.

MADAM HELSETH Ba eu cred, domnişoară, că morţii nu se mai pot lepăda de Rosmersholm.

REBEKKA (*privind-o*) Morţii?

MADAM HELSETH Da, ai zice că nu se mai pot îndepărta de cei rămaşi.

REBEKKA De unde ţi s-a mai năzărit şi una ca asta?

MADAM HELSETH Las că ştiu eu, altminteri n-ar mai fi apărut pe aici calul cela alb.

REBEKKA Dar la urma urmei, ce-o mai fi şi cu calul ăsta alb, madam Helseth?

MADAM HELSETH Ce să mai vorbim. Dumneata tot nu crezi aşa ceva.

REBEKKA Dar *dumneata* crezi?

MADAM HELSETH (*se duce şi închide fereastra*) O, n-aş vrea, domnişoară, să-ţi par caraghioasă. (*Privind afară.*) Ia te uită… nu-i cumva din nou domnul pastor pe drumul morii?…

REBEKKA (*privind afară*) Omul acela? (*Îndreptându-se spre fereastră.*) Nu, e directorul.

MADAM HELSETH Da, într-adevăr, domnul director e!

REBEKKA O, dar ştii că-i grozav! Te pomeneşti că vine la noi!

MADAM HELSETH Uite-l că trece podeţul. Şi când te gândeşti că era sora lui bună… Ei, atunci mă duc să pun de masă, domnişoară. (*Iese prin dreapta.*)

(*Rebekka zăboveşte o clipă la fereastră; apoi salută, zâmbeşte şi dă din cap.*)

REBEKKA (*se duce şi vorbeşte pe uşa din dreapta*) Dragă madam Helseth, ai grijă de pregăteşte o masă mai bună. Ceva ce-i place directorului mai mult.

MADAM HELSETH Bine, domnişoară. Las pe mine.

REBEKKA (*deschizând uşa dinspre vestibul*) În sfârşit, iată-te!… Din toată inima, bun venit dragă directore.

DIRECTORUL KROLL (*lăsându-şi bastonul în vestibul*) Mulţumesc. Dar nu vă deranjez?

REBEKKA Dumneata? Ce ruşine!

KROLL (*intrând*) Totdeauna amabilă. (*Privind în jur.*) Rosmer e sus?

REBEKKA Nu, a ieşit să se plimbe. Azi a întârziat ceva mai mult ca de obicei. Dar trebuie să vină îndată. (*Arătându-i sofaua.*) Până atunci, te rog, ia loc.

KROLL (*scoţându-şi pălăria*) Mulţumesc. (*Se aşază şi priveşte în jur.*) O, dar ce frumoasă şi elegantă ai făcut camera asta veche! Peste tot numai flori.

REBEKKA Rosmer ţine atât de mult să aibă în jurul lui flori vii şi proaspete!

KROLL Şi dumneata de asemenea, după câte bănuiesc.

REBEKKA Da. E atât de dulce ameţeala pe care mi-o dă parfumul lor! Odinioară era o plăcere interzisă.

KROLL (*dând din cap, cu tristeţe*) Biata Beate, nu le putea suporta mirosul.

REBEKKA Nici măcar culorile. O tulburau cu totul.

KROLL Îmi amintesc foarte bine. (*Pe un ton mai degajat.*) Ei, şi pe aici cum mai merg treburile?

REBEKKA Ca de obicei. Toate zilele sunt la fel… Dar pe la dumneata? Soţia?…

KROLL O, dragă domnişoară West, în ce mă priveşte, nici să nu mai vorbim. Într-o familie ca a mea, e întotdeauna ceva care nu merge ca lumea. Mai ales în timpurile astea.

REBEKKA (*după câteva clipe, aşezându-se într-un fotoliu lângă sofa*) Cum de n-ai mai dat pe la noi nici măcar o singură dată în tot timpul vacanţei?

KROLL Ei, cum să dai buzna, aşa, pe capul oamenilor?

REBEKKA Dacă ai şti cât ne-ai lipsit…

KROLL Şi apoi, am fost plecat.

REBEKKA Vreo două săptămâni, nu? Ai participat mi se pare la nişte întruniri publice!

KROLL (*acceptă din cap*) Ce zici de asta? Ţi-ai fi putut închipui că la vârsta mea aş mai putea să ajung agitator politic? Ai?

REBEKKA (*zâmbind*) Aşa, câte niţel, te-ai agitat întotdeauna, directore Kroll.

KROLL Ei, da, aşa, pentru plăcerea mea. Pe viitor însă va fi ceva cu adevărat serios… Nu citeşti niciodată ziarele astea radicale?

REBEKKA Dragă directore, nu spun că nu.

KROLL Dar dragă domnişoară West, n-ai niciun motiv să te temi. De altfel, n-are nicio importanţă pentru dumneata.

REBEKKA Nu-i aşa? Doar trebuie să ştiu şi eu ce se mai întâmplă.

KROLL Ei, la drept vorbind, nici nu pot pretinde ca dumneata, o femeie[2], să participi cu tot dinadinsul la disputele astea politice sau, ca să zic aşa, la războiul ăsta civil care bântuie aici… Dar ai citit cu

---

[2] În original *fruentimmer*, nuanţă depreciativă: ceva echivalent cu femeiuşcă.

câtă plăcere au tăbărât asupra mea domnii ăştia din „popor”? Ce de-a infamii grosolane şi-au îngăduit să-mi arunce?

REBEKKA Da, dar mi se pare că şi dumneata ţi-ai înfipt bine dinţii în ei.

KROLL Adevărat. Recunosc. Dar abia acum, că am dat de gustul sângelui, or să simtă pe pielea lor că nu sunt eu omul care să se lase călcat în picioare. (*Curmând firul.*) În fine, să lăsăm deoparte în seara asta o întâmplare atât de tristă şi de revoltătoare.

REBEKKA Da, dragă directore, s-o lăsăm.

KROLL Spune-mi mai bine cum te simţi aici la Rosmersholm, acum după ce ai rămas singură? După ce sărmana Beate…

REBEKKA Mulţumesc, mă simt destul de bine. Dar în multe privinţe a rămas un gol mare în urma ei. Regrete şi dureri de asemeni… bineînţeles. Altminteri…

KROLL Ai de gând să rămâi aici? Vreau să spun, pentru totdeauna?

REBEKKA O, dragă directore, nici nu m-am gândit la asta. În aşa măsură însă am devenit de-ai casei, încât mi se pare că-i aparţin şi eu.

KROLL Mda! Îmi închipui.

REBEKKA Şi câtă vreme domnul Rosmer va găsi că aş putea să-i fiu de oarecare folos, desigur, voi rămâne.

KROLL (*privind-o, mişcat*) Ştii… e ceva măreţ în femeia care ajunge să-şi jertfească pentru alţii propria-i tinereţe.

REBEKKA O, pentru ce altceva aş putea să trăiesc?

KROLL Mai întâi te-ai devotat tatălui dumitale adoptiv, paralitic şi sâcâitor…

REBEKKA Nu trebuie să-ţi închipui că doctorul West era chiar atât de sâcâitor pe vremea când locuiam în Finnmarken. L-au doborât călătoriile alea înspăimântătoare pe mare. După ce însă

ne-am stabilit aici… până în ceasul morţii lui, am avut câţiva ani grei.

KROLL Şi n-au fost mai grei pentru dumneata anii care au urmat?

REBEKKA Nu, cum poţi să vorbeşti aşa! Eu, care am ţinut atât de mult la Beate… Era atât de dureros s-o vezi, biata de ea, câtă nevoie avea să fie îngrijită şi cruţată.

KROLL Nu pot decât să-ţi mulţumesc pentru amintirea binevoitoare pe care i-o păstrezi.

REBEKKA (*înclinându-se spre el*) Dragă directore, spui lucrurile astea atât de frumos şi de sincer, încât mi-e peste putinţă să cred că-mi porţi vreo ranchiună.

KROLL Ranchiună? Ce vrei să spui?

REBEKKA Ştiu eu, n-ar fi deloc de mirare să te supere că o străină ca mine, face şi desface totul aici, la Rosmersholm.

KROLL O, cum de ţi-a putut trece prin minte?…

REBEKKA Vasăzică nu-i aşa! (*Întinzându-i mâna.*) Mulţumesc, dragă directore! Îţi mulţumesc din toată inima.

KROLL Dar cum Dumnezeu ţi-ai putut închipui?

REBEKKA De când ai început să vii atât de rar pe la noi, căzusem pe gânduri.

KROLL Dar te-ai înşelat cu desăvârşire, domnişoară West. Şi, de altfel, mare lucru nu s-a schimbat pe-aici. Doar tot dumneata erai aceea – şi numai dumneata – care conduceai aici totul în aceşti din urmă ani de suferinţă ai sărmanei Beate.

REBEKKA Era doar un fel de regenţă în numele celeia ce era stăpâna casei.

KROLL Totuna… Ştii ce, domnişoară West, în ce mă priveşte, n-aş avea nimic împotrivă nici dacă dumneata… Dar poate că nu se cuvine s-o spun.

REBEKKA Ce vrei să spui?

KROLL Că ar fi poate nimerit să-i iei locul…

REBEKKA Am locul pe care-l doresc, domnule director.

KROLL Ca să munceşti, da, dar nu ca…

REBEKKA (*întrerupându-l, cu seriozitate*) Să-ţi fie ruşine, directore Kroll. Cum poţi să glumeşti cu asemenea lucruri?

KROLL O, desigur, bunul nostru Johannes Rosmer o fi cu siguranţă sătul de experienţa unei căsătorii. Cu toate astea…

REBEKKA Ştii, zău că-mi vine să râd.

KROLL Mă rog… Dar spune-mi, totuşi, domnişoară West, dacă-mi îngădui să te întreb… Ce vârstă ai, de fapt?

REBEKKA Mi-e şi ruşine să spun, dar am împlinit douăzeci şi nouă, domnule director. Merg pe treizeci acum.

KROLL Da, da, da. Şi Rosmer câţi ani are? Ia să vedem. El e cu cinci ani mai tânăr decât mine. Are tocmai patruzeci şi trei. Mi se pare foarte potrivit.

REBEKKA (*ridicându-se*) Nici vorbă. S-ar potrivi de minune. Iei ceaiul cu noi în seara asta?

KROLL Da, mulţumesc. Oricum aveam de gând să mai zăbovesc. Pentru că am ceva de vorbit cu bunul nostru prieten… Şi aşa, domnişoară West, ca să nu-ţi mai vină idei trăsnite, am să vă vizitez mai des – ca pe vremuri.

REBEKKA O, da, neapărat! (*Strângându-i mâna.*) Mulţumesc! Eşti cu adevărat amabil.

KROLL (*mormăind încetişor*) Zău? Tot e ceva mai mult decât aud pe acasă.

(*Johannes Rosmer intră pe uşa din dreapta.*)

REBEKKA Domnule Rosmer, ghiceşti ce musafir avem?

JOHANNES ROSMER Mi-a spus madam Helseth.

(*Directorul Kroll se ridică.*)

ROSMER (*strângându-i mâinile blând şi tandru*) Bine-ai venit din

nou în casa asta, dragă Kroll. (*Punându-şi mâinile pe umerii lui şi privindu-l în ochi.*) Dragul şi vechiul meu prieten! Ştiam eu bine că odată şi odată vom fi iarăşi ca odinioară.

KROLL Dar, frate dragă, ai fost tu atât de nebun să-ţi închipui că ar putea fi ceva între noi?

REBEKKA (*către Rosmer*) Când te gândeşti… ce minunat, că n-a fost decât o închipuire.

ROSMER Adevărat, Kroll? Dar atunci de ce n-ai mai dat pe la noi?

KROLL (*serios şi grav*) Pentru că nu voiam, cu prezenţa mea, să-ţi amintesc mereu de anii de amărăciune şi de aceea care a sfârşit în iazul morii.

ROSMER A fost un gând frumos din partea ta. Tu eşti întotdeauna plin de atenţii. Însă era cu totul inutil să stai deoparte din cauza asta. Hai, vino să stăm aici, pe sofa. (*Se aşază amândoi.*) Nu, într-adevăr, pentru mine nu mai e un chin să mă gândesc la Beate. Zilnic vorbim despre ea. Parcă ar fi încă în casă.

KROLL Chiar vorbiţi de ea?

REBEKKA (*aprinzând lampa*) Da, desigur.

ROSMER E foarte firesc. Ţineam amândoi atât de mult la ea. Şi atât Rebek… domnişoara West, cât şi eu aveam conştiinţa împăcată că am făcut tot ce ne-a stat în putere pentru biata bolnavă. Nu avem nimic să ne reproşăm. De aceea poate mă şi simt atât de înduioşat gândindu-mă la Beate.

KROLL O, dragii mei, ce oameni admirabili sunteţi! De-acum încolo, o să vin la voi în fiecare zi.

REBEKKA (*aşezându-se într-un fotoliu*) Rămâne de văzut dacă ai să te ţii de cuvânt.

ROSMER (*niţel şovăitor*) Ştii, Kroll, aş fi dat orice ca relaţiile dintre noi să rămână neştirbite. Încă de când ne-am cunoscut, pe vremea studenţiei, ai fost pentru mine cel mai bun sfătuitor.

KROLL Da, desigur, şi sunt grozav de mândru de asta. Şi a intervenit acum ceva?…

ROSMER Aş avea atâtea să-ţi spun, atât aş vrea să-ţi vorbesc fără ocolişuri. Să-mi deschid inima.

REBEKKA Ce bine-ar fi, domnule Rosmer! Să-ţi descarci inima ca între vechi prieteni…

KROLL O, poţi să mă crezi, eu am încă şi mai multe să-ţi spun. Pentru că acum, după cum ştii, am devenit un politician activ.

ROSMER Da, ştiu. Dar, de fapt, cum s-a întâmplat?

KROLL Am fost obligat. Vrând nevrând a trebuit. Acum e cu neputinţă să mai fi un spectator pasiv. Acum, când radicalii au ajuns din nefericire la putere – acum nu mai e timp de aşteptat. Iată şi de ce m-am străduit să îndemn la unire micul nostru cerc de prieteni din oraş. Şi ascultă ce-ţi spun: era şi timpul.

REBEKKA (*zâmbind uşor*) Dar nu-i niţel cam târziu?

KROLL Nici vorbă, ar fi fost mai bine dacă ne-am fi împotrivit curentului o clipă mai devreme. Dar cine-ar fi putut să prevadă ce o să se întâmple? Eu nu, în niciun caz. (*Se ridică şi umblă prin cameră.*) Ei, dar acum mi s-au deschis ochii. Pentru că acum duhul răzmeriţei a pătruns chiar şi în şcoală.

ROSMER În şcoală? Doar nu cumva chiar în şcoala ta?

KROLL Ba tocmai aşa s-a întâmplat. În propria mea şcoală. Ce zici de asta? Am reuşit să aflu că băieţii din clasele superioare – vreau să spun o parte din ei – au constituit de mai bine de jumătate an o societate secretă şi că s-au abonat la ziarul lui Mortensgård!

REBEKKA La „Farul”?

KROLL Da. Ei, ce spuneţi, nu-i aşa că e o minunată hrană spirituală pentru viitorii slujitori ai statului? Dar ceea ce-i mai trist în povestea asta, este că tocmai băieţii cei mai înzestraţi din clasă s-au unit să pună la cale acest complot împotriva mea. Numai tâmpiţii şi

codaşii s-au ţinut deoparte.

REBEKKA Şi asta te-a durut chiar atât de tare, directore?

KROLL Da! Să mă văd după o viaţă întreagă de muncă dezaprobat şi combătut în felul ăsta!… (*Cu glas scăzut.*) În fine, aş fi gata să trec peste asta. Dar s-a întâmplat ceva şi mai rău. (*Privind în jur.*) Nu ascultă nimeni pe la uşi?

REBEKKA O, fii liniştit.

KROLL A trebuit să aflu că vrajba şi revolta au pătruns chiar în propria mea casă. În liniştitul meu cămin. Pentru mine pacea vieţii de familie s-a dus.

ROSMER (*ridicându-se*) Ce spui! În propria ta casă?

REBEKKA (*apropiindu-se de director*) Dar, dragul meu, cum s-a întâmplat?

KROLL Închipuiţi-vă, propriii mei copii… Pe scurt, Lauritz este capul complotului şcolar, iar Hilda a brodat o mapă roşie, să ascundă în ea „Farul”.

ROSMER Iată ceva ce nu mi-aş fi putut imagina niciodată… că la tine… în casa ta…

KROLL Dar cine şi-ar fi putut închipui? În casa mea, unde întotdeauna a domnit supunerea şi ordinea… unde până acum a domnit o singură voinţă!

REBEKKA Şi soţia dumitale ce spune?

KROLL Ei, tocmai ăsta-i lucrul cel mai de necrezut. Ea, care o viaţă întreagă, în toate împrejurările, îmi împărtăşea toate opiniile şi-mi încuviinţa toate părerile, acum, părtinitoare, înclină să treacă de partea copiilor. Şi pe mine mă găseşte ea vinovat de cele ce s-au întâmplat. Zice că frânez tineretul. Ca şi cum asta n-ar fi necesar. Aşa se face că nu mai am pace nici acasă. Bineînţeles, despre toate astea vorbesc cât mai puţin cu putinţă. Că asemenea lucruri nu se cade să le vânturi. (*Învârtindu-se prin cameră, agitat.*) Of, of, of! (*Se opreşte*

lângă fereastră cu mâinile la spate şi priveşte afară.)

REBEKKA (*s-a apropiat de Rosmer şi-i şopteşte repede, ca să nu observe directorul*) Spune-i!

ROSMER (*acelaşi joc*) Nu în seara asta!

REBEKKA (*cu glas scăzut*) Ba chiar acum. (*Se duce şi potriveşte lampa de pe masă.*)

KROLL (*păşind prin cameră*) Da, dragul meu Rosmer, acum ştii şi tu ce umbră a aruncat spiritul vremii asupra vieţii mele de familie şi asupra activităţii mele publice. Şi eu să nu lupt cu toate armele de care dispun împotriva acestui spirit corupător, înăbuşitor şi dizolvant? Ei, află că tocmai asta am de gând să fac. Atât în scris cât şi prin viu grai.

ROSMER Şi nădăjduieşti să realizezi ceva?

KROLL În orice caz, vreau să-mi fac datoria cetăţenească de a lupta. Şi cred că asta şi este datoria oricărui bun patriot şi oricărui om de treabă. Vezi tu… mai ales de aceea am venit la tine în seara asta.

ROSMER Dar, dragul meu, la ce te gândeşti?… Ce aştepţi de la mine?…

KROLL Să-ţi ajuţi vechii prieteni. Să faci ce facem toţi. Să pui şi tu umărul, din toate puterile.

REBEKKA Dar, directore Kroll, ştii foarte bine cât de neplăcute îi sunt asemenea lucruri domnului Rosmer.

KROLL E timpul să treacă peste asta. Tu nu ştii, Rosmer, ce se petrece în lume. Te închizi aici, te-ngropi între colecţiile tale istorice. Ei, Doamne, am tot respectul cuvenit pentru genealogii şi toate celelalte. Acum însă – ce mai! Nu e timp pentru asemenea lucruri. Nici n-ai idee ce stare de spirit domneşte în ţară. Pe scurt, totul s-a răsturnat. Şi va fi nevoie de o muncă uriaşă pentru a îndrepta toate rătăcirile.

ROSMER Şi eu cred la fel. Însă o astfel de treabă nu-i deloc pentru mine.

REBEKKA Mai mult, cred chiar că domnul Rosmer a ajuns să privească problemele vieţii ceva mai limpede decât înainte.

KROLL (*se miră*) Mai limpede?

REBEKKA Da, mai lipsit de prejudecăţi dacă vrei. Mai nepărtinitor.

KROLL Ce-o mai fi şi asta, Rosmer?… Nu cumva ai fost atât de slab să te laşi îmbrobodit de victoria trecătoare a acestor conducători populari?

ROSMER Dragul meu, ştii cât de puţin mă pricep eu în politică. Am impresia totuşi că în ultimii ani oamenii înclină să gândească oarecum mai independent.

KROLL O… şi eşti de părere că asta e bine! Află, prietene, că te înşeli cu desăvârşire. Fii atent la opiniile pe care le vântură radicalii din oraş şi de-aici. Nu se deosebesc cu nimic de cele predicate în „Farul".

REBEKKA Într-adevăr, Mortensgård are mare influenţă în regiune.

KROLL Da, închipuieşte-ţi! Un om cu un trecut atât de pătat! Un învăţător destituit pentru imoralitate!… Şi unul ca el se găseşte să facă pe conducătorul poporului! Şi se prinde! Se prinde perfect! Şi acum, după cât am auzit, vrea să-şi sporească ziarul. Ştiu din sursă sigură că e în căutarea unui colaborator priceput.

REBEKKA E şi de mirare, că dumneata şi prietenii dumitale n-aţi putut face ceva împotrivă-i.

KROLL Tocmai asta vrem să facem acum. Chiar azi am cumpărat „Gazeta departamentului". Banii nu sunt o problemă. Dar… (*Întorcându-se spre Rosmer.*) Cu asta am ajuns de fapt la însuşi rostul vizitei mele. Vezi tu, ceea ce ne dă de furcă e conducerea ziarului…

Spune-mi, Rosmer, n-ai vrea tu, de dragul unei asemenea cauze drepte, să preiei treaba asta?

ROSMER (*cu un fel de spaimă*) Eu?!

REBEKKA O, dar cum ai putut să te gândeşti?

KROLL Că ţi-e groază de întruniri şi că nu vrei să te expui grosolăniilor obişnuite acolo, e întru câtva de înţeles. Dar activitatea, destul de izolată, a unui redactor, sau, mai bine zis…

ROSMER Nu, nu, dragul meu, aşa ceva nu trebuie să-mi ceri.

KROLL În ce mă priveşte, aş fi gata să mă însărcinez şi cu treaba asta. Însă pentru mine ar fi ceva cu totul imposibil. Şi aşa, încă pentru mult timp de-acum înainte voi fi ocupat până peste cap. Tu, dimpotrivă, nu mai ai niciun fel de obligaţie publică. Bineînţeles, cât om putea, te-om ajuta şi noiăştialalţi.

ROSMER Nu pot, Kroll. Nu sunt bun de aşa ceva.

KROLL Nu eşti bun? La fel spuneai şi când tatăl tău te-a trimis să te preoţeşti.

ROSMER Şi aveam dreptate. De aceea m-am şi lăsat de preoţie.

KROLL De-ai fi un redactor tot atât de capabil pe cât ai fost de bun pastor, am fi mulţumiţi.

ROSMER Dragă Kroll… îţi spun o dată pentru totdeauna… nu pot.

KROLL Ei, atunci împrumută-ne cel puţin numele tău.

ROSMER Numele?

KROLL Da, pentru gazetă ar fi un beneficiu chiar numai numele lui Johannes Rosmer. Noi, ăştialalţi, trecem drept politicieni înrăiţi. Eu însumi, după câte am auzit, sunt etichetat ca fiind un fanatic înverşunat. Iată de ce nu ne putem aştepta ca sub numele noastre gazeta să aibă succes în masa celor rătăciţi. Pe când tu… te-ai ţinut întotdeauna deoparte. Caracterul tău blând şi cinstit… judecata ta cumpănită… onestitatea ta desăvârşită sunt cunoscute şi preţuite de

toată lumea. Pe lângă toate, te mai bucuri de consideraţia şi de respectul câştigat odinioară ca pastor. În sfârşit, mai e şi respectul de care se bucură numele tău de familie!

ROSMER O, numele!

KROLL (*arătând portretele*) Rosmerii din Rosmersholm… preoţi şi ofiţeri, înalţi dregători, toţi laolaltă oameni de onoare, corecţi… un neam care de mai bine de două secole e cel dintâi în ţinut. (*Punându-şi mâinile pe umerii lui.*) Rosmer… ţie însuţi şi tradiţiei neamului tău le datorezi să stai aici şi să aperi ceea ce a fost până acum un bun recunoscut al comunităţii noastre. (*Întorcându-se.*) Dumneata ce spui, domnişoară West?

REBEKKA (*cu un surâs liniştit*) Dragă directore, nici nu ştiu cum să-ţi spun cât de caraghios mi se pare tot ce aud.

KROLL Caraghios? Cum vine asta?

REBEKKA Da, pentru că acum vreau să-ţi spun clar…

ROSMER (*pripit*) Nu, nu… stai. Nu încă!

KROLL (*uitându-se de la unul la altul*) Dar pentru Dumnezeu, dragii mei… (*Se întrerupe.*) Hm!

(*Madam Helseth intră pe uşa din dreapta.*)

MADAM HELSETH E un om în antretul de la bucătărie. Spune că vrea să-l salute pe domnul pastor.

ROSMER (*uşurat*) Foarte bine. Roagă-l să poftească înăuntru.

MADAM HELSETH Aici, în salon?

ROSMER Desigur.

MADAM HELSETH Nu prea arată ca unul care poate fi primit în casă de om.

REBEKKA Dar cum arată, madam Helseth?

MADAM HELSETH Nu prea arătos, domnişoară.

ROSMER N-a spus cum îl cheamă?

MADAM HELSETH Ba da, mi se pare c-a spus că-l cheamă

Hekman, sau cam aşa ceva.

ROSMER Nu cunosc pe nimeni cu numele ăsta.

MADAM HELSETH Mai spunea că-l cheamă şi Ulrik.

ROSMER Nu cumva Ulrik Hetman?

MADAM HELSETH Da, da, Hetman.

KROLL Parcă-am mai auzit cândva numele ăsta.

REBEKKA Nu e numele cu care obişnuia să semneze omul ăla ciudat…

ROSMER (*lui Kroll*) E pseudonimul lui Ulrik Brendel, prietene.

KROLL Exact. Ulrik Brendel, ratatul ăla.

REBEKKA Aşadar, mai trăieşte.

ROSMER După câte ştiam, călătorea cu o trupă de teatru.

KROLL Ultima oară când am auzit de el, era la închisoare.

ROSMER Roagă-l să poftească, madam Helseth.

MADAM HELSETH Da, da. (*Iese.*)

KROLL Ai într-adevăr de gând să-l primeşti pe omul ăsta aici, în casă?

ROSMER Ştii doar că mi-a fost cândva profesor.

KROLL Da, ştiu că venea pe aici şi că ţi-a băgat în cap tot felul de idei răzvrătitoare, şi că taică-tu l-a dat afară pe uşă cu cravaşa în mână.

ROSMER (*cu oarecare amărăciune*) Tata era maior până şi aici, în propria lui casă.

KROLL Pentru asta, dragă Rosmer, să-i mulţumeşti şi în mormânt.

(*Madam Helseth deschide uşa din dreapta să intre Ulrik Brendel, apoi iese, închizând uşa. Brendel e un om impozant, cam trecut, însă vioi şi degajat. Părul şi barba cărunte. Altminteri, e îmbrăcat ca un vagabond oarecare. Haină uzată, încălţăminte stricată, cămaşa nu se vede. Poartă nişte mănuşi negre, vechi*; *sub braţ, o pălărie moale mototolită şi murdară,*

în mână un baston.)

ULRIK BRENDEL (*nesigur la început, păşeşte apoi vioi către director şi-i întinde mâna*) Bună seara, Johannes!

KROLL Mă iertaţi, vă rog…

BRENDEL Te-ai fi aşteptat să mă mai vezi? Şi tocmai între zidurile astea odioase?

KROLL Mă iertaţi… (*Indicându-i-l pe Rosmer.*) Acolo…

BRENDEL (*întorcându-se*) A, da. Uite-l! Johannes, băiatule… cel mai iubit dintre toţi.

ROSMER (*întinzându-i mâna*) Bătrânul meu profesor!

BRENDEL În pofida anumitor amintiri, n-am vrut să trec pe lângă Rosmersholm şi să nu intru o clipă.

ROSMER Eşti cum nu se poate mai binevenit. De asta poţi fi sigur.

BRENDEL O, şi această fermecătoare doamnă? (*Înclinându-se.*) Desigur, doamna pastor.

ROSMER Domnişoara West.

BRENDEL Probabil, vreo rudă apropiată. Şi domnul? Un coleg, după câte văd.

ROSMER Directorul Kroll.

BRENDEL Kroll? Kroll? Ia, stai niţel. N-ai studiat dumneata în tinereţe filologia?

KROLL Ba da.

BRENDEL Atunci, *Donnerwetter*[3], te cunosc şi pe tine!

KROLL Mă iertaţi, vă rog…

BRENDEL Nu erai tu…

KROLL Mă iertaţi…

BRENDEL …unul dintre acei paznici ai virtuţii care m-au dat afară din sala de conferinţe?

---

[3] Drace (germ.).

KROLL Se prea poate. Dar refuz să cred că avem ceva comun.

BRENDEL Ia te uită! *Nach belieben, Herr Doktor*![4] Puţin îmi pasă. Ulrik Brendel tot ăla rămâne.

REBEKKA Şi ţi-e în gând să te duci în oraş, domnule Brendel?

BRENDEL Aţi ghicit, doamnă preoteasă. Din când în când sunt nevoit să mă bat ca să trăiesc. Nu-i plăcut, dar – *enfin*[5] – nevoia te obligă…

ROSMER A, dragă domnule Brendel, îmi îngădui să te ajut cumva? Într-un fel sau altul cred că…

BRENDEL O! Ce propunere! Vrei să întinezi legătura care ne uneşte? Niciodată, Johannes… niciodată!

ROSMER Dar ce anume te-ai gândit să faci în oraş? Crede-mă, n-o să-ţi fie prea uşor să…

BRENDEL Hai s-o lăsăm baltă, fiule. *Alea jacta est*![6] Aşa cum mă vezi, am pornit într-o mare călătorie, mai mare decât toate plimbările mele luate laolaltă. (*Către directorul Kroll.*) Îmi pot permite să-l întreb pe domnul profesor – *unter uns*[7] – dacă nu cumva se găseşte în onorabilul dumneavoastră oraş vreun local de întrunire ceva mai decent, mai respectabil şi mai spaţios?

KROLL Cea mai spaţioasă este sala Asociaţiei muncitoreşti.

BRENDEL Şi are domnul docent vreo influenţă deosebită în această asociaţie de incontestabilă utilitate?

KROLL N-am nimic a face cu ea.

REBEKKA (*lui Brendel*) Ar trebui să te adresezi lui Peder Mortensgård.

---

[4] Cum pofteşti, domnule doctor! (germ.)

[5] În sfârşit (fr.).

[6] Zarurile sunt aruncate! (lat.)

[7] Între noi (germ.).

BRENDEL *Pardon, madame…* cine-i idiotul ăsta?

ROSMER De ce crezi că-i neapărat un idiot?

BRENDEL Îl văd după nume: neam prost.

KROLL Iată un răspuns neaşteptat.

BRENDEL Dar treacă de la mine. Că altceva nici nu-mi rămâne de făcut! Când eşti, ca mine, la o răscruce… În fine, asta e. Am să iau legătura cu individul, să tratez direct.

ROSMER Vorbeşti serios, eşti într-adevăr la o asemenea răscruce?

BRENDEL Nu ştii încă, scumpul meu băiat, că, ori de ce ar fi vorba, Ulrik Brendel e întotdeauna serios? Da, dragul meu, de azi înainte vreau să devin un om nou. Să ies din rezerva în care m-am ţinut până acum.

ROSMER Cum anume?

BRENDEL Vreau să pătrund în viaţă cu puteri noi. Să ridic capul. Să mă afirm. Trăim o epocă furtunoasă, un moment de cumpănă. Vreau să-mi depun obolul pe altarul eliberării.

KROLL Şi dumneata de asemenea?…

BRENDEL (*către toţi*) Cunoaşteţi careva dintre dumneavoastră vreuna din scrierile mele?

KROLL Nu, trebuie să mărturisesc că…

REBEKKA Unele le-am citit. Le avea tatăl meu adoptiv.

BRENDEL În cazul ăsta, frumoasă doamnă a casei, v-aţi irosit timpul degeaba. Pentru că totul, ca să spun aşa, nu era decât o flecăreală.

REBEKKA Da?

BRENDEL Da. Tot ce-aţi citit. Dar cele mai de seamă opere ale mele încă nu sunt cunoscute de niciun bărbat şi de nicio femeie. De nimeni, decât de mine însumi.

REBEKKA Cum asta?

BRENDEL Pentru că nu sunt scrise.

ROSMER Dar bine, dragă domnule Brendel…

BRENDEL Ştii doar, Johannes dragă, că eu am ceva de sibarit. Sunt un *Feinschmecker*[8]. Aşa am fost toată viaţa. Am ţinut să mă desfăt în singurătate. Pentru că atunci sunt de două ori, de zece ori mai fericit. Vezi tu, când vise aurite coborau asupră-mi învăluindu-mă, când în mine încolţeau gânduri noi, ameţitoare şi când idei măreţe mă purtau pe aripile lor – atunci le transformam în poezie, în viziuni, în imagini. Şi totul la scară mărită, pricepi?

ROSMER Da, da.

BRENDEL O, ce desfătare, ce voluptate, dragul meu! Tainica beatitudine a creaţiei – la scară mărită, bineînţeles – aplauze, mulţumiri, renume, cununi de lauri, toate le-am cules cu mâini tremurând de bucurie, pătruns în visele mele secrete, de bucurii – ah, de teribile bucurii.

KROLL Hm…

ROSMER Şi n-ai scris niciodată despre asta?

BRENDEL Niciun cuvânt. Îndeletnicirea prozaică a scrisului m-a indispus întotdeauna. De ce mi-aş profana propriile mele idealuri, când pot să mă bucur singur de toată puritatea lor? Dar acum trebuie să le sacrific. Mă simt într-adevăr ca o mamă care îşi încredinţează fata unui mire. Cu toate astea, le jertfesc… le jertfesc pe altarul eliberării. Un şir de conferinţe bine întocmite – în întreaga ţară.

REBEKKA (*însufleţită*) E minunat ceea ce spui, domnule Brendel! Dărui tot ce ai mai de preţ.

ROSMER Unica mea avuţie.

REBEKKA (*cu o privire semnificativă spre Rosmer*) Câţi sunt în stare de aşa ceva? Câţi îndrăznesc?

---

8 Om cu gusturi delicate, gurmand (germ.).

ROSMER (*răspunzând privirii*) Cine ştie?

BRENDEL Reuniunea se însufleţeşte. Asta îmi desfată inima şi-mi întăreşte voinţa. Sunt gata să mă apuc de treabă. Dar încă o lămurire. (*Către director,*) Mi-aţi putea spune, domnule preceptor, dacă există în oraş vreo societate de abstinenţă? De abstinenţă totală? Cu siguranţă că trebuie să fie.

KROLL Cum nu, la dispoziţia dumitale. Eu însumi sunt preşedintele.

BRENDEL Nici nu era greu de ghicit. Ei bine, atunci nu-i exclus să vin pe la dumneavoastră şi să mă înscriu şi eu pentru o săptămână.

KROLL Iertaţi-mă, noi nu primim membri cu săptămâna.

BRENDEL *À la bonne heure*[9], domnule pedagog. Ulrik Brendel n-a bătut niciodată la uşa unor asemenea societăţi. (*Întorcându-se.*) Dar nu îndrăznesc să mai întârzii în casa asta atât de plină de amintiri. Plec în oraş să-mi caut o locuinţă potrivită. S-o găsi, sper, vreun hotel ceva mai cuviincios.

REBEKKA Nu vrei să bei ceva cald înainte de a pleca?

BRENDEL Ce anume, frumoasă doamnă?

REBEKKA O ceaşcă de ceai sau…

BRENDEL Mulţumesc, generoasă gazdă. Nu vreau să abuzez de ospitalitatea nimănui. (*Salutând cu mâna.*) Doamnă şi domnilor, rămâneţi cu bine! (*Se îndreaptă spre uşă, dar se întoarce.*) A, da… Johannes, pastore Rosmer, n-ai vrea tu în amintirea prieteniei noastre, să faci un serviciu fostului tău dascăl?

ROSMER Desigur, din toată inima.

BRENDEL Bine, împrumută-mi atunci – pentru o zi sau două – o cămaşă cu plastron scrobit!

ROSMER Asta-i tot?

---

[9] Perfect, minunat (fr.).

BRENDEL Pentru că, vezi tu, de data asta călătoresc apostoleşte. Bagajul trebuie să mă ajungă din urmă.

ROSMER Bine, bine. De altceva n-ai nevoie?

BRENDEL Ba da, ştii ce? Nu te-ai putea lipsi de vreo haină de vară, mai veche?

ROSMER Bineînţeles că se poate.

BRENDEL Şi dacă s-ar putea adăuga şi nişte ghete care să se potrivească la haină…

ROSMER Aranjăm noi şi asta. Imediat ce-ţi ştiu adresa, ţi le şi trimit.

BRENDEL A, nu! Nu merită atâta bătaie de cap! Fleacurile astea le iau cu mine.

ROSMER Foarte bine. Atunci fii bun şi vino sus.

REBEKKA Lasă, lasă în seama mea. Eu şi cu madam Helseth ne-om îngriji de toate.

BRENDEL Nu, n-o să îngădui niciodată ca o doamnă atât de distinsă…

REBEKKA Ei, asta-i! Vino, domnule Brendel (*Iese prin dreapta.*)

ROSMER (*reţinându-l*) Spune-mi: de altceva n-ai mai avea nevoie?

BRENDEL Ştiu eu ce ţi-aş mai putea cere?! A, fir-ar să fie… dacă mă gândesc mai bine… Johannes… n-ai cumva, din întâmplare, vreo opt coroane la tine?

ROSMER Să vedem. (*Căutând în portmoneu.*) Două bilete de câte zece coroane.

BRENDEL Bine, bine, tot aia. Le iau. Le schimb eu în oraş. Îţi mulţumesc mult de tot. Nu uita: două de zece. Noapte bună, băiete dragă. Noapte bună, prea stimate domn. (*Iese prin dreapta, Rosmer îl petrece, îşi ia rămas bun de la el şi închide uşa după dânsul.*)

KROLL Sfinte Dumnezeule… aşadar, ăsta-i Ulrik Brendel despre care toată lumea credea odinioară că va ajunge om mare!

ROSMER (*încet*) În orice caz, a avut curajul să-şi trăiască viaţa aşa cum l-a dus capul. Şi, după cât mi se pare, asta e totuşi ceva.

KROLL Dar asta-i viaţă? S-ar zice într-adevăr că e în stare să te tulbure iarăşi.

ROSMER A, nu te teme. Am ajuns să fiu stăpân pe mine însumi în toate privinţele.

KROLL Măcar de-ar fi aşa, dragă Rosmer. Eşti atât de sensibil la impresiile din afară.

ROSMER Ia loc. Aş vrea să-ţi vorbesc.

KROLL Bine, să stăm. (*Se aşază amândoi pe sofa.*)

ROSMER (*după un timp*) Nu-i aşa că e bine şi odihnitor aici?

KROLL Da, e plăcut… şi linişte. Ai dobândit un cămin, Rosmer. Şi eu l-am pierdut pe al meu.

ROSMER Nu spune asta, dragul meu. Unde domneşte azi dezbinarea, mâine o să domnească înţelegerea.

KROLL Niciodată. Niciodată. Totdeauna va rămâne un ghimpe. Niciodată nu va mai fi ce a fost.

ROSMER Ascultă-mă, Kroll. Suntem prieteni de atâţia ani. Îţi poţi închipui o prietenie ca asta ducându-se de râpă?

KROLL Nu ştiu nimic pe lume care ne-ar putea dezbina. Dar ce ţi-a venit să vorbeşti aşa?

ROSMER Pentru că pui atâta preţ pe obligaţia de a avea aceleaşi concepţii şi aceleaşi păreri.

KROLL Asta-i adevărat; dar noi doi suntem aproape întotdeauna de acord. În orice caz, în problemele esenţiale.

ROSMER (*încet*) Nu. De-acum încolo, nu mai suntem.

KROLL (*dând să se ridice*) Ce spui?!

ROSMER (*reţinându-l*) Nu, stai jos. Te rog, Kroll.

KROLL Ce mai e şi asta? Nu înţeleg. Vorbeşte limpede!

ROSMER Sufletul meu cunoaşte azi o nouă primăvară. O nouă

tinereţe. Şi iată că de aceea mă aflu aici unde mă aflu.

KROLL Unde… unde adică?

ROSMER Acolo unde sunt copiii tăi.

KROLL Tu? Tu? Cu neputinţă. Şi zici că eşti…

ROSMER De partea lui Lauritz şi a Hildei.

KROLL (*plecând capul*) Renegat. Johannes Rosmer e un renegat.

ROSMER Cât de fericit, cât de profund fericit m-ar fi putut face această renegare, cum îi spui tu. Dar iată, am suferit foarte mult, pentru că ştiam bine că-ţi voi pricinui o mare supărare.

KROLL Rosmer!… Rosmer! Cu asta n-o să mă împac niciodată. (*Privindu-l mâhnit.*) Iată-te, aşadar, punând umărul la opera de distrugere şi de ruinare a acestei nefericite ţări.

ROSMER Vreau să dau şi eu o mână de ajutor la opera de dezrobire.

KROLL Da, ştiu eu ce înseamnă asta. Aşa îi spun şi ademenitorii şi cei ademeniţi. Dar îţi închipui tu că e de aşteptat vreo emancipare oarecare de pe urma acestor idei care sunt gata să otrăvească întreaga noastră viaţă socială?

ROSMER Nu mă atrage spiritul epocii. Nici cei care combat împotrivă-i. Vreau să încerc să unesc oamenii de pretutindeni. Cât de mulţi şi cât de strâns. Pentru asta vreau să trăiesc şi să-mi cheltuiesc toate puterile: pentru ca în ţara asta să izbândească adevărata suveranitate a poporului.

KROLL Ţi se pare, aşadar, că n-avem destulă suveranitate de asta? În ce mă priveşte, găsesc că suntem cu toţii pe cale de a ne împotmoli în noroi, acolo unde până acum numai plebei îi plăcea să se bălăcească.

ROSMER Tocmai de aceea vreau un regim de suveranitate a poporului, demn de adevărata lui misiune.

KROLL Ce misiune?

ROSMER Aceea de a face oameni mai nobili din toţi cetăţenii.

KROLL Din toţi?…

ROSMER În orice caz, din cât mai mulţi.

KROLL Prin ce mijloace?

ROSMER După părerea mea, prin dezrobirea spiritelor şi călirea voinţelor.

KROLL Eşti un visător, Rosmer. Vrei să-i dezrobeşti? Să-i căleşti?

ROSMER Nu, dragul meu… vreau numai să-i trezesc. Pe urmă or să se mişte singuri.

KROLL Şi tu îi crezi în stare?

ROSMER Da.

KROLL Aşadar, prin propriile lor puteri?

ROSMER Da, prin propriile lor puteri. Altele nici nu există.

KROLL (*ridicându-se*) Aşa vorbeşte un pastor?

ROSMER Nu mai sunt pastor.

KROLL Bine, dar… credinţa ta din copilărie?

ROSMER N-o mai am.

KROLL N-o mai ai!…

ROSMER (*ridicându-se*) Am abandonat-o. A trebuit s-o abandonez, Kroll.

KROLL (*agitat, dar stăpânindu-se*) Vasăzică aşa. Da, da, da. Una o atrage pe cealaltă… Poate de aceea ai şi renunţat la preoţie.

ROSMER Da. Când mi-am dat seama, când am ajuns la convingerea deplină că nu e vorba doar de o pornire trecătoare, ci de ceva la care niciodată n-aş mai putea sau n-aş mai vrea să renunţ… atunci m-am lepădat.

KROLL Atât de mult, aşadar, a dospit asta în tine! Şi noi… prietenii tăi, n-am bănuit nimic, Rosmer… cum ai putut să ne ascunzi adevărul ăsta dureros?

ROSMER Pentru că mi se părea că e un lucru care mă priveşte

numai pe mine. Şi pentru că voiam să vă cruţ, vouă, ţie şi celorlalţi prieteni ai mei, orice durere inutilă. Mă gândeam că aş putea continua să trăiesc aici, liniştit, voios şi fericit. Voiam să citesc şi să mă adâncesc în toate aceste opere care mai înainte fuseseră pentru mine de nepătruns. Să mă obişnuiesc de-a binelea cu lumea aceea a adevărului şi a libertății, care mi se revelase.

KROLL Ce renegat! Fiece cuvânt stă mărturie. Dar la ce-ţi mai mărturiseşti dezertarea? Şi de ce tocmai acum?

ROSMER Tu m-ai silit, Kroll.

KROLL Eu? Eu te-am silit?…

ROSMER Când am aflat de violentele tale ieşiri la întruniri, când am citit discursurile înverşunate pe care le-ai ţinut, toate atacurile tale pline de ură împotriva acelora care nu erau de părerea ta… sentințele tale batjocoritoare şi pline de dispreţ împotriva adversarilor. Oh, Kroll… tu, tu să fii în stare de asemenea lucruri? Abia atunci mi-am înțeles datoria. Oamenii se înrăiesc războindu-se. Ei au nevoie de linişte, de bucurie, de împăcare. De aceea, păşesc acum înainte şi mărturisesc deschis ceea ce sunt. Şi apoi aş vrea să-mi încerc şi eu puterile. Dar tu, Kroll, n-ai vrea să treci alături de mine?

KROLL Niciodată, cât oi trăi, n-am să mă împac cu forţele distructive ale societății.

ROSMER Bine, atunci, dacă trebuie totuşi să luptăm, cel puţin s-o facem cu arme nobile.

KROLL Aceluia care nu-i alături de mine în problemele esențiale, îi întorc spatele şi nu-i datorez nicio cruţare.

ROSMER Şi asta trebuie s-o iau de bună şi pentru mine?

KROLL *Tu* ai rupt cu mine, Rosmer.

ROSMER Bine, dar e asta o ruptură?

KROLL Mai întrebi! Da, e o ruptură cu toţi acei care-ţi sunt

apropiaţi. Acum o să tragi consecinţele.

(*Rebekka West intră prin dreapta, lăsând uşa larg deschisă.*)

REBEKKA În sfârşit, iată-l pe drumul sacrificiului. Acum putem merge la masă. Vă rog, domnule director.

KROLL (*luându-şi pălăria*) Noapte bună, domnişoară West. Aici nu mai am ce căuta.

REBEKKA (*crispată*) Ce s-a întâmplat? (*Închide uşa şi se apropie.*) Aţi discutat?…

ROSMER Ştie tot.

KROLL N-o să te lăsăm, Rosmer, să ne scapi din mâini. O să te silim să te întorci la noi.

ROSMER Asta, niciodată.

KROLL Om vedea. Nu eşti tu omul să rabzi singurătatea.

ROSMER Nu sunt chiar atât de singur. Suntem doi care s-o suportăm.

KROLL A!… (*Străfulgerat de o bănuială.*) Vasăzică… Avea dreptate Beate!…

ROSMER Beate?…

KROLL (*respingând gândul*) Nu, nu… nu-i cu putinţă. Iartă-mă.

ROSMER Ce anume?

KROLL Nu face să mai vorbim. Ptiu! Iartă-mă. Adio.

(*Se îndreaptă spre vestibul.*)

ROSMER (*conducându-l*) Kroll! N-o putem sfârşi aşa. Am să trec mâine pe la tine.

KROLL (*din vestibul, întorcându-se*) Niciodată n-o să mai pui piciorul în casa mea! (*Îşi ia bastonul şi iese.*)

(*Rosmer rămâne o clipă în uşa deschisă; pe urmă o închide şi vine spre masă.*)

ROSMER Nu-i nimic, Rebekka. Ca doi buni prieteni, vom îndura împreună şi asta.

REBEKKA Dar la ce crezi că s-a gândit când a spus „Ptiu!”?

ROSMER Nu merită, draga mea, să-ţi mai baţi capul cu asta. Nici el nu crede tot ce-i trece prin minte. Mâine însă trec eu pe la dânsul. Noapte bună!

REBEKKA Dar de ce te retragi în seara asta atât de devreme, după toate câte s-au întâmplat?

ROSMER Obişnuinţa de totdeauna. Mă simt atât de uşurat acum, că am spus totul. Vezi tu, dragă Rebekka, sunt cu totul liniştit. Încearcă de fii calmă ca mine. Noapte bună.

REBEKKA Noapte bună, dragă prietene. Somn uşor.

(*Rosmer iese pe uşa vestibulului, îl auzim apoi urcând scara. Rebekka se apropie de sobă şi trage şnurul unui clopoţel. După câtva timp, intră prin dreapta madam Helseth.*)

REBEKKA Poţi să strângi masa, madam Helseth. Domnul pastor nu vrea să mănânce nimic şi domnul director a plecat acasă.

MADAM HELSETH Domnul director a plecat? Dar ce l-a apucat pe domnul director?

REBEKKA (*luându-şi lucrul de mână*) Zicea că se va isca furtună mare…

MADAM HELSETH Mare minune! Nici urmă de norişor în seara asta!

REBEKKA Numai de n-ar întâlni calul alb. Pentru că tare mi-e frică să n-auzim în curând de fantome.

MADAM HELSETH Ferească-ne Dumnezeu, domnişoară. Da zău, nu mai vorbi aşa.

REBEKKA Ei, asta-i!

MADAM HELSETH (*mai încet*) Crezi, într-adevăr, domnişoară, că e cineva aici care trebuie să moară?

REBEKKA Da de unde! Sunt însă atâtea soiuri de cai albi pe lumea asta, madam Helseth… Ei, noapte bună. Mă duc în camera

mea.

MADAM HELSETH Noapte bună, domnişoară.

(*Rebekka îşi ia lucrul de mână şi iese prin dreapta.*)

MADAM HELSETH (*face lampa mică, dă din cap şi mormăie ca pentru sine*) Doamne, Doamne! Vorbeşte şi domnişoara asta West, câteodată…

Actul II

(Camera de lucru a lui Johannes Rosmer. În peretele din stânga, o uşă ce dă pe coridor. În fund, rama unei uşi ce dă în dormitor, cu draperiile trase deoparte. În dreapta, o fereastră; în faţa ei un birou acoperit cu cărţi şi cu hârtii. Pe lângă pereţi, etajere cu cărţi şi dulapuri. Mobilă simplă. În stânga, o canapea veche cu o masă în faţa ei. Johannes Rosmer, în haină de casă, stă în faţa biroului într-un scaun cu spătar înalt. El taie şi răsfoieşte paginile unei reviste. Bate cineva în uşa din stânga.)

ROSMER (*fără să se întoarcă*) Intră!

(*Intră Rebekka West, în capot de casă.*)

REBEKKA Bună dimineaţa.

ROSMER (*răsfoind revista*) Bună dimineaţa, draga mea. Vrei să-mi spui ceva?

REBEKKA Voiam numai să ştiu dacă ai dormit bine.

ROSMER Excelent. Un somn fără vise… (*Întorcându-se.*) Dar tu?

REBEKKA Mulţumesc, bine. Până spre dimineaţă…

ROSMER Nici nu mai ştiu de când nu mi-am mai simţit inima atât de uşoară. Îmi pare atât de bine că i-am vorbit.

REBEKKA Da, n-ar fi trebuit să taci atâta vreme, Rosmer.

ROSMER Nici eu însumi nu pricep de unde atâta laşitate.

REBEKKA A, nu-i vorba de laşitate…

ROSMER Ba da, ba da… când privesc lucrurile mai îndeaproape, văd că a fost un pic de laşitate.

REBEKKA Cu-atât mai bine că te-ai hotărât să vorbeşti… (*Se aşază alături, pe un scaun, lângă birou.*) Şi-acum, să-ţi spun şi ce-am făcut eu, şi te rog să nu te superi.

ROSMER Să mă supăr? Cum poţi crede, draga mea?

REBEKKA Poate că nu s-ar fi cuvenit să-mi iau asemenea libertate, dar…

ROSMER Ei, ia s-auzim.

REBEKKA Aseară, când Ulrik Brendel era gata să plece… i-am dat câteva rânduri pentru Mortensgård.

ROSMER (*neliniştit*) Dar, dragă Rebekka… Şi ce i-ai scris?

REBEKKA I-am scris că, dacă vrea să-ți facă un mare serviciu, să se ocupe puțin de nefericitul ăsta şi să-l ajute cum o putea.

ROSMER Draga mea, nu trebuia să faci asta. Lui Brendel nu poate decât să-i strice. Iar Mortensgård e un om cu care prefer să n-am de-a face. Ştii doar că am avut cândva o neînțelegere cu el.

REBEKKA Dar nu crezi că e mai bine să fii iarăşi în relaţii bune cu el?

ROSMER Cu Mortensgård? De ce?

REBEKKA Pentru că după ruptura cu prietenii tăi, situaţia ta e destul de zdruncinată.

ROSMER (*privind-o şi dând din cap*) Crezi într-adevăr că directorul, sau oricare altul dintre ei, va încerca să se răzbune?… Că ar fi în stare…

REBEKKA În prima clipă de mânie, dragul meu… cine ştie ce se poate întâmpla? Dar după felul cum a înțeles directorul să se poarte…

ROSMER O, ar trebui să-l cunoşti ceva mai bine. Kroll este în toate

privințele un om cumsecade. După-amiază o să mă duc în oraş şi o să vorbesc cu el. Vreau să stau de vorbă cu toți. Ai să vezi ce uşor o să meargă…

(*Madam Helseth apare în uşa din stânga.*)

REBEKKA (*ridicându-se*) Ce e, madam Helseth?

MADAM HELSETH Domnul director Kroll aşteaptă jos, în antret.

ROSMER (*ridicându-se cu vioiciune*) Kroll!

REBEKKA Directorul? Nu mai spune!

MADAM HELSETH Întreabă dacă poate urca sus la domnul pastor…

ROSMER (*Rebekkăi*) Ce-ți spuneam?… Desigur. Să poftească. (*Se duce la uşă şi strigă din capul scării.*) Hai, dragul meu, urcă! Din toată inima: bine-ai venit!

(*Rosmer rămâne ținând uşa deschisă. Madam Helseth iese. Rebekka trage perdelele în rama uşii şi mai aranjează câte ceva. Directorul Kroll, cu pălăria în mână, intră în cameră.*)

ROSMER (*încet, mişcat*) Ştiam eu că n-avea să fie pentru ultima oară…

KROLL Azi văd lucrurile sub cu totul altă lumină.

ROSMER Nu-i aşa, Kroll? Nu-i aşa? Acum, că te-ai gândit mai bine…

KROLL Mă înțelegi cu totul greşit. (*Îşi pune pălăria pe masa de lângă canapea.*) Dar aş dori să-ți vorbesc între patru ochi.

ROSMER Şi de ce n-ar putea domnişoara West să…

REBEKKA Nu, nu, domnule Rosmer. Plec.

KROLL (*măsurând-o din priviri*) Şi apoi, s-ar cuveni să-mi cer iertare domnişoarei că am venit atât de dimineață, înainte ca dumneaei să fi avut timp să…

REBEKKA (*surprinsă*) Cum, vi se pare nelalocul lui să stau în casă îmbrăcată în capot?

KROLL Vai de mine! Ce ştiu eu care mai sunt noile rânduieli pe aici, pe la Rosmersholm!

ROSMER Bine, Kroll, dar astăzi eşti cu totul de nerecunoscut!

REBEKKA Domnule director, am onoarea… (*Iese pe uşa din stânga.*)

KROLL Dacă-mi dai voie… (Se *aşază pe canapea.*)

ROSMER Da, dragul meu, să ne facem comozi şi să stăm de vorbă.

(*Se aşază pe un scaun, chiar în faţa directorului.*)

KROLL De ieri, n-am mai închis un ochi. M-am tot gândit până în zori.

ROSMER Şi acum ce spui?

KROLL Ar fi multe de spus. Dar îngăduie-mi o mică introducere. Ceva despre Ulrik Brendel.

ROSMER A fost pe la tine?

KROLL Nu. S-a aciuit într-o cârciumă mizerabilă. Bineînţeles, în cea mai ticăloasă tovărăşie. A băut şi a petrecut cât l-a ţinut punga. Pe urmă a sictirit toată banda, zicându-i şleahtă murdară şi adunătură de golani. De altfel, în privinţa asta, avea dreptate. Dar a încasat şi el o bătaie zdravănă şi a fost azvârlit în şanţ.

ROSMER Aşadar, e incorigibil.

KROLL Haina şi-a lăsat-o amanet. S-a găsit însă cineva să i-o răscumpere. Poţi ghici cine?

ROSMER Tu însuţi, poate?

KROLL Nu. Nobilul domn Mortensgård.

ROSMER A!

KROLL Mi s-a spus de altfel că „idiotul” şi „plebeul” a fost primul pe care domnul Brendel l-a vizitat.

ROSMER Asta îi putea fi de folos.

KROLL Nici vorbă. (*Rezemându-se de masă, să fie mai aproape de*

Rosmer.) Şi acum, că am ajuns aici, mă simt obligat, de dragul vechii… de dragul fostei noastre prietenii, să-ţi destăinuiesc ceva.

ROSMER Ce anume, dragul meu?

KROLL Că chiar aici în casă, în spatele tău, se trag tot felul de iţe.

ROSMER Cum poţi să crezi asta? La cine faci aluzie, la Re… La domnişoara West?

KROLL Întocmai. În ce o priveşte, înţeleg foarte bine. S-a obişnuit de mult să fie aici cheia şi lăcata. Totuşi…

ROSMER Dragă Kroll, te înşeli cu desăvârşire. N-avem absolut niciun secret unul faţă de celălalt.

KROLL Ţi-a mărturisit şi că e în corespondenţă cu redactorul „Farului”?

ROSMER A, te referi la cele câteva rânduri pe care i le-a dat lui Ulrik Brendel?

KROLL Vasăzică ştii. Şi eşti de acord ca ea să intre în relaţii cu scandalagiul ăsta din condei care, săptămână de săptămână, încearcă să mă pună la stâlpul infamiei, atât pentru munca mea didactică cât şi pentru activitatea mea publică?

ROSMER Nici vorbă, dragul meu, că domnişoara West nu s-a gândit deloc la acest aspect al lucrurilor. De altfel, ca şi mine, are deplină libertate să facă ce crede de cuviinţă.

KROLL Aşa? Şi asta ţine, desigur, tot de noua rânduială pe care ai introdus-o aici. Căci părerile tale sunt, se vede, împărtăşite şi de domnişoara West, nu?

ROSMER Chiar aşa şi este. Noi doi păşim alături în deplină înţelegere.

KROLL (*îl priveşte şi dă încet din cap*) Orb eşti şi scos din minţi!

ROSMER Eu? De ce-ţi închipui una ca asta?

KROLL Pentru că nu vreau… nu îndrăznesc să mă gândesc la ceva mai rău. Nu, nu, lasă-mă să-mi termin vorba. Tu, Rosmer, fără

îndoială, pui preţ pe prietenia mea, nu? Şi pe stima mea. Nu-i aşa?

ROSMER La întrebările astea nici nu mai e nevoie să răspund.

KROLL Există totuşi întrebări care cer un răspuns, o explicaţie limpede. Accepţi să te supun unui fel de interogatoriu?

ROSMER Interogatoriu?

KROLL Da, să te întreb de unele şi de altele despre care s-ar putea să-ţi fie penibil să-ţi aminteşti. Vezi tu, renegarea ta – în fine, emanciparea ta, cum îi spui – e în strânsă legătură cu multe altele despre care, în propriul tău interes, trebuie să-mi dai explicaţii.

ROSMER Dragul meu, întreabă-mă tot ce pofteşti. N-am nimic de ascuns.

KROLL Spune-mi atunci, care crezi tu că a putut fi adevăratul motiv care a împins-o pe Beate să-şi ia zilele?

ROSMER Mai există vreo îndoială în privinţa asta? Sau, mai bine zis, mai încap întrebări acolo unde e vorba de o biată bolnavă fără judecată?

KROLL Eşti sigur că Beate era chiar atât de iresponsabilă? Medicii, în orice caz, nu erau atât de siguri.

ROSMER Dacă medicii ar fi văzut-o vreodată aşa cum am văzut-o eu de atâtea ori, zile şi nopţi de-a rândul, atunci poate că n-ar mai fi stat la îndoială.

KROLL Pe atunci nici eu nu mă îndoiam.

ROSMER Cred şi eu, ar fi fost, de altfel, şi cu neputinţă să te îndoieşti. Doar ţi-am vorbit de pasiunea ei nestăpânită şi sălbatică… la care îmi pretindea să-i răspund… O, cum mă îngrozea! Şi reproşurile nejustificate pe care şi le făcea şi cu care se tortura în ultimii ani.

KROLL Da, de când aflase că niciodată nu va mai avea copii.

ROSMER Ei, gândeşte-te şi tu. Să desperi şi să te chinui atât de crunt pentru o vină închipuită! Se mai poate spune că era cu mintea

întreagă?

KROLL Hm… Nu-ţi aminteşti cumva să fi avut atunci prin casă cărţi care tratau despre rosturile căsătoriei… potrivit concepţiilor avansate ale timpului nostru?

ROSMER Pare-mi-se că domnişoara West îmi împrumutase o asemenea carte. Pentru că, după cum ştii, ea moştenise biblioteca doctorului. Dar, dragă Kroll, doar nu-ţi vei fi închipuind că am fost atât de nesocotiţi să lăsăm asemenea lucruri la îndemâna bietei bolnave. Te asigur, cu toată tăria, că nu avem nicio vină. Numai mintea ei clătinată o adusese în halul acela de rătăcire.

KROLL În orice caz, pot acum să-ţi spun un lucru. Anume, că sărmana Beate, chinuită şi zdruncinată, şi-a pus capăt vieţii pentru ca tu să poţi trăi fericit, liber şi după gustul tău.

ROSMER (*aproape sărind din scaun*) Ce vrei să spui?

KROLL Stai liniştit şi ascultă-mă, Rosmer. Acum pot să ţi-o spun. În ultimii ei ani de viaţă, a fost de două ori la mine să mi se plângă de neliniştile şi de desperarea ei.

ROSMER În legătură cu chestiunea asta?

KROLL Nu. Prima dată a venit să-mi spună că eşti pe cale să-ţi renegi credinţa. Că vrei să rupi cu credinţa părinţilor tăi.

ROSMER (*aprins*) Kroll, ceea ce spui tu e imposibil să se fi întâmplat. Absolut imposibil. În privinţa asta greşeşti.

KROLL Şi pentru ce anume?

ROSMER Pentru că atâta timp cât a trăit Beate, stăteam încă la îndoială şi luptam cu mine însumi. Şi lupta o duceam singur şi în deplină tăcere. Şi nici Rebekka nu cred…

KROLL Rebekka?

ROSMER Ei, da… domnişoara West. Îi spun Rebekka pentru că mi-e mai la îndemână.

KROLL Am observat.

ROSMER De aceea nu pot să înţeleg deloc, cum a putut Beate să ajungă să-şi facă o asemenea părere. Şi de ce nu mi-ar fi vorbit mie însumi despre asta? Dar nu mi-a spus nimic. Niciodată, nici măcar o vorbă.

KROLL Sărmana… mă tot ruga, mă tot implora să-ţi vorbesc eu.

ROSMER Şi atunci, de ce n-ai vorbit?

KROLL Mă puteam eu atunci îndoi, măcar o singură clipă, că n-ar fi cu mintea rătăcită? O astfel de plângere împotriva unui om ca tine!… Apoi a venit din nou… cam la vreo lună. De astă dată părea mai liniştită. Dar la plecare mi-a spus: „Aşteptaţi-vă pe curând să s-arate calul cel alb de la Rosmersholm".

ROSMER Da, da. Calul alb – mereu pomenea de el.

KROLL Şi când am încercat să-i scot din minte gândurile astea negre mi-a răspuns doar atât: „Nu mai am mult de trăit. Pentru că Johannes trebuie neapărat să se însoare cu Rebekka."

ROSMER (*gâtuit*) Ce spui!… Să mă însor cu…

KROLL Era într-o joi după-amiază… Sâmbătă seară s-a aruncat de pe podeţ în iazul morii.

ROSMER Şi tu să nu ne previi!

KROLL Ştii foarte bine, doar nu era prima oară când spunea că nu mai are mult de trăit.

ROSMER Ştiu, ştiu. Totuşi, trebuia să ne previi!

KROLL Mă gândisem. Dar a fost prea târziu.

ROSMER Şi mai pe urmă?… De ce ai tăcut?

KROLL La ce-ar mai fi folosit să te chinui şi să te nelinişteşti din nou? Toate astea le-am luat drept aiureli şi închipuiri. Până aseară.

ROSMER Şi de aseară?

KROLL Oare n-a văzut Beate foarte clar când a spus că vrei să-ţi renegi credinţa din copilărie?

ROSMER (*cu privirea fixată în gol*) Da, asta nu pricep. Pentru mine,

e lucrul cel mai de neînţeles din lume.

KROLL De neînţeles sau nu… asta-i situaţia. Şi-acum, Rosmer, te întreb… ce era adevărat în această a doua acuzaţie e ei? Adică în ultima.

ROSMER Acuzaţie? Asta a fost o acuzaţie?

KROLL Am impresia că n-ai fost atent la tâlcul vorbelor ei… Voia să moară, aşa zicea. De ce? Ei?

ROSMER Pentru ca eu să mă pot căsători cu Rebekka.

KROLL N-a spus chiar aşa. Beate se exprimase altfel: „Nu mai am mult de trăit. Pentru că Johannes trebuie neapărat să se însoare cu Rebekka."

ROSMER (*îl priveşte o clipă fix, apoi se ridică*) Acum te înţeleg, Kroll.

KROLL Ei? Şi ce poţi să-mi răspunzi?

ROSMER (*mereu liniştit, stăpânindu-se*) Ce să răspund la asemenea năstruşnicii?… Singurul răspuns potrivit ar fi să-ţi arăt uşa.

KROLL (*ridicându-se*) Din ce în ce mai bine.

ROSMER (*aşezându-i-se înainte*) Ascultă-mă. De un an şi mai bine de când Beate s-a dus, eu şi Rebekka West trăim la Rosmersholm singuri. În tot timpul ăsta, cu toate că ai cunoscut acuzaţiile Beatei împotriva noastră, niciun moment n-am observat să te fi scandalizat de faptul că eu şi Rebekka trăim împreună aici.

KROLL Nu ştiam, până aseară, că cei care trăiau aici laolaltă, sunt un renegat şi o femeie emancipată.

ROSMER A!… Aşadar, crezi că nişte renegaţi şi nişte emancipaţi nu pot şti ce-i aceea puritate sufletească? Că nu pot asculta de o lege morală, tot atât de bine ca de un instinct natural?

KROLL Pentru mine n-are nicio valoare moralitatea care nu-şi are rădăcinile în credinţa Bisericii.

ROSMER Şi crezi că asta e la fel de valabil pentru mine şi pentru Rebekka? Pentru relaţiile dintre Rebekka şi mine?

KROLL Nu pot, de hatârul vostru, să renunţ la părerea că nu e niciun fel de prăpastie între ateism şi… hm…

ROSMER Şi?

KROLL …şi amorul liber, dacă ţii să-ţi spun tot ce gândesc.

ROSMER (*încet*) Şi nu ţi-e ruşine să-mi spui mie asta! Tu, care mă cunoşti din fragedă copilărie!

KROLL Tocmai de aceea. Ştiu ce uşor te laşi influenţat de cei din jur. Iar cât despre Rebekka ta… mă rog, domnişoara West… despre ea nu ştim mai nimic. Pe scurt, Rosmer… eu nu te las. Şi tu însuţi… trebuie să încerci să te salvezi până nu-i prea târziu.

ROSMER Să mă salvez? Ce vrei să spui?

(*Madam Helseth întredeschide uşa din stânga.*)

ROSMER Ce doreşti?

MADAM HELSETH Aş ruga-o pe domnişoara să coboare.

ROSMER Domnişoara nu-i aici.

MADAM HELSETH Da? (*Privind împrejur.*) Mare minune! (*Iese.*)

ROSMER Spuneai că…

KROLL Ascultă. Ceea ce s-a petrecut aici pe vremea când trăia Beate – şi ceea ce încă se mai petrece – nu vreau să cercetez mai îndeaproape. Erai profund nefericit în căsnicie şi, până la un punct, asta te poate justifica.

ROSMER Ah, cât de puţin mă cunoşti, de fapt!…

KROLL Nu mă întrerupe. Atât vreau să-ţi spun… dacă această convieţuire cu domnişoara West va trebui să continue, atunci va fi absolut necesar să-ți ascunzi schimbarea de poziție – această tristă dezertare – către care te-a împins ea. Lasă-mă, lasă-mă să vorbesc! Vreau să-ți spun că, oricât ar fi de nebunesc, de vreme ce nenorocirea s-a întâmplat, eşti liber să gândeşti şi să crezi orice pofteşti, în orice privinţă, dar, pentru numele lui Dumnezeu, păstrează-ţi opiniile pentru tine. Opiniile sunt o chestiune cu totul personală. Nu-i deloc

obligatoriu să le strigi pe toate drumurile.

ROSMER Pentru mine însă e necesar să ies din situaţia asta falsă şi echivocă.

KROLL Nu uita, Rosmer: ai îndatoriri faţă de tradiţiile familiei tale! Rosmersholm a fost, din timpurile cele mai vechi, un lăcaş al disciplinei şi al ordinii, al tuturor părerilor admise şi recunoscute de către cei mai respectabili fii ai societăţii noastre. Întreg ţinutul poartă amprenta Rosmersholmului. De s-ar răspândi zvonul că tu însuţi ai rupt cu ceea ce aş numi eu spiritul rosmerian al familiei, s-ar produce o tulburare iremediabilă.

ROSMER Dragă Kroll, eu văd lucrurile altfel. Cred că pentru mine e o datorie imperioasă să aprind o lumină şi să aduc o bucurie acolo unde neamul Rosmerilor a adus, din timpurile cele mai vechi, întunericul şi opresiunea morală.

KROLL (*privindu-l sever*) Da, ar fi o faptă demnă de ultimul vlăstar cu care se stinge un neam. Lasă-te păgubaş! Asta nu-i o treabă potrivită pentru tine. Tu ai fost făcut să trăieşti existenţa liniştită a unui gânditor.

ROSMER Poate că ai dreptate. Dar iată că vreau şi eu să intru o dată măcar în vâltoarea vieţii.

KROLL Vâltoarea vieţii… ştii tu ce o să însemne asta pentru tine? O luptă pe viaţă şi pe moarte cu toţi prietenii tăi.

ROSMER (*liniştit*) Poate că n-or fi toţi atât de fanatici ca tine.

KROLL Eşti naiv, Rosmer. N-ai experienţă. Nici nu bănui tu ce furtună grozavă o să se dezlănţuie asupra ta.

(*Madam Helseth întredeschide uşa din stânga.*)

MADAM HELSETH M-a trimis domnişoara să întreb…

ROSMER Ce este?

MADAM HELSETH E cineva jos care ar vrea să-i spună câteva vorbe domnului pastor.

ROSMER Nu-i acela care a fost aseară?

MADAM HELSETH Nu, e domnul Mortensgård.

ROSMER Mortensgård?

KROLL Oho! Aşa de departe am ajuns! Chiar atât de departe!

ROSMER Ce vrea de la mine? De ce l-ai lăsat să intre?

MADAM HELSETH Domnişoara mi-a spus să vă întreb dacă doriţi să-l vedeţi.

ROSMER Spune-i că am pe cineva…

KROLL (*către madam Helseth*) Poţi să-i spui să vină, madam Helseth.

(*Madam Helseth iese.*)

KROLL (*luându-şi pălăria*) Până una-alta, cedez terenul. Dar bătălia decisivă încă nu s-a dat.

ROSMER Pe viaţa mea, Kroll… n-am nimic de împărţit cu Mortensgård.

KROLL Nu te mai cred. În nicio privinţă. N-o să te mai cred niciodată. Acum suntem pe picior de război. Vom încerca, dacă se va putea, să te facem nevătămător.

ROSMER O, Kroll… cât de jos ai coborât!

KROLL Eu? Şi asta o spune unul ca tine? Aminteşte-ţi de Beate!

ROSMER Iar începi?

KROLL Nu. Conştiinţa ta – dacă ţi-a mai rămas ceva de felul ăsta – îţi cere să încerci să dezlegi enigma de la iazul morii.

(*Peder Mortensgård intră încet şi calm pe uşa din stânga. E mic de stat, uscăţiv, cu părul şi cu barba roşcate şi firave.*)

KROLL (*cu o privire plină de ură*) A, ia te uită şi „Farul" – aprins aici, la Rosmersholm! (*Încheindu-şi haina.*) Nu mai e de stat la îndoială: acum ştiu ce-mi rămâne de făcut!

MORTENSGÅRD (*înţelegător*) „Farul" va fi întotdeauna aprins ca să lumineze calea domnului director.

KROLL Da, îţi cunosc de mult bunăvoinţa. Dar ştii porunca: să nu mărturiseşti strâmb împotriva aproapelui tău?…

MORTENSGÅRD Nu-i nevoie să mă înveţe domnul director poruncile.

KROLL Nici porunca a şasea?

ROSMER Kroll!…

MORTENSGÅRD Chiar de-aş simţi nevoia, domnul pastor ar fi mai potrivit să mă înveţe.

KROLL (*cu perfidă ironie*) Domnul pastor? Da, fără îndoială, în privinţa asta pastorul este omul cel mai potrivit. Ei, spor la treabă, domnilor! (*Iese trântind uşa după el.*)

ROSMER (*cu privirile pironite pe uşă şi vorbind ca pentru sine*) Da, da, întâmple-se ce s-o întâmpla. (*Întorcându-se.*) Vreţi să-mi spuneţi, domnule Mortensgård, ce vă aduce la mine?

MORTENSGÅRD De fapt, o căutam pe domnişoara West. Mi se părea că trebuie să-i mulţumesc pentru scrisoarea amabilă pe care mi-a trimis-o ieri…

ROSMER Ştiu ce v-a scris. Aţi vorbit cu ea?

MORTENSGÅRD Da, câteva cuvinte. (*Cu un zâmbet uşor.*) Pare-se că aici, la Rosmersholm, s-au mai schimbat unele păreri.

ROSMER Părerile mele s-au schimbat în multe privinţe, aş putea spune chiar… în toate.

MORTENSGÅRD Aşa-mi spunea şi domnişoara. Şi tocmai de aceea a fost de părere să urc aici, ca să discut puţin, în privinţa asta, cu domnul pastor.

ROSMER În ce privinţă, domnule Mortensgård?

MORTENSGÅRD Mi-aţi îngădui să public în „Farul” că aţi ajuns la o altă concepţie… şi că aţi aderat la cauza progresului şi a ideilor liberale?

ROSMER Da, vă încuviinţez bucuros. Vă rog chiar să scrieţi.

MORTENSGåRD Chiar mâine dis-de-dimineaţă. Va fi o veste mare şi importantă că pastorul Rosmer de la Rosmersholm socoate de datoria lui să lupte pentru cauza luminii chiar în calitatea sa de pastor.

ROSMER Nu vă înţeleg bine.

MORTENSGÅRD Vreau să spun că în felul acesta partidul nostru obţine un puternic sprijin moral, ca întotdeauna când câştigăm un partizan plin de seriozitate şi de spirit creştin.

ROSMER (*oarecum mirat*) Nu ştiţi, aşadar?… Domnişoara West nu v-a spus?…

MORTENSGÅRD Ce anume, domnule pastor? Domnişoara era foarte grăbită. A apucat doar să-mi spună să urc sus, că o să aflu restul chiar de la dumneavoastră.

ROSMER Atunci am să vă spun că m-am eliberat cu totul, în toate privinţele. Nimic nu mă mai leagă de învăţătura bisericii. De azi înainte, lucrurile astea nu mai prezintă pentru mine niciun interes.

MORTENSGÅRD (*privindu-l înmărmurit*) O… nici de-ar fi căzut cerul pe mine şi n-aş fi fost mai mirat… Pastorul însuşi să se lepede!…

ROSMER Da, sunt acum acolo unde dumneavoastră sunteţi de mult. Şi mâine puteţi relata în „Farul” şi asta.

MORTENSGÅRD Şi asta? Nu, dragă domnule pastor… Iertaţi-mă… dar cred că e mai bine să nu pomenim şi de latura asta a lucrurilor.

ROSMER Să nu pomenim?

MORTENSGÅRD Da, cel puţin nu de la început.

ROSMER Nu înţeleg deloc…

MORTENSGÅRD Vedeţi, domnule pastor… dumneavoastră nu cunoaşteţi situaţia atât de îndeaproape ca mine. Dar acum, când aţi făcut acest pas aderând la cauza ideilor liberale şi când

dumneavoastră – după cum zicea domnişoara West – vreţi să luaţi parte la mişcare, e de presupus că o faceţi cu intenţia de a fi cât mai util cu putinţă, atât cauzei cât şi mişcării.

ROSMER Da, aş vrea din toată inima.

MORTENSGÅRD Atunci pot să vă aduc la cunoştinţă, domnule pastor, că dacă veţi mărturisi deschis ruptura dumneavoastră cu biserica, asta ar însemna să vă aflaţi de la bun început cu mâinile legate.

ROSMER Credeţi?

MORTENSGÅRD Da, puteţi fi sigur că aici, la noi, nu veţi putea realiza mare lucru. Şi, de altfel, domnule pastor, liberi-cugetători avem destui. Ba aş putea spune că avem chiar prea mulţi. Ceea ce-i lipseşte partidului, sunt elementele creştine… în stare să impună respect tuturora. Asta-i ceea ce ne lipseşte mai mult. Iată de ce ar fi foarte bine să nu împărtăşiţi lucrurile astea, pe care nu toată lumea le poate înţelege. Vedeţi, asta-i părerea mea.

ROSMER Aşa, vasăzică! Prin urmare, nu vă veţi încumeta să vă încurcaţi cu mine dacă îmi mărturisesc public renegarea!

MORTENSGÅRD (*clătinând din cap*) Cu părere de rău, domnule pastor, dar n-aş îndrăzni. În ultima vreme, mi-am făcut o regulă de a nu sprijini nimic şi pe nimeni care s-ar atinge de Biserică.

ROSMER Nu cumva în ultima vreme veţi fi revenit dumneavoastră înşivă în sânul Bisericii?

MORTENSGÅRD Asta este o altă chestiune.

ROSMER A, aşa stau lucrurile. Da, vă înţeleg.

MORTENSGÅRD Domnule pastor, n-ar trebui să uitaţi că eu – mai ales eu – nu am mâinile libere.

ROSMER Dar ce vă leagă?

MORTENSGÅRD Faptul că sunt un om pătat.

ROSMER A, da.

MORTENSGÅRD Un om pătat, domnule pastor. Mai ales asta n-ar trebui să uitaţi. Pentru că dumneavoastră aţi fost cel dintâi care m-aţi înfierat.

ROSMER Dacă aş fi fost atunci cel care sunt azi, aş fi privit păcatul dumneavoastră cu mai multă îngăduinţă.

MORTENSGÅRD Şi eu cred. Dar acum e prea târziu. M-aţi compromis pentru totdeauna. Pentru toată viaţa. Ei, poate că încă nu înţelegeţi prea bine ce înseamnă asta. S-ar putea însă ca în curând să simţiţi şi dumneavoastră înşivă, domnule pastor, asemenea arsură.

ROSMER Eu?

MORTENSGÅRD Da. Vă închipuiţi că directorul Kroll şi gaşca lui o să vă ierte o asemenea greşeală? Iar „Gazeta departamentului", vedeţi dumneavoastră, va fi necruţătoare. S-ar putea aşadar, foarte bine întâmpla să fiţi înfierat şi dumneavoastră.

ROSMER În ce priveşte viaţa mea personală, mă simt invulnerabil, domnule Mortensgård. Comportarea mea nu mă poate expune nici unui atac.

MORTENSGÅRD (*cu un zâmbet reţinut*) Asta-i vorbă mare, domnule pastor.

ROSMER Se poate. Dar eu am dreptul s-o folosesc, oricât ar fi de mare.

MORTENSGÅRD Chiar dacă v-aţi cerceta viaţa tot atât de temeinic cum aţi cercetat-o odinioară pe a mea?

ROSMER Ce straniu vorbiţi! La ce anume vă gândiţi? E vorba de ceva precis?

MORTENSGÅRD Da, de un singur lucru doar. Însă fără îndoială că ar fi foarte grav dacă răuvoitorii dumneavoastră adversari ar afla ceva.

ROSMER Nu vreţi să fiţi atât de bun să-mi spuneţi despre ce este vorba?

MORTENSGÅRD Domnul pastor nu ghiceşte?

ROSMER Nu, absolut deloc. Cu niciun chip.

MORTENSGÅRD Bine, bine, atunci vă lămuresc eu. Am în păstrare o scrisoare ciudată, care mi-a fost trimisă de aici, de la Rosmersholm.

ROSMER A, e vorba de scrisoarea domnişoarei West?! E chiar atât de ciudată?

MORTENSGÅRD Nu, nu scrisoarea asta. Ci o altă scrisoare primită mai de mult.

ROSMER Tot de la domnişoara West?

MORTENSGÅRD Nu, domnule pastor.

ROSMER Atunci de la cine? De la cine?

MORTENSGÅRD De la răposata doamnă.

ROSMER De la soţia mea? Aţi primit de la soţia mea o scrisoare?

MORTENSGÅRD Da, am primit.

ROSMER Când?

MORTENSGÅRD În ultimele ei zile. E de atunci cam un an şi jumătate. Şi tocmai asta e scrisoarea cu pricina.

ROSMER Ştiţi prea bine că în vremea aceea soţia mea era greu bolnavă.

MORTENSGÅRD Da, ştiu că erau mulţi care credeau aşa. Însă, judecând după scrisoare, nu s-ar spune. Când zic că scrisoarea e ciudată, mă refer la altceva.

ROSMER Dar, pentru Dumnezeu, ce-a avut soţia mea să vă scrie?

MORTENSGÅRD Am scrisoarea acasă. Începe cam aşa: că trăieşte în mare chin şi spaimă, pentru că pe aici, pe la dumneavoastră, scrie ea, ar fi mulţi oameni răi. Şi oamenii ăştia ar încerca să vă facă necazuri şi să vă vatăme.

ROSMER Pe mine?

MORTENSGÅRD Da, aşa scrie. Şi acum vine partea cea mai

ciudată. Credeţi, domnule pastor, că e cazul să continui?

ROSMER Desigur! Spuneţi tot. Fără să-mi ascundeţi nimic.

MORTENSGÅRD Răposata doamnă mă ruga să fiu generos. Cică ştie – spunea ea – că domnul pastor este acela care a determinat destituirea mea din învăţământ. Dar mă ruga stăruitor să nu mă răzbun.

ROSMER Şi cum, ea credea că aţi putea să vă răzbunaţi?

MORTENSGÅRD Scrie în scrisoare că de voi auzi că au început să circule zvonuri cum că la Rosmersholm se întâmplă lucruri urâte, să nu le dau atenţie, pentru că le-au răspândit numai nişte oameni răi, care vor să vă compromită.

ROSMER Aşa scria în scrisoare?

MORTENSGÅRD La prima ocazie domnul pastor poate s-o citească, să se convingă personal.

ROSMER Dar nu pricep deloc!… Ce-şi imagina ea? La ce zvonuri făcea aluzie?

MORTENSGÅRD Mai întâi, la acela că domnul pastor s-ar putea lepăda de credinţa din copilărie. Pe atunci, doamna nega asta cu toată hotărârea… Şi pe urmă… hm…

ROSMER Pe urmă?

MORTENSGÅRD Da, pe urmă… destul de încâlcit… adăuga că nu ştie de nicio legătură vinovată la Rosmersholm. Că niciodată nu i s-a făcut vreun rău. Şi că dacă totuşi se vor răspândi asemenea zvonuri, atunci mă imploră să nu agit lucrurile astea în „Farul”.

ROSMER Nu pomeneşte niciun nume?

MORTENSGÅRD Nu.

ROSMER Cine v-a adus scrisoarea?

MORTENSGÅRD Am făgăduit să nu spun. Mi-a fost adusă într-o seară, la căderea nopţii.

ROSMER Dacă v-aţi fi interesat imediat, aţi fi aflat că biata mea

soţie era cu totul iresponsabilă.

MORTENSGÅRD Aşa am şi făcut, domnule pastor. Dar trebuie să vă spun că nu prea am avut impresia asta.

ROSMER Nu? Dar de ce-mi pomeniţi tocmai acum despre această scrisoare veche şi smintită?

MORTENSGÅRD Pentru ca să vă sfătuiesc să fiţi foarte prudent, pastore Rosmer.

ROSMER Vă referiţi la viaţa mea particulară?

MORTENSGÅRD Da. Nu trebuie să uitaţi că de-acum înainte nu mai sunteţi inatacabil.

ROSMER Ţineţi atât de mult la ideea că am ceva de tăinuit?

MORTENSGÅRD Nu ştiu de ce un om emancipat n-ar avea dreptul să-şi trăiască viaţa din plin. Însă de acum înainte, după cum v-am mai spus, trebuie să fiţi foarte prudent. Căci de s-ar zvoni pe socoteala dumneavoastră cutare sau cutare lucru care ar contrazice prejudecăţile, puteţi fi sigur că ar fi defăimată întreaga mişcare a spiritelor libere… La revedere, domnule pastor.

ROSMER La revedere.

MORTENSGÅRD Mă duc imediat la tipografie să predau „Farului” marea noutate.

ROSMER Scrieţi despre toate.

MORTENSGÅRD Scriu numai despre ceea ce trebuie să ştie oamenii de treabă. (*Salută şi iese. Rosmer rămâne în uşă, în timp ce celălalt coboară scara. Se aude închizându-se uşa de la intrare.*)

ROSMER (*în uşă, cu glas scăzut*) Rebekka!… Re… Hm! (*Tare.*) Madam Helseth, domnişoara West nu-i acolo?

MADAM HELSETH (*răspunzând de jos, din antret*) Nu, domnule pastor, nu-i!

(*În fund, draperiile se trag deoparte. În rama uşii apare Rebekka.*)

REBEKKA Rosmer!

ROSMER (*întorcându-se*) Cum? Erai în dormitorul meu! Dar, draga mea, ce făceai acolo?

REBEKKA (*apropiindu-se*) Am ascultat.

ROSMER O, Rebekka, cum ai putut face asta?

REBEKKA Uite, am putut. El cum a putut să se lege de capotul meu cu atâta răutate?

ROSMER A, vasăzică erai înăuntru când Kroll…

REBEKKA Da. Voiam să văd ce gânduri coace.

ROSMER Ţi-aş fi spus eu.

REBEKKA Nu mi-ai fi spus totul. Şi, sigur, nu chiar cu aceleaşi cuvinte.

ROSMER Ai auzit, deci, totul?

REBEKKA Aproape. Când a venit Mortensgård, a trebuit o clipă să cobor.

ROSMER Şi-apoi te-ai urcat din nou…

REBEKKA Dragă prietene, nu-ţi mai pune atâta la inimă.

ROSMER Fă tot ce crezi că-i bine şi cinstit. Eşti doar pe deplin liberă… Dar ce spui de toate astea, Rebekka?… O, mi se pare că niciodată n-am avut mai multă nevoie de tine ca acum.

REBEKKA Era doar de aşteptat să ajungem aici.

ROSMER Nu, nu chiar până aici.

REBEKKA Nu până aici?

ROSMER Poate că era de aşteptat, mai devreme sau mai târziu, ca prietenia noastră, frumoasă şi curată, să fie rău văzută şi terfelită. Dar nu de către Kroll. Niciodată nu l-aş fi putut crede în stare de aşa ceva. D-apoi ceilalţi, cu suflet mic şi vederi înjositoare! Vezi… am fost deci îndreptăţit să ascund, cu atâta gelozie, alianţa noastră. Era un secret primejdios.

REBEKKA Dar ce importanţă are cum ne judecă ceilalţi? Când noi înşine ştim bine că n-avem de ce ne învinui!

ROSMER Şi n-am, într-adevăr, nicio vină? O, aşa am crezut şi eu până azi. Dar acum, Rebekka, acum…

REBEKKA Da, ce s-a întâmplat?

ROSMER Cum să-mi explic groaznica acuzaţie a Beatei?

REBEKKA (*izbucnind*) O, nu mai vorbi de Beate! Nu te mai gândi la Beate! Ea e moartă, tu eşti descătuşat.

ROSMER De când am aflat lucrurile astea, mi se pare înspăimântător de vie.

REBEKKA O, nu, asta nu, Rosmer! Nu!

ROSMER Ba da. Trebuie să cercetăm lucrurile mai îndeaproape. Ce anume a putut-o tulbura într-atât, ca să ajungă să-şi facă asemenea gânduri nenorocite?

REBEKKA Te îndoieşti că era aproape nebună?

ROSMER Vezi tu… tocmai de lucrul ăsta nu mai sunt atât de sigur. Şi-apoi, chiar de-ar fi fost…

REBEKKA Chiar de-ar fi fost… Ce anume?

ROSMER Vreau să spun… unde-ar trebui să căutăm adevărata cauză care a transformat boala ei în nebunie?

REBEKKA Şi la ce ţi-ar putea folosi asemenea sterpe frământări?

ROSMER Nu pot altfel, Rebekka. Oricât aş vrea, nu pot să scap de îndoiala asta care mă roade.

REBEKKA Dar ar putea deveni primejdios să macini mereu asemenea gânduri întunecate.

ROSMER (*umblând de colo-colo, neliniştit şi îngândurat*) Trebuie să mă fi trădat într-un fel oarecare. Şi ea va fi observat cât de fericit începusem să mă simt de la venirea ta în casă.

REBEKKA Dar bine, dragul meu, chiar de-o fi fost aşa…

ROSMER Vezi tu… nu va fi putut să nu bage de seamă că citim aceleaşi cărţi, că ne căutăm unul pe altul şi că discutăm împreună toate noutăţile. Şi cu toate astea, nu pricep nimic! Căci aveam atâta

grijă s-o cruţ! Când mă întorc cu gândul înapoi, parcă mă văd câtă osteneală îmi dădeam s-o feresc de toate grijile noastre. Nu-i aşa, Rebekka?

REBEKKA Da, sigur.

ROSMER Şi tu la fel. Şi totuşi!… O, e groaznic să te gândeşti! Trăia aici… cu dragostea ei bolnăvicioasă… tăcând mereu… supraveghindu-ne… observând totul şi… răstălmăcind tot.

REBEKKA (*frângându-şi mâinile*) O, n-ar fi trebuit niciodată să vin la Rosmersholm.

ROSMER Gândeşte-te numai cât o fi suferit ea în tăcere. Câte lucruri urâte o fi scornit şi va fi pus pe seama noastră cu mintea ei bolnavă… Nu ţi-a spus niciodată nimic care să-ţi dea de bănuit?

REBEKKA (*neliniştită*) Mie? Crezi că aş mai fi rămas aici măcar o singură zi?

ROSMER Nu, nu, se înţelege. O, ce luptă grea a avut de dus. Şi a luptat singură, Rebekka. Desperată şi singură. Şi apoi, triumful acela final, cumplit şi dojenitor – din iazul morii. (*Se lasă în scaun, îşi sprijină coatele pe birou şi-şi îngroapă faţa în mâini.*)

REBEKKA (*venind încet până în spatele lui*) Ascultă, Rosmer. De-ar sta în puterea ta s-o rechemi pe Beate… lângă tine… la Rosmersholm… ai face-o?

ROSMER Ce mai ştiu eu ce-aş vrea şi ce nu! Nu mă mai pot gândi decât la întâmplarea aceea… şi ea este fără întoarcere.

REBEKKA Şi tocmai acum, Rosmer, când erai pe cale să porneşti bătălia! Ba chiar o şi începuseşi. Te eliberaseşi cu totul. Te simţeai atât de vesel, de uşor…

ROSMER O, da… într-adevăr. Şi-acum… iată-mă sub povara asta strivitoare.

REBEKKA (*rezemată de spătarul scaunului*) Ce minunat era când stăteam şi flecăream pe înserate în salon. Şi plănuiam împreună o

viaţă nouă. Voiai să te arunci în iureşul vieţii – sau, cum spuneai tu, în vârtejul epocii. Să mergi ca un duh eliberator, din casă în casă. Să cucereşti sufletele şi voinţele. Să înnobilezi oamenii din jurul tău… de pretutindeni. Să-i înnobilezi!

ROSMER Nobleţe şi voioşie!

REBEKKA Da, şi voioşie!

ROSMER Pentru că bucuria este aceea care înnobilează sufletele, Rebekka.

REBEKKA Nu cumva… şi durerea? Durerea cea mare?

ROSMER Da, când poţi s-o depăşeşti, să te ridici deasupră-i, s-o birui.

REBEKKA *Asta* trebuia tu să faci.

ROSMER (*clătinându-şi capul*) N-am să mai fiu niciodată în stare s-o birui. Totdeauna va rămâne o îndoială. O întrebare. Niciodată n-am să ajung să mai gust simţământul acela care face ca viaţa să fie plină de farmec şi să merite a fi trăită.

REBEKKA (*încet, aplecată pe spătar*) Ce simţământ, Rosmer?

ROSMER (*privind către ea*) Acela al inocenţei voioase şi dulci.

REBEKKA (*trăgându-se un pas înapoi*) Al inocenţei!

(*Scurtă pauză.*)

ROSMER (*cu coatele pe masă, sprijinindu-şi capul în mâini şi privind înaintea lui*) Şi cum s-a mai priceput ea să le împerecheze! Ce le-a mai potrivit pe toate! Mai întâi începe a se îndoi de tăria credinţei mele. Cum de şi-a putut da seama? Dar iacătă că a fost în stare. Îndoiala s-a făcut certitudine. Şi apoi… da, i-a fost atât de lesne să-şi închipuie toate celelalte! (*Ridicându-se în picioare şi trecându-şi mâna prin păr.*) Ah, vălmăşagul ăsta de vedenii! N-am să mai scap niciodată de ele. Simt foarte bine asta. O ştiu. Mă vor hăitui pretutindeni şi-mi vor aminti de moartă.

REBEKKA Ca şi calul cel alb de la Rosmersholm.

ROSMER Exact. Nălucindu-se din întuneric şi tăcere.

REBEKKA Şi din cauza unor asemenea năluciri vrei să abandonezi viaţa cea vie, pe care abia începuseşi s-o guşti?

ROSMER Ai dreptate, e strivitor, Rebekka! Dar nu stă în puterea mea să aleg. Şi cum aş putea scăpa de toate astea?

REBEKKA (*din spatele lui*) Făcându-ţi noi relaţii.

ROSMER (*mirat, înălţând capul*) Noi relaţii?

REBEKKA Da, relaţii noi cu lumea exterioară. Să trăieşti, să te zbaţi, să munceşti. Şi nu să stai să tot rumegi la gânduri şi să-ţi spargi capul cu enigme de nerezolvat.

ROSMER (*ridicându-se*) Noi relaţii? (*Merge de colo-colo, se opreşte lângă uşă şi se întoarce.*) Mă frământă o întrebare. Tu nu ţi-ai pus-o, Rebekka?

REBEKKA (*respirând greu*) Spune… spune-mi şi mie… ce întrebare?

ROSMER Cum vezi tu relaţiile noastre, de azi înainte?

REBEKKA Orice-ar fi să se mai întâmple, cred că prietenia noastră va rămâne.

ROSMER Da, dar nu chiar la asta mă gândeam. Ci la ceea ce ne-a atras de la început unul către celălalt, la ceea ce ne-a legat atât de strâns: la credinţa noastră comună în posibilitatea unei convieţuiri caste între bărbat şi femeie…

REBEKKA Da, da… şi?

ROSMER Mă gândesc că unor asemenea relaţii – cum sunt ale noastre – li s-ar potrivi mai curând o viaţă liniştită şi fericită…

REBEKKA Da, şi?

ROSMER Dar iată, pentru mine începe o viaţă de luptă, de nelinişti şi de emoţii puternice. Căci vreau să trăiesc, Rebekka! Nu vreau să mă las răpus de închipuiri dezgustătoare. Şi în viaţa mea, nu vreau să hotărască nici viii, nici… ceilalţi.

REBEKKA Nu, nu… să nu te laşi! Fii cu adevărat un om liber, Rosmer!

ROSMER Înţelegi acum la ce mă mai gândesc? Nu? Cum aş putea să mă eliberez de toate amintirile care mă chinuie… de tot jalnicul meu trecut?

REBEKKA Cum?

ROSMER Opunându-le o nouă realitate, una vie.

REBEKKA (*sprijinindu-se tulburată în spătarul scaunului*) Vie?… Despre… ce-i vorba?

ROSMER (*apropiindu-se de ea*) Rebekka, dacă te-aş întreba… vrei să fii soţia mea?

REBEKKA (*o clipă fără glas, explodând apoi veselă*) Soţia ta? A ta? Eu?

ROSMER Bun. Să încercăm. Noi doi vom fi una. De-acum înainte, nu mai trebuie să rămână gol locul celei moarte.

REBEKKA Eu… în locul Beatei?…

ROSMER Atunci ea va ieşi din viaţa mea. Cu totul. De-a pururi, pentru veşnicie.

REBEKKA (*încet, mişcată*) Crezi tu asta, Rosmer?

ROSMER Aşa trebuie să fie. Trebuie! Nu mai pot… nu mai vreau să păşesc prin viaţă cu un cadavru în spinare. Ajută-mă să scap de el, Rebekka. Să înăbuşim apoi amintirile toate, în libertate, în bucurie, în pasiune. Vei rămâne pentru mine unica soţie.

REBEKKA (*stăpânindu-se*) Nu te mai gândi la asta. N-o să fiu niciodată soţia ta.

ROSMER Ce spui?! Niciodată? O, crezi că n-ai să ajungi să mă iubeşti niciodată? Dar prietenia noastră nu are de pe acum înfăţişarea iubirii?

REBEKKA (*astupându-şi urechile, speriată*) Nu vorbi aşa, Rosmer! Nu spune lucrurile astea.

ROSMER (*apucând-o de mâini*) Da, da… în prietenia noastră e un

mugure nou. O, văd pe faţa ta că simţi acelaşi lucru. Nu-i aşa, Rebekka?

REBEKKA (*din nou, calmă şi hotărâtă*) Ascultă-mă. Vreau să-ţi spun că, dacă stărui în părerea asta, voi pleca de la Rosmersholm.

ROSMER Să pleci? Tu? N-ai fi în stare! Cu neputinţă!

REBEKKA Îmi e şi mai cu neputinţă încă să devin soţia ta. Niciodată n-o să pot face asta.

ROSMER (*privind-o mirat*) Ai spus „n-o să pot". Şi ai spus asta în chip atât de straniu! De ce n-ai putea?

REBEKKA (*luându-i amândouă mâinile*) Dragul meu… şi pentru tine şi pentru mine… e mai bine să nu întrebi. (*Îi dă drumul.*) Asta-i, Rosmer. (*Se îndreaptă spre uşă.*)

ROSMER De-acum înainte n-o să mai îmi pun decât întrebarea asta: de ce?

REBEKKA (*se întoarce şi-l priveşte*) Atunci s-a terminat.

ROSMER Între tine şi mine?

REBEKKA Da.

ROSMER Niciodată nu ne vom putea despărţi. N-o să pleci niciodată de la Rosmersholm.

REBEKKA (*cu mâna pe clanţa uşii*) Nu, poate că n-am să fac asta. Dar dacă ai să mă mai întrebi, atunci totuşi voi sfârşi.

ROSMER Totuşi! Cum asta?

REBEKKA Da, pentru că atunci o să plec pe drumul pe care a plecat Beate. Acum ştii, Rosmer.

ROSMER Rebekka!…

REBEKKA (*din uşă, dând încet din cap*) Acum ştii. (*Iese.*)

ROSMER (*privind zăpăcit uşa închisă*) Ce… înseamnă…asta?

Actul III

(Salonul de la Rosmersholm. Fereastra şi uşa dinspre antret sunt deschise. Afară străluceşte soarele de dimineaţă. Rebekka West, îmbrăcată ca în primul act, stă lângă fereastră, stropind şi aranjând florile. Lucrul de mână şi l-a lăsat pe scaun. Madam Helseth, cu un pămătuf în mână, şterge praful.)

REBEKKA (*după un răstimp de tăcere*) E ciudat cât de mult întârzie astăzi pastorul.

MADAM HELSETH O, asta i se întâmplă destul de des. Dar de acu trebuie să coboare.

REBEKKA Ai observat ceva la el?

MADAM HELSETH Nu mare lucru. Când i-am dus cafeaua, era în dormitor şi se îmbrăca.

REBEKKA Te întreb pentru că aseară nu se simţea tocmai bine.

MADAM HELSETH Da, se cunoştea el! Mă întreb de n-o fi fost ceva între dumnealui şi cumnatu-său.

REBEKKA Ce să fie?

MADAM HELSETH Ştiu eu! Poate să-i fi aţâţat Mortensgård ăla.

REBEKKA Cine ştie!… Îl cunoşti mai bine pe acest Peder Mortensgård?

MADAM HELSETH Vai de mine, cum de vă trece prin minte? Pe unul ca el!

REBEKKA Te gândeşti că scoate gazeta aia murdară?

MADAM HELSETH A, nu-i vorba numai de asta. Oare n-a auzit domnişoara c-a făcut un copil c-o femeie măritată pe care a lăsat-o bărbatul?

REBEKKA Am auzit eu ceva vorbindu-se. Dar asta trebuie să se fi întâmplat cu mult înainte de a sosi eu aici.

MADAM HELSETH Doamne, cât de tânăr era pe vremea aceea! Şi ea ar fi trebuit să se priceapă mai bine decât dânsul. A şi vrut să se

însoare cu ea. Dar nu i-au îngăduit. Şi a ispăşit din greu. Mai pe urmă însă, cred că s-a pus pe treabă. Şi acuma sunt destul de mulţi ăia de-l caută.

REBEKKA Mai ales nevoiaşii, când sunt la ananghie.

MADAM HELSETH Ei, s-ar putea să fie şi alţii, nu numai dintre cei nevoiaşi.

REBEKKA (*aruncându-i o privire furişă*) Da?

MADAM HELSETH (*lângă sofa, frecând şi ştergând de zor*) Şi s-ar putea întâmpla să fie tocmai dintre cei la care gândeşti mai puţin.

REBEKKA Asta, madam Helseth, e mai mult o bănuială – că de ştiut, n-ai doar de unde şti.

MADAM HELSETH Aşa crede domnişoara, că nu pot şti? Uite că pot. Şi dacă tot trebuie să spun asta odată şi odată – apoi chiar eu am fost într-o zi cu o scrisoare la Mortensgård.

REBEKKA (*întorcându-se*) Dumneata?

MADAM HELSETH Da, chiar eu în persoană. Şi scrisoarea aia fusese scrisă chiar aici, la Rosmersholm.

REBEKKA Nu, zău, madam Helseth?

MADAM HELSETH Pe cinstea mea. Şi era scrisă pe hârtie fină. Şi dichisită cu pecete roşie.

REBEKKA Şi ţi-a fost dumitale încredinţată? Dar atunci, dragă madam Helseth, nu-i deloc greu de ghicit de la cine era.

MADAM HELSETH Da?

REBEKKA O fi fost, bineînţeles, de la biata doamnă Rosmer: vreo toană de om bolnav…

MADAM HELSETH Asta o spui dumneata, domnişoară West, eu nu.

REBEKKA Dar ce scria în scrisoare? A, e drept… asta n-ai de unde să ştii.

MADAM HELSETH Hm, s-ar putea totuşi întâmpla să ştiu şi asta.

REBEKKA Ţi-a spus ea dumitale ce-a scris?

MADAM HELSETH Nu, ea nu. Însă după ce Mortensgård a citit scrisoarea, a început să mă tot întrebe şi să mă sucească, încât am înţeles tot.

REBEKKA Şi ce crezi dumneata că scria? Haide, buna şi draga mea madam Helseth, spune-mi te rog şi mie!

MADAM HELSETH Nu, nu, domnişoară. Pentru nimic în lume.

REBEKKA O, mie poţi să-mi spui. Doar suntem prietene bune, nu?

MADAM HELSETH Feri-m-ar Dumnezeu, domnişoară, să zic cumva! Dar atâta pot să spun că era foarte urât lucrul acela pe care şi-l închipuia biata doamnă bolnavă.

REBEKKA Oare cine să-i fi băgat în cap toate astea?

MADAM HELSETH Oameni răi, domnişoară West. Oameni răi!

REBEKKA Răi?…

MADAM HELSETH Da, am mai spus-o şi o spun. Trebuie să fi fost oameni cu adevărat răi.

REBEKKA Şi cine bănuieşti dumneata c-ar fi putut fi?

MADAM HELSETH Ei, las că ştiu eu ce ştiu! Dar să mă bată Dumnezeu de-oi sufla vreun cuvânt. Ce-i drept, este o anumită doamnă aici în oraş… hm!

REBEKKA Văd eu pe chipul dumitale că te gândeşti la doamna Kroll.

MADAM HELSETH A, ce mai poamă şi asta! Întotdeauna a făcut pe grozava cu mine. Şi nici pe dumneata nu te-a văzut vreodată cu ochi buni.

REBEKKA Crezi că doamna Rosmer era în toate minţile când i-a scris lui Mortensgård scrisoarea aceea?

MADAM HELSETH Ciudat lucru şi cu mintea asta, domnişoară! Dar n-aş crede că era cu totul ieşită din minţi.

REBEKKA Cu toate astea, când a aflat că n-o să mai aibă copii, părea să fi înnebunit de-a binelea. De atunci a izbucnit nebunia.

MADAM HELSETH Da, sărmana, asta a secat-o la inimă.

REBEKKA (*își ia lucrul și se așază la fereastră, în fotoliu*) De altfel… dumneata, madam Helseth, nu crezi că pentru domnul pastor a fost mai bine că s-a întâmplat așa?

MADAM HELSETH Ce anume, domnișoară?

REBEKKA Că n-au avut niciun copil. Nu?

MADAM HELSETH De! Știu eu ce să zic!

REBEKKA Da, da, poți să mă crezi. A fost mai bine pentru el. Pastorul Rosmer nu era făcut să stea și să rabde țipetele copiilor.

MADAM HELSETH Aici, domnișoară, la Rosmersholm, copiii nu țipă.

REBEKKA (*privind-o*) Nu țipă?

MADAM HELSETH Nu. Nimeni nu-și amintește să fi auzit la Rosmersholm țipete de copii.

REBEKKA Ciudat!

MADAM HELSETH Nu-i așa? Asta-i ceva în familie. Și mai e ceva ciudat. Când se fac mai mari, nu râd niciodată. Niciodată, cât trăiesc.

REBEKKA Curios!

MADAM HELSETH Domnișoara l-a auzit, sau l-a văzut pe domnul pastor râzând vreodată?

REBEKKA Nu, și dacă mă gândesc mai bine, îmi vine a crede că ai dreptate. Dar, pe cât mi se pare, nimeni de prin părțile astea nu prea râde.

MADAM HELSETH Nu, nu râde. Asta însă, zic oamenii, a pornit de aici, de la Rosmersholm. Și s-a întins apoi ca un fel de molimă.

REBEKKA Ești o femeie cu judecată, madam Helseth.

MADAM HELSETH Zău, domnișoară, nu mă mai lua în râs. (*Ascultând*.) Sst, sst!… Coboară domnul pastor. Nu-i prea place

mătura pe aici. (*Iese pe uşa din dreapta,*)

(*Johannes Rosmer, cu bastonul şi cu pălăria în mână, intră prin antret.*)

ROSMER Bună dimineaţa, Rebekka.

REBEKKA Bună dimineaţa, dragul meu! (*După câtva timp, croşetând.*) Vrei să ieşi?

ROSMER Da.

REBEKKA Vremea-i foarte frumoasă.

ROSMER N-ai venit să mă vezi în dimineaţa asta.

REBEKKA Nu… azi n-am venit.

ROSMER Şi n-ai să mai vii deloc de azi înainte?

REBEKKA Ştiu eu?!

ROSMER N-am primit nimic?

REBEKKA A venit „Gazeta departamentului".

ROSMER „Gazeta departamentului"?…

REBEKKA E colo, pe masă.

ROSMER (*depunându-şi pălăria şi bastonul*) Scrie ceva?…

REBEKKA Da.

ROSMER Şi să nu mi-l trimiţi sus!…

REBEKKA Aşa ceva ai timp să citeşti şi mai târziu.

ROSMER Aşa. (*Ia ziarul şi-l citeşte în picioare, lângă masă.*)… Ce zice?… „Nicio măsură de prevedere nu e de prisos când e vorba de transfugi lipsiţi de caracter. (*Privind-o.*) Auzi, Rebekka, transfug!

REBEKKA Nu e pomenit niciun nume.

ROSMER Tot aia! (*Citeşte mai departe.*) „Trădători perfizi ai bunelor cauze"… „Suflete de Iudă, ce-şi mărturisesc cu neruşinare renegarea de îndată ce socot că a sosit timpul potrivit şi că au ceva de câştigat." „Un atentat neruşinat la memoria venerabilă a străbunilor"… „Trăgând nădejdea să fie răsplătiţi cum se cuvine de mai-marii zilei"… (*Pune ziarul pe masă.*) Şi asemenea lucruri scriu ei despre mine! Ei, care mă cunosc atât de bine şi de atâta vreme! Deşi

ştiu bine că nu-i adevărat nici măcar un singur cuvânt… şi totuşi, nu se dau în lături să scrie.

REBEKKA Şi asta nu-i tot.

ROSMER (*reluând ziarul*) „Drept scuză, n-am putea afla decât o minte crudă… o influenţă dăunătoare… extinsă până şi într-un domeniu din care, deocamdată, nu vrem să facem obiectul unei dezvăluiri sau al unei dezaprobări publice”… (*Privind-o.*) Asta ce mai e?

REBEKKA După cum vezi, e vorba de mine.

ROSMER (*azvârlind ziarul*) Asta-i comportarea unor oameni lipsiţi de onoare, Rebekka.

REBEKKA Da, mi se pare că nu sunt cu nimic mai buni decât Mortensgård.

ROSMER (*învârtindu-se agitat prin cameră*) Aici trebuie întreprinsă o operă de salvare. Dacă situaţia asta durează, va pieri orice omenie. Dar nu trebuie să tolerăm! O, ce bucuros, ce bucuros aş fi de-aş putea aduce puţină lumină în minţile astea prăpăstioase şi întunecate!

REBEKKA (*ridicându-se*) Aşa-i că da? Iată unde-ţi vei afla ţelul cel mare al vieţii.

ROSMER Gândeşte-te numai, de-aş putea să trezesc în ei conştiinţa greşelilor, ruşinea şi căinţa. Să sădesc în ei încrederea… şi iubirea, Rebekka!

REBEKKA De ţi-ai folosi toate puterile, ai birui.

ROSMER Simt că aş putea reuşi. Şi ce frumoasă ar fi viaţa atunci! Nici pomeneală de bătălii haine! Numai o întrecere. Ochii toţi aţintiţi către acelaşi ţel. Voinţele toate, toate sufletele, năzuind înainte, mai sus, fiecare pe calea cea mai potrivită cu natura sa. Fericire pentru toţi… prin râvna tuturor. (*Privind întâmplător afară, pe fereastră, se cutremură şi spune întunecat.*) Da, dar nu şi prin mine.

REBEKKA Nu?… Nu şi prin tine?

ROSMER Şi mai ales nu pentru mine.

REBEKKA O, Rosmer, nu te lăsa copleşit de îndoieli.

ROSMER Fericirea, dragă Rebekka, fericirea e înainte de orice în sentimentul de linişte, de voioşie şi de siguranţă al unei conştiinţe curate.

REBEKKA Da, sentimentul ăsta…

ROSMER Tu nu poţi să-ţi dai seama. Eu însă…

REBEKKA Tu mai puţin decât oricine.

ROSMER (*arătând pe geam*) Iazul morii.

REBEKKA O, Rosmer!…

(*Madam Helseth apare în uşa din dreapta.*)

MADAM HELSETH Domnişoară!

REBEKKA Mai târziu, mai târziu. Nu acum.

MADAM HELSETH Numai un cuvânt, domnişoară.

(*Rebekka se duce la uşă. Madam Helseth îi spune ceva. Vorbesc câteva clipe şuşotind. Madam Helseth dă din cap aprobativ şi iese.*)

ROSMER (*neliniştit*) E ceva pentru mine?

REBEKKA Nu, nimic, de-ale casei. Acum ar trebui, dragă Rosmer, să ieşi puţin la aer. Să faci o plimbare mai lungă.

ROSMER (*luându-şi pălăria*) Da, să mergem împreună.

REBEKKA Nu, dragă, nu pot acum. Du-te singur. Dar făgăduieşte-mi să-ţi alungi toate gândurile astea negre.

ROSMER Mă tem că n-am să le pot niciodată alunga.

REBEKKA Asta nu înseamnă să te laşi canonit de nişte gânduri atât de neîntemeiate.

ROSMER Din păcate, dragă, chiar atât de neîntemeiate nu sunt. Am stat şi mi-am frământat mintea toată noaptea. Poate că Beate a înţeles totuşi bine.

REBEKKA Ce anume?

ROSMER Că te iubesc, Rebekka.

REBEKKA A înţeles ea asta?

ROSMER (*punându-şi pălăria pe masă*) Stau şi mă tot frământ cu întrebarea de nu cumva ne înşelam pe noi înşine când numeam legătura asta prietenie.

REBEKKA Oare crezi că ar fi putut tot atât de bine să se numească…

ROSMER …Iubire. Da, draga mea, aşa cred. Încă de pe când mai trăia Beate, toate gândurile mele ţie ţi le dăruiam. Numai lângă tine voiam să fiu. Numai lângă tine simţeam fericirea aceea deplină, liniştea aceea senină şi dulce. Dacă ne gândim bine, Rebekka, viaţa noastră comună a început ca o dulce şi tainică dragoste de copii. Fără dorinţi şi fără vise. N-ai şi tu impresia? Spune.

REBEKKA (*luptând să se stăpânească*) O… nu ştiu ce să-ţi răspund.

ROSMER Şi viaţa asta intimă, unul lângă altul şi unul pentru altul, am luat-o noi drept prietenie! Nu, draga mea… legătura noastră a fost – poate chiar din primele zile – o căsătorie spirituală. Ăsta mi-e păcatul. Nu aveam un asemenea drept – din cauza Beatei nu-mi era îngăduit.

REBEKKA Nu ţi-era îngăduit să fii fericit? Aşa crezi, Rosmer?

ROSMER Beate privea relaţiile noastre cu ochii unei îndrăgostite. Le judeca după felul ei de a iubi. Nici vorbă. Beate nu putea judeca altfel de cum a făcut-o.

REBEKKA Dar de ce să te socoţi tu răspunzător de greşeala Beatei!?

ROSMER Pentru că din dragoste pentru mine – căci, în felul ei, dragoste a fost – s-a aruncat în iazul morii. Faptul e fapt, Rebekka. Şi niciodată n-am să-l pot ocoli.

REBEKKA O, lasă, nu te mai gândi decât la marele şi minunatul ţel căruia i-ai închinat viaţa!

ROSMER (*dând din cap*) După câte îmi dau seama acum, treaba

asta nu va fi dusă niciodată la capăt. Cel puţin, nu de mine.

REBEKKA Şi de ce nu de tine?

ROSMER Pentru că niciodată nu biruie o cauză la temelia căreia se află un păcat.

REBEKKA (*izbucnind*) Ah, astea-s şovăielile familiei… neliniştile, scrupulele ei. Morţii ce se întorc aici sub înfăţişarea unei cavalcade de cai albi. Acum te recunosc.

ROSMER Orice-ar fi, n-am ce face, de ele nu pot scăpa. Şi poţi să mă crezi, Rebekka. E aşa cum îţi spun. Cauza căreia îi doreşti o victorie durabilă, trebuie slujită de un om voios şi neîntinat.

REBEKKA Dar îţi este oare bucuria atât de necesară?

ROSMER Bucuria? Da, da, dragă… îmi este.

REBEKKA Ţie, care nu râzi niciodată?

ROSMER N-are importanţă. Crede-mă, am o mare dispoziţie pentru voioşie.

REBEKKA Acuma du-te, dragul meu. Departe, cât mai departe. M-ai auzit? Uite pălăria. Poftim şi bastonul.

ROSMER (*luându-le*) Mulţumesc. Dar tu nu mergi cu mine?

REBEKKA Nu, nu, acum nu pot.

ROSMER Bine, bine. Tu, în orice caz, eşti cu mine. (*Iese prin antret. O clipă, Rebekka priveşte pe uşă. Pe urma se îndreaptă către uşa din dreapta.*)

REBEKKA (*o deschide şi spune destul de tare*) Hai, madam Helseth. Lasă-l să intre. (*Se retrage spre fereastră.*) (*Puţin după aceea intră prin dreapta directorul Kroll. Salută tăcut şi rezervat şi-şi păstrează pălăria în mână.*)

KROLL Aşadar, a plecat?

REBEKKA Da.

KROLL Stă mult de obicei?

REBEKKA Da. Astăzi însă e greu de ştiut! Şi dacă nu vrei să-l

întâlneşti…

KROLL Nu, nu. Numai cu dumneata vreau să vorbesc. Între patru ochi.

REBEKKA Atunci ar fi bine să nu pierdem timpul. Ia loc, domnule director. (*Se aşază în fotoliul de lângă fereastră. Directorul Kroll ia loc pe un scaun, alături.*)

KROLL Domnişoară West, nici nu-ţi poţi închipui ce adânc şi ce dureros m-a lovit schimbarea lui Johannes Rosmer.

REBEKKA Era de aşteptat să se întâmple aşa la început.

KROLL Numai la început?

REBEKKA Rosmer era încredinţat că, mai devreme sau mai târziu, veţi fi alături de el.

KROLL Eu?

REBEKKA Atât dumneata cât şi ceilalţi prieteni.

KROLL Ca să vezi cât de şovăitoare e judecata lui când e vorba de oameni şi de relaţii sociale.

REBEKKA Nu e decât necesitatea de a se elibera de orice constrângere…

KROLL Da, dar vezi dumneata, tocmai asta nu prea cred eu.

REBEKKA Dar atunci ce crezi?

KROLL Cred că în spatele tuturor acestor lucruri stai *dumneata.*

REBEKKA Ideea asta ţi-a sugerat-o soţia dumitale, directore Kroll.

KROLL N-are importanţă a cui e. Sigur e însă că tot gândindu-mă la întreaga dumitale comportare de când ai venit aici, bănuiala mea s-a întărit mult, foarte mult.

REBEKKA (*privindu-l*) Îmi aduc aminte, dragă directore, că era un timp când aveai în mine o încredere foarte mare. Aş spune chiar o încredere nemărginită.

KROLL (*moderat*) Pe cine n-ai putea fermeca dumneata dacă ţi-ai

pune în minte!

REBEKKA Dacă mi-aş pune în minte!…

KROLL Da, aşa ai făcut. Nu mai sunt atât de nebun să-mi închipui că sentimentele au avut de jucat vreun rol. Voiai pur şi simplu să-ţi faci un loc la Rosmersholm. Să te înrădăcinezi aici. Cam la asta ar fi trebuit să te ajut eu. Acuma mi-e clar.

REBEKKA Uiţi cu totul că Beate era aceea care se milogea şi mă implora să mă stabilesc aici.

KROLL Desigur, pentru că o vrăjiseşi şi pe ea. Sau crezi că ar fi putut să se numească prietenie ceea ce simţea Beate pentru dumneata? Asta aducea a divinizare… a idolatrie. Era – cum să zic? – un fel de adoraţie nebună. Da, da, ăsta-i cuvântul!

REBEKKA Dar fi bun şi aminteşte-ţi de starea în care se afla sora dumitale. În ceea ce mă priveşte, nu cred că s-ar putea spune despre mine că aş fi cât de cât exaltată.

KROLL A, nu, în niciun caz. Tocmai de aceea ai şi fost atât de periculoasă pentru acei pe care ai vrut să-i supui influenţei dumitale. Îţi era atât de lesne să plănuieşti şi să calculezi totul – tocmai pentru că aveai o inimă rece.

REBEKKA Rece? Eşti atât de sigur?

KROLL Acuma sunt absolut sigur. Altminteri n-ai fi putut sta aici atâţia ani şi să-ţi urmăreşti planurile cu asemenea neostenită stăruinţă. Şi ai reuşit tot ce-ai voit. Şi el, şi toate celelalte, sunt în puterea dumitale. Dar ca să ajungi aici, nu te-ai dat în lături să-l faci nefericit.

REBEKKA Nu-i adevărat. Nu eu. Dumneata însuţi l-ai făcut nefericit.

KROLL Eu?

REBEKKA Da, când i-ai băgat în cap că ar fi vinovat de sfârşitul îngrozitor al Beatei.

KROLL L-a impresionat asta atât de adânc?

REBEKKA Îţi poţi închipui. Un suflet atât de gingaş…

KROLL Credeam că un om aşa-zis emancipat, ştie să fie deasupra oricăror scrupule… Vasăzică aşa! Ei, da… în fond, mă şi aşteptam. Vlăstarul acelor bărbaţi care ne privesc de colo, de sus, n-are cum se lepăda de ereditatea aceea moştenită din generaţie în generaţie.

REBEKKA (*cu privirile plecate, îngândurată*) Johannes Rosmer are rădăcini foarte adânci în neamul lui. Asta e tot atât de sigur, pe cât e de adevărat.

KROLL Da, şi dacă ai fi ţinut la el, ar fi trebuit să ţii seama de asta. Însă dumneata, desigur, nu te puteai împiedica de asemenea considerente. Căci deosebirea atât de mare dintre dumneata şi el începe chiar de la izvor.

REBEKKA Despre ce izvor vorbeşti?

KROLL Despre originile şi provenienţa dumitale… domnişoară West.

REBEKKA A, aşa?! E foarte adevărat, provin dintr-un mediu foarte umil. Cu toate astea…

KROLL Nu mă refer la clasa sau la poziţia socială. Mă gândesc la premisele morale.

REBEKKA Premisele? În legătură cu ce?

KROLL Cu naşterea dumitale, mai ales.

REBEKKA Adică ce vrei să spui?

KROLL Vreau să spun că aceste premise îmi explică toată comportarea dumitale.

REBEKKA Nu înţeleg nimic. Vorbeşte lămurit.

KROLL Credeam totuşi că eşti pe deplin lămurită. Altminteri ar fi destul de ciudat că ai acceptat să fii adoptată de doctorul West…

REBEKKA (*ridicându-se*) Aha! Acum pricep.

KROLL …Şi să iei numele lui. Numele mamei dumitale era

Gamvik.

REBEKKA (*păşind prin cameră*) Gamvik era numele tatălui meu, domnule director.

KROLL Prin ocupaţia ei, mama dumitale era deseori şi cu regularitate în contact cu medicul de circumscripţie.

REBEKKA Asta e adevărat.

KROLL Şi te-a luat la el, imediat ce a murit mama dumitale. Te-a tratat cu asprime. Şi totuşi, ai rămas la el. Ştiai că n-avea de gând să-ţi lase nici măcar un ban. Tot ce ai moştenit: o ladă cu cărţi. Şi totuşi, ai rămas la el, ai răbdat totul şi l-ai îngrijit până la capăt.

REBEKKA (*se opreşte lângă masă, privindu-l cu ironie*) Şi dumneata explici toate astea prin aceea că în naşterea mea ar fi ceva imoral şi criminal?

KROLL Presupun că ceea ce ai făcut pentru el, ai făcut-o dintr-un oarecare instinct filial. Ba chiar că întreaga dumitale comportare îşi are explicaţia în originea dumitale.

REBEKKA (*vehement*) Dar nu-i adevărat nici un singur cuvânt din tot ce-ai spus! Şi pot s-o dovedesc! Doctorul West nici nu se pomenise încă în Finnmark când m-am născut eu.

KROLL Scuză-mă, domnişoară. El sosise acolo cu un an înainte. Am verificat.

REBEKKA Greşeşti şi ţi-o repet: eşti cu totul greşit!

KROLL Alaltăieri mi-ai spus că ai douăzeci şi nouă de ani, că mergi pe treizeci.

REBEKKA Da? Aşa am spus?

KROLL Da, ai spus. Şi, deoarece mai ştiu să socotesc…

REBEKKA Destul! Te osteneşti degeaba. Te scutesc bucuros: sunt cu un an mai bătrână decât trec.

KROLL (*zâmbind neîncrezător*) Adevărat? Iată o noutate! Cum de s-a întâmplat asta?

REBEKKA Când am împlinit douăzeci şi cinci de ani, nu ştiu ce mi-a căşunat – necăsătorită, cum eram – că sunt prea bătrână. Şi atunci am început a spune că am cu un an mai puţin.

KROLL Dumneata? O femeie emancipată? Nutreşti asemenea prejudecăţi în legătură cu vârsta măritişului?

REBEKKA A fost o prostie, un lucru ridicol. Pesemne, nu reuşim niciodată să ne emancipăm cu totul. Aşa suntem noi.

KROLL Fie şi-aşa. Socoteala totuşi ar putea rămâne în picioare: pentru că doctorul West a vizitat meleagurile alea în treacăt, cu un an înainte de a fi numit acolo.

REBEKKA (*izbucnind*) Nu-i adevărat!

KROLL Nu-i adevărat?

REBEKKA Nu. Pentru că despre asta mama nu mi-a vorbit niciodată.

KROLL Nu?

REBEKKA Nu, niciodată. Şi nici doctorul West. Nici măcar un cuvânt.

KROLL Nu s-ar putea ca asta să se fi întâmplat din cauză că amândoi aveau un motiv să sară peste anul cu pricina? Exact cum ai făcut şi dumneata, domnişoară West. Poate că ăsta e un obicei în familie.

REBEKKA (*mergând de colo-colo, frământându-şi mâinile*) Imposibil. Asta vrei: să mă faci să cred, cu tot dinadinsul. Dar nu-i adevărat. Nu este, nu se poate! Nici pomeneală de aşa ceva!

KROLL (*ridicându-se*) Dar, draga mea, pentru numele lui Dumnezeu, ce-i cu dumneata? Mă sperii de-a binelea. Nu mai ştiu ce să cred şi ce să gândesc!…

REBEKKA Nimic. N-ai ce crede şi nici la ce te gândi.

KROLL Lămureşte-mă atunci cât mai bine cu putinţă de ce te frământă atât lucrul ăsta?

REBEKKA (*revenindu-şi*) E foarte simplu, directore Kroll. N-am niciun chef să trec drept un copil nelegitim.

KROLL Bine, bine. În lipsa unei explicaţii mai bune, s-o acceptăm deocamdată pe asta. Vasăzică, dumneata ai păstrat în privinţa asta o anumită… prejudecată.

REBEKKA Într-adevăr.

KROLL Cam acelaşi lucru cred că s-a întâmplat, în general, şi cu ceea ce numeşti emanciparea dumitale. Ai dat peste o grămadă de idei şi de opinii noi. Şi ai aflat câte ceva despre unele cercetări întreprinse în diferite domenii şi care păreau să răstoarne tot ceea ce până acum era pentru noi sigur şi de neclintit. Însă toate astea au rămas pentru dumneata simple noţiuni. Le cunoşti. Dar nu ţi-au intrat în sânge.

REBEKKA (*îngândurată*) Poate că în privinţa asta ai dreptate.

KROLL Da, pune-te numai la încercare şi o să vezi! Şi dacă aşa stau lucrurile cu dumneata, atunci gândeşte-te ce s-a întâmplat cu Johannes Rosmer. E curată nebunie. Să te dai pe faţă drept un renegat, asta înseamnă să te arunci de-a dreptul în prăpastie. Ţi-l poţi oare imagina, aşa timid cum e el, respins, prigonit de lumea căreia i-a aparţinut până acum? Expus la atacurile nemiloase ale celor mai remarcabili oameni din societatea noastră? Niciodată în viaţa lui nu va fi în stare să înfrunte situaţia asta.

REBEKKA S-o înfrunte! Acum e prea târziu ca să mai dea înapoi.

KROLL Ba deloc! Ceea ce s-a întâmplat poate fi trecut sub tăcere, sau cel puţin tălmăcit drept o regretabilă urmare a unei rătăciri trecătoare. Însă unele măsuri sunt absolut necesare.

REBEKKA Care?

KROLL Trebuie să-l faci, domnişoară West, să legalizeze legătura.

REBEKKA Relaţiile lui cu mine?

KROLL Da. Trebuie să-l faci să înţeleagă.

REBEKKA Vasăzică, nu poţi renunţa la ideea că relaţiile noastre ar trebui, cum spui dumneata, legalizate?

KROLL Nu vreau să privesc problema mai îndeaproape. Observ numai că acolo unde poţi să rupi cel mai uşor cu aşa-zisele prejudecăţi, este în… hm.

REBEKKA În chestiunea relaţiilor dintre bărbat şi femeie, vrei să spui?

KROLL Da, sincer vorbind, aşa cred.

REBEKKA (*păşeşte prin cameră şi priveşte pe fereastră*) Era cât pe ce să spun: cu-atât mai bine, directore Kroll.

KROLL Ciudate vorbe! Ce vrei să spui?

REBEKKA N-are importanţă. Nu mai merită să vorbim. A, iată că soseşte şi el.

KROLL A şi venit! Atunci plec.

REBEKKA (*întorcându-se spre el*) Nu, rămâi. Ai să afli ceva nou.

KROLL Nu acum. Nu cred c-aş suporta să-l văd.

REBEKKA Te rog, rămâi. Haide. N-o să ai nimic de regretat. Pentru ultima oară te mai rog ceva.

KROLL (*o priveşte mirat şi-şi lasă pălăria jos*) Bine, domnişoară West. Fie şi-aşa.

(*Un moment de linişte. Apoi intră din antret Johannes Rosmer.*)

ROSMER (*zărindu-l pe director, se opreşte în uşă*) Cum?… Tu aici?

REBEKKA Ar fi preferat să nu dea ochii cu tine, Rosmer.

KROLL (*involuntar*) „Cu tine"?!

REBEKKA Da, domnule director, Rosmer şi cu mine ne tutuim. E un lucru firesc în relaţiile dintre noi.

KROLL Asta era ceea ce-mi făgăduiai să aud?

REBEKKA Nu numai asta… ceva mai mult.

ROSMER (*apropiindu-se*) Care este scopul vizitei de astăzi?

KROLL Voiam încă o dată să încerc să te opresc şi să te recâştig.

ROSMER (*arătând ziarul*) După tot ce scrie aici?

KROLL Nu eu am scris asta.

ROSMER Ai făcut tu ceva să împiedici?

KROLL Asta nu mi-ar fi îngăduit cauza pe care o slujesc. Şi, de altfel, nici nu stă în puterea mea.

REBEKKA (*rupe ziarul în bucăţele, le mototoleşte şi le aruncă în sobă*) Aşa. Iată-l dispărut din faţa ochilor. Fie ca să dispară şi din suflete. Şi aşa ceva să nu se mai întâmple, Rosmer.

KROLL A, dacă într-adevăr ai putea face sa fie aşa!

REBEKKA Haide, dragii mei, să ne aşezăm. Toţi trei. Atunci am să vă spun totul.

ROSMER (*supunându-se fără rezistenţă*) Ce-i cu tine, Rebekka? Eşti grozav de liniştită. Ce-o mai fi şi asta?

REBEKKA Liniştea hotărârii. (*Se aşază.*) Ia loc şi dumneata, domnule director. (*Directorul Kroll ia loc pe sofa.*)

ROSMER Liniştea hotărârii, ai spus! Ce hotărâre?

REBEKKA Vreau, dragul meu, să-ţi redau ceva de care ai nevoie ca să poţi trăi.

ROSMER Asta ce mai e?

REBEKKA Vreau doar să povestesc ceva. Atât.

ROSMER Chiar acum?

REBEKKA Când am venit aici din Finnmark, împreună cu doctorul West, aveam impresia că în faţa mea se deschide o viaţă nouă şi mare. Doctorul mă învăţase câte ceva. Toate lucrurile desperecheate pe care le cunoşteam atunci despre viaţă. (*Luptând să se stăpânească şi abia şoptind.*) Şi atunci…

KROLL Atunci?

ROSMER Bine, Rebekka, toate astea le ştiu.

REBEKKA (*adunându-se*) Da, da… în fond, ai dreptate. Le ştii chiar prea bine.

KROLL (*privind-o atent*) N-ar fi mai bine să plec?

REBEKKA Nu, trebuie să rămâi mai departe, dragă directore. (*Lui Rosmer.*) Da, atunci iată ce s-a întâmplat: voiam şi eu să ţin pasul cu timpurile noi care se arătau. Să mă pătrund de toate noile idei. Directorul Kroll îmi spunea într-o zi că pe vremea când erai încă băiat, o mare influenţă a avut asupra ta Ulrik Brendel. Am crezut că, în continuare, menirea asta aş putea-o avea eu.

ROSMER Vrei să spui că ai venit aici cu gânduri ascunse?…

REBEKKA Voiam ca noi doi să păşim împreună spre libertate. Mereu înainte. Până la capăt. Dar în calea deplinei tale emancipări se înălţa zidul acela întunecat şi de netrecut.

ROSMER Despre ce zid vorbeşti?

REBEKKA Vreau să spun, Rosmer, că tu nu puteai propăşi liber decât în deplina strălucire a soarelui. Iar tu boleai şi sufereai în întunericul unei asemenea căsnicii.

ROSMER Niciodată până azi nu mi-ai vorbit în felul ăsta despre căsnicia mea.

REBEKKA Nu, n-aş fi îndrăznit, ca să nu te sperii.

KROLL (*făcând semn lui Rosmer*) O auzi?

REBEKKA (*continuând*) Dar eu ştiam bine care era salvarea, unica ta salvare. Şi am acţionat.

ROSMER La ce te referi?

KROLL Vrei să spui cu asta…

REBEKKA Da, Rosmer… (*Ridicându-se.*) Stai jos. Şi dumneata, directore Kroll. Acum trebuie să se facă lumină. Nu, Rosmer, tu eşti nevinovat. Eu sunt aceea care a ademenit… care a început s-o ademenească pe Beate pe cale pierzaniei.

ROSMER (*sărind*) Rebekka!

KROLL (*ridicându-se*)… Pe calea pierzaniei?

REBEKKA Pe calea… care a dus-o în iazul morii. Acum ştiţi

amândoi.

ROSMER (*buimăcit*) Nu pricep. Ce tot vorbeşti? Nu mai pricep nimic.

KROLL Ba da, dragul meu. Încep să înţeleg.

ROSMER Dar ce-ai făcut? Ce puteai tu să-i spui? Nimic. Absolut nimic!

REBEKKA A aflat că vrei să te scuturi de toate vechile prejudecăţi.

ROSMER Bine, dar pe-atunci nici nu-mi trecea încă prin minte.

REBEKKA Eu ştiam însă că în curând vei ajunge să gândeşti.

KROLL (*făcând semn lui Rosmer*) Aha!

ROSMER Şi mai departe? Spune! Acum vreau să ştiu tot.

REBEKKA După un timp, am rugat-o să-mi îngăduie să plec de la Rosmersholm.

ROSMER Şi de ce voiai să pleci… atunci?

REBEKKA Dar nici nu voiam să plec. Voiam să rămân unde eram. Cu toate astea, i-am spus că ar fi mai bine pentru noi toţi să plec cât mai e timp. I-am dat de înţeles că dacă mai rămân mult pe-aici s-ar putea… S-ar putea întâmpla… cine ştie ce.

ROSMER Deci, asta i-ai spus şi asta ai făcut.

REBEKKA Da, Rosmer.

ROSMER Asta era ceea ce numeai tu *a acţiona.*

REBEKKA (*cu glasul frânt*) Da, asta.

ROSMER (*după o clipă de tăcere*) Ai mărturisit totul, Rebekka?

REBEKKA Da.

KROLL Nu totul.

REBEKKA (*privindu-l înfricoşată*) Ce-ar mai putea fi?

KROLL N-ai lăsat-o în cele din urmă pe Beate să înţeleagă că ar fi necesar – şi nu doar că ar fi mai bine – că ar fi necesar, atât pentru dumneata cât şi pentru Rosmer, să pleci aiurea şi cât mai curând cu putinţă? Nu?

REBEKKA (*încet şi indistinct*) Poate să fi spus şi asta.

ROSMER (*lăsându-se în fotoliul de lângă fereastră*) Şi biata bolnavă a crezut toată urzeala asta de minciuni şi de intrigi. A crezut totul şi cu tărie. Neclintit. (*Privind-o pe Rebekka.*) Şi niciodată nu mi-a vorbit. Niciodată, niciun cuvânt! O, Rebekka… văd pe chipul tău că tu ai îndemnat-o la asta!

REBEKKA Îşi băgase în cap că ea… femeie stearpă, nu mai are dreptul să stea aici. Şi-atunci şi-a închipuit că e de datoria ei faţă de tine să cedeze locul.

ROSMER Şi tu, tu n-ai făcut nimic ca să-i scoţi asta din cap?

REBEKKA Nu.

KROLL Poate chiar ai întărit-o în credinţa ei? Răspunde! Aşa ai făcut?

REBEKKA Cred că aşa trebuie ea să fi înţeles.

ROSMER Da, da, ea făcea întotdeauna ce voiai tu. Şi-atunci a cedat locul. (*Sărind în sus.*) Cum, cum ai putut face jocul ăsta cumplit?

REBEKKA Mi se părea, Rosmer, că aici e de ales între două vieţi.

KROLL (*sever*) N-aveai dreptul să faci o asemenea alegere!

REBEKKA (*aprigă*) Voi credeţi că acţionam premeditat, rece şi chibzuit? Dar pe-atunci nu eram ce sunt acum, când stau şi vă povestesc. Ba, îmi vine a crede că în orice fiinţă există două voinţe. Voiam s-o îndepărtez pe Beate. Într-un fel sau altul. Însă niciodată nu mi-am închipuit că lucrurile vor ajunge aici. La fiecare pas pe care îndrăzneam să-l fac înainte, mi se părea că ceva strigă în mine: „Opreşte-te! Niciun pas mai departe!” Şi totuşi, nu puteam să renunţ. Trebuia să mai merg puţin. Doar un pas. Şi aşa, încetul cu încetul, am ajuns aici. Iată, cam aşa s-au petrecut lucrurile.

(*Pauză.*)

ROSMER (*către Rebekka*) Şi-acum, după toate astea, ce crezi că o să

se întâmple cu tine?

REBEKKA Întâmple-se ce s-o întâmpla. N-are nicio importanţă.

KROLL Şi niciun cuvânt de căinţă. Nici nu simţi măcar nevoia?

REBEKKA (*rece*) Iartă-mă, domnule director, asta nu mai priveşte pe nimeni. E o socoteală cu mine însumi.

KROLL (*lui Rosmer*) Şi asta e femeia cu care trăieşti sub acelaşi acoperiş, în strânsă intimitate! (*Privind portretele.*) Răposaţii… ar trebui să vadă ce se petrece aici.

ROSMER Te întorci în oraş?

KROLL (*luându-şi pălăria*) Da. Numaidecât.

ROSMER (*acelaşi joc*) Merg şi eu cu tine.

KROLL Adevărat, vrei? Ştiam eu că nu eşti cu totul pierdut pentru noi.

ROSMER Haidem, Kroll! Să mergem! (*Ies amândoi prin antret, fără s-o privească pe Rebekka. După câtva timp, Rebekka se duce cu prudenţă la fereastră şi priveşte printre flori.*)

REBEKKA (*cu glas coborât, ca pentru sine*) Şi azi ocoleşte podeţul. Niciodată nu va trece peste iazul morii. Niciodată. (*Îndepărtându-se de fereastră.*) Da, da, da! (*Se duce şi trage de cordonul clopoţelului. Puţin mai târziu, intră prin dreapta madam Helseth.*)

MADAM HELSETH Ce doreşte domnişoara?

REBEKKA Madam Helseth, vrei să fii aşa de bună şi să-mi aduci geamantanul din pod?

MADAM HELSETH Geamantanul?

REBEKKA Da, acela mare, îl ştii dumneata, din piele de focă.

MADAM HELSETH Bine, dar, Dumnezeu să mă ierte, domnişoara vrea să plece?

REBEKKA Da, madam Helseth, vreau să plec.

MADAM HELSETH Şi chiar acu îndată?

REBEKKA Imediat ce am împachetat.

MADAM HELSETH Ei, una ca asta n-am mai pomenit. Dar domnişoara se întoarce curând, nu-i aşa?

REBEKKA Nu, nu mă mai întorc niciodată.

MADAM HELSETH Niciodată? Dar, sfinte Dumnezeule, ce o să se întâmple aici, la Rosmersholm, când dumneata, domnişoară West, n-o să mai fi aici? Şi tocmai acum, când don pastor se simţea şi el mai bine şi mai înlesnit.

REBEKKA Da, madam Helseth, astăzi însă m-am speriat.

MADAM HELSETH Speriat? Doamne sfinte! Şi de ce?

REBEKKA Parcă mi s-a năzărit calul cel alb.

MADAM HELSETH Calul alb? În plină zi?

REBEKKA O, au început caii cei albi să apară la Rosmersholm şi ziua şi noaptea. (*Terminând.*) Atunci, cum rămâne cu geamantanul, madam Helseth?

MADAM HELSETH A, da, geamantanul!

(*Ies amândouă prin dreapta.*)

Actul IV

(Salonul de la Rosmersholm. E seară, târziu. Pe masă e aprinsă lampa cu abajur. Rebekka West stă la masă şi împachetează nişte mărunţişuri în sacul de voiaj. Pe spătarul sofalei îi atârnă haina, pălăria şi şalul de lână împletit. Madam Helseth intră prin dreapta.)

MADAM HELSETH (*vorbeşte rezervată, cu glas coborât*) Am dus toate lucrurile, domnişoară. Pe coridor, la bucătărie.

REBEKKA Bine. Vizitiul l-ai anunţat?

MADAM HELSETH Da. Întreabă la ce oră să fie aici cu trăsura?

REBEKKA Cred că pe la unsprezece. Vaporul pleacă la miezul nopţii.

MADAM HELSETH (*şovăitoare*) Şi domnul pastor? Dacă nu se întoarce până atunci?

REBEKKA Tot plec. Dar dacă n-o să-l mai văd, atunci poţi să-i spui c-o să-i scriu. O scrisoare lungă. Aşa să-i spui.

MADAM HELSETH Da, poate c-o fi mai bine să-i scrii. Deşi, biata mea domnişoară, cred că n-ar strica să încerci să-i mai vorbeşti o dată.

REBEKKA Poate că da, poate că nu.

MADAM HELSETH Iacă, a trebuit să trăiesc să văd şi una ca asta. Niciodată nu mi-aş fi putut închipui.

REBEKKA Dar atunci ce ţi-ai închipuit, madam Helseth?

MADAM HELSETH Îmi închipuiam şi eu că domnul pastor Rosmer e un om mai cumsecade.

REBEKKA Mai cumsecade?

MADAM HELSETH Da, zău, chiar aşa.

REBEKKA Adică, ce vrei să spui, dragă madam Helseth?

MADAM HELSETH Vreau să spun, după cum e drept şi cinstit, domnişoară. Că nu aşa se cuvenea să se lepede de dumneata.

REBEKKA (*privind-o*) Ascultă, madam Helseth, spune-mi drept şi deschis: de ce crezi dumneata că plec?

MADAM HELSETH Ei, Doamne, pentru că aşa o fi trebuind, domnişoară. A, da, da! Dar n-aş spune că-i frumos din partea domnului pastor. Cel puţin Mortensgård avea un motiv. Pentru că bărbatul ei mai trăia. Aşa că ei doi nu s-ar fi putut căsători, oricât ar fi vrut. Însă domnul pastor, hm!…

REBEKKA (*cu un zâmbet slab*) Şi ţi-ai putut închipui aşa ceva despre mine şi despre pastorul Rosmer?

MADAM HELSETH Niciodată. Adică până azi.

REBEKKA Şi azi?

MADAM HELSETH De… după toate alea câte s-au scris prin

ziare pe socoteala domnului pastor…

REBEKKA A!

MADAM HELSETH Pentru că eu aşa cred, că omul care poate să se ia după religia lui Mortensgård, acela e în stare, pe legea mea, de orice.

REBEKKA Bine, să zicem că aşa stau lucrurile. Dar eu? Despre mine ce crezi?

MADAM HELSETH Ei, Doamne, mare lucru despre dumneata, domnişoară, nu prea cred că s-ar putea spune. Nu-i chiar atât de lesne pentru o femeie singură să se împotrivească. Toţi suntem oameni, domnişoară West.

REBEKKA Asta-i vorbă mare, madam Helseth. Toţi suntem oameni. Dar la ce tot asculţi?

MADAM HELSETH (*încet*) Sfinte Dumnezeule, mi se pare că el e!

REBEKKA (*cu o tresărire*) Aşadar, a venit, totuşi. (*Hotărâtă.*) Bine! Fie ce-o fi!

ROSMER (*intră prin antret, vede bagajele, se întoarce spre Rebekka şi întreabă*) Ce-i asta?

REBEKKA Plec.

ROSMER Acu îndată?

REBEKKA Da. (*Către madam Helseth.*) Vasăzică, ne-am înţeles: la unsprezece.

MADAM HELSETH Bine, domnişoară. (*Iese prin dreapta.*)

ROSMER (*după o scurtă tăcere*) Şi unde pleci, Rebekka?

REBEKKA Spre nord, cu vaporul.

ROSMER Spre nord? Ce să faci acolo?

REBEKKA De acolo am venit.

ROSMER Dar nu mai ai nimic ce căuta acolo.

REBEKKA Nici aici nu mai am.

ROSMER Şi de ce anume ai vrea să te apuci?

REBEKKA Nu ştiu. Tot ce vreau e să termin odată cu toate.

ROSMER Să termini?

REBEKKA Rosmersholmul m-a zdrobit.

ROSMER (*atent*) Crezi?

REBEKKA M-a zdrobit bucăţică cu bucăţică. Aveam atâta voinţă şi atâta curaj când am venit aici! Şi iată-mă încovoiată sub o lege străină. De acum încolo nu cred că aş mai putea îndrăzni ceva.

ROSMER De ce nu? Şi despre ce lege vorbeşti?

REBEKKA Lasă, dragul meu, să nu mai vorbim despre asta. Mai bine spune-mi ce s-a mai întâmplat cu tine şi cu directorul Kroll?

ROSMER Ne-am împăcat.

REBEKKA Vasăzică, aşa s-a terminat!

ROSMER A adunat pe toţi vechii noştri prieteni la el acasă. Mi-au arătat limpede că misiunea de a înnobila omul nu e deloc potrivită pentru mine. Şi că, pe lângă toate, cauza e lipsită de orice speranţă. Aşa că m-am lăsat păgubaş.

REBEKKA Da, poate că-i mai bine.

ROSMER Şi tu vorbeşti aşa? Asta e acum părerea ta?

REBEKKA Asta e părerea la care am ajuns şi eu în ultimele două zile.

ROSMER Minţi, Rebekka.

REBEKKA Mint?!…

ROSMER Da, minţi. Niciodată n-ai crezut în mine. Niciodată nu m-ai crezut în stare să lupt până la capăt pentru o cauză.

REBEKKA Am crezut că împreună am putea izbuti.

ROSMER Nu-i adevărat. Numai în tine ţi-a fost nădejdea să realizezi ceva mare în viaţă. De mine voiai să te slujeşti numai pentru a-ţi atinge ţelurile. Asta ai crezut tu.

REBEKKA Ascultă-mă, Rosmer.

ROSMER (*aşezându-se ostenit pe sofa*) O, lasă-mă! Acum văd

limpede totul. Am fost în mâinile tale o jucărie.

REBEKKA Ascultă, Rosmer. Hai să vorbim despre asta. E pentru ultima oară. (*Se aşază pe un scaun, lângă sofa.*) Mă gândisem să-ţi scriu despre toate astea, când voi fi ajuns în nord. Dar e poate mai bine să mă asculţi acum.

ROSMER Mai ai încă ceva de mărturisit?

REBEKKA Da, lucrul cel mai important.

ROSMER Ce lucru important?

REBEKKA Acela pe care nu l-ai bănuit niciodată. Care luminează toate celelalte lucruri pe care le ştii, dar le şi umbreşte.

ROSMER (*clătinând din cap*) Nu pricep nimic.

REBEKKA E foarte adevărat că odinioară am tras sforile ca să-mi asigur un loc la Rosmersholm. Pentru că mă gândeam că aici, într-un fel sau altul, mi-aş putea afla norocul.

ROSMER Şi ai izbutit întru totul.

REBEKKA Cred că pe atunci aş fi putut reuşi în orice. Pentru că pe atunci îmi era încă voinţa semeaţă şi liberă. Nu respectam nimic. Nimic nu mă putea abate din cale. Dar mai pe urmă a intervenit ceva care mi-a frânt voinţa şi m-a făcut laşă pentru toată viaţa.

ROSMER Ce a intervenit? Vorbeşte clar, să te pot înţelege.

REBEKKA Atunci m-a cuprins… patima aceea sălbatică, de nestăpânit. O, Rosmer!

ROSMER Patimă? Tu?… Pentru cine?

REBEKKA Pentru tine.

ROSMER (*dă să se ridice*) Ce spui!?

REBEKKA (*reţinându-l*) Stai, dragul meu. Încă n-am terminat.

ROSMER Şi vrei să spui că m-ai iubit… în felul ăsta?

REBEKKA Pe-atunci mi se părea că s-ar putea numi iubire. Credeam că asta ar fi dragostea. Dar nu era. Era ceea ce ţi-am spus. O pasiune sălbatică şi de nestăpânit.

ROSMER (*cu efort*) Rebekka… eşti tu într-adevăr… aceea care stă aici şi-mi vorbeşte despre toate astea?

REBEKKA Da, Rosmer, cine alta vrei să fie?

ROSMER Şi sub puterea acestei patimi ai făptuit tu tot ce-ai făptuit?

REBEKKA Se năpustise asupra mea ca o furtună asupra mării. Ca vârtejul de zăpadă de pe la noi, din nord. Te ia şi te târăşte cine ştie unde. Nici gând să i te împotriveşti.

ROSMER Vârtejul ăsta a măturat-o şi pe sărmana Beate în iazul morii.

REBEKKA Da. Pe vremea aceea a fost ca o luptă pe chila bărcii, între Beate şi mine.

ROSMER Ai fost, fără îndoială, cea mai puternică la Rosmersholm. Mai tare decât Beate şi cu mine laolaltă.

REBEKKA Te cunoşteam destul ca să ştiu că spre tine nu voi afla nicio cale mai înainte de a fi slobod de orice obligaţie.

ROSMER Nu te mai înţeleg deloc, Rebekka. Tu… şi toată purtarea ta sunt pentru mine o enigmă. Iată-mă slobod de orice obligaţie. Atins e ţelul pe care ţi l-ai fixat de la început. Şi cu toate astea…

REBEKKA Niciodată n-am fost ca acum mai departe de ţel.

ROSMER …Şi cu toate astea… ieri când ţi-am cerut… când te-am rugat… să fii soţia mea, ai strigat speriată că aşa ceva nu se va putea întâmpla niciodată.

REBEKKA De desperare am strigat, dragul meu.

ROSMER De ce?

REBEKKA Pentru că Rosmersholmul mi-a răpit puterile. Mi-a măcinat voinţa şi cutezanţa. M-a zdrobit. A trecut timpul acela când puteam îndrăzni orice. Am pierdut harul faptei, Rosmer.

ROSMER Cum, cum de a fost cu putinţă?

REBEKKA Pentru că am trăit alături de tine.

ROSMER Dar cum? Cum?

REBEKKA Când am rămas singură cu tine, aici… şi când tu ai devenit tu însuţi…

ROSMER Da, şi?

REBEKKA …Pentru că tu n-ai fost niciodată tu însuţi cât timp a trăit Beate…

ROSMER Din nefericire, aşa e.

REBEKKA Şi când am început să trăiesc aici cu tine, în linişte şi în înţelegere, când tu îmi împărtăşeai pe de-a-ntregul toate gândurile tale şi tot ceea ce simţeai, oricât de fină şi de gingaşă ţi-ar fi fost simţirea… atunci s-a înfăptuit schimbarea cea mare. Încetul cu încetul… înţelegi? Aproape pe nesimţite… însă cu atâta putere, încât m-a copleşit.

ROSMER O, ce lucruri îmi spui, Rebekka!

REBEKKA Atunci, toate celelalte, toată pasiunea aceea urâtă, vârtejul ameţitor al simţurilor, toate s-au dus, au rămas undeva, departe de mine. Toate puterile acelea care mă hăituiseră, se topiseră în nefiinţă. Asupra mea a coborât o linişte odihnitoare… liniştea aceea care acolo sus, la noi, sub soarele nopţii polare, învăluie stâncile în care păsările îşi fac cuib.

ROSMER Spune, spune tot ce ştii.

REBEKKA Mare lucru de spus, dragul meu, nu mai am. Doar atât: că s-a ivit dragostea. Dragostea aceea mare şi plină de renunţări, care se mulţumeşte cu o viaţă în comun, aşa cum am dus-o noi.

ROSMER O, de-aş fi avut măcar cea mai mică bănuială despre toate astea!

REBEKKA Mai bine aşa. Ieri, când mi-ai cerut să-ţi fiu soţie… am fost în culmea bucuriei.

ROSMER Da, nu-i aşa că te-ai bucurat? Asta a fost şi impresia mea.

REBEKKA O clipă, da. Timp de o clipă am uitat tot. De parcă cutezătoarea mea voinţă de odinioară ar fi fost gata să renască. Dar ea s-a risipit, pentru că nu putea să dureze.

ROSMER Cum îţi explici ce s-a petrecut cu tine?

REBEKKA E duhul Rosmerilor, în orice caz duhul tău – care mi-a contaminat voinţa.

ROSMER Contaminat?

REBEKKA Şi care mi-a îmbolnăvit-o. O lege străină de fiinţa mea mi-a înrobit-o. Dar viaţa alături de tine mi-a înnobilat sufletul…

ROSMER O, de-aş putea să cred măcar asta!

REBEKKA Poţi să mă crezi. Spiritul Rosmerilor înnobilează. Dar (*Clătinând din cap.*), dar…

ROSMER Dar ce?

REBEKKA …Dar ucide fericirea, dragul meu.

ROSMER Crezi tu asta, Rebekka?

REBEKKA Cel puţin în ce mă priveşte, aşa s-a întâmplat.

ROSMER Eşti atât de sigură? Dacă te-aş întreba iară… Dacă te-aş ruga fierbinte…

REBEKKA O, dragul meu, nu-mi mai pomeni de asta! E cu neputinţă! Pentru că, trebuie să ştii, Rosmer, am în spatele meu un… trecut.

ROSMER Altceva decât ce mi-ai spus?

REBEKKA Da. Altceva. Şi ceva în plus.

ROSMER (*cu un zâmbet slab*) Nu-i ciudat, Rebekka? Închipuieşte-ţi: şi eu am avut uneori un asemenea presentiment.

REBEKKA Adevărat?… Cu toate astea?…

ROSMER N-am crezut niciodată în el. M-am jucat doar cu ideea, înţelegi?

REBEKKA Dacă vrei, îţi spun îndată despre ce e vorba.

ROSMER (*apărându-se*) A, nu! Nu vreau să aud niciun cuvânt.

Orice-o fi fost, vreau să uit.

REBEKKA Dar eu nu.

ROSMER Ah, Rebekka!…

REBEKKA Da, dragul meu… ăsta-i lucrul cel mai groaznic: că acum, când toate bucuriile vieţii mi se oferă din plin, propriul meu trecut îmi stă în cale.

ROSMER Trecutul tău a murit, Rebekka. Nu mai are nicio putere asupra ta… nicio legătură cu aceea care eşti acum.

REBEKKA O, dragul meu, ăsta-i doar un fel de a vorbi. Dar o conştiinţă curată? De unde să iau?

ROSMER (*abătut*) Da, da… o conştiinţă curată.

REBEKKA În puritatea conştiinţei, da… aici e fericirea şi voioşia. Nu asta e învăţătura pe care voiai s-o dărui viitorimii nobile şi voioase?

ROSMER O, nu-mi mai aminti de asta. N-a fost decât un vis părelnic. O nălucă inconsistentă, în care nici eu însumi nu mai cred. Oamenii nu se înnobilează prin bunăvoinţa cuiva.

REBEKKA (*încet*) Nici prin taina dragostei?

ROSMER (*gânditor*) Da, asta ar face viaţa măreaţă şi frumoasă. Dacă într-adevăr ar fi aşa. (*Devine neliniştit.*) Dar de unde pot eu să ştiu? Şi cum să dau de capătul problemei ăsteia?

REBEKKA Nu mai ai niciun pic de încredere în mine, Rosmer?

ROSMER O, Rebekka, cum aş mai putea avea deplină încredere în tine? În tine, care ai stat aici, şi mi-ai ascuns atâtea taine! Şi acum, iată-te venind cu altele! De urmăreşti ceva, de doreşti să obţii cine ştie ce, mai bine spune-mi-o lămurit. De stă în puterea mea, o fac bucuros pentru tine.

REBEKKA (*frângându-şi mâinile*) O, îndoiala asta ucigătoare!… Rosmer!… Rosmer!…

ROSMER Da, nu-i aşa că-i îngrozitor? Dar ce să fac? Niciodată

n-am să mai ajung să scap de îndoiala asta. Să fiu sigur că am dragostea ta întreagă şi curată.

REBEKKA Dar în fundul inimii tale nu există oare nimic care să-ţi mărturisească că s-a schimbat ceva în mine? Şi că schimbarea asta numai ţie ţi-o datorez şi numai ţie?

ROSMER Nu, draga mea, nu mai cred în darul meu de a schimba oamenii. Mi-am pierdut cu desăvârşire încrederea în mine. Nu mai cred nici în mine, nici în tine.

REBEKKA (*privindu-l întunecată*) Atunci cum ai să mai poţi trăi?

ROSMER Nici eu singur nu ştiu. Nu-mi pot imagina. Nici măcar nu cred să mai pot trăi. Căci nu ştiu nimic pe lumea asta pentru care să merite să trăieşti.

REBEKKA O, e în puterea vieţii de a se reînnoi. Să ne ţinem bine de ea, dragul meu. Căci, oricum, nu durează prea mult.

ROSMER (*ridicându-se deodată, neliniştit*) Atunci înapoiază-mi credinţa! Credinţa în tine, Rebekka! Credinţa în dragostea ta! Dovada! Vreau să am o dovadă.

REBEKKA O dovadă? Cum pot eu să ţi-o dau?

ROSMER Trebuie! (*Plimbându-se prin cameră.*) Nu pot să mai suport pustiul ăsta… golul ăsta înspăimântător… această… această…

(*Bate cineva violent la uşa din antret.*)

REBEKKA (*ridicându-se brusc*) O… auzi!

(*Se deschide uşa. Intră Ulrik Brendel. Poartă cămaşă cu pieptar scrobit, redingotă neagră şi cizme bune. În rest, e îmbrăcat ca ultima oară. Pare tulburat.*)

ROSMER A, dumneata erai, domnule Brendel?!

BRENDEL Johannes, fiule, te salut şi… adio.

ROSMER Unde vrei să te duci, aşa târziu?

BRENDEL Înapoi, în vale.

ROSMER Cum asta?

BRENDEL Mă întorc acasă, dragul meu discipol. Mi-e dor de marele nimic.

ROSMER Ți s-a întâmplat ceva, domnule Brendel? Ce anume?

BRENDEL Vasăzică, ai observat metamorfoza? Da, nici nu-i de mirare. Ultima oară când ți-am trecut pragul… stăteam aici ca un bogătaş care-şi mângâie buzunarele.

ROSMER Da? Nu prea înțeleg…

BRENDEL Da. Uite, în noaptea asta sunt ca un rege detronat pe ruinele palatului său spulberat.

ROSMER Dacă crezi că te-aş putea cumva ajuta…

BRENDEL Ți-ai păstrat inima de copil, Johannes. Poți să-mi oferi un împrumut?

ROSMER Da, bucuros.

BRENDEL Poți să te lipseşti de vreun ideal, două?

ROSMER Ce spui?

BRENDEL O pereche de idealuri uzate. Ți-ai face o pomană! Pentru că acuma, scumpul meu fiu, sunt pustiit. Sărac lipit pământului!

REBEKKA Dar conferința n-ai mai ajuns s-o ții?

BRENDEL Nu, ispititoare doamnă. Închipuiți-vă! Tocmai când eram gata să deşert cornul abundenței, am făcut penibila descoperire că era gol.

REBEKKA Dar toate operele dumitale nescrise?

BRENDEL Douăzeci şi cinci de ani am stat pe comoara mea cum stă avarul pe aurul lăcătuit – şi uite, ieri, când am dat să scot comoara, nu mai era nimic. Timpul o măcinase şi o prefăcuse în pulbere. *Nichts*[10]. Praf şi pulbere, asta s-a ales din totul.

---

[10] Nimic, neant. (germ.)

ROSMER Absolut sigur?

BRENDEL Neîndoielnic, fiule. În privinţa asta, preşedintele m-a convins definitiv.

ROSMER Preşedintele?

BRENDEL Adică excelenţa sa. *Ganz nach Belieben*[11].

ROSMER Nu înțeleg. De cine-i vorba?

BRENDEL Dar, natural, de Peder Mortensgård.

ROSMER Cum?!

BRENDEL (*tainic*) Sst, sst, sst! Peder Mortensgård este domnul şi stăpânul viitorului. Niciodată nu m-am aflat în faţa unei figuri mai de seamă. Peder Mortensgård deţine atributul atotputerniciei. Poate face tot ce vrea.

ROSMER O, nu se poate să crezi aşa ceva.

BRENDEL Ba da, fiule. Pentru că Peder Mortensgård nu voieşte niciodată mai mult decât poate. Peder Mortensgård nu are nevoie de idealuri pentru ca să trăiască. Şi ăsta – vezi tu – ăsta este marele secret al luptei şi al victoriei, în asta-i toată înțelepciunea lumii. Şi cu asta, basta!

ROSMER (*cu glas scăzut*) Înțeleg – într-adevăr pleci de aici mai sărac decât ai venit.

BRENDEL *Bien*[12]. Ia un *Beispiel*[13] de la vechiul tău dascăl. Şterge tot ce s-a străduit să sădească în tine. Nu-ţi clădi cetate pe nisip înşelător. Şi fii cu băgare de seamă şi cercetează-ţi puterile, înainte de a întemeia ceva pe această fiinţă plină de graţii, care îţi îndulceşte viaţa aici.

REBEKKA De mine e vorba?

---

[11] Întocmai (după voia dumitale. (germ.)

[12] Bine. (fr.)

[13] Exemplu. (germ.)

BRENDEL Da, fermecătoarea mea sirenă.

REBEKKA Şi de ce n-ar putea pune temei pe mine?

BRENDEL (*apropiindu-se cu un pas*) Am auzit spunându-se că fostul meu discipol are o cauză pentru care luptă.

REBEKKA Şi?…

BRENDEL Victoria îi este asigurată. Dar – ia seama – cu o singură condiţie.

REBEKKA Care?

BRENDEL (*prinzându-i cu delicateţe încheietura mâinii*) Ca femeia pe care o iubeşte să se repeadă de bunăvoie la bucătărie şi să-şi taie acest micuţ deget trandafiriu – exact de aici, de la a doua falangă. *Item*[14], ca sus-numita femeie iubitoare să-şi taie – plină de voie bună – bijuteria asta, urechiuşa stângă. (*Îi lasă mâna şi se întoarce spre Rosmer.*) Adio, biruitorule Johannes.

ROSMER Chiar vrei să pleci? Pe o noapte atât de întunecată?

BRENDEL De noapte am nevoie. Pace vouă! (*Iese.*)

(*În încăpere e un moment de linişte.*)

REBEKKA (*respirând greu*) O, ce aer greu, înăbuşitor! (*Se duce la fereastră, o deschide şi rămâne acolo.*)

ROSMER (*aşezându-se în fotoliu lângă sobă*) Nu ne mai rămâne totuşi nimic altceva de făcut. E limpede. Trebuie să pleci.

REBEKKA Da, nu văd ce altceva aş putea face.

ROSMER Să ne bucurăm măcar de ultimele clipe. Vino şi stai lângă mine.

REBEKKA (*vine şi se aşază pe sofa*) Ce vrei să-mi spui, Rosmer?

ROSMER În primul rând, vreau să-ţi spun că nu trebuie să-ţi faci griji pentru viitorul tău.

REBEKKA (*zâmbind*) Hm! Viitorul meu!

---

14 De asemenea. (lat.)

ROSMER E prevăzut totul şi asta încă de mult. Orice s-o întâmpla. Viitorul ţi-e asigurat.

REBEKKA Până şi la asta te-ai gândit, dragul meu!

ROSMER Ar fi trebuit să-ţi închipui.

REBEKKA De multă vreme nu mă mai gândeam la aşa ceva.

ROSMER Da, da, ţi-ai închipuit probabil că între noi nu poate să se mai schimbe nimic.

REBEKKA Da, aşa credeam.

ROSMER Şi eu de asemenea. Dar dacă aş muri…

REBEKKA O, Rosmer, tu vei trăi mai mult decât mine.

ROSMER Din fericire, e în puterea mea să hotărăsc ce să fac cu viaţa asta mizerabilă.

REBEKKA Ce vrei să spui? Doar nu ţi-o fi trecând prin minte…

ROSMER Te-ar mira atât de tare? După căderea asta jalnică şi vrednică de plâns! Eu, care-am năzuit la triumful operei mele! Iată-mă acum lăsând totul baltă… înainte de a fi început măcar bătălia!

REBEKKA Rosmer, reia lupta! Încearcă numai şi ai să învingi. Sute şi mii de suflete se vor înnobila prin tine. Încearcă numai.

ROSMER Eu, Rebekka, eu care mi-am pierdut încrederea în propria mea cauză!

REBEKKA Dar chemarea ta ţi-ai şi dovedit-o. Căci, în orice caz, o fiinţă ai înnobilat pentru toată viaţa. Şi aceea sunt eu.

ROSMER Da, dacă te-aş mai putea crede.

REBEKKA (*frământându-şi mâinile*) O, Rosmer, dar nu e oare nimic, nimic care să-ţi poată reda credinţa?

ROSMER (*tresărind speriat*) Nu mai stărui! Nu te mai gândi. Lasă! Nu mai spune nimic, Rebekka!

REBEKKA Ba, tocmai despre asta trebuie să vorbim. Nu ştii nimic ce te-ar putea vindeca de îndoială? Eu, una, nu ştiu.

ROSMER Cu-atât mai bine pentru tine. Cu-atât mai bine pentru amândoi.

REBEKKA Nu, nu, nu, cu asta nu mă împac. Dacă ştii vreun mijloc de a mă justifica în ochii tăi, atunci îţi pretind, ca pe un drept ce mi se cuvine, să mi-l spui.

ROSMER (*fără nicio tragere de inimă*) Atunci, să vedem. Pretinzi că iubeşti cu adevărat. Că, prin mine, sufletul tău s-a înnobilat. Aşa este? Ai socotit bine?! Vrei să verificăm? Da?

REBEKKA Sunt gata s-o fac.

ROSMER Când?

REBEKKA Oricând. Cu cât mai devreme, cu-atât mai bine.

ROSMER Atunci, Rebekka, dacă tu, de dragul meu, chiar în seara asta… (*Renunţând.*) Oh, nu, nu, nu!

REBEKKA Ba da, Rosmer! Ba da! Spune şi-o să vezi.

ROSMER Ai avea tu curajul, te-ai putea tu hotărî, de bunăvoia ta, ca de dragul meu – plină de voie bună, cum zicea Ulrik Brendel – s-o iei în noaptea asta pe drumul pe care l-a luat Beate?

REBEKKA (*ridicându-se încet şi spunând abia şoptit*) Rosmer!…

ROSMER Da, draga mea, asta-i întrebarea de care nu voi putea scăpa niciodată, după ce-o să pleci. În fiecare ceas al zilei mă voi întoarce la întrebarea asta. Te văd parcă întrupată în faţa mea. Iată-te pe podeţ. Drept la mijloc. Acum te apleci peste parapet. Vârtejul te atrage şi te ameţeşte. Nu. Dai îndărăt. Nu îndrăzneşti ceea ce a îndrăznit ea.

REBEKKA Dar de-aş avea curajul? Şi m-aş duce plină de voie bună? Ce-ai spune?

ROSMER Atunci ar trebui să te cred. Atunci aş putea să-mi recâştig credinţa în cauza mea. În puterea mea de a înnobila omul. În capacitatea omului de a se înnobila.

REBEKKA (*îşi ia încet şalul, şi-l aruncă pe cap şi spune stăpânit*) Vreau

să-ţi înapoiez credinţa.

ROSMER Ai tu curajul şi voinţa asta, Rebekka?

REBEKKA Vei judeca asta mâine dimineaţă, sau mai târziu, când mă vor pescui.

ROSMER (*luându-şi fruntea în mâini*) Ce teribilă ispită!

REBEKKA Căci n-aş vrea să rămân în adâncuri mai mult decât trebuie. Vezi, ai grijă să mă găsească.

ROSMER (*sărind*) Dar toate astea sunt o nebunie. Pleacă – sau rămâi! O să te cred pe cuvânt şi de data asta.

REBEKKA Vorbe, Rosmer! Nu mai e loc pentru laşitate şi fugă! Cum ai putea tu să mă mai crezi pe cuvânt după tot ce s-a întâmplat azi?

ROSMER Dar nu vreau să asist la înfrângerea ta, Rebekka!

REBEKKA Nu va fi nicio înfrângere.

ROSMER Va fi. Niciodată n-o să ai destul curaj să mergi pe drumul Beatei.

REBEKKA Crezi?!

ROSMER Niciodată! Tu nu eşti ca Beate. Pe tine nu te sileşte, ca pe ea, viziunea unei vieţi mizerabile.

REBEKKA Aşa se vede viaţa, de aici, de la Rosmersholm, şi eu sunt silită s-o văd aşa. E o vină pe care o ispăşesc.

ROSMER (*privind-o fix*) Aici ai ajuns?

REBEKKA Da.

ROSMER (*hotărât*) Bine. Atunci şi eu sunt silit să văd viaţa în spiritul emancipării noastre, Rebekka. Dacă nu e nimeni deasupra noastră să ne judece, atunci trebuie să ne judecăm noi înşine.

REBEKKA (*înţelegându-l greşit*) Da, desigur. Ducându-mă. Voi salva tot ce-i mai bun în tine.

ROSMER O, în mine nu mai e nimic de salvat.

REBEKKA Ba este. Dar de-acum încolo n-o să fiu decât ca un fel

de duh al mării, care se agaţă ca să reţină corabia pe care tu trebuie să înaintezi. Eu trebuie să fiu azvârlită peste bord. Sau crezi că-i mai bine să rătăcesc prin lume tot târând după mine o viaţă fără rost, tot jelindu-mi fericirea, tot frământându-mă să aflu cum de-am pierdut-o? Trebuie să ies din joc, Rosmer.

ROSMER Dacă pleci, plec cu tine.

REBEKKA (*zâmbind aproape neobservat şi coborând glasul*) Da, dragul meu, vino cu mine şi fii martor.

ROSMER Te urmez, am spus.

REBEKKA Până la podeţ, da. Că pe podeţ nu îndrăzneşti să pui piciorul.

ROSMER Ai observat?

REBEKKA (*cu amărăciune*) Da, şi tocmai asta a luat dragostei mele orice nădejde.

ROSMER Rebekka, iată, pun mâna pe capul tău. (*Face ceea ce spune.*) Şi te iau de soţie legitimă.

REBEKKA (*îi ia mâinile şi-şi lasă capul pe pieptul lui*) Mulţumesc, Rosmer. (*Desprinzându-se.*) Şi acuma mă duc, plină de voie bună.

ROSMER Bărbatul şi femeia trebuie să meargă împreună.

REBEKKA Numai până la podeţ, Rosmer.

ROSMER Şi mai departe. Până unde mergi tu, merg şi eu. Pentru că acum îndrăznesc.

REBEKKA Eşti atât de convins că ăsta este drumul cel mai bun pentru tine?

ROSMER Da, e singurul.

REBEKKA Dacă te înşeli? Dacă e doar un miraj? Unul din caii albi de la Rosmersholm?

ROSMER Poate. Dar noi, cei de la Rosmersholm, nu-i putem evita.

REBEKKA Atunci, rămâi, Rosmer!

ROSMER Bărbatul trebuie să-şi urmeze femeia, precum femeia

bărbatul.

REBEKKA Dar spune-mi mai întâi: tu eşti acela care mă urmezi, sau eu sunt cea care te urmează?

ROSMER Niciodată n-o să ştim cu adevărat.

REBEKKA Cât de mult aş vrea să ştiu!

ROSMER Ne urmăm unul pe altul, Rebekka. Eu pe tine şi tu pe mine.

REBEKKA Aşa mi se pare şi mie.

ROSMER Pentru că acum amândoi suntem una.

REBEKKA Da, o singură fiinţă. Hai. Să mergem atunci plini de voie bună. (*Păşesc mână în mână prin antret şi se vede cum o iau spre stânga. În urma lor, uşa rămâne deschisă. O clipă, camera rămâne goală. Apoi madam Helseth deschide uşa din dreapta.*)

MADAM HELSETH Domnişoară, a venit trăsura. (*Privind, în jur.*) Nu-i aici? Să fi ieşit împreună la plimbare la ora asta? Ei… atunci să ştii… Hm! (*Iese şi se uită în antret, intră iar.*) Nu-s nici pe bancă. Nu, nu. (*Se apropie de fereastră şi priveşte.*) Doamne sfinte! Ce-o fi aia albă de acolo?… Da, pe sufletul meu, uite-i pe podeţ! Doamne, ai milă de cei păcătoşi! Se îmbrăţişează! (*Ţipă.*) Ah, s-au aruncat – amândoi! În iaz! Ajutor! Ajutor! (*Îi tremură genunchii, se ţine în speteaza scaunului şi abia poate bâlbâi.*) Nu. Zadarnic orice ajutor. I-a luat răposata.

Femeia mării

Piesă în cinci acte

(*1888*)

În româneşte de
Sidonia Drăguşanu *şi* Florin Murgescu

Personajele

Doctorul WANGEL, medicul districtului.
Doamna ELLIDA WANGEL, a doua soţie a lui.
BOLETTE şi HILDE (preadolescentă) fiicele lui din prima căsătorie.
Profesorul ARNHOLM.
LYNGSTRAND.
BALLESTED.
Un străin.
Tineret din oraş.
Turişti.
Sezonişti.

(*Acţiunea se petrece vara, într-un mic oraş de fiord, din nordul Norvegiei.*)

Actul I

(Casa doctorului Wangel, cu o verandă mare spre stânga; se vede că a fost construită ulterior.

Grădină în faţă şi de jur-împrejur. Mai jos de verandă, un catarg. În partea dreaptă a grădinii, o boltă de verdeaţă, sub care se află o masă şi scaune.

Gard viu, cu o mică portiţă în fund. În spatele gardului, un drum care merge de-a lungul ţărmului.

Alee de arbori alături de drumul care însoţeşte ţărmul. Printre arbori, se zăreşte fiordul şi, în depărtare, un şir de munţi înalţi, cu piscuri. E o dimineaţă caldă de vară, limpede şi strălucitoare.

Ballested, un om între două vârste, poartă o bluză de catifea veche şi o pălărie gen „artist”, cu boruri mari; stă lângă catarg şi potriveşte frânghiile: steagul e pe jos. Puţin mai departe, un şevalet cu o pânză montată, alături de un scaun pliant, pensule, o paletă şi o cutie de vopsele.

Bolette Wangel intră în verandă cu un vas mare cu flori în mână, prin uşa deschisă a camerei care dă în grădină; pune vasul pe masă.)

BOLETTE Ei, Ballested, ai reuşit să le faci să lunece?

BALLESTED Sigur, domnişoară. De altfel, nici n-a fost prea greu. Îmi permiteţi să vă întreb… Aşteptaţi vreun musafir, astăzi?

BOLETTE Da, îl aşteptăm pe profesorul Arnholm. Trebuie să vină în dimineaţa asta la noi. A sosit în oraş azi-noapte.

BALLESTED Arnholm? Stai puţin… Nu-l chema cumva tot Arnholm pe ăla care a fost chiar profesorul dumneavoastră în urmă cu câţiva ani?

BOLETTE Ba da. E chiar el.

BALLESTED Ia te uită! Vasăzică, vine din nou pe-aici. Pe la noi.

BOLETTE Tocmai de asta vrem şi noi să decorăm casa…

BALLESTED Ei, da, înţeleg…

(*Bolette intră din nou în camera care dă spre grădină; după puţin timp, pe drumul din dreapta apare Lyngstrand, care se opreşte interesat când vede şevaletul şi uneltele de pictură. E un tânăr plăpând, îmbrăcat modest, însă îngrijit; pare foarte slăbit.*)

LYNGSTRAND (*dincolo de gardul viu*) Bună ziua.

BALLESTED (*întorcându-se*) Hopa! Bună ziua. (*Ridică steagul.*) Aşa… S-a înălţat balonul… (*Fixează frânghiile şi începe să se ocupe de şevalet.*) Bună ziua, am onoarea. De fapt, n-am avut plăcerea să…

LYNGSTRAND Sunteţi, cu siguranţă, pictor.

BALLESTED Se vede destul de limpede că sunt, nu? Şi de ce n-aş fi şi pictor, la urma urmelor?

LYNGSTRAND Desigur, se vede… Permiteţi să intru şi eu puţin înăuntru?

BALLESTED Vreţi să vă uitaţi la… ce lucrez eu?

LYNGSTRAND Da. Aş ţine chiar foarte mult.

BALLESTED Ei, încă nu-i cine ştie ce mare lucru de văzut. Mă rog, dacă sunteţi curios. Poftiţi aici, mai aproape.

LYNGSTRAND Mulţumesc frumos. (*Intră în grădină prin portiţă.*)

BALLESTED (*pictează*) Uite, mă ocup acuma de porţiunea asta de fiord, între insule.

LYNGSTRAND Da, da, văd.

BALLESTED Dar aici trebuie să introduc o persoană. Deocamdată, aici, în oraşul ăsta, n-am găsit încă pe nimeni care ar putea să-mi servească de model.

LYNGSTRAND Trebuie neapărat să fie şi o persoană?

BALLESTED Da. Aici pe recif, în planul din faţă, trebuie să zacă o sirenă, gata să-şi dea duhul.

LYNGSTRAND De ce trebuie neapărat să-şi dea duhul?

BALLESTED Pentru că s-a rătăcit aici, înăuntru, în fiord, departe de mare şi nu mai poate găsi drumul înapoi. De aceea zace şi moare aici, în apa asta sălcie. Acum pricepeţi?

LYNGSTRAND Aha! Aşa, deci…

BALLESTED Doamna de aici din casă mi-a inspirat ideea cu sirena…

LYNGSTRAND Ce titlu îi veţi pune tabloului când va fi gata?

BALLESTED Am de gând să-i spun „Sfârşitul sirenei”.

LYNGSTRAND Mi se pare un titlu foarte potrivit. Fără îndoială, o să iasă ceva frumos.

BALLESTED (*privindu-l*) Sunteţi şi dumneavoastră tot…

LYNGSTRAND …pictor, vreţi să spuneţi?

BALLESTED Da.

LYNGSTRAND Nu, nu sunt pictor. Însă am de gând să mă ocup de sculptură. Mă numesc Hans Lyngstrand.

BALLESTED Vasăzică ai să te faci sculptor? Da, da, sculptura e şi ea o artă destul de frumoasă. Mi se pare că te-am mai văzut eu de vreo două ori pe stradă. Eşti de mai multă vreme pe-aici, pe la noi?

LYNGSTRAND Nu, nu sunt pe-aici decât de vreo două săptămâni. Însă am să văd dacă n-aş putea rămâne toată vara.

BALLESTED Vrei să te bucuri de tot ce-ţi poate oferi viaţa într-o astfel de staţiune?

LYNGSTRAND Da, trebuie să mai prind ceva puteri.

BALLESTED Eşti cumva bolnav?

LYNGSTRAND Sunt cam debilitat… Dar nu-i nimic grav… Simt doar un fel de apăsare în piept când respir.

BALLESTED Într-adevăr, nimic îngrijorător. Oricum, ar trebui să vorbeşti cu un medic.

LYNGSTRAND M-am gândit să-l consult pe doctorul Wangel, cu vreun prilej oarecare.

BALLESTED Neapărat, aşa să faci. (*Privind spre stânga.*) Soseşte din nou un vapor. E plin, plin de pasageri. În ultimii ani, turismul a luat un avânt extraordinar aici, la noi.

LYNGSTRAND Da, realmente e un trafic impresionant, după cât îmi dau seama.

BALLESTED Şi ieri erau o mulţime de sezonişti. De multe ori, mă tem că, din pricina atâtor străini, oraşul nostru o să-şi piardă aspectul caracteristic.

LYNGSTRAND Sunteţi originar de-aici?

BALLESTED Nu, nu sunt… însă m-am acla… aclimatizat. Timpul şi prieteniile m-au făcut să mă simt legat de locurile astea.

LYNGSTRAND Aşadar, locuiţi de mult aici?

BALLESTED O, de vreo şaptesprezece-optsprezece ani. Am venit aici cu trupa de teatru „Skive". Dar, la un moment dat, s-au ivit unele greutăţi financiare. Atunci trupa s-a dizolvat şi am apucat-o cu toţii, care încotro.

LYNGSTRAND Iar dumneavoastră aţi rămas?

BALLESTED Am rămas. Şi mi-a prins destul de bine. Pe-atunci lucram mai mult în meseria de decorator, ca să spun aşa.

(*Bolette vine cu un balansoar, pe care îl aşază pe verandă.*)

BOLETTE (*vorbind spre camera care dă în grădină*) Hilde, vezi dacă poţi să găseşti taburetul pe care l-am brodat pentru tata.

LYNGSTRAND (*se apropie de verandă şi salută*) Bună dimineaţa, domnişoară Wangel.

BOLETTE (*lângă balustradă*) A! Dumneavoastră sunteţi, domnule Lyngstrand? Bună dimineaţa. Scuzaţi-mă un moment… vreau numai să… (*Intră în casă.*)

BALLESTED Cunoşti familia?

LYNGSTRAND Nu prea… Dar pe domnişoare le-am mai întâlnit din când în când, ici-colo, la cunoştinţe comune. Iar odată am vorbit

puţin şi cu doamna: ultima oară, când a cântat muzica, acolo sus, la „Belvedere". Atunci mi-a spus că pot trece să le fac o vizită.

BALLESTED Ştii ce? Ar trebui să cultivi relaţiile astea.

LYNGSTRAND Da, şi eu m-am gândit să le fac o vizită. Chiar o vizită propriu-zis. Numai dacă s-ar ivi ocazia…

BALLESTED Ei… ocazia… (*Se uită spre stânga.*) Ei, fir-ar! (*Strângându-şi lucrurile.*) Vaporul a tras la debarcader. Trebuie să mă duc la hotel. Poate vreunul dintre noii veniţi are treabă cu mine. Mă mai ocup şi cu frizeria, şi cu coafura, ca să zic aşa.

LYNGSTRAND Sunteţi de-a dreptul universal!

BALLESTED În orăşelele mici trebuie să ştii să te aclimatizezi: adică să încerci tot felul de meserii şi să nu te dai în lături de la niciuna. Dacă ai vreodată ceva în legătură cu părul… Dacă ai nevoie de puţină pomadă sau de altceva… mă rog, de orice, întreabă imediat de profesorul de dans Ballested.

LYNGSTRAND Profesor de dans?

BALLESTED Preşedintele „Uniunii suflătorilor", cu voia dumneavoastră. Desearǎ avem concert la „Belvedere". Te salut, te salut…

(*Iese cu şevaletul şi cu toate celelalte obiecte prin portiţa gardului viu şi-şi continuă drumul spre stânga. Hilde vine cu taburetul, Bolette, cu un braţ plin de flori. Lyngstrand, de jos, din grădină, o salută pe Hilde.*)

HILDE (*lângă balustradă, fără să răspundă la salut*) Mi-a spus Bolette că azi v-aţi luat, în sfârşit, inima în dinţi, şi-aţi intrat aici, la noi.

LYNGSTRAND Da, mi-am permis să intru un pic.

HILDE V-aţi şi făcut plimbarea de dimineaţă?

LYNGSTRAND Nu, azi nu prea m-am plimbat…

HILDE Atunci, aţi fost la scăldat?

LYNGSTRAND Da, am intrat puţin în mare. Am zărit-o pe mama dumneavoastră acolo. Tocmai intra în cabină.

HILDE Cine intra?

LYNGSTRAND Mama dumneavoastră.

HILDE A! Da, da. (*Aşază taburetul în faţa balansoarului.*)

BOLETTE (*cu intenţia de a schimba subiectul conversaţiei*) N-ai văzut cumva în fiord barca tatii?

LYNGSTRAND Ba parcă am zărit o barcă cu pânze, care venea spre ţărm.

BOLETTE Era, sigur, tata. A fost să-şi facă vizita la bolnavii de pe insulă. (*Aranjează diferite lucruri pe masă.*)

LYNGSTRAND (*suind o treaptă spre verandă*) O, dar e de-a dreptul impresionant. Toate florile astea pe care le-aţi pus aici…

BOLETTE Nu-i aşa că totul e foarte frumos?

LYNGSTRAND Deosebit de frumos. S-ar zice că în casa asta e o zi festivă.

HILDE Chiar aşa şi este.

LYNGSTRAND Vedeţi… aproape am ghicit! Probabil că astăzi e ziua de naştere a tatălui dumneavoastră.

BOLETTE (*prevenind-o pe Hilde*) Hm… hm!

HILDE (*fără să se sinchisească*) Nu, a mamei.

LYNGSTRAND Aşa, deci. A mamei dumneavoastră.

BOLETTE (*cu voce scăzută, înfuriată*) Hilde!

HILDE (*la fel*) Lasă-mă în pace! (*Către Lyngstrand.*) Şi de aici unde vă duceţi? Acasă, să luaţi dejunul?

LYNGSTRAND (*coborând de pe treaptă*) Da, mai trebuie şi să mă hrănesc, nu?

HILDE Se pare că o duceţi foarte bine acolo, la hotel. Nu?

LYNGSTRAND Nu mai stau la hotel. E prea scump pentru mine.

HILDE Şi unde locuiţi acuma?

LYNGSTRAND Acum stau la madam Jensen.

HILDE Care madam Jensen?

LYNGSTRAND Moaşa.

HILDE Scuzaţi, domnule Lyngstrand, dar am altceva mai bun de făcut decât să…

LYNGSTRAND A, desigur… N-ar fi trebuit să spun asta.

HILDE Ce anume?

LYNGSTRAND Ceea ce am spus.

HILDE (*măsurându-l cu o privire critică*) Nu vă mai înţeleg deloc.

LYNGSTRAND Bine, bine. Oricum, vă spun la revedere, domnişoarelor.

BOLETTE (*coborând ultima treaptă a scării*) La revedere, la revedere, domnule Lyngstrand. Vă rog, astăzi să ne scuzaţi. Dar altă dată… În sfârşit, când veţi avea timp… şi când vă va face plăcere, vă rugăm să poftiţi să-i faceţi o vizită tatii… Şi chiar celorlalţi din casă.

LYNGSTRAND Vă mulţumesc frumos. Am să vin cu foarte multă plăcere. (*Salută şi iese pe poarta grădinii. Când se angajează pe drumul din stânga, mai trimite un salut spre verandă.*)

HILDE (*aproape tare*) *Adieu, monsieur!* Fii bun şi transmite-i coanei moaşe salutări din partea mea…

BOLETTE (*încet, scuturând-o de mână*) Hilde!… Copil prost crescut ce eşti! Ai înnebunit de tot! Putea să te audă.

HILDE Ei şi? Crezi că-mi pasă?

BOLETTE (*uitându-se spre dreapta*) Vine tata.

(*Doctorul Wangel, în ţinută de călătorie şi cu o mică valiză în mână, vine pe cărăruia din dreapta.*)

WANGEL M-am întors iar lângă voi, fetiţelor! (*Intră pe portiţa gardului viu.*)

BOLETTE (*ieşind în grădină ca să-l întimpine*) Ce bine c-ai venit!

HILDE (*coborând şi ea spre Wangel*) Te-ai făcut liber pentru toată ziua, tată?

WANGEL Nu. Mai trebuie să cobor pentru o clipă până la birou.

Spuneţi-mi, nu ştiţi cumva dacă a venit Arnholm?

BOLETTE Da. A venit astă-noapte. Am trimis la hotel să întrebe de el.

WANGEL Deci, încă nu l-aţi văzut.

BOLETTE Nu. Da e sigur că vine la noi, la dejun.

WANGEL Sigur? Fără nicio îndoială?

HILDE (*ciupindu-l*) Tată, mai uită-te şi în jurul tău.

WANGEL (*privind spre verandă*) Da, da. Văd, copii. E ceva cu totul festiv.

BOLETTE Nu-i aşa? Nu ţi se pare şi ţie c-am aranjat totul foarte frumos?

WANGEL Ba da. Chiar aşa e. Sunteţi numai… voi două, acasă?

HILDE Da. Ea s-a dus la…

BOLETTE (*întrerupând-o brusc*) Mama e pe plajă.

WANGEL (*se uită afectuos la Bolette şi o mângâie pe cap; apoi, după o ezitare*) Ştiţi ce, copii? Vreţi să lăsaţi totul aşa, toată ziua? Şi steagul ridicat – toată ziua?

HILDE Doar ştii şi tu despre ce e vorba, tată.

WANGEL Hm, desigur! Dar, vedeţi voi…

BOLETTE (*făcând cu ochiul şi dând din cap*) Cred că bănuieşti, nu? Toate astea le-am aranjat în cinstea profesorului Arnholm. Când un prieten atât de bun ca el vine pentru prima oară în vizită…

HILDE (*zâmbind şi zgâlţâindu-l*) Gândeşte-te. A fost profesorul Bolettei, tată!

WANGEL (*cu zâmbet reţinut*) Sunteţi amândouă nişte mici puşlamale! Of! Doamne! În fond, e atât de firesc să ne amintim de ea… De cea care nu mai e acum printre noi. De altfel… Uite, Hilde. (*Dându-i valiza.*) Du-o în birou. Fără fasoane de-astea, copii! Pricepeţi doar… tocmai pentru că noi în fiecare an… Nu fiindcă mă gândesc ce-ar putea spune… Ei, ce să-i faci… dacă nu se poate altfel…

HILDE (*vrea să plece prin partea stângă a grădinii cu valiza, dar se întoarce*) Ia uitaţi-vă la domnul acela care se vede acolo, departe. E, sigur, profesorul.

BOLETTE (*privind*) Ăla? (*Râzând.*) Nu, ştii că ai haz! Ăla e un domn aproape bătrân. Cum o să fie Arnholm?

WANGEL Staţi puţin, copii… Da, nici eu nu prea cred că e… Ba da. Sigur, el e.

BOLETTE (*priveşte concentrată; apoi, cu mirare*) Oh! Dumnezeule, n-aş fi crezut!

(*Profesorul Arnholm, într-o elegantă ţinută de dimineaţă, cu ochelari de aur şi un baston fin, vine dinspre drumul din stânga. Pare cam obosit. Se uită în grădină, salută prietenos, şi intră pe portiţa gardului viu.*)

WANGEL (*ieşindu-i în întâmpinare*) Bine-ai venit, profesore dragă! Îți spun din toată inima bun-venit pe vechile meleaguri.

ARNHOLM Mulţumesc. Mulţumesc, doctore Wangel. Mii de mulţumiri. (*Îşi strâng mâinile şi trec amândoi în grădină.*) Uite şi fetele! (*Le întinde mâna şi le priveşte lung.*) Abia le-aş fi recunoscut… Şi pe una şi pe cealaltă!

WANGEL Te cred.

ARNHOLM Poate, totuşi pe Bolette. Sigur, pe Bolette aş fi recunoscut-o!

WANGEL Greu, totuşi, îmi închipui. Au trecut vreo nouă ani de când ai văzut-o ultima oară. Şi-aici, multe s-au schimbat…

ARNHOLM (*uitându-se în jur*) Nu mi se pare chiar aşa. Nu văd schimbări prea mari. În afară de copaci, care într-adevăr au crescut mult de-atunci. Şi nici bolta asta de verdeaţă nu exista…

WANGEL O! În ceea ce priveşte exteriorul…

ARNHOLM (*zâmbind*) Şi, bineînțeles, acum aveți în casă două fete de măritat.

WANGEL Ei, de măritat nu-i decât una.

HILDE (*aproape cu glas tare*) I-auzi ce spune tata!

WANGEL Să trecem pe verandă. E mai răcoare. Pofteşte, te rog.

ARNHOLM Mulţumesc, doctore dragă.

(*Urcă amândoi pe terasă. Wangel îi arată lui Arnholm balansoarul.*)

WANGEL Aşa. Acum ai să stai comod şi-o să te poţi odihni puţin. Pentru că pari cam obosit după călătorie.

ARNHOLM N-are nicio importanţă. Aici, în cadrul ăsta…

BOLETTE (*către Wangel*) Să aduc o sticlă de sifon şi sirop în camera dinspre grădină? Aici foarte curând se va face prea cald.

WANGEL Bine. Adu, fetiţo, sifon şi sirop. Şi puţin coniac, poate.

BOLETTE Da? Şi coniac?

WANGEL Da. Un pic. Poate vrea cineva.

BOLETTE Bine, bine. Hilde, du valiza jos, în birou.

(*Bolette intră în camera dinspre grădină şi închide uşa după ea. Hilde ia valiza şi iese prin grădină, spre stânga, în spatele casei.*)

ARNHOLM (*care a urmărit-o cu privirea pe Bolette*) E într-adevăr superbă! Sunt splendide, fetele dumitale!

WANGEL (*aşezându-se*) Da. Nu-i aşa?

ARNHOLM Tocmai o admiram pe Bolette… Şi pe Hilde, bineînţeles. Dar dumneata, doctore dragă, te gândeşti să rămâi aici mereu?

WANGEL Cam aşa cred c-o să se-ntâmple. Aici am fost născut şi legănat, cum s-ar spune! Aici am trăit atât de fericit, atât de adânc fericit, cu aceea care ne-a părăsit atât de timpuriu… Pe care ai cunoscut-o când erai la noi, Arnholm.

ARNHOLM Da, da.

WANGEL Şi tot aici trăiesc şi acum, la fel de fericit, cu cea care i-a luat locul. Ei, aş putea spune că, într-adevăr, soarta a fost bună cu mine.

ARNHOLM N-ai niciun copil din a doua căsătorie?

WANGEL Acum vreo doi ani, doi ani şi jumătate, am avut un băieţel. Dar nu l-am avut multă vreme. A murit când avea vreo patru-cinci luni.

ARNHOLM Soţia dumitale nu-i acasă, azi?

WANGEL Ba da. Trebuie să sosească dintr-o clipă în alta. A coborât să facă baie. Face baie în mare în fiecare zi, cam pe la ora asta. Oricum ar fi vremea.

ARNHOLM Suferă de ceva?

WANGEL La drept vorbind, n-are nimic. Deşi a fost deosebit de nervoasă în ultimii doi ani. Vreau să spun, din când în când. Nu pot nici eu, de fapt, să-mi dau seama ce e cu ea. Cât despre mare, asta e singura plăcere a vieţii ei, vezi dumneata.

ARNHOLM Ţin minte de mult asta.

WANGEL (*cu un zâmbet aproape imperceptibil*) Aşa-i… O cunoşti pe Ellida, de când erai învăţător la Skjoldviken.

ARNHOLM Se înţelege. Venea adeseori la casa parohială şi o întâlneam mai ales când treceam pe la far, ca să-l vizitez pe tatăl ei.

WANGEL Anii pe care i-a petrecut acolo au lăsat urme adânci, poţi să mă crezi. Oamenii de-aici, din oraş, nu pot să priceapă asta. Au poreclit-o „femeia mării".

ARNHOLM Aşa îi spun?

WANGEL Da. Aşa că… mai vorbeşte cu ea despre perioada aceea, dragă Arnholm. Îi va face mult bine.

ARNHOLM (*privindu-l uşor bănuitor*) Ai vreun motiv s-o crezi?

WANGEL Desigur.

VOCEA ELLIDEI (*auzindu-se din partea dreaptă a grădinii*) Acolo eşti, Wangel?

WANGEL (*ridicându-se*) Da, dragă.

(*Doamna Ellida Wangel, cu un şal mare şi subţire şi cu părul ud, desfăcut pe umeri, vine printre copacii de lângă bolta de verdeaţă. Profesorul*

Arnholm se ridică.)

WANGEL (*zâmbind şi întinzând mâinile spre ea*) Uite-o. Sirena!

ELLIDA (*urcă grăbită pe verandă şi-i prinde mâinile*) Slavă Domnului că te văd iar aici. Când ai venit?

WANGEL Chiar adineauri. Numai de câteva minute. (*Arătând spre Arnholm.*) Nu vrei să saluţi un vechi cunoscut?

ELLIDA (*întinzând mâna lui Arnholm*) Ai sosit, deci. Bine-ai venit. Iartă-mă că n-am fost acasă.

ARNHOLM Te rog, te rog. Nu te deranja cu nimic pentru mine.

WANGEL Apa a fost bună, rece, astăzi?

ELLIDA Rece? Dumnezeule! Aici apa nu-i niciodată rece. Călduţă ca o gargară, fără pic de vlagă. Uf! Apa-i bolnavă aici, în fiord.

ARNHOLM Bolnavă?

ELLIDA Da, bolnavă. Cred că te şi îmbolnăveşte…

WANGEL Hai, ai lăudat destul staţiunea noastră.

ARNHOLM Mai curând cred că între dumneata, doamnă Wangel, şi mare s-a stabilit un fel de legătură… Cu marea şi tot ceea ce ţine de ea.

ELLIDA Da, poate să fie şi-aşa… Am ajuns aproape s-o cred şi eu. Ai observat ce cadru festiv au pregătit fetele în cinstea dumitale?

WANGEL (*încurcat*) Hm… (*Uitându-se la ceas.*) Trebuie să mă…

ARNHOLM În cinstea mea?

ELLIDA Desigur… Nu este o zi obişnuită, astăzi… Uf! ce căldură sufocantă e sub acoperişul ăsta. (*Coboară în grădină.*) Veniţi! Aici parcă se simte puţin briza… (*Se aşază sub bolta de verdeaţă.*)

ARNHOLM (*luându-i vorba din gură*) Am impresia că aici suflă un vânt destul de rece!

WANGEL (*care a coborât, la rândul său, în grădină*) Dragă Ellida, ocupă-te tu o clipă de bunul nostru prieten.

ELLIDA Tu ai de lucru?

WANGEL Da. Trebuie să cobor până la birou. Şi mai trebuie să mă şi îmbrac. Dar nu zăbovesc mult.

ARNHOLM (*aşezându-se sub bolta verde*) Vezi-ţi liniştit de treburile dumitale, doctore dragă. Soţia dumitale şi cu mine, sper să nu ne plictisim.

WANGEL (*dând din cap*) Nu mă îndoiesc! Ei, la revedere, pe curând! (*Iese prin stânga grădinii.*)

ELLIDA (*după o scurtă tăcere*) Nu ţi se pare că e plăcut aici?

ARNHOLM Da. Mi se pare chiar foarte plăcut.

ELLIDA Chioşcul ăsta, se spune că e chioşcul meu… Fiindcă eu am pus să-l facă. Sau mai bine zis… Wangel – pentru mine.

ARNHOLM Şi aici obişnuieşti să stai?

ELLIDA Da. Aici stau cea mai mare parte din zi. Aproape toată ziua.

ARNHOLM Cu fetele, probabil!

ELLIDA Nu… fetele stau pe verandă.

ARNHOLM Dar Wangel?

ELLIDA O! Wangel circulă tot timpul: când e aici cu mine, când e sus, pe verandă, cu copiii!

ARNHOLM Dumneata ai hotărât, probabil, astfel?

ELLIDA Da… Cred că aşa, fiecare se simte bine în felul lui. Putem să vorbim unul cu altul când într-adevăr avem să ne spunem ceva.

ARNHOLM (*după o clipă de gândire*) Când ţi-am ieşit ultima dată în cale… acolo, la Skjoldviken, vreau să spun… Hm! A trecut multă vreme de-atunci.

ELLIDA Sunt vreo zece ani buni… de când ai fost acolo, la noi acasă.

ARNHOLM Da. Cam aşa. Şi când mă gândesc la dumneata, te văd acolo, sus, în turnul farului. Păgâna, cum îţi spunea pastorul cel bătrân, pentru că tatăl dumitale te-a botezat aşa, cu un nume de

corabie… Ellida. Nu cu nume creştinesc.

ELLIDA Ei şi?

ARNHOLM Orice mi-aş fi putut închipui mai uşor, decât că într-o zi o să te întâlnesc aici… Soţia doctorului Wangel!

ELLIDA Da. Pe vremea aceea Wangel nici nu apăruse. Pe-atunci mai trăia mama copiilor. Mama adevărată.

ARNHOLM Aşa-i. Dar chiar dacă Wangel n-ar fi fost… Chiar dacă ar fi fost cu totul liber, nici atunci nu mi-aş fi putut imagina vreodată că s-ar putea întâmpla ceea ce s-a întâmplat.

ELLIDA Nici eu, pe vremea aceea… Pentru nimic în lume.

ARNHOLM Wangel însă, e un om cumsecade. Se bucură de stimă…

ELLIDA (*cu căldură, din inimă*) Da, da. Chiar aşa este.

ARNHOLM …dar trebuie să fie atât de funciar deosebit de dumneata, după cum mi se pare…

ELLIDA Ai dreptate. Aşa este…

ARNHOLM Atunci, cum s-a întâmplat? Cum?

ELLIDA Dragă Arnholm, n-ar trebui să mă întrebi nimic. Tot n-aş fi în stare să te lămuresc prea bine. Dacă aş putea eu, poate n-ai fi în stare dumneata să pricepi ceva din toate astea.

ARNHOLM Hm! (*Cu glas mai scăzut.*) I-ai povestit… soţului dumitale despre mine? Mă refer, bineînţeles, la pasul acela zadarnic… legat de iluziile pe care mi le-am făcut odinioară.

ELLIDA Nu. Cum poţi crede?… Niciun cuvânt. Nu, nu i-am spus nimic despre lucrul acela la care faci aluzie.

ARNHOLM Mă bucur. Pentru că mă simţeam cam stânjenit la gândul că…

ELLIDA Nu. Fii liniştit. I-am spus doar, şi ăsta este adevărul, că am ţinut foarte mult la dumneata şi că erai cel mai de încredere şi mai bun prieten pe care l-am avut acolo.

ARNHOLM Mulţumesc pentru toate… Spune-mi… De ce nu mi-ai mai scris deloc de când ai plecat?

ELLIDA Mă gândeam că s-ar putea să te indispună să primeşti veşti de la cineva care… care n-ar putea să te întâmpine aşa cum ai dori… Ar fi fost… ca şi cum aş fi zgândărit din nou ceva, ceva penibil. Aşa, cel puţin, mi se părea mie.

ARNHOLM Hm… Da, da. Ai avut, desigur, dreptate.

ELLIDA Dar dumneata de ce n-ai scris?

ARNHOLM (*se uită la ea şi zâmbeşte uşor mustrător*) Eu? Să fac eu începutul? Să fiu, poate, bănuit că vreau să reînnod… după un refuz ca acela pe care l-am primit?

ELLIDA Da, da. Te înţeleg bine. Şi de-atunci… nu te-ai mai gândit să te apropii de cineva?

ARNHOLM Am rămas credincios vechilor amintiri.

ELLIDA (*uşor batjocoritor*) Hai, lasă! Lasă vechile amintiri… lasă-le să le spulbere vântul… Eu aşa aş zice: să-ţi găseşti o femeie cu care să te căsătoreşti, care să te facă fericit.

ARNHOLM Ar fi trebuit să se întâmple mai demult asta, doamnă Wangel. Nu uita – mi-e şi ruşine să spun – am împlinit treizeci şi şapte de ani.

ELLIDA Un motiv în plus să te grăbeşti. (*Scurtă tăcere, apoi întoarce spre el o privire gravă şi spune cu glas scăzut.*) Ascultă, dragă Arnholm. Am să-ţi spun ceva… Ceva ce nu ţi-aş fi spus atunci, chiar dacă ar fi fost vorba de viaţa mea.

ARNHOLM Spune…

ELLIDA Când ai făcut… pasul acela zadarnic – aşa cum ai spus adineauri – eu n-aş fi putut să-ţi răspund altfel decât aşa cum ţi-am răspuns.

ARNHOLM Ştiu. Nu puteai să-mi oferi decât o prietenie sinceră. Ştiu.

ELLIDA Dar nu ştii că tot sufletul meu şi toate gândurile mele erau în altă parte.

ARNHOLM Pe atunci?

ELLIDA Da. Atunci.

ARNHOLM Bine, dar e imposibil! Faci o confuzie. Cred că în vremea aceea abia îl cunoscuseşi pe Wangel.

ELLIDA Nu de Wangel vorbeam…

ARNHOLM Nu de Wangel? Dar pe vremea aceea… acolo la Skjoldviken… nu-mi amintesc… să fi existat cineva de care să fi fost posibil să te simţi legată.

ELLIDA Aşa spun şi eu… Pentru că a fost cea mai mare nebunie şi cea mai mare rătăcire…

ARNHOLM Cum se poate! Fă-mă să-nţeleg, dă-mi mai multe amănunte.

ELLIDA E destul să ştii că pe vremea aceea eram legată de cineva. Ei, acum ştii!

ARNHOLM Dar dacă atunci n-ai fi fost legată…

ELLIDA Dacă n-aş fi fost…

ARNHOLM …răspunsul la scrisoarea mea ar fi fost altul?

ELLIDA Cum aş putea şti! Când a venit Wangel, răspunsul a fost altul.

ARNHOLM În ce scop mi-ai spus toate astea?…

ELLIDA (*ridicându-se în picioare, neliniştită, tulburată*) Am nevoie de cineva… să-mi descarc sufletul. Nu, nu. Stai jos, te rog.

ARNHOLM Soţul dumitale nu ştie aşadar nimic despre…

ELLIDA I-am mărturisit de la început că nu vin lângă el cu o inimă întreagă. Că inima mea a fost a altuia. Mai mult n-a vrut să ştie. Şi eu n-am stăruit… La ce bun? În fond, nu fusese vorba decât de o nebunie… De care am scăpat… Repede… Destul de repede şi într-o oarecare măsură, vreau să spun.

ARNHOLM (*ridicându-se*) Numai într-o oarecare măsură? Nu de tot?

ELLIDA Nu. Nu. O, Doamne, Arnholm… Nu-i deloc aşa cum îţi închipui. E greu de înţeles… E greu de spus. Nu ştiu cum aş putea să-ţi spun. Ai să crezi că eram bolnavă. Sau că eram de-a dreptul nebună.

ARNHOLM Draga mea doamnă… Atunci cu-atât mai mult trebuie să-mi spui totul…

ELLIDA Să încerc… Să încerc. Aş vrea să văd cum ai putea dumneata, care eşti un om rezonabil, să-ţi explici… (*Priveşte undeva şi se întrerupe.*) Aşteaptă puţin. O vizită, probabil.

(*Lyngstrand vine dinspre stânga şi intră în grădină.*

Are o floare la butonieră şi în mână un buchet mare, frumos învelit în hârtie şi legat cu panglică de mătase. În dreptul verandei, se opreşte şi ezită.)

ELLIDA (*în faţa boltei*) Le cauţi pe fete, domnule Lyngstrand?

LYNGSTRAND (*întorcându-se*) O, sunteţi acasă, doamnă? (*Salută şi se apropie.*) Nu, nu pe ele. Nu pe domnişoare le caut. Pe dumneavoastră personal, doamnă Wangel. Mi-am luat îngăduinţa să vă fac o vizită.

ELLIDA Ai făcut foarte bine. Intră. Eşti întotdeauna binevenit.

LYNGSTRAND Mulţumesc foarte mult. Şi cum, printr-o întâmplare fericită, e azi zi de sărbătoare la dumneavoastră în casă…

ELLIDA Cum ai aflat?

LYNGSTRAND Am aflat… De aceea, doamnă, vă rog să-mi permiteţi să vă ofer… (*Se înclină şi-i oferă buchetul.*)

ELLIDA (*zâmbind*) Dar bine, domnule, n-ar fi mai potrivit să oferi florile astea frumoase chiar profesorului Arnholm în persoană? Pentru că, de fapt, el e cel care…

LYNGSTRAND (*uitându-se nesigur la ambii*) Scuzaţi-mă, dar nu cunosc pe domnul… Eu voiam numai… Venisem cu ocazia zilei de

naştere, doamnă…

ELLIDA Zi de naştere? Cred că vă înşelaţi, domnule Lyngstrand. Nu se sărbătoreşte nicio zi de naştere, astăzi, aici în casă.

LYNGSTRAND (*zâmbind şiret*) Aha, pricep: nu bănuiam că trebuie să rămână un secret…

ELLIDA Despre ce secret e vorba?

LYNGSTRAND Că e ziua de… că e ziua dumneavoastră de naştere, doamnă.

ARNHOLM (*uitându-se întrebător la Ellida*) Astăzi? Nu, cu siguranţă că nu…

ELLIDA (*către Lyngstrand*) Ce te-a făcut să crezi asta?

LYNGSTRAND Domnişoara Hilde a trădat secretul. Am mai fost pe aici astăzi, o dată… ceva mai devreme. Şi le-am întrebat pe domnişoare de ce se fac toate pregătirile astea?… Atâtea flori… şi steaguri…

ELLIDA Şi?…

LYNGSTRAND …şi domnişoara Hilde mi-a răspuns că astăzi e ziua de naştere a mamei.

ELLIDA A mamei?! Aşa, deci…

ARNHOLM Aha! (*Arnholm şi Ellida schimbă o privire: au înţeles.*) Dacă tânărul ştie, atunci, doamnă Wangel…

ELLIDA (*către Lyngstrand*) Ei bine, dacă ai aflat…

LYNGSTRAND (*îi oferă din nou buchetul*) Permiteţi-mi deci, să vă felicit…

ELLIDA (*luând florile*) Mulţumesc foarte mult… Fii, te rog, amabil şi ia loc o clipă, domnule Lyngstrand.

(*Ellida, Lyngstrand şi Arnholm se aşază sub boltă.*)

ELLIDA Povestea asta… cu ziua mea de naştere, trebuia să rămână un secret, domnule profesor.

ARNHOLM Fără îndoială că aşa trebuia. Nu e ceva pentru noi, cei

neiniţiaţi.

ELLIDA (*punând buchetul pe masă*) Da, aşa-i… Nu-i pentru cei neiniţiaţi.

LYNGSTRAND N-am să pomenesc nimănui nimic.

ELLIDA O! Nu e ceva chiar atât de important… Ce mai faci, domnule? Am impresia că arăți mai bine decât înainte.

LYNGSTRAND Da, şi eu cred că-mi merge mai bine acum. Şi la anul, când mă voi duce, sper, într-o ţară din Sud…

ELLIDA Şi te vei duce, după cum spun fetele…

LYNGSTRAND Da, pentru că la Bergen am un binefăcător care m-a luat sub protecţia lui. Şi mi-a promis că mă va ajuta la anul.

ELLIDA Cum ai ajuns la el?

LYNGSTRAND O! A fost o întâmplare fericită. Pentru că am călătorit odată pe mare, pe unul din vasele lui.

ELLIDA Chiar ai fost pe mare? Îți plăcea viața pe mare, pe vremea aceea?

LYNGSTRAND Nu. Deloc. Dar când a murit mama, tata n-a mai vrut să mă ţină acasă… M-a îndemnat să plec pe mare. Şi-am naufragiat în Canalul Mânecii, în drum spre casă. Asta mi-a prins bine.

ARNHOLM Cum adică?

LYNGSTRAND Pentru că naufragiul acela m-a îmbolnăvit. Povestea asta cu plămânii… Am stat prea mult în apa rece ca gheaţa până să fiu salvat. Şi-atunci a trebuit să las marea… Da, da. A fost o adevărată fericire.

ARNHOLM Da? Aşa vi se pare?

LYNGSTRAND Da, pentru că boala mea nu e prea primejdioasă. Şi am să pot să mă fac sculptor, aşa cum mi-am dorit întotdeauna. Gândiți-vă, să modelezi argila… argila asta atât de generoasă, care ți se supune, căreia cu degetele tale îi poţi da forma pe care o doreşti.

ELLIDA Şi ce-ai vrea să modelezi? Tritoni şi sirene? Sau, poate, pe vechii vikingi!

LYNGSTRAND Nu, nu. Nu ceva în felul acesta… De îndată ce mă voi simţi în puteri, voi încerca să fac o operă mare. Aşa, un grup… cum s-ar spune.

ELLIDA Înțeleg… Şi ce va reprezenta grupul?

LYNGSTRAND În orice caz, ar trebui să fie ceva trăit.

ARNHOLM Da, da. Să nu renunţaţi la ideea asta.

ELLIDA Dar ce anume ar înfăţişa grupul?

LYNGSTRAND …M-am gândit… să fie o femeie tânără… Soția unui marinar, care doarme lungită… Doarme straniu de neliniştit… Şi visează. Cred că am să pot face în aşa fel ca să se vadă pe chipul ei că visează.

ARNHOLM Singură?

LYNGSTRAND Nu… ar mai fi cineva… S-ar putea spune… conturul cuiva… care ar fi soțul ei… Soțul ei pe care l-a înşelat, când era plecat departe, pe mări… Şi el s-a înecat.

ARNHOLM Cum? Ce spuneai?

ELLIDA S-a înecat?

LYNGSTRAND Da, s-a înecat în timpul unei călătorii pe mare. Dar ceea ce este şi mai ciudat, e că s-a întors totuşi acasă. În timpul nopţii… Şi acum stă în faţa patului şi se uită la ea. Trebuie să curgă apa de pe el, ca şi cum atunci ar fi ieşit din apă.

ELLIDA (*lăsându-se pe spate, în scaun*) Ce straniu*!* (*Închizând ochii.*) Pot vedea atât de limpede toate… de parcă le-aş fi trăit.

LYNGSTRAND Eu le-am cam trăit, ca să spun aşa.

ARNHOLM Ei, cum aşa? Ai văzut vreun mort care…

LYNGSTRAND Nu. Nu vreau să spun că am trăit cu adevărat lucrurile astea. Adică nu le-am trăit sub aspectul lor exterior… Totuşi…

ELLIDA (*brusc, în tensiune*) Spune-mi tot ce ştii. Spune-mi tot ce poţi. Trebuie să ştiu tot. Trebuie să ştiu tot.

ARNHOLM (*zâmbind*) Asta e ceva parcă anume pentru dumneata. Ceva… din spiritul mării.

ELLIDA Spune, domnule Lyngstrand, spune. Cum s-a întâmplat?

LYNGSTRAND Păi s-a întâmplat odată, când să pornim spre casă cu bricul nostru, dintr-un oraş căruia-i zicea Halifax, că s-a îmbolnăvit şeful de echipaj şi a trebuit să-l internăm în spitalul de-acolo. Şi atunci am angajat un american în locul lui. Noul nostru şef de echipaj…

ELLIDA Americanul?

LYNGSTRAND …Da. A împrumutat într-o bună zi de la căpitan un teanc de ziare vechi, pe care s-a apucat să le citească… Citea de câte ori avea timp. Zicea că vrea să înveţe norvegiana.

ELLIDA Ciudat! Spune mai departe…

LYNGSTRAND Şi într-o noapte s-a stârnit o furtună. Toţi oamenii erau pe punte. Numai şeful de echipaj şi cu mine rămăsesem în cabină. Americanul îşi scrântise un picior şi nu putea să umble. Eu mă simţeam slăbit şi zăceam în cuşeta mea. El stătea în cabină şi citea ziarele alea vechi.

ELLIDA Spune, spune…

LYNGSTRAND Cum stătea el aşa, deodată îl aud că scoate un urlet. Când m-am uitat la el, am văzut că e alb la faţă ca varul. Pe urmă a început să sfâşie, să rupă în mii de bucăţele ziarul. Dar toate le făcea tăcând… fără să scoată o vorbă.

ELLIDA Pe urmă ce a mai făcut? N-a spus nimic?

LYNGSTRAND Nu chiar atunci. Dar după câtăva vreme şi-a spus sieşi: „S-a măritat. S-a măritat cu altul. S-a măritat cu altul în timp ce eu eram departe, pe mare”.

ELLIDA (*închide ochii şi spune cu glas scăzut*) Aşa a spus?

LYNGSTRAND Da. Imaginaţi-vă… A spus asta în cea mai curată norvegiană. Trebuie să fi avut o foarte mare uşurinţă la învăţarea limbilor străine, omul acela.

ELLIDA Şi pe urmă? Ce s-a întâmplat după aceea?

LYNGSTRAND După aceea… s-a întâmplat ceva atât de straniu… n-am să uit toată viaţa… Nu, n-am să uit cât oi trăi. Pentru că a spus, de data asta foarte calm: „Totuşi, a mea e şi a mea va fi! Şi mă va urma chiar dacă va trebui să mă duc acasă la ea s-o caut, ca un înecat ieşit din Marea Neagră”.

ELLIDA (*Îşi toarnă apă în pahar. Mâinile îi tremură.*) Uf! Ce zăpuşeală e astăzi!

LYNGSTRAND Şi a spus vorbele astea cu o voinţă atât de fermă, încât am simţit că e în stare să şi facă ce spune.

ELLIDA Mai ştii ceva despre… ce s-a întâmplat cu omul acela?

LYNGSTRAND O, doamnă! Cred că nu mai e în viaţă!

ELLIDA (*precipitat*) De ce crezi asta?

LYNGSTRAND Vedeţi… după aceea am naufragiat în Canalul Mânecii. Eu am nimerit în şalupă cu căpitanul şi cinci oameni. Secundul s-a urcat în iolă. Cu el mai era americanul şi încă un om.

ELLIDA Şi de-atunci nu s-a mai auzit nimic despre ei?

LYNGSTRAND Nu. Absolut nimic, doamnă. Binefăcătorul meu mi-a scris acum, de curând, o scrisoare. De aceea mi-ar plăcea atât de mult să fac o operă de artă cu subiectul ăsta. Pe soţia necredincioasă a marinarului parcă o văd aievea în faţa ochilor. Şi pe soţul înşelat, care vrea să se răzbune după ce s-a înecat… Şi care, înecat şi mort, se întoarce acasă. Îi văd foarte limpede pe amândoi.

ELLIDA Şi eu! (*ridicându-se.*) Să intrăm în casă. Sau, mai bine, să coborâm la Wangel. Aici e o zăpuşeală înăbuşitoare. (*Iese de sub boltă.*)

LYNGSTRAND (*care, la rândul lui, s-a ridicat*) Vă mulţumesc

frumos. Am venit numai să vă fac o scurtă vizită, cu ocazia zilei de naştere.

ELLIDA (*strângându-i mâna*) La revedere şi vă mulţumesc pentru flori.

(*Lyngstrand salută şi iese prin stânga, pe portiţa gardului viu.*)

ARNHOLM (*se ridică şi merge spre Ellida*) Văd că te-a tulburat povestea cu marinarul, dragă doamnă Wangel.

ELLIDA O, da, bine-ai spus, chiar dacă…

ARNHOLM Dar, în fond, e ceva la care te puteai aştepta.

ELLIDA (*privindu-l uimită*) Mă puteam aştepta?

ARNHOLM Da. Nu-i aşa?

ELLIDA Mă puteam aştepta?… Mă puteam aştepta… ca cineva să se întoarcă… Să se întoarcă aşa…

ARNHOLM Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu cumva din cauza poveştii ăsteia marinăreşti, pe care ţi-a spus-o sculptorul acela aiurit…

ELLIDA Arnholm… poate că nu-i chiar aşa de… cum spui.

ARNHOLM Palavrele alea cu mortul te-au zguduit atât de rău? Şi eu care credeam că…

ELLIDA Ce credeai?

ARNHOLM Credeam, natural, că joci teatru. Da, credeam că… De fapt, sufereai cu totul pentru altceva: pentru că aici, în casă, se sărbătoresc evenimente familiale în secret. Şi pentru că soţul şi copiii dumitale trăiesc amintiri la care nu ai dreptul să iei parte.

ELLIDA O, nu, nu! Pot să facă ce vor, cum vor! Eu n-am niciun drept să-i cer soţului meu să fie cu totul şi cu totul numai al meu.

ARNHOLM Mie mi se pare că ai dreptul.

ELLIDA Poate… Nu, nu, totuşi nu-l am. Aşa stau lucrurile. Pentru că şi eu trăiesc ceva… Ceva, de care ceilalţi toţi sunt străini.

ARNHOLM Dumneata? (*Mai încet.*) Trebuie deci să înţeleg că…

nu mai ţii la Wangel?

ELLIDA Ba da, ba da. Am ajuns să ţin la el din tot sufletul. Tocmai de aceea e atât de groaznic ceea ce se întâmplă. Groaznic, inimaginabil de groaznic.

ARNHOLM Ar trebui să-ţi descarci sufletul… Nu vrei, doamnă Wangel? Te ascult.

ELLIDA Nu pot. Nu pot. Acum cel puţin, nu pot. Poate, mai târziu.

(*Bolette apare pe verandă şi coboară în grădină.*)

BOLETTE Vine tata de la birou. N-ar fi mai bine să intrăm toţi în camera care dă în grădină?

ELLIDA Ba da. Să mergem.

(*Wangel, în alt costum, vine din spatele casei, prin stânga.*)

WANGEL Gata. Sunt liber şi independent. Acum am putea gusta ceva bun, ceva răcoritor.

ELLIDA Numai o clipă. (*Se duce sub bolta de verdeaţă şi aduce buchetul.*)

HILDE Ia te uită! Ce flori frumoase! Cine ţi le-a oferit?

ELLIDA Le-am primit de la sculptorul Lyngstrand, draga mea Hilde.

HILDE (*uimită*) De la Lyngstrand?

BOLETTE (*neliniştită*) Iar a fost aici Lyngstrand?

ELLIDA (*cu zâmbet reţinut*) Da. A adus florile astea. Cu ocazia zilei de naştere… pricepi tu.

BOLETTE (*privind pe furiş la Hilde*) Aha!…

HILDE (*bombănind*) Animalul!

WANGEL (*cu o jenă dureroasă, către Ellida*) Da, vezi tu… Trebuia să-ţi spun, draga, scumpa mea Ellida.

ELLIDA (*întrerupându-l*) Haideţi, fetelor, să punem florile mele în apă la un loc cu celelalte. (*Iese pe verandă.*)

BOLETTE (*încet, către Hilde*) În fond, e totuşi foarte drăguţă.

HILDE (*aproape tare, mânioasă*) Maimuţăreli. Se poartă aşa numai ca să-i placă tatii.

WANGEL (*sus, pe verandă, strângând mâna Ellidei*) Mulţumesc, mulţumesc. Îţi mulţumesc din inimă, Ellida.

ELLIDA (*aranjând florile*) Dar nu-i firesc să fac şi eu pregătiri… pentru ziua de naştere a mamei?

ARNHOLM Hm!… (*Urcă pe verandă, lângă Wangel şi Ellida. Bolette şi Hilde rămân jos, în grădină.*)

Actul II

(Sus, la „Belvedere”, o colină împădurită, la marginea oraşului. Puţin mai în fund, un punct trigonometric şi o giruetă. Pietroaie mari, pe care se poate şedea, se zăresc ici şi colo, în jurul punctului trigonometric şi în planul întâi.

Adânc în jos, în planul din fund, se zăreşte malul opus al fiordului, cu insule şi promontorii. Marea deschisă nu se vede. E o noapte de vară, destul de luminoasă. O lumină galben-roşcată luceşte în aer şi peste piscurile din depărtare. Din dreapta, de la poalele dealului, se aud slab acordurile unui cvartet.

Tineret din oraş, doamne şi domni, urcă perechi-perechi pe colină, prin partea dreaptă; trec discutând în surdină pe lângă punctul trigonometric şi ies prin stânga. După puţin timp, apare Ballested, care conduce un grup de turişti străini, cu soţiile lor. E supraîncărcat cu pleduri şi saci de excursie.)

BALLESTED (*arătând în sus cu bastonul*) *Sehen Sie, meine Herrschaften… dort* departe, *nicht Licht, eine andere* dealuri. *Das willen*

wir de asemenea *besteigen und* pe urmă *herunter*[15]…

(*Continuă în engleză, conducând grupul spre stânga. Hilde, urcând repede panta în dreapta, se opreşte şi se uită înapoi. După puţin vine şi Bolette, pe acelaşi drum.*)

BOLETTE Bine, dragă, de ce trebuie să fugim de Lyngstrand?

HILDE Pentru că nu pot suferi să urc atât de încet coasta. Uite-l, uite-l cum se târăşte!

BOLETTE Bine, dar ştii cât e de bolnav!

HILDE Crezi că-i grav?

BOLETTE Da. Sunt sigură.

HILDE A trecut după-amiaza pe la tata. Tare-aş vrea să ştiu ce crede tata despre el.

BOLETTE Tata zice că are scleroză pulmonară, sau cam aşa ceva. Nu mai apucă el bătrâneţea, aşa mi-a spus.

HILDE Adevărat? Aşa a spus? Închipuieşte-ţi! Exact aşa credeam şi eu.

BOLETTE Pentru numele lui Dumnezeu, să nu arăţi asta!

HILDE Dar cum poate să-ţi treacă prin cap! (*Încet.*) Ia te uită! S-a târât până sus, Hans al nostru! Nu ţi se pare că parcă se vede cât de colo că-l cheamă Hans?

BOLETTE (*în şoaptă*) Fii serioasă, măcar acum! Ascultă ce-ţi spun.

LYNGSTRAND (*intrând din dreapta, cu o umbrelă de soare în mână*) Le rog pe domnişoare să mă scuze că nu pot să merg atât de repede ca dumnealor.

HILDE Aţi luat şi un parasol cu dumneavoastră?

LYNGSTRAND E-al mamei dumneavoastră. Mi-a spus să-l folosesc drept baston. Ştiţi, n-aveam cu mine niciun baston.

---

15 În germană incorectă: Vedeţi, domnilor… acolo… nu lumină, o altă… Asta vom urca şi… jos.

BOLETTE Restul grupului a rămas jos? Adică tata şi ceilalţi?

LYNGSTRAND Da, tatăl dumneavoastră a intrat puţin la bufet. Ceilalţi stau afară şi ascultă muzica. Pe urmă au să urce şi ei, după cum spunea mama dumneavoastră.

HILDE (*privindu-l*) Sunteţi foarte obosit.

LYNGSTRAND Da. Şi mie mi se pare că sunt cam obosit. Cred că ar trebui să mă aşez puţin.

(*Se aşază pe un pietroi, în prim plan, în dreapta.*)

HILDE (*se aşază în faţa lui*) Ştiţi că mai târziu va fi dans. Acolo unde-i orchestra?

LYNGSTRAND Da, am auzit.

HILDE Vă place să dansaţi?

BOLETTE (*care caută flori prin iarbă*) Hilde, mai lasă-l pe domnul Lyngstrand să răsufle un pic!

LYNGSTRAND Da, domnişoară, mi-ar plăcea să dansez, dacă aş putea.

HILDE Aha!… N-ai învățat niciodată să dansezi?

LYNGSTRAND Nu, deloc! Dar nu de asta e vorba. Voiam să spun ca nu pot din cauza plămânilor.

HILDE Din cauza apăsării pe care spui c-o simţi?

LYNGSTRAND Da, din cauza asta.

HILDE Eşti amărât rău din cauza asta?

LYNGSTRAND O! n-aş putea spune. (*Zâmbeşte.*) Pentru că tocmai datorită acestei apăsări, cred eu, toţi oamenii sunt atât de amabili, atât de prietenoşi cu mine, şi-mi vor cu toţii binele.

HILDE Desigur. De altfel, nu-i deloc ceva grav.

LYNGSTRAND Nu, nu. Nu poate fi vorba de nimic primejdios. Am înțeles asta chiar de la tatăl dumneavoastră.

HILDE O să-ți treacă imediat, când vei pleca în străinătate.

LYNGSTRAND O, sunt sigur, îmi trece de tot.

BOLETTE (*întinzându-i o floare*) Uite, domnule Lyngstrand, s-o pui la butonieră.

LYNGSTRAND O, mii de mulţumiri, domnişoară. E foarte amabil din partea dumneavoastră.

HILDE (*uitându-se în jos, spre dreapta*) Vin şi ceilalţi. Uite-i acolo, jos.

BOLETTE Numai dacă ar şti pe unde s-o ia. Uite, au luat-o razna.

LYNGSTRAND (*ridicându-se*) Alerg până la cotitură şi-i strig.

HILDE Ar trebui să strigi cam tare.

BOLETTE Nu, nu. N-are rost! Te-ai obosi din nou.

LYNGSTRAND O, la vale merg foarte uşor. (*Iese prin dreapta.*)

HILDE Da, la vale, da. (*Se uită după el.*) Uite-l că face şi salturi. Nici nu se gândeşte că mai trebuie să şi urce înapoi.

BOLETTE Bietul de el!

HILDE Dacă te-ar cere Lyngstrand, l-ai lua?

BOLETTE Ce? Ai înnebunit?

HILDE Mă gândesc, bineînţeles, dacă n-ar avea apăsarea aia! Şi dacă n-ar trebui să moară atât de curând. Atunci l-ai lua?

BOLETTE Cred că mai curând l-ai lua tu.

HILDE Crezi că aş vrea? N-are un gologan! N-are din ce să trăiască nici singur!

BOLETTE Atunci de ce te ţii mereu după el?

HILDE A! Numai pentru că suferă de apăsarea aia!

BOLETTE N-am observat că-l compătimeşti chiar atât de mult.

HILDE Nu, nu-l compătimesc deloc. Dar e ceva foarte atrăgător.

BOLETTE Ce anume?

HILDE Aşa, să te uiţi la el şi să-l auzi cum îţi spune că nu e ceva grav. Şi că va pleca în străinătate. Şi că va deveni un artist! De aceea, tot ce face şi tot ce crede e o adevărată delectare sufletească pentru mine. N-o să facă niciodată nimic, cu niciun chip. Pentru că nu mai

are mult de trăit. De aceea mi se pare atât de atrăgător, atât de captivant să mă gândesc la astea.

BOLETTE Captivant?

HILDE Da. Mi se pare totul cât se poate de captivant! Îmi iau această libertate!

BOLETTE Ptiu, Hilde! Eşti pur şi simplu un copil rău.

HILDE Aşa şi vreau să fiu. Orice s-ar întâmpla. (*Privind în vale.*) În sfârşit! Nici lui Arnholm nu-i prea place să urce. (*Întorcându-se.*) Să ştii că aşa e… Ştii ce-am observat la Arnholm, în timpul mesei?

BOLETTE Spune!

HILDE Închipuieşte-ţi! Începe să-i cadă părul. O să chelească foarte curând. Aici, în creştetul capului!

BOLETTE Prostii! Nu-i adevărat!

HILDE Ba da. Are şi riduri la amândoi ochii. Doamne, Bolette, cum ai putut să fii atât de îndrăgostită de el, când îţi dădea lecţii?

BOLETTE (*zâmbind*) Da, închipuie-ţi. Ţin minte cât am putut să plâng, numai pentru că mi-a spus odată că nu-i place numele meu. Că Bolette nu-i un nume frumos!

HILDE Zău? (*Privind din nou în vale.*) O, ia vino să te uiţi un pic… Femeia mării merge lângă el şi discută amândoi… Fără tata!… Nu m-ar mira deloc dacă şi-ar face ochi dulci!

BOLETTE Ar trebui să-ţi fie de-a dreptul ruşine! Aşa ar trebui! Cum poţi să vorbeşti aşa despre ea? Tocmai acum, când am început să ne înţelegem atât de bine!

HILDE Sigur… Aşa îţi închipui tu, fetiţo! Nu, nu, niciodată n-o să ne înţelegem. Ea nu face de noi şi nici noi de ea. Dumnezeu ştie de ce a trebuit tata s-o aducă în casă.

Nu m-ar mira deloc dacă într-o bună zi ar înnebuni aici, sub ochii noştri.

BOLETTE Să înnebunească? Cum poate să-ţi treacă prin cap una

ca asta?

HILDE O, n-ar fi deloc de mirare! Şi maică-sa a înnebunit. A murit nebună, ştiu eu ce spun!

BOLETTE Of, Doamne! În toate îţi bagi nasul, Hilde! Vezi, nu cumva să pomeneşti ceva şi despre asta. Să fii drăguţă… Fă-o pentru tata. Auzi, Hilde?

(*Wangel, Ellida, Arnholm şi Lyngstrand intră prin dreapta.*)

ELLIDA (*arătând departe, înspre planul din fund*) Acolo e!

ARNHOLM Da, da. În direcţia asta trebuie să fie.

ELLIDA Acolo e marea!

BOLETTE (*lui Arnholm*) Nu vi se pare că e foarte frumoasă culmea aceea?

ARNHOLM Splendidă! O privelişte impunătoare!

WANGEL Nu-i aşa că n-ai mai fost niciodată acolo, sus?

ARNHOLM Nu, niciodată. Pe vremea mea abia se putea ajunge. Nici măcar o cărare.

WANGEL Şi nicio amenajare. Toate le-am făcut în ultimii ani.

BOLETTE De acolo, de pe Loskollen[16], priveliştea e şi mai încântătoare.

WANGEL Vrei să urcăm şi noi acolo, Ellida?

ELLIDA (*aşezându-se pe un bolovan, în dreapta*) Mulţumesc, nu. Nu merg. Dar voi puteţi să vă duceţi. Eu rămân să vă aştept aici.

WANGEL Bine, atunci rămân şi eu cu tine. Fetele o să ştie şi fără noi să-i arate domnului Arnholm priveliştea.

BOLETTE Mergeţi cu noi, domnule Arnholm?

ARNHOLM Cu multă plăcere. E şi pe-acolo drum?

BOLETTE Desigur, e un drum bun şi larg.

HILDE Drumul e atât de larg, încât doi oameni pot umbla

---

[16] *Loskollen* – Dealul pilotului.

nestingheriţi, braţ la braţ.

ARNHOLM (*uşor zeflemitor*) Chiar aşa să fie, domnişorică? (*Întorcându-se spre Bolette.*) Vrei să încercăm… să vedem dacă-i adevărat?

BOLETTE (*reţinându-şi un zâmbet*) Cu plăcere, să mergem. (*Ies amândoi la braţ, prin stânga.*)

HILDE (*lui Lyngstrand*) Mergem şi noi?…

LYNGSTRAND La braţ?

HILDE Sigur, de ce nu! Mi-ar plăcea!

LYNGSTRAND (*o ia de braţ şi râde amuzat*) Chestia asta e teribil de amuzantă!

HILDE Teribil?…

LYNGSTRAND Parcă-am fi nişte logodnici.

HILDE Probabil că nu v-aţi mai plimbat până acum niciodată cu o doamnă la braţ, domnule Lyngstrand! (*Ambii ies prin stânga.*)

WANGEL Ellida dragă, avem şi noi câteva clipe ale noastre.

ELLIDA Da, vino şi aşază-te aici, lângă mine.

WANGEL (*aşezându-se*) Aici e bine şi linişte. Să stăm puţin de vorbă, amândoi.

ELLIDA Despre ce?

WANGEL Despre tine şi despre relaţiile dintre noi. Îmi dau bine seama că lucrurile nu mai pot merge aşa.

ELLIDA Şi ce altceva ar putea fi, după părerea ta?

WANGEL Încredere totală, draga mea. Viaţa comună, ca mai înainte.

ELLIDA O, dacă-ar fi posibil! Dar e ceva cu totul imposibil.

WANGEL Cred că te-nţeleg. Ai lăsat uneori să-ţi scape – aşa mi s-a părut – unele observaţii ale tale cu privire la…

ELLIDA (*vehement*) Nu-i adevărat. Să nu spui că ai înţeles.

WANGEL Ba da. Tu eşti o natură cinstită, Ellida. Un suflet fidel.

ELLIDA Da. Aşa-i.

WANGEL Ca să te poţi simţi fericită şi liniştită, trebuie ca toate să fie limpezi şi depline.

ELLIDA (*privindu-l încordat*) O!… Aşa, vasăzică!

WANGEL Tu nu te-ai putut obişnui cu gândul că eşti a doua soţie a unui bărbat.

ELLIDA Ce ţi-a venit să te gândeşti acum la asta?

WANGEL De multe ori am simţit-o… ca un presentiment. Astăzi îmi apare foarte clar. Aniversarea pe care au pregătit-o copiii… Ai văzut în mine un fel de complice… Vezi… amintirile unui bărbat nu pot fi suprimate. Cel puţin ale mele, în niciun caz. Aşa sunt eu.

ELLIDA Ştiu. Ştiu bine…

WANGEL Totuşi, greşeşti. Pentru că te porţi aproape ca şi cum mama copiilor ar mai trăi. Ca şi cum ea ar fi aici; invizibilă, dar aici, între noi. Tu crezi că sufletul meu e împărţit între tine şi ea. Gândurile astea te frământă. Ţi se pare că ar fi ceva necuviincios în relaţiile dintre noi. De aceea nu mai poţi, sau nu mai vrei să trăieşti cu mine ca soţia mea.

ELLIDA (*ridicându-se*) Ai văzut tu toate astea, Wangel? Ai privit adânc în toate astea?

WANGEL Da. Astăzi, în sfârşit, am pătruns în miezul lucrurilor. Chiar poate dincolo de ele.

ELLIDA Chiar dincolo… zici… Nu, să nu crezi asta.

WANGEL (*ridicându-se*) Îmi dau foarte bine seama că e mai mult decât atâta, Ellida, draga mea.

ELLIDA (*cu nelinişte*) Mai mult decât atâta?

WANGEL Da. Ştiu că nu poţi suporta nici clima de-aici. Munţii îţi apasă, îţi oprimă sufletul. Aici nu-i destulă lumină pentru tine şi nici destul cer în jurul tău. Vântul nu-i destul de puternic şi de larg pentru tine.

ELLIDA Ei, da, asta-i chiar aşa. Da, ai dreptate… Noapte şi zi, iarnă şi vară, mă copleşeşte dorinţa asta secretă: chemarea mării…

WANGEL Ştiu eu asta destul de bine, scumpa mea Ellida. (*Punând mâna pe capul ei.*) De aceea, acest copil suferind trebuie să se întoarcă din nou la el acasă.

ELLIDA Ce vrei să spui?

WANGEL Ceva foarte simplu. Ne mutăm.

ELLIDA Ne mutăm?

WANGEL Da. Într-un loc deschis, spre mare… Într-un loc unde să poţi găsi un cămin potrivit pentru sufletul tău.

ELLIDA Dragul meu, nici să nu te gândeşti la asta… E cu neputinţă. Tu nu poţi trăi fericit în altă parte… Decât aici.

WANGEL Fie ce-o fi! De altfel… Crezi că aş putea să trăiesc fericit aici… fără tine?

ELLIDA Dar eu sunt aici şi aici rămân. Sunt a ta!

WANGEL Eşti a mea, Ellida?

ELLIDA Nu mai vorbi aşa. Aici e toată viaţa şi tot sufletul tău. Toată truda vieţii tale, aici e.

WANGEL Fie ce-o fi. Ţi-am mai spus. Plecăm de aici. Plecăm în alt loc. Hotărârea este irevocabilă, dragă Ellida.

ELLIDA Şi ce crezi că vom obţine cu asta?

WANGEL Tu te vei bucura de sănătate şi de linişte sufletească.

ELLIDA Cam greu. Dar tu? Mai gândeşte-te şi la tine. Tu ce vei câştiga?

WANGEL Eu am să te recâştig pe tine, draga mea.

ELLIDA Nu. Nu vei putea… Nu vei putea, Wangel! Ăsta-i cel mai groaznic lucru… E groaznic să gândeşti aşa.

WANGEL Trebuie să încercăm. Dacă aici ai gândurile astea, atunci într-adevăr nu există nicio altă salvare pentru tine… decât să pleci cât mai departe. Şi cu cât mai curând, cu-atât mai bine. E lucru

hotărât, ţi-am spus: plecăm.

ELLIDA Nu. Atunci… orice s-ar întâmpla e mai bine să-ţi spun totul. Totul aşa cum este.

WANGEL Da, da. Spune odată.

ELLIDA Nu vreau să fii nenorocit din cauza mea. Mai ales că tot nu mi-ar folosi la nimic.

WANGEL Ţi-ai dat cuvântul că vrei să-mi spui totul aşa cum este.

ELLIDA Am să încerc să-ţi spun cât mai lămurit voi putea… Şi aşa cum mi se pare mie că ştiu. Vino, să şedem. (Se *aşază amândoi pe bolovani.*)

WANGEL Spune, Ellida!

ELLIDA În ziua când ai venit acolo, la noi, şi m-ai întrebat dacă pot şi vreau să fiu a ta… Atunci mi-ai vorbit deschis şi cinstit despre prima ta căsătorie. Fusese atât de fericită – spuneai.

WANGEL Chiar aşa a şi fost.

ELLIDA Da, da. Cred, dragul meu. Nu de asta ţi-am pomenit de ea. Vreau să-ţi amintesc doar că şi eu, la rândul meu, am fost cinstită cu tine. Ţi-am spus limpede, deschis, fără să-ţi ascund nimic, că odată în viaţa mea am ţinut la un altul. Că ajunsesem la… la un fel de logodnă.

WANGEL Un fel…

ELLIDA Da. Aşa s-ar putea numi… Dar n-a durat mult. El a plecat într-o călătorie. Atunci eu am vrut să las la o parte tot ce-a fost. Astea ţi le-am mai spus.

WANGEL Da, draga mea Ellida. De ce scormoneşti un trecut îndepărtat? În fond, ceea ce s-a întâmplat atunci nu avea nicio legătură cu mine. Şi eu nici nu te-am întrebat vreodată cine era.

ELLIDA Nu, n-ai întrebat. Tu eşti întotdeauna atât de prevenitor cu mine.

WANGEL (*zâmbind*) O, în cazul ăsta… Aş putea încerca să ghicesc

şi singur numele…

ELLIDA Numele?

WANGEL Acolo, la Skjoldviken şi prin împrejurimi nu prea erau mulţi dintre care să pot alege… Sau, mai bine zis, nu era decât unul singur…

ELLIDA Crezi, poate, că era Arnholm.

WANGEL Da. Nu era el?

ELLIDA Nu.

WANGEL Nu el? Atunci, hotărât, mi-a slăbit memoria.

ELLIDA Îţi aminteşti că, într-o toamnă târzie, a venit un vapor mare, american, acolo, la Skjoldviken. Din pricina avariilor pe care le suferise vasul…

WANGEL Da, îmi amintesc foarte bine. La bord a fost găsit într-o dimineaţă căpitanul vasului, asasinat în cabina lui. Am fost personal pe vas şi am făcut autopsia cadavrului.

ELLIDA Da, ai fost.

WANGEL Îl asasinase şeful de echipaj.

ELLIDA Asta n-o poate spune nimeni! Pentru că lucrurile nu s-au lămurit niciodată.

WANGEL Dar aproape că nu mai există îndoială. Altminteri, de ce s-ar fi sinucis aruncându-se în mare, aşa cum a făcut?

ELLIDA Nu s-a înecat. S-a îmbarcat pe un vas pentru nordul Norvegiei.

WANGEL (*uimit*) De unde ştii asta?

ELLIDA (*cu stăpânire de sine*) Pentru că… Wangel… pentru că şeful de echipaj este bărbatul cu care am fost eu logodită.

WANGEL (*sărind în sus*) Ce tot spui! Cum e posibil?

ELLIDA Da. Aşa este. El era.

WANGEL Pentru numele lui Dumnezeu, Ellida! Cum ai putut să faci asta? Să te logodeşti cu un om ca acela! Un om cu totul străin!

Cum îl chema?

ELLIDA Pe-atunci îl chema Friman. Pe urmă, în scrisori, iscălea Alfred Johnston.

WANGEL De unde era?

ELLIDA De sus, din Finnmark, spunea el. De altfel, se născuse în Finlanda. Emigrase de copil cu tatăl său, după câte cred.

WANGEL Aşadar, un finlando-norvegian, un *kven.*

ELLIDA Da. Aşa li se spune.

WANGEL Şi ce mai ştiai despre el?

ELLIDA Numai că plecase de foarte tânăr pe mare. Şi că a călătorit mult.

WANGEL Altceva nu mai ştiai?

ELLIDA Nu. Nu vorbeam despre asta.

WANGEL Atunci despre ce vorbeaţi?

ELLIDA Vorbeam mai mult despre mare.

WANGEL A! Despre mare!

ELLIDA Despre furtună şi despre marea liniştită! Despre nopţile întunecate pe mare. Mai vorbeam şi despre marea care străluceşte toată sub razele soarelui. Dar cel mai mult vorbeam despre balene, şi despre delfini, şi despre focile care au obiceiul să se lungească pe recife, în căldura amiezii. Şi mai vorbeam despre pescăruşi, şi vulturi, şi despre toate celelalte păsări de mare, pe care le ştii… Gândeşte-te… nu-i extraordinar? Când vorbeam despre astea, mi se părea că şi păsările, şi toate vieţuitoarele mării sunt înrudite cu el.

WANGEL Şi tu, Ellida?

ELLIDA Da, mi se părea că şi eu mă înrudeam cu toate la un loc.

WANGEL Aşa… De aceea te-ai logodit?

ELLIDA Da. El spunea că aşa trebuie să fac.

WANGEL Trebuie? Tu personal n-aveai voinţă?

ELLIDA Nu, când era el în preajma mea. O, mai târziu mi s-a

părut că era ceva cu totul de neînţeles.

WANGEL Ai stat de multe ori împreună cu el?

ELLIDA Nu, nu de prea multe ori. Odată a venit la noi ca să vadă farul. Atunci ne-am cunoscut. Pe urmă, ne-am mai întâlnit din când în când. Apoi s-a întâmplat povestea aceea cu căpitanul. Şi a trebuit să plece.

WANGEL Da, da, spune-mi ceva mai multe despre asta!

ELLIDA Era devreme de tot, în zori, când am primit un bilet de la el, la Bratthammer – ştii, promontoriul acela dintre far şi Skjoldviken…

WANGEL Sigur, sigur, îl cunosc foarte bine.

ELLIDA „Trebuie să vii imediat – scria el – pentru că am ceva de vorbit cu tine."

WANGEL Şi te-ai dus?

ELLIDA Da. Nu puteam altfel. Atunci mi-a povestit cum l-a ucis pe căpitan în timpul nopţii.

WANGEL Deci, chiar el a spus asta! A spus-o foarte simplu!

ELLIDA Da. Însă a fost ceva drept şi cinstit, aşa zicea.

WANGEL Drept şi cinstit? Atunci de ce l-a ucis?

ELLIDA Asta nu mi-a spus. Mi-a spus că nu sunt lucruri pe care să le pot auzi eu.

WANGEL Şi tu l-ai crezut, pur şi simplu, pentru că aşa a spus?

ELLIDA Da, nu puteam gândi altfel. Oricum, trebuia să plece. Însă când a trebuit să-şi ia rămas bun de la mine… Nu, niciodată n-ai să ghiceşti ce i-a trecut prin minte.

WANGEL Ce? Spune odată!

ELLIDA A scos din buzunar o verigă de metal pentru chei şi şi-a tras din deget un inel pe care obişnuia să-l poarte. Mi-a scos şi mie din deget un mic inel pe care-l purtam de mult. A vârât în veriga pentru chei amândouă inelele. Şi a spus că acum trebuie să ne

încredinţăm amândoi mării.

WANGEL Să vă încredinţaţi?…

ELLIDA Da, aşa a spus. Şi pe urmă a aruncat veriga cu inelele noastre… A aruncat-o cu toată puterea, cât mai departe, în adâncul mării.

WANGEL Şi tu, Ellida? Te-ai potrivit tu la astea?

ELLIDA Da, închipuie-ţi… Mi se părea atunci că totul este aşa cum trebuie să fie. Însă, slavă Domnului… a plecat!

WANGEL Şi după ce a plecat?

ELLIDA Crede-mă că în curând mi-am venit în fire. Am ajuns să pricep că totul fusese curată nebunie, ceva fără niciun rost…

WANGEL Vorbeai adineauri de scrisoare. De-atunci ai mai auzit deci de el?

ELLIDA Da, am mai auzit. Mai întâi, am primit vreo două rânduri de la Arhanghelsk. Scria doar atât, că vrea să plece în America. Şi-mi indica adresa unde pot să-i răspund.

WANGEL Şi i-ai răspuns?

ELLIDA Îndată. I-am scris, bineînţeles, că totul se sfârşise între noi. Că nu trebuie să se mai gândească niciodată la mine, după cum nici eu nu mă voi mai gândi la el.

WANGEL Ți-a scris, totuşi, din nou?

ELLIDA Da, mi-a scris din nou.

WANGEL Şi ce a răspuns la scrisoarea ta?

ELLIDA Nu sufla nicio vorbă despre ceea ce îi scrisesem. Ca şi cum nu i-aş fi scris că vreau să rup orice legătură cu el. Scria foarte calm şi liniştit că trebuie să-l aştept. Când va putea să mă ia, mă va anunţa. Şi atunci va trebui să mă duc imediat la el.

WANGEL Nu voia deci să renunțe la tine?

ELLIDA Nu. Atunci i-am scris din nou. Aproape cuvânt cu cuvânt ca prima oară. Ba chiar ceva mai răspicat.

WANGEL Şi atunci s-a dat la o parte?

ELLIDA O, nu, cum poţi crede? Mi-a scris cu acelaşi calm. Ca mai înainte. Din nou, niciun cuvânt despre hotărârea mea. Atunci am înţeles că e zadarnic. De aceea nu i-am mai scris niciodată.

WANGEL Şi n-ai mai auzit nimic despre el?

ELLIDA Ba da, de-atunci am mai primit trei scrisori. Odată mi-a scris din California şi altă dată din China. Ultima scrisoare era din Australia. Scria că vrea să se ducă la o mină de aur. După aceea nu mi-a mai trimis nicio veste.

WANGEL Omul acesta a avut o putere neobişnuită asupra ta, Ellida.

ELLIDA O, da, da. Omul acesta înspăimântător!

WANGEL Dar acum nu trebuie să te mai gândeşti la el. Niciodată. Promite-mi-o, scumpa, buna mea Ellida. Acuma vom încerca alt tratament! Un aer mai proaspăt decât aici, în fiord. Aerul saturat de sare, aerul pur al mării. Ellida! Ce zici?

ELLIDA O, nu mai vorbi despre astea. Nici nu te mai gândi! Nu-mi poate fi de folos. O simt prea bine… oricum, n-am să pot scăpa nici acolo.

WANGEL De ce anume? Draga mea… la ce anume te gândeşti?

ELLIDA La groază, la asta mă gândesc. Puterea asta de nepătruns, de neînţeles pe care o are asupra sufletului meu…

WANGEL Bine, dar ai scăpat! De multă vreme. De atunci, de când ai rupt-o cu el. Totul a trecut de mult!

ELLIDA (*sărind în sus*) Nu, tocmai asta e, că n-a trecut!

WANGEL N-a trecut?

ELLIDA Nu, Wangel… n-a trecut. Şi sunt înspăimântată la gândul că nu va trece niciodată. Până la sfârşitul vieţii!

WANGEL (*cu voce sugrumată*) Vrei să spui, deci, că în adâncul fiinţei tale n-ai putut niciodată să-l uiţi pe străinul acela?

ELLIDA Îl uitasem. Însă acum e ca şi cum s-ar întoarce din nou.

WANGEL Cât a trecut de-atunci?

ELLIDA Sunt vreo trei ani. Sau ceva mai mult… Era pe vremea când aşteptam copilul.

WANGEL Aha! Pe vremea aceea? Da, Ellida, acum încep să-mi dau seama de o mulţime de lucruri…

ELLIDA Greşeşti cu totul, dragul meu! Ceea ce s-a întâmplat cu mine atunci… O, cred că nimeni pe lume n-ar putea să spună.

WANGEL (*privind-o îndurerat*) Când te gândeşti… că ai trăit trei ani întregi, aici, lângă mine, iubind alt bărbat! Altul! Nu pe mine… ci pe altul!

ELLIDA O, cât greşeşti! N-am iubit pe nimeni, în afară de tine.

WANGEL (*înăbuşit*) De ce atunci, în tot timpul acesta, nu ai vrut sa trăieşti cu mine, ca soţie a mea?

ELLIDA Din cauza fricii pe care o aveam de bărbatul acela străin…

WANGEL Frică?

ELLIDA Da, frică! O frică atât de îngrozitoare, încât mi se pare că numai marea ar putea s-o cuprindă. Pentru că trebuie să ştii, Wangel, că…

(*Tineret din oraş se înapoiază prin stânga, salută şi iese prin dreapta. Împreună cu el vin Arnholm, Bolette, Hilde şi Lyngstrand.*)

BOLETTE (*în trecere*) Tot pe-aici sunteţi?

ELLIDA Da, e răcoare şi plăcut aici, sus…

ARNHOLM Noi mergem devale, să dansăm.

WANGEL Bine, bine… Venim şi noi acum.

HILDE Atunci, la revedere.

ELLIDA Domnule Lyngstrand, o clipă, vă rog.

(*Lyngstrand se opreşte. Arnholm, Bolette şi Hilde ies prin dreapta.*)

ELLIDA (*către Lyngstrand*) Vei dansa şi dumneata?

LYNGSTRAND Nu, doamnă, nu cred că voi îndrăzni.

ELLIDA Da, e mai bine să fii prudent. Când e vorba de plămâni… Încă n-ai învins de tot boala.

LYNGSTRAND Nu, încă nu de tot.

ELLIDA (*cu oarecare ezitare*) Cât timp să fie de-atunci, de când ai făcut călătoria aceea?…

LYNGSTRAND Atunci când m-am îmbolnăvit?

ELLIDA Da, călătoria de care ne-ai vorbit azi-dimineaţă.

LYNGSTRAND Păi să tot fie cam… Staţi puţin. Sunt trei ani încheiaţi de atunci.

ELLIDA Prin urmare, trei ani.

LYNGSTRAND Poate chiar ceva mai mult. Plecasem din America în februarie. În martie am naufragiat. Intrasem în furtunile echinoxului de primăvară.

ELLIDA (*uitându-se la Wangel*) Aşadar, pe vremea aceea…

WANGEL Bine, Ellida dragă…

ELLIDA Să nu te mai reţin, domnule Lyngstrand! Du-te, dar să nu dansezi.

LYNGSTRAND Nu, o să stau doar să privesc. (*Iese prin dreapta.*)

WANGEL Ellida, dragă… de ce l-ai întrebat de călătoria aceea?

ELLIDA Johnston fusese la bord. Sunt absolut sigură.

WANGEL De unde-ai tras concluzia asta?

ELLIDA (*fără să răspundă*) A aflat pe bord că m-am căsătorit cu altul. În timp ce el era departe… Şi atunci… în aceeaşi clipă, am simţit cum mă apasă!

WANGEL Teama aceea?

ELLIDA Da. Exact aşa cum e el, pot să-l văd deodată, aievea, viu, în faţa mea. Sau, mai bine spus, mai la o parte. Nu se uită niciodată la mine. Stă doar acolo.

WANGEL Şi cum ţi se pare că arată?

ELLIDA Aşa cum l-am văzut ultima oară.

WANGEL Acum zece ani?

ELLIDA Da. Acolo, la Bratthammer. Cel mai distinct îi văd acul de la cravată, un ac cu o perlă mare, albă-albăstruie. Perla aceea semăna cu un ochi de peşte mort. Şi care mă fixează.

WANGEL Pentru numele lui Dumnezeu!… Eşti mai bolnavă decât credeam! Mai bolnavă decât îţi dai tu însăţi seama, Ellida!

ELLIDA Da, da… ajută-mă, dacă poţi! Pentru că simt că se strânge din ce în ce mai mult în jurul meu.

WANGEL Şi într-o astfel de stare ai trăit în toţi aceşti trei ani? Să suporţi chinul ăsta în taină, fără să mi te încredinţezi mie?

ELLIDA Nu puteam! Nu mai înainte de a deveni necesar… pentru tine. Dacă ar fi trebuit să-ţi mărturisesc astea… ar mai fi trebuit să-ţi mărturisesc şi… ceea ce nu se poate.

WANGEL Spune… Nu se poate povesti?… Nu se poate?

ELLIDA (*apărându-se*) Nu, nu, nu! Nu întreba! Numai un singur lucru. Nimic altceva… Wangel… Cum am putea limpezi… taina aceea grea, cu ochii copilului?

WANGEL Draga mea, scumpa mea Ellida, te asigur că nu este decât o închipuire a ta. Copilul avea ochi normali, exact ca oricare alt copil normal.

ELUDA Nu, nu-i avea! Cum n-ai văzut? Ochii copilului îşi schimbau culoarea după mare. Când soarele strălucea liniştit în fiord, aşa erau şi ochii lui. Pe furtună, la fel… O, am văzut bine, chiar dacă tu n-ai văzut.

WANGEL (*revenindu-şi*) Hm… aşa o fi. Dar chiar dacă-i aşa! Ce importanţă ar avea?

ELLIDA (*cu glas scăzut*, *apropiindu-se*) Am mai văzut ochii ăştia şi mai înainte.

WANGEL Când? Unde?…

ELLIDA Acolo, la Bratthammer. Acum zece ani.

WANGEL (*retrăgându-se un pas*) Ce vrei să…

ELLIDA (*şopteşte tremurând*) Copilul avea ochii bărbatului acela… Ochii străinului.

WANGEL (*cu un strigăt involuntar*) Ellida!…

ELLIDA (*strângându-şi capul în mâini, desperată*) Acum ai priceput de ce n-am vrut niciodată… De ce niciodată n-am mai îndrăznit să trăiesc cu tine, să fiu a ta? (Se *întoarce brusc şi porneşte la fugă peste colina din dreapta.*)

WANGEL (*aleargă grăbit după ea, strigând-o*) Ellida!… Ellida! Biata şi nefericita mea Ellida!

Actul III

(Un colţ mai retras din grădina doctorului Wangel. Locul e umed, mocirlos şi umbrit de copaci mari. În dreapta, se vede marginea unui eleşteu verzui. O barieră joasă şi deschisă desparte grădina de cărare şi de fiordul care se află în planul din fund. În fund de tot, dincolo de fiord, munţii crestaţi. E o după-amiază târzie, aproape seară.

Bolette stă pe o bancă de piatră, în stânga, şi coase. Pe bancă sunt câteva cărţi şi un coşuleţ de lucru. Hilde şi Lyngstrand, amândoi cu unelte de pescuit, se îndreaptă spre marginea eleşteului.)

HILDE (*făcându-i semn lui Lyngstrand*) Nicio mişcare! Văd unul mare!

LYNGSTRAND (*uitându-se*) Unde-i?

HILDE (*arătând*) Nu-l vezi? Uite-l! Şi acolo încă unul, fir-ar să fie! (*Uitându-se printre copaci.*) Uf!… vine ăla acum şi mi-i sperie!

BOLETTE (*ridicând ochii*) Cine vine?

HILDE Profesorul tău, maică!

BOLETTE Al meu?…

HILDE Al meu, slavă Domnului, n-a fost niciodată!

(*Apare printre copaci, din dreapta, profesorul Arnholm.*)

ARNHOLM Sunt peşti în eleşteu acum?

HILDE Da, se-nvârt pe-aici câţiva caraşi foarte bătrâni.

ARNHOLM Ia te uită, deci mai trăiesc bătrânii caraşi…

HILDE Da, ăştia-s încăpăţânaţi, nu glumă! acum însă le venim noi de hac la câţiva.

ARNHOLM Mai bine aţi încerca în fiord.

LYNGSTRAND Nu, eleşteul este, cum s-ar spune, mai plin de taine.

HILDE Da, da, e mai captivant! Aţi fost la mare, azi?

ARNHOLM Chiar acum vin de la cabine.

HILDE Aţi intrat şi în bazin, nu?

ARNHOLM Da, nu sunt un înotător prea bun.

HILDE Ştiţi să înotaţi pe spate?

ARNHOLM Nu.

HILDE Eu ştiu. (*Către Lyngstrand.*) Hai să încercăm mai încolo, în partea cealaltă.

(*Pleacă de-a lungul eleşteului, prin dreapta.*)

ARNHOLM (*apropiindu-se mai mult de Bolette*) Stai aici, singură, Bolette?

BOLETTE O, da! Aşa stau de multe ori…

ARNHOLM Mama dumitale e pe-aici, prin grădină?

BOLETTE Nu. Cu siguranţă că s-a dus cu tata la plimbare.

ARNHOLM Cum s-a mai simţit azi după-amiază?

BOLETTE Nu prea ştiu. Am uitat să mă interesez.

ARNHOLM Ce cărţi ai aici?

BOLETTE O carte de botanică şi alta de geografie.

ARNHOLM Îţi place să citeşti lucruri de-astea?

BOLETTE Da, când am timp, da… Însă întâi şi-ntâi trebuie să am grija gospodăriei.

ARNHOLM Dar nu te ajută mama dumitale? Mama vitregă?

BOLETTE Nu, asta-i menirea mea. A trebuit să mă ocup de casă în timpul celor doi ani, când tata a rămas singur. Şi pe urmă, am continuat tot eu…

ARNHOLM Dar ai păstrat aceeaşi dragoste pentru citit?

BOLETTE Da, citesc orice carte folositoare, când o găsesc. Aş vrea să ştiu cât mai multe despre viaţă, despre lume. Pentru că aici trăim cu totul în afară de tot ce se petrece în lume. Chiar aşa.

ARNHOLM O, dragă Bolette, nu spune asta!

BOLETTE Ba da. Am impresia că noi, aici, nu ducem o viaţă prea deosebită de a caraşilor din fundul eleşteului ăstuia. Fiordul e atât de aproape de ei şi în fiord trec încoace şi încolo bancuri mari de peşti sălbatici. Dar bieţii peşti domesticiţi de aici, nu ştiu nimic despre toate astea. Niciodată n-o să treacă şi ei dincolo.

ARNHOLM Nu cred deloc că ar duce-o mai bine dacă ar scăpa şi ei la larg.

BOLETTE O, asta, după părerea mea, n-ar avea nicio importanţă.

ARNHOLM De altfel, nu se poate spune că sunteţi chiar atât de izolaţi de lume. Cel puţin vara, în tot cazul. Acum, aici, e un fel deloc de întâlnire a oamenilor din lumea întreagă. Aproape un punct nodal – doar atât că ei sunt numai în trecere. Sunt turişti.

BOLETTE (*zâmbind*) O, sigur, dumneavoastră, care sunteţi tot un turist, vă vine uşor să ne luaţi peste picior.

ARNHOLM Să vă iau peste picior?… Ce ţi-a venit?

BOLETTE Pentru că despre toată istoria asta cu „locul de întâlnire” şi cu „punctul nodal” i-aţi auzit vorbind pe oamenii din oraş. Da… pentru că aşa le place lor să zică…

ARNHOLM De! Sincer vorbind, am observat şi eu asta.

BOLETTE În fond, nu-i nimic serios în vorbele lor. Cel puţin pentru noi care trăim aici. La ce ne foloseşte nouă că lumea cea mare trece pe aici, ca să plece spre nord, pentru a admira soarele polar de la miezul nopţii? Noi însă, noi niciodată nu plecăm cu ei. Noi nu admirăm niciun soare la miezul nopţii. O, nu, noi trebuie să trăim cuminte, aici, în eleşteul nostru cu caraşi.

ARNHOLM (*aşezându-se lângă ea*) Ia spune-mi, Bolette dragă, nu cumva, sincer vorbind, e ceva care te face să stai singură aici, acasă, şi să tânjeşti după altceva… ceva precis, vreau să spun?

BOLETTE O, s-ar putea.

ARNHOLM Şi ce anume este? După ce anume tânjeşti?

BOLETTE …Să plec de-aici. Asta în primul rând.

ARNHOLM Asta, aşadar, în primul rând?

BOLETTE Da. Şi, pe urmă, să învăţ mai mult. Să ştiu mai multe despre toate lucrurile.

ARNHOLM Pe vremea când îţi dădeam lecţii, tatăl dumitale spunea adesea că ar trebui să ți se permită să studiezi mai departe.

BOLETTE Da, bietul tata… spune şi el atâtea! Dar când e ca planurile să fie aplicate, atunci ne poticnim de vreun fleac… Şi tata nu găseşte nicio soluţie.

ARNHOLM Da, da, ai dreptate. Dar nu-i numai asta. Ai vorbit vreodată cu el despre ceea ce te frământă? Vreau să spun: cu toată seriozitatea, ca despre ceva care nu mai poate suferi amânare?

BOLETTE Nu, niciodată.

ARNHOLM Ştii ce? Ar trebui neapărat să-i vorbeşti. Până nu-i prea târziu, Bolette. De ce n-o faci?

BOLETTE Poate pentru că nici eu nu sunt cu totul hotărâtă; aşa cred. Se vede că e ceva moştenit de la tata.

ARNHOLM Hm… nu crezi că eşti nedreaptă cu tine?

BOLETTE O, nu, din nenorocire. Tata şi aşa are prea puţin timp să

se gândească la mine şi la viitorul meu. Şi nici nu-i face plăcere. Trece uşor peste asta – şi chiar cu plăcere – ori de câte ori poate. Pentru că e cu totul acaparat de Ellida…

ARNHOLM De cine? Cum?…

BOLETTE Vreau să spun că el şi cu mama mea vitregă… (*Se întrerupe.*) Tata şi mama trăiesc pentru ei înşişi. Înţelegeţi dumneavoastră.

ARNHOLM Ei, atunci e cu-atât mai normal să vrei să scapi de aici.

BOLETTE Da, dar mi se pare că n-am dreptul. N-am dreptul să-mi părăsesc tatăl.

ARNHOLM Bine, Bolette dragă, asta tot va trebui să se întâmple odată şi-odată, oricum. Şi mi se pare că va fi cu-atât mai bine, cu cât va fi mai curând.

BOLETTE Adevărat, n-am încotro. Trebuie totuşi să mă gândesc şi la mine. Trebuie să încerc să-mi fac cumva o situaţie. Când tata, într-o bună zi, n-o să mai fie, atunci nu va mai exista nimic care să mă reţină. Dar tata. Sărmanul… mă îngrozesc să plec de lângă el.

ARNHOLM Te îngrozeşti?…

BOLETTE Da, numai pentru tata.

ARNHOLM Dar, pentru Dumnezeu, mama dumitale vitregă? Va rămâne ea cu dânsul.

BOLETTE Da, asta aşa-i. Dar ea nu-i chiar atât de pricepută cum era mama. Sunt o mulţime de lucruri pe care ea *nu le vede.* Sau, poate, pe care *nu vrea* să le vadă… sau de care *puţin îi pasă.* Nu ştiu care-i adevărul.

ARNHOLM Hm!… Cred că înţeleg destul de bine la ce faci aluzie.

BOLETTE Bietul tata… e un om slab, în anumite privinţe. Poate aţi remarcat şi dumneavoastră. Nu-i atât de ocupat numai ca să-şi omoare vremea. Dar Ellida e atât de incapabilă, cu totul incapabilă

să-l sprijine… De altfel, şi el e întru câtva vinovat.

ARNHOLM Ce anume, ce vrei să spui?

BOLETTE Tata vrea să vadă întotdeauna chipuri vesele în jurul lui. În casă trebuie să fie vreme însorită şi veselie, aşa spune. De altfel, tata îi dă ei mereu tot felul de doctorii şi mă tem că cu timpul n-o să-i mai facă bine.

ARNHOLM Crezi?

BOLETTE Da, nu-mi pot alunga gândul ăsta. Ea este uneori atât de ciudată… (*Vehement.*) Ăsta nu-i un motiv ca eu să fiu nevoită să rămân mereu aici! În fond, tot nu-i sunt de niciun folos tatii. Şi am datorii şi faţă de mine însămi, după cât mi se pare.

ARNHOLM Ştii ce, dragă Bolette… despre lucrurile astea trebuie să vorbim mai pe larg.

BOLETTE N-ar folosi la mare lucru, cu siguranţă! Soarta mea e să rămân aici, în balta cu caraşi, aşa cred.

ARNHOLM Nu-i chiar aşa. Depinde mult şi de dumneata însăţi.

BOLETTE (*animată*) Aşa spuneţi dumneavoastră!

ARNHOLM Da, crede-mă. Stă cu totul şi cu totul în puterea dumitale.

BOLETTE O, dacă-ar fi aşa! Vreţi poate să puneţi o vorbă bună pentru mine… la tata?

ARNHOLM Şi asta! Dar mai întâi şi-ntâi vreau să vorbesc cu dumneata, cu inima deschisă şi fără reticenţe, dragă Bolette. (*Privind spre stânga.*) Sst! Să nu se observe nimic. Vorbim noi mai târziu despre asta.

(*Ellida intră prin stânga. E fără pălărie*; *are doar un şal mare, aruncat peste cap şi pe umeri.*)

ELLIDA (*foarte neliniştită*) Aici e bine! Aici e foarte bine!

ARNHOLM (*ridicându-se*) Aţi fost la plimbare?

ELLIDA Da, am făcut o plimbare prin împrejurimi. Lungă, lungă

şi bună, grozav de bună… Cu Wangel… Şi-acum plecăm să facem un tur, cu barca cu pânze.

BOLETTE Nu vrei să te aşezi?

ELLIDA Nu, mulţumesc. Nu şed.

BOLETTE (*schimbându-şi locul pe bancă*) Aici e un loc foarte bun.

ELLIDA (*plimbându-se încoace şi încolo*) Nu, nu. Nu şed. Nu şed.

ARNHOLM Plimbarea v-a priit. V-a înviorat.

ELLIDA O, mă simt excelent! Mă simt nespus de fericită! Atât de liniştită! (*Privind spre stânga.*) Ce-i cu vaporul acela mare care vine încoa?

BOLETTE (*se ridică şi priveşte*) Trebuie să fie vasul acela mare, englezesc.

ARNHOLM A rămas lângă geamandură. Acolo opreşte, de obicei?

BOLETTE Doar o jumătate de ceas. Trebuie să intre mai adânc în fiord.

ELLIDA Şi din nou în larg… mâine. În larg, în marea deschisă, în marea largă. Gândiţi-vă, să poţi fi pe punte! Dacă s-ar putea. Dacă s-ar putea una ca asta!

ARNHOLM N-aţi făcut niciodată o călătorie lungă pe apă, doamnă Wangel?

ELLIDA Niciodată, niciodată! Doar câteva excursii mici, aici, în fiord.

BOLETTE (*suspinând*) Noi trebuie să ne mulţumim cu viaţa pe uscat.

ARNHOLM Ei, în definitiv, aici e căminul nostru.

ELLIDA Nu, nu cred deloc că-i aşa.

ARNHOLM Nu pe pământ?

ELLIDA Nu, nu cred deloc asta! Dimpotrivă, cred că dacă oamenii s-ar fi obişnuit să-şi ducă viaţa pe mare – sau, poate, *în* mare

– am fi cu totul altfel decât suntem. Am fi şi mai buni, şi mai fericiţi.

ARNHOLM Credeţi realmente?

ELLIDA Da, mult aş da să ştiu dacă nu cumva aşa am fi. Am vorbit de mai multe ori cu Wangel despre asta…

ARNHOLM Ei, şi el…

ELLIDA Crede că poate aşa ar fi.

ARNHOLM (*persiflând*) Bine, bine, fie! Dar ce-a fost, a fost! O dată pentru totdeauna, am luat-o pe drumul cel rău şi am devenit nişte fiinţe terestre, nu marine. Din toate punctele de vedere, acum e cu siguranţă prea târziu ca să mai putem îndrepta greşeala.

ELLIDA Da, spui un trist adevăr. Şi cred că oamenii bănuie ei înşişi asta, şi-şi poartă prin viaţă bănuiala ca o remuşcare şi o amărăciune secretă. Puteţi să mă credeţi, de aici vine totul; aşa se explică pentru ce oamenii îşi simt sufletul greu, greu. Da, da, crede-mă.

ARNHOLM Dar, dragă doamnă Wangel, eu n-am impresia că oamenii au sufletul atât de apăsat. Mi se pare, dimpotrivă, că cei mai mulţi iau viaţa uşor şi viaţa li se pare plăcută.

ELLIDA O, nu, nu-i deloc aşa. Bucuria asta… seamănă foarte mult cu bucuria luminii din lunile de vară. Păstrează în ea amintirea întunericului care trebuie să vină. Şi amintirea îşi aruncă umbra peste bucuria omenească după cum norul călător îşi aruncă umbra deasupra fiordului. Strălucea atât de limpede şi de albastru! Şi iată că, deodată…

BOLETTE N-ar trebui să ai mereu gânduri triste. Adineauri erai atât de veselă şi de plină de viaţă.

ELLIDA Da, da, aşa eram. Şi toată povestea asta… Ce prostie din partea mea… (*Privind neliniştită în jur.*) Măcar de-ar veni Wangel. Mi-a făgăduit foarte serios. Totuşi, nu mai vine. Cred că a uitat. Dragă domnule Arnholm, nu vrei să te duci în locul meu şi să-l

cauţi?

ARNHOLM Desigur, cu multă plăcere.

ELLIDA Spune-i să vină imediat aici. Pentru că nu-l mai pot vedea şi…

ARNHOLM Nu-l mai puteţi vedea?

ELLIDA O, nu mă înţelegi! Când nu-i de faţă, nu pot deloc să-mi amintesc cum arată. E exact ca şi cum l-aş fi pierdut… E o tortură îngrozitoare. Du-te, te rog. (*Se plimbă de colo până colo pe malul eleşteului.*)

BOLETTE Vin şi eu cu dumneavoastră. N-o să ştiţi unde să daţi de el…

ARNHOLM Cum, se poate? Mă descurc eu.

BOLETTE (*cu glas scăzut*) Nu, nu; sunt neliniştită. Mă tem că-i la bordul vasului.

ARNHOLM Te temi?

BOLETTE Da. Se duce de obicei să vadă dacă nu sunt cunoscuţi de-ai lui pe vas. Şi, cum e şi restaurant la bord…

ARNHOLM Aha! Pricep. Să mergem! (*Arnholm şi Bolette ies prin stânga. Ellida se opreşte şi priveşte în jos, la eleşteu. Din când în când, vorbeşte singură şi se întrerupe. Pe cărare, dincolo de gardul grădinii, vine prin stânga un străin în ţinută de voiaj. Părul şi barba roşcate şi stufoase; poartă o bască scoţiană pe cap şi are un sac de voiaj petrecut cu o curea pe după umăr.*)

STRĂINUL (*merge încet, de-a lungul gardului, cercetând grădina. Când o zăreşte pe Ellida se opreşte, se uită insistent şi cercetător la ea şi spune cu glas reţinut*) Bună seara, Ellida!

ELLIDA (*întorcându-se, exclamă*) O, dragul meu, ai venit, în sfârşit!

STRĂINUL Da, în sfârşit!

ELLIDA (*privindu-l, acum surprinsă şi neliniştită*) Cine sunteţi dumneavoastră? Pe cine căutaţi aici?

STRĂINUL Poţi vedea şi singură pe cine caut.

ELLIDA (*mirată*) Cum vă permiteţi să vorbiţi aşa! Cu ce scop aţi venit?

STRĂINUL Am venit pentru tine!

ELLIDA (*cutremurându-se*) Ah!… (*Se uită la el, se retrage clătinându-se şi izbucneşte într-un ţipăt înăbuşit.*) Ochii!… Ochii!

STRĂINUL Ei, în sfârşit, începi să-ţi dai seama că sunt eu? Te-am recunoscut din prima clipă, Ellida!

ELLIDA Ochii! Nu te uita aşa la mine! Strig după ajutor!

STRĂINUL Sst! Sst! Nu te speria. Nu-ţi fac nimic.

ELLIDA (*acoperindu-şi ochii cu mâinile*) Nu te uita aşa la mine, nu te uita!

STRĂINUL (*rezemându-şi mâinile de gard*) Am venit cu vaporul englezesc.

ELLIDA (*privind pieziş şi fugitiv la el*) Ce doreşti de la mine?

STRĂINUL Ţi-am promis că am să mă întorc de îndată ce voi putea…

ELLIDA Pleacă! Pleacă! Nu te mai întoarce niciodată! Ţi-am scris că totul s-a sfârşit între noi. Totul! Ştii doar!

STRĂINUL (*imperturbabil, fără să-i răspundă*) Aş fi venit mai demult la tine. Dar n-am putut. Acum, în sfârşit, am venit! Şi acum, eşti a mea, Ellida.

ELLIDA Ce vrei de la mine? Ce gânduri ai? Pentru ce ai venit?

STRĂINUL Ştii bine că am venit să te iau.

ELLIDA (*trăgându-se înapoi, speriată*) Să mă iei! Ăsta ţi-e gândul?

STRĂINUL Da, se înţelege.

ELLIDA Dar ştii bine că sunt măritată!

STRĂINUL Da, ştiu.

ELLIDA Şi cu toate astea… Cu toate astea, vii să… mă iei?!

STRĂINUL Bineînţeles, sunt aici ca să te iau cu mine!

ELLIDA (*luându-şi capul în mâini*) O, groaza asta!… Spaima asta nebună!…

STRĂINUL Poate că nu vrei?

ELLIDA (*rătăcită*) Nu te uita aşa la mine!

STRĂINUL Te întreb dacă vrei!

ELLIDA Nu, nu, nu! Pentru nimic în lume! Nu vreau, ţi-am mai spus! Nici nu pot, nici nu vreau. (*Încet.*) Nici nu îndrăznesc!

STRĂINUL (*trece peste barieră şi intră în grădină*) Bine, Ellida, bine… să-ţi mai spun atunci un singur lucru înainte de a pleca.

ELLIDA (*dă să fugă, dar nu poate. E paralizată de frică şi se sprijină de trunchiul unui copac de pe malul eleşteului.*) Nu mă atinge! Nu veni aici! Nu te apropia de mine! Nu mă atinge, când îţi spun!

STRĂINI L (*circumspect, făcând doi paşi spre ea*) Nu trebuie să te sperii, Ellida!

ELLIDA (*punându-şi mâinile la ochi*) Nu te uita aşa la mine!

STRĂINUL Dar nu te mai teme atât! Nu te teme.

(*Doctorul Wangel vine prin curte, prin stânga.*)

WANGEL (*încă la jumătatea drumului, printre copaci*) Ştiu, ştiu că te-am lăsat să aştepţi prea mult…

ELLIDA (*se precipită spre el, se agaţă strâns de braţul lui şi strigă*) O, Wangel, salvează-mă! Salvează-mă, dacă poţi!

WANGEL Ellida, pentru numele lui Dumnezeu!…

ELLIDA Salvează-mă, Wangel! Nu-l vezi? Uite-l acolo!

WANGEL (*uitându-se*) Omul acela? (*Se apropie de el.*) Aş vrea să vă întreb cine sunteţi? Şi de ce aţi intrat aici, în grădină?

STRĂINUL (*arată cu capul spre Ellida*) Vreau să vorbesc cu ea.

WANGEL Aşa, deci! Atunci dumneata ai fost cel care… (*Către Ellida.*) Am auzit că a intrat un străin aici, în curte, şi a întrebat de tine.

STRĂINUL Da, eu eram.

WANGEL Şi ce doriţi de la soţia mea? (*Întorcându-se.*) Îl cunoşti, Ellida?

ELLIDA (*încet, frângându-şi mâinile*) O, dacă-l cunosc! Da, da, da!

WANGEL (*brusc*) Ei…

ELLIDA El e, Wangel. Chiar el e!

WANGEL Cum?! Ce spui?! (*Întorcându-se.*) Dumneata eşti Johnston… cel care într-o zi…

STRĂINUL Puteţi să-mi spuneţi cum vreţi. Îmi e totuna. De altfel, nici nu mă numesc aşa.

WANGEL Nu?

STRĂINUL Nu, de mult.

WANGEL Şi ce vrei de la soţia mea? Ştii doar că fiica paznicului farului s-a căsătorit de atâta vreme. Şi cred că ştii la fel de bine cu cine s-a căsătorit.

STRĂINUL Am aflat-o de acum trei ani…

ELLIDA (*încordată*) Cum ai aflat?

STRĂINUL Eram în drum spre tine. Şi mi-a căzut în mână un ziar vechi. Era un ziar de prin meleagurile astea. Acolo am citit despre cununia voastră.

ELLIDA (*privind în gol*) Cununia… Aşadar, asta a fost…

STRĂINUL Da… şi mi s-a părut ciudat. Pentru că povestea aceea cu inelul… tot o cununie fusese, Ellida.

WANGEL Cum îţi permiţi!…

STRĂINUL Nu-ţi mai aminteşti?

ELLIDA (*simţindu-i privirea, izbucneşte*) Nu te uita aşa la mine!

WANGEL (*postându-se în faţa străinului*) Vorbeşte cu mine, nu cu ea… Pe scurt: acum, când cunoşti situaţia, ce mai cauţi aici? De ce vii s-o superi pe soţia mea?

STRĂINUL I-am făgăduit că voi veni s-o iau de îndată ce voi putea!

WANGEL Ellida!… Iarăşi!

STRĂINUL Şi Ellida mi-a făgăduit solemn că mă va aştepta până voi veni.

WANGEL Aud că-i spui soţiei mele pe numele mic. Asemenea intimităţi nu se obişnuiesc aici, la noi.

STRĂINUL Ştiu. Dar, în primul rând, ea îmi aparţine mie…

WANGEL Iar începi?

ELLIDA (*ascunzându-se după Wangel*) O!… Niciodată n-o să mă lase!

WANGEL Dumneata? Spui că-ţi aparţine?

STRĂINUL V-a vorbit ea vreodată despre inelele noastre? Inelul meu şi al ei…

WANGEL Da, mi-a povestit. Ei şi? După aceea, a terminat cu dumneata. Doar ai primit scrisorile ei. Ce, nu ştii?

STRĂINUL Ellida şi cu mine ne înţelesesem că actul acela… cu inelele noastre… are tot atâta putere şi e tot atât de legal ca şi o cununie.

ELLIDA Dar eu nu vreau, înţelege odată! Nu vreau să mai ştiu niciodată nimic despre dumneata. Nu te mai uita aşa la mine! Nu vreau! Nu vreau!

WANGEL Se vede că nu prea eşti întreg la minte, dacă-ţi închipui că poţi să vii aici şi să pretinzi că ai drepturi bazate pe nişte copilării.

STRĂINUL Adevărat. Niciun drept; în sensul în care înţelegeţi dumneavoastră, n-am chiar niciun drept.

WANGEL Atunci, ce mai vrei? Îţi închipui, poate, că ai să mi-o poţi lua cu sila? Împotriva voinţei ei?!

STRĂINUL Nu. La ce-ar folosi? Dacă Ellida vrea să meargă cu mine, atunci trebuie să vină de bunăvoie.

ELLIDA (*mirată, izbucneşte*) De bunăvoie?

WANGEL Şi îţi poţi închipui că…

ELLIDA (*pentru sine*) De bunăvoie!…

WANGEL Ţi-ai ieşit din minţi. Vezi-ţi de drum. Nu avem nimic de împărţit cu dumneata.

STRĂINUL (*consultându-şi ceasul*) Se apropie ora când trebuie să mă îmbarc. (*Se apropie cu un pas.*) Da, da, Ellida… Eu mi-am făcut datoria. (*Se apropie din nou.*) Eu mi-am ţinut cuvântul pe care ţi l-am dat…

ELLIDA (*rugătoare, trăgându-se la o parte*) O, nu mă atinge!

STRĂINUL …aşa că ai timp să reflectezi până mâine noapte.

WANGEL Nu are la ce să reflecteze. Mai bine te-ai gândi să pleci imediat.

STRĂINUL (*către Ellida*) Acum plec cu vaporul în susul fiordului. Mâine noapte mă întorc însă. Vin după tine. Să mă aştepţi aici, în grădină. Pentru că vreau să-ţi vorbesc între patru ochi. Cred că ai priceput.

ELLIDA (*încet, tremurând*) O, îl auzi, Wangel?

WANGEL Fii liniştită. Vom şti noi să împiedicăm vizita asta.

STRĂINUL La revedere, Ellida! Pe mâine noapte!

ELLIDA (*rugătoare*) O, nu, nu… nu mai veni şi mâine, nu mai veni niciodată!

STRĂINUL Până atunci, să te hotărăşti să mă urmezi pe mare.

ELLIDA O, nu te uita aşa la mine!

STRĂINUL Vreau să spun, să fii gata de călătorie.

WANGEL Intră în casă, Ellida!

ELLIDA Nu pot. Ajută-mă! Salvează-mă, Wangel!

STRĂINUL Pentru că trebuie să mai ştii ceva: dacă nu pleci mâine cu mine, atunci totul s-a sfârşit.

ELLIDA (*privindu-l tremurând*) Totul s-a sfârşit? Pentru totdeauna?

STRĂINUL (*confirmând cu un semn al capului*) Atunci nu va mai fi

nimic de făcut, Ellida! Nu voi mai veni niciodată în ţara asta. N-ai să mă mai vezi niciodată! Niciodată n-ai să mai auzi de mine. Pentru tine, am să fiu pe veci mort.

ELLIDA (*respirând neliniştită*) A!…

STRĂINUL Gândeşte-te, deci, bine la ceea ce faci. Adio! (*Iese prin grădină, se opreşte şi spune.*) Ne-am înţeles, Ellida, pregăteşte-te de drum pentru mâine noapte. Pentru că vin să te iau. (*Pleacă încet şi calm pe cărare, prin dreapta.*)

ELLIDA (*uitându-se o clipă după el*) De bunăvoie, a zis! Gândeşte-te… a spus să plec cu el de bunăvoie.

WANGEL Fii rezonabilă. Acum a plecat. Şi nu-l vei mai vedea niciodată.

ELLIDA O, cum poţi să spui asta? Vine din nou mâine noapte.

WANGEL N-are decât! Tu nu trebuie în niciun caz să-l mai întâlneşti.

ELLIDA (*dând din cap*) O, Wangel, să nu crezi că-l poţi opri.

WANGEL Lasă, draga mea, ai încredere în mine.

ELLIDA (*pe gânduri, fără să-l audă*) Când a fost el aici?… Şi mâine noapte?… Şi când va pleca pe mare cu vaporul?…

WANGEL Da, şi?

ELLIDA Cine-ar şti să spună dacă niciodată… niciodată nu se mai întoarce?

WANGEL Nu, Ellida, dragă, în privinţa asta poţi fi foarte liniştită. Ce-ar mai avea el de făcut aici, după toate astea? Acum a auzit chiar din gura ta că tu nu vrei să mai ştii de el. Aşa că toată povestea s-a terminat.

ELLIDA (*pentru ea însăşi*) Mâine, aşadar… Sau niciodată.

WANGEL Şi dacă s-ar gândi să mai dea pe aici…

ELLIDA (*încordată*) Atunci, ce?…

WANGEL Ar sta doar în puterea noastră să-l facem inofensiv.

ELLIDA O, să nu crezi asta.

WANGEL Stă în puterea noastră, ţi-am spus doar! Dacă nu-ţi poţi găsi liniştea din pricina lui, atunci va trebui să-şi ispăşească crima: el l-a ucis pe căpitanul vasului.

ELLIDA (*violent*) Nu, nu, nu! Niciodată! Nu ştim nimic, nu ştim cine l-a omorât pe căpitanul vasului. Nu ştim absolut nimic!

WANGEL Nu ştim nimic! Dar chiar el ţi-a mărturisit-o!

ELLIDA Nu, nimic despre asta. Dacă vorbeşti despre asta, neg totul. Nu trebuie să-l închidă. El este omul mării deschise. Acolo e locul lui.

WANGEL (*se uită la ea şi spune încet*) Ah, Ellida… Ellida!

ELLIDA (*agăţându-se desperată de el*) Oh, dragul meu, soţul meu bun şi credincios… Scapă-mă de omul acela!

WANGEL (*liberându-se de ea cu blândeţe*) Vino! Vino cu mine!

(*Lyngstrand şi Hilde, ambii cu unelte de pescuit*, *sosesc din dreapta eleşteului.*)

LYNGSTRAND (*mergând repede spre Ellida*) Doamnă, o să auziţi ceva extraordinar!

WANGEL Ce este?

LYNGSTRAND Închipuiţi-vă! L-am văzut pe american!

WANGEL Pe american?

HILDE Da, şi eu l-am văzut.

LYNGSTRAND Da, trecea pe lângă grădină şi s-a urcat pe bordul vasului aceluia mare, englezesc.

WANGEL De unde-l cunoşti pe omul acela?

LYNGSTRAND Am fost cu el pe mare, odată. Credeam că s-a înecat, dar acum îl văd zdravăn, sănătos.

WANGEL Ce mai ştii despre el?

LYNGSTRAND Nimic. Dar e sigur că a venit să se răzbune pe soţia sa necredincioasă. Necredincioasa soţie a marinarului…

WANGEL Ce tot spui?

HILDE Lyngstrand vrea să-l folosească pentru o operă de artă pe care vrea s-o realizeze.

WANGEL Nu pricep niciun cuvânt…

ELLIDA Vei afla mai târziu… O să-ţi spunem.

(*Arnholm şi Bolette intră prin stânga, pe cărarea din afara grădinii.*)

BOLETTE (*către cei din grădină*) Veniţi sa vedeţi! Vasul englezesc înaintează în fiord.

(*Un vapor mare lunecă încet, la o oarecare depărtare.*)

LYNGSTRAND (*către Hilde, care e lângă gard*) La noapte o găseşte cu siguranţă.

HILDE (*dând din cap*) Da, da, o găseşte pe soţia cea infidelă.

LYNGSTRAND Gândiţi-vă… la miezul nopţii.

HILDE E ceva foarte palpitant!

ELLIDA (*uitându-se după vapor*) Mâine, aşadar…

WANGEL Şi pe urmă, niciodată.

ELLIDA (*încet* şi *tremurând*) O, Wangel, salvează-mă de mine însămi!

WANGEL (*privind-o plin de nelinişte*) Ellida! Presimt că aici se mai ascunde ceva!

ELLIDA Chemarea…

WANGEL Chemarea?

ELLIDA Omul acesta e ca marea… Chemarea mării…

(*Ellida iese încet şi gânditoare prin partea stângă a grădinii. Wangel merge neliniştit pe lângă ea, privind-o cercetător.*)

Actul IV

(Locuinţa doctorului Wangel. O cameră care dă în grădină. La dreapta şi la stânga, uşi. În planul din fund, între cele două ferestre,

glasvandul deschis spre verandă. Se vede, în jos, o parte din grădină. În planul din faţă, în stânga, o sofa şi o masă. În dreapta, un pian şi, mai în fund, o jardinieră mare. În mijlocul scenei, o masă rotundă cu scaune împrejur. Pe masă, un trandafir înflorit şi diferite ghivece cu flori. E înainte de amiază.

În cameră, lângă masa din stânga, Bolette stă pe sofa; lucrează la o broderie. Lyngstrand stă pe un scaun, la celălalt capăt al mesei. Jos, în grădină, Ballested pictează. Hilde stă lângă el şi priveşte.)

LYNGSTRAND (*cu mâinile pe masă, după o tăcere în care s-a uitat la Bolette cum lucrează*) Cred că broderia asta vă dă multă bătaie de cap, domnişoară Wangel.

BOLETTE O, nu-i chiar atât de complicat… Trebuie doar atenţie ca să numeri exact.

LYNGSTRAND Să numeri? Trebuie să şi numeri?

BOLETTE Da, punctele. Uitaţi-vă.

LYNGSTRAND Chiar aşa! Nu mi-ar fi dat prin minte! Asta-i tot un fel de artă. Ştiţi să şi desenaţi?

BOLETTE Sigur, când am un model în faţă.

LYNGSTRAND Altfel nu?

BOLETTE Nu, altfel nu.

LYNGSTRAND Deci, nu-i chiar artă adevărată.

BOLETTE Nu, e mai curând o îndemânare.

LYNGSTRAND Cred însă că dumneavoastră aţi reuşi, poate, să învăţaţi să faceţi artă.

BOLETTE Chiar dacă n-am nicio aptitudine?

LYNGSTRAND Chiar. Dar să fiţi mereu împreună cu un adevărat artist…

BOLETTE Crezi că aş putea învăţa de la el?

LYNGSTRAND Nu ceea ce se înţelege în mod obişnuit prin a

învăţa. Cred însă că aţi ajunge acolo, încetul cu încetul. Aşa, printr-un fel de miracol, domnişoară Wangel.

BOLETTE Ar fi într-adevăr… miraculos.

LYNGSTRAND (*după câteva clipe*) V-aţi gândit mai pe îndelete… Vreau să spun… dacă v-aţi gândit serios şi profund la căsătorie, domnişoară?

BOLETTE (*privindu-l fugitiv*) La… Nu.

LYNGSTRAND Eu, da.

BOLETTE Aşa? Te-ai gândit?

LYNGSTRAND Da, da… deseori mă gândesc foarte serios la asemenea lucruri… Mai ales la căsătorie. Am şi citit despre asta. Da, am citit într-o mulţime de cărţi. Eu cred că trebuie privită – vorbesc de căsătorie – ca un fel de miracol. Femeia se transformă treptat, până ce începe să semene cu soţul ei.

BOLETTE Preia toate preocupările lui, asta vrei să spui, nu?

LYNGSTRAND Da, chiar aşa.

BOLETTE Şi talentele? Şi predispoziţiile? Şi aptitudinile?

LYNGSTRAND Hm, de… n-aş putea să ştiu dacă şi astea…

BOLETTE Credeţi poate că şi tot ceea ce a citit un bărbat sau ce-a gândit trebuie să se răsfrângă asupra soţiei sale?

LYNGSTRAND Da… Încetul cu încetul. Exact ca într-un miracol. Ştiu însă că asta se poate întâmpla numai într-o căsnicie în care domneşte o fidelitate, o dragoste şi o fericire perfectă.

BOLETTE Dar v-a trecut vreodată prin minte că şi un bărbat ar putea fi influenţat de soţia lui? Să devină la fel cu ea, asta vreau să spun.

LYNGSTRAND Un bărbat? Nu, la asta nu m-am gândit niciodată.

BOLETTE De ce însă n-ar fi posibilă, tot atât de bine, şi reciproca?

LYNGSTRAND Nu, nu-i posibilă, pentru că bărbatul are o vocaţie pentru care trăieşte. Şi tocmai această vocaţie îl face atât de puternic

şi de ferm, domnişoară Wangel. Viaţa lui are o chemare.

BOLETTE Fiecare bărbat are o chemare?

LYNGSTRAND O, nu! Mă gândesc mai ales la artişti.

BOLETTE Şi dumitale ţi se pare că unui artist i se potriveşte să fie căsătorit?

LYNGSTRAND Da, cred că da. Dacă poate găsi pe cineva la care să ţină foarte mult, atunci…

BOLETTE Nici chiar atunci! Eu cred că un artist ar trebui să trăiască numai pentru arta lui.

LYNGSTRAND Aşa s-ar cuveni, probabil. Totuşi, poate trăi numai pentru arta lui, chiar dacă se căsătoreşte.

BOLETTE Bine, dar ea?

LYNGSTRAND Ea? Cum adică?

BOLETTE Cea cu care se căsătoreşte. Ea pentru ce va trăi?

LYNGSTRAND Şi ea trebuie să trăiască tot pentru arta lui. Mi se pare că o femeie ar trebui să se simtă foarte fericită când are un astfel de scop în viaţă.

BOLETTE Hm… n-aş putea spune…

LYNGSTRAND Ba da, domnişoară, credeţi-mă. Dacă n-ar fi decât pentru onoarea şi consideraţia de care se bucură datorită lui… E drept, asta-i ceva mai puţin important, dar faptul că îl ajută să creeze, că poate să-i uşureze munca, fiind alături de el, oferindu-i confortul de care are nevoie, îngrijindu-l, făcându-i viaţa plăcută… Cred că toate astea ar trebui s-o facă foarte fericită pe o femeie.

BOLETTE O, nici nu-ţi dai seama ce egoist eşti!

LYNGSTRAND Eu, egoist? O, Dumnezeule! Dacă m-aţi cunoaşte numai puţin mai mult decât mă cunoaşteţi… (*Se apleacă şi se apropie de ea.*) Domnişoară Wangel… când nu voi mai fi aici… şi asta se va întâmpla destul de curând…

BOLETTE (*privindu-l compătimitor*) Haide! Lasă gândurile astea

triste!

LYNGSTRAND În fond, nu mi se pare că e ceva chiar atât de trist.

BOLETTE În ce sens?

LYNGSTRAND Trebuie să plec peste vreo lună. Mai întâi de aici. Şi pe urmă trebuie să plec în sud.

BOLETTE Aha, da, da…

LYNGSTRAND Veţi voi, domnişoară, să vă gândiţi, din când în când la mine?

BOLETTE Sigur…

LYNGSTRAND (*vesel*) Nu aşa, promiteţi-mi!

BOLETTE Da, promit.

LYNGSTRAND În mod solemn, domnişoară Bolette?

BOLETTE Solemn. (*Schimbând tonul.*) Dar, în definitiv, ce rost au toate astea? Nu duc la nimic.

LYNGSTRAND Cum puteţi spune una ca asta! Pentru mine va fi ceva atât de frumos, va fi extraordinar să ştiu că aici, în patrie, există cineva care se gândeşte la mine.

BOLETTE Să spunem că e aşa… Şi mai departe, ce se va întâmpla?

LYNGSTRAND Mai departe… Nu ştiu chiar deloc.

BOLETTE Eu încă şi mai puţin! Sunt doar atâtea drumuri… Orice, orice se poate întâmpla în viaţă…

LYNGSTRAND O, ar putea să se întâmple şi un alt miracol! O întorsătură fericită a sorţii – sau ceva asemănător. Pentru că eu cred că norocul e de partea mea.

BOLETTE (*cu însufleţire*) O, nu-i adevărat! Să nu crezi asta!

LYNGSTRAND Ba da, cred cu toată convingerea. Şi atunci, după câţiva ani, când mă voi întoarce acasă, ca sculptor cu faimă, cu o situaţie bună şi plin de sănătate…

BOLETTE Desigur, desigur. Să sperăm că aşa va fi.

LYNGSTRAND Puteţi spera cu toată convingerea. Numai să vă

gândiţi cu fidelitate şi căldură la mine în tot timpul în care mă voi afla acolo, într-o ţară din sud. Mi-aţi dat doar cuvântul…

BOLETTE Îl ai. (*Dând din cap.*) Însă asta, desigur, nu duce la nimic.

LYNGSTRAND Ba da, domnişoară Bolette, în cel mai rău caz, îmi va ajuta în activitatea mea… Voi putea lucra mai uşor şi cu mai multă tenacitate la opera mea.

BOLETTE Chiar credeţi?

LYNGSTRAND Da, simt interior, lăuntric… că aşa va fi! Şi mi se pare că acest gând ar trebui să vă însufleţească şi pe dumneavoastră, chiar la o asemenea depărtare, ştiind însă că de aici mă ajutaţi să creez.

BOLETTE (*privindu-l*) Bine, dar la rândul dumitale…

LYNGSTRAND Eu?…

BOLETTE (*uitându-se în grădină*) Sst! Să schimbăm vorba. Uite că vine profesorul.

(*Profesorul Arnholm apare în partea stângă a grădinii. Se opreşte şi vorbeşte cu Ballested şi Hilde.*)

LYNGSTRAND Ţineţi la fostul dumneavoastră profesor, domnişoară Bolette?

BOLETTE Dacă ţin la el?

LYNGSTRAND Da, vreau să spun, dacă vă e drag.

BOLETTE Da, sigur că ţin. E foarte bine să ai un prieten ca el, care îţi dă sfaturi bune… Şi e întotdeauna foarte îndatoritor.

LYNGSTRAND Nu vi se pare ciudat că nu s-a căsătorit până acum?

BOLETTE Ţi se pare ciudat?

LYNGSTRAND Da. E un om înstărit, după cât se spune.

BOLETTE S-ar putea să fie aşa. Dar poate nu i-a fost uşor să găsească pe cineva care să-l vrea, aşa cred.

LYNGSTRAND De ce credeţi?

BOLETTE Păi, a fost profesorul aproape al tuturor fetelor tinere pe care le cunoaşte. Asta vorbeşte de la sine.

LYNGSTRAND Şi ce-are a face una cu alta?

BOLETTE Of, Doamne, nu te măriţi cu cineva care ţi-a fost profesor.

LYNGSTRAND Credeţi că o fetiţă nu-şi poate iubi preceptorul, profesorul?

BOLETTE Nu, după ce a încetat să mai fie o fetiţă!

LYNGSTRAND Ia te uită!

BOLETTE (*prevenitoare*) Sst! Sst!

(*În timpul acesta, Ballested şi-a strâns lucrurile şi a plecat cu ele prin partea dreaptă a grădinii. Hilde l-a ajutat să şi le strângă. Arnholm urcă pe verandă şi intră în cameră.*)

ARNHOLM Bună seara, Bolette dragă. Bună seara, domnule… domnule… Hm! (*Se uită nemulţumit la Lyngstrand, salutând din cap. Acesta se ridică şi se înclină.*)

BOLETTE (*se ridică şi se îndreaptă spre Arnholm*) Bună ziua, domnule profesor.

ARNHOLM Ei, cum mai merg azi treburile?

BOLETTE Mulţumesc, bine.

ARNHOLM Soţia tatălui dumitale s-a dus şi astăzi să facă baie?

BOLETTE Nu, e în camera ei.

ARNHOLM Tot nu se simte bine?

BOLETTE Nu ştiu. S-a încuiat în cameră.

ARNHOLM Hm… aşa a făcut?

LYNGSTRAND Doamna Wangel e încă impresionată de povestea cu americanul acela de ieri.

ARNHOLM Ce ştii în legătură cu asta?

LYNGSTRAND I-am povestit doamnei că l-am văzut în carne şi oase, acolo, în spatele grădinii.

ARNHOLM A, aşa!

BOLETTE Dumneavoastră şi cu tata aţi stat de vorbă până foarte târziu în noaptea asta.

ARNHOLM Da, destul de târziu. Am avut de discutat ceva foarte serios.

BOLETTE Aţi vorbit puţin şi despre mine şi despre problemele mele?

ARNHOLM Nu, Bolette dragă. N-am mai ajuns. El era cu totul absorbit de altceva.

BOLETTE (*suspinând*) A, da… aşa-i întotdeauna.

ARNHOLM (*uitându-se cu înţeles la ea*) Dar astăzi vorbim noi mai pe îndelete. Unde-i tatăl dumitale acum? Nu cumva e plecat?

BOLETTE Nu. Trebuie să fie jos, în birou. Mă duc să-l caut.

ARNHOLM Nu, mulţumesc. Nu te duce. Îl găsesc eu.

BOLETTE (*ascultând spre stânga*) Staţi puţin, domnule profesor. Cred că tata chiar acum urcă scările. Da. O fi fost sus, la ea.

(*Doctorul Wangel intră pe uşa din stânga.*)

WANGEL (*întinzând mâna lui Arnholm*) Ai şi venit, bunul meu prieten? Ce drăguţ că ai venit atât de devreme. Pentru că mai vreau să vorbesc cu dumneata.

BOLETTE (*lui Lyngstrand*) Ce zici, nu mergem puţin în grădină, la Hilde?

LYNGSTRAND Cu cea mai mare plăcere, domnişoară.

(*Lyngstrand şi Bolette coboară în grădină, printre arborii din planul din fund.*)

ARNHOLM (*care i-a urmărit cu privirea, întorcându-se spre Wangel*) Îl cunoşti mai îndeaproape pe tânărul acesta?

WANGEL Nu, deloc.

ARNHOLM Nu ţi se pare că prea se ţine scai toată ziua de fetele dumitale?

WANGEL Aşa face? N-am observat până acum.

ARNHOLM N-ar fi rău să fii ceva mai atent cu lucrurile astea.

WANGEL Da, sigur, ai dreptate. Dar, pentru Dumnezeu, ce pot face eu, un biet om? Fetele s-au învăţat să-şi poarte singure de grijă. Nu admit să li se spună nimic. Nu admit nicio observaţie, nici din partea mea, nici din a Ellidei.

ARNHOLM Nici din partea Ellidei?

WANGEL Nu. De altfel, nici nu i-aş permite să se amestece în chestiunile astea. Nu-s pentru ea. (*Întrerupându-se.*) Însă nu despre asta voiam să discutăm. Ia spune-mi… te-ai mai gândit la tot ce am vorbit? La tot ce ţi-am spus ieri?

ARNHOLM Nici nu m-am mai putut gândi la altceva, de când ne-am despărţit astă-noapte.

WANGEL Şi ce crezi că e de făcut?

ARNHOLM Doctore dragă, mi se pare că dumneata, ca medic, ar trebui să ştii mai bine decât mine ce e de făcut.

WANGEL Credeam că ai băgat de seamă cât de dificil este pentru un medic să pună un diagnostic corect unui bolnav de care se simte strâns legat. De altfel, nici nu e vorba de o boală obişnuită. E o boală la care nu ajută niciun doctor şi niciun tratament.

ARNHOLM Cum se mai simte azi?

WANGEL Chiar adineauri am fost sus, la ea, şi mi s-a părut foarte liniştită. Dar întotdeauna, îndărătul unei astfel de dispoziţii zace ceva ascuns, o stare pe care n-am putut niciodată s-o descifrez. Şi acuma e atât de schimbătoare, atât de nechibzuită… trece atât de brusc de la o dispoziţie la alta…

ARNHOLM Totul provine, desigur, de la starea ei psihică maladivă.

WANGEL Nu numai asta! La bază e ceva congenital. Ellida are o anumită apartenenţă… Ea ţine de oamenii mării. Asta-i problema.

ARNHOLM La drept vorbind, ce vrei să spui, doctore dragă?

WANGEL N-ai observat că oamenii de pe ţărmul mării deschise, sunt un soi aparte de oameni, un fel de alt neam de oameni? E ca şi cum ar trăi propria viaţă a mării. E agitaţia puternică a valurilor cu fluxul şi refluxul lor, atât în gândirea cât şi în senzaţiile acestor oameni, şi de aceea nu pot fi niciodată transplantaţi. A, trebuia să mă gândesc mai demult la asta. Am făcut un adevărat păcat faţă de Ellida s-o iau de-acolo şi s-o mut aici.

ARNHOLM Ai ajuns acum la convingerea asta?

WANGEL Da, din ce în ce mai mult. Însă ar fi trebuit să-mi dau seama înainte… Adevărul e că ştiam eu de pe atunci. Însă n-am lăsat să răsune anumite cuvinte în mine. Pentru că ţineam prea mult la ea. De aceea m-am gândit în primul rând la persoana mea! Atât de egoist eram pe-atunci!

ARNHOLM Hm… orice om este puţin egoist în anumite împrejurări. De altfel, defectul acesta nu l-am observat niciodată la dumneata, doctore Wangel.

WANGEL (*umblând agitat prin cameră*) O, ba da! Egoist am mai fost şi după aceea. Eu sunt cu mult, cu mult mai în vârstă decât ea. Ar fi trebuit să-i fiu mai mult ca un tată, şi în acelaşi timp un sfătuitor. Ar fi trebuit să-i dezvolt şi să-i limpezesc viaţa sufletească. Însă n-am făcut nimic. Vezi dumneata, n-am avut destulă energie pentru asta! Pentru că îmi plăcea să fie aşa cum este. Iar starea ei s-a înrăutăţit din ce în ce. Şi eu mă învârteam în jurul ei şi nu ştiam ce să fac. (*Mai încet.*) De aceea, în desperarea mea, ţi-am scris şi te-am rugat să vii la noi.

ARNHOLM (*privindu-l mirat*) Cum aşa? De aceea mi-ai scris?

WANGEL Da. Dumneata însă n-ai observat.

ARNHOLM Dar, pentru numele lui Dumnezeu, doctore dragă, de fapt, ce soluţie puteam să-ţi dau eu? Nu pricep deloc.

WANGEL O, e ceva atât de simplu. Pornisem pe nişte urme greşite. Credeam că Ellida ţi-a dăruit cândva inima… Şi că, în secret, se mai simţea legată de dumneata. Şi că, poate i-ar face bine să te revadă şi să depănaţi amintiri despre casa ei şi despre zilele acelea de-atunci.

ARNHOLM Era, aşadar, vorba despre soţia dumitale. La ea te refereai când îmi scriai că e aici cineva care mă aşteaptă. Şi poate îi e dor de mine!

WANGEL Da, despre cine altcineva ar fi putut fi vorba?

ARNHOLM (*repede*) Da, da, desigur, ai dreptate. Însă nu pricepusem.

WANGEL Era foarte logic, după cum ţi-am spus. Doar atât că pornisem pe o cale greşită.

ARNHOLM Şi mai spui că eşti egoist!

WANGEL O, am un păcat atât de mare de ispăşit! Şi cred că n-ar trebui să preget în faţa nici unui mijloc care ar putea, eventual, să-i mai uşureze sufletul.

ARNHOLM Cum îţi explici puterea pe care o are asupra ei străinul acela?

WANGEL Hm, prietene dragă… trebuie să existe anumite aspecte ale problemei, care nu pot fi clarificate…

ARNHOLM Ceva care, în sine şi prin sine, ar fi imposibil de descifrat, de clarificat, de înţeles, vrei să spui? Cu totul imposibil de a fi clarificat?

WANGEL În orice caz, până acum…

ARNHOLM Poţi crede asemenea lucruri?

WANGEL Nici nu cred, nici nu neg. Atâta spun: că nu ştiu. De aceea las lucrurile aşa cum sunt.

ARNHOLM Bine, dar spune-mi: ce-i cu afirmaţia sinistră… în legătură cu ochii copilului?

WANGEL (*iritat*) Nu cred deloc în povestea aceea cu ochii! Nu vreau să cred în aşa ceva! E o pură închipuire a ei. Nimic altceva.

ARNHOLM Te-ai uitat atent la ochii omului aceluia când a fost aici?

WANGEL Bineînţeles.

ARNHOLM Şi ai găsit vreo asemănare?

WANGEL (*evaziv*) Hm… Doamne, ce-aş putea să-ţi răspund? De altfel, nici nu mai era atâta lumină când l-am văzut. Şi, pe urmă, îmi spusese atâtea mai înainte, Ellida… Nu ştiu deloc dacă am reuşit să fiu obiectiv în ceea ce îl priveşte.

ARNHOLM Sigur, sigur că da. Dar celălalt aspect al problemei? Neliniştea şi groaza care au năpădit-o chiar în timp ce străinul era în drum spre patrie?

WANGEL Vezi dumneata… asta e tot o ficţiune şi un vis de-al ei, create de alaltăieri şi până azi. Nu i-a venit aşa, cu totul pe neaşteptate, dintr-odată, aşa cum afirmă acum. Dar de când a auzit de la tânărul Lyngstrand că Johnston – sau Friman, sau cum l-o mai fi chemând – pornise în drum spre casă încă de acum trei ani, în luna martie, ea crede sincer că tulburarea aceea a cuprins-o chiar în aceeaşi lună.

ARNHOLM Şi n-a fost aşa?

WANGEL Nicidecum. Cu mult înainte, a avut anumite manifestări, au apărut în comportarea ei anumite semne, anumite simptome. Nu-i mai puţin adevărat că, totuşi, absolut întâmplător, chiar în martie, acum trei ani, a avut o izbucnire destul de violentă…

ARNHOLM Vasăzică, totuşi…

WANGEL Da, însă asta se poate explica foarte simplu… în situaţia specială în care se găsea ea atunci…

ARNHOLM Deci, simptome peste simptome.

WANGEL (*strângând pumnii*) Şi să n-o poţi ajuta cu nimic! Să nu-i

găseşti leacul! Să nu poţi măcar întrezări un remediu!

ARNHOLM Dar dacă te-ai hotărî să-ţi schimbi reşedinţa? Să te muţi în altă parte? N-ar trăi altfel în condiţii care i-ar fi mai familiare?

WANGEL O, dragul meu… crezi că nu m-am gândit? I-am propus să ne mutăm la Skjoldviken. Dar nu vrea.

ARNHOLM Nici nu vrea să audă?

WANGEL Nu. Pentru că nu crede că s-ar putea schimba ceva. Şi poate că are dreptate.

ARNHOLM Hm… Aşa zici!

WANGEL Da, şi când mă gândesc mai îndeaproape, nu ştiu cum aş putea, realmente, să-mi aplic planul. Nu ştiu ce justificare aş putea găsi faţă de fetele mele, ca să mă mut într-un colţ de lume ca acela. Ele trebuie să trăiască totuşi undeva, într-un loc unde să existe cel puţin perspectiva că într-o bună zi vor avea asigurată întreţinerea.

ARNHOLM Întreţinerea? Ai început chiar să te gândeşti atât de mult la asta?

WANGEL Dumnezeule, dar sunt dator să mă gândesc. Pe de altă parte însă, când mă gândesc iarăşi la biata mea pacientă, Ellida!… A, dragă Arnholm… sunt acum, realmente, între ciocan şi nicovală.

ARNHOLM Pentru Bolette n-ar mai trebui să fii chiar atât de îngrijorat. (*Se întrerupe.*) Tare-aş vrea să ştiu unde e… unde s-or fi dus? (Se *duce până la uşa deschisă şi priveşte.*)

WANGEL (*de partea cealaltă a pianului*) Aş face orice sacrificiu pentru toate trei… Numai dacă aş şti ce trebuie să fac…

(*Ellida intră pe uşa din stânga.*)

ELLIDA (*precipitat, lui Wangel*) Nu cumva să ieşi în dimineaţa asta!

WANGEL Nu, sigur, nu ies. Rămân acasă cu tine. (*Cu un gest spre Arnholm, care se apropie.*) Nu vrei să-i dai bună ziua prietenului

nostru?

ELLIDA (*întorcându-se*) A, dumneata erai, domnule Arnholm! (*Întinzându-i mâna.*) Bună dimineaţa!

ARNHOLM Bună dimineaţa, doamnă. După cum văd, azi n-aţi fost la baie, ca de obicei?

ELLIDA Nu, nu, nu! Astăzi nici nu poate fi vorba de scaldă. Dar nu vreţi să luaţi loc o clipă?

ARNHOLM Mulţumesc, nu încă. (*Privind la Wangel.*) Am făgăduit fetelor să mă duc după ele în grădină.

ELLIDA A, Dumnezeu ştie dacă ai să le găseşti în grădină! Nu ştiu niciodată pe unde mai umblă…

WANGEL Trebuie să fie undeva, pe lângă iaz, cu siguranţă!

ARNHOLM Ei, le dau eu de urmă, n-am nicio grijă!

(*Se înclină şi iese prin verandă, în grădină, prin dreapta.*)

ELLIDA Cât e ceasul, Wangel?

WANGEL (*consultându-şi ceasul*) E trecut puţin de unsprezece.

ELLIDA Trecut puţin. Între unsprezece şi unsprezece jumătate, la noapte… Vine vaporul. Oh, de-ar trece odată toate!

WANGEL (*apropiindu-se mai mult de ea*) Ellida, draga mea, ţin foarte mult să te întreb ceva.

ELLIDA Despre ce este vorba?

WANGEL Alaltăieri seara, acolo, sus, la „Belvedere”, spuneai că în ultimii trei ani l-ai văzut de multe ori limpede, viu, în faţa ta.

ELLIDA Da, aşa este. Poţi să mă crezi.

WANGEL Bine, dar cum l-ai văzut?

ELLIDA Cum l-am văzut?

WANGEL Vreau să spun… Cum ţi se părea că arată, când credeai că-l vezi în faţa ta?

ELLIDA Dar Wangel, dragă, îl ştii şi tu acum cum arată.

WANGEL Aşa era şi în reprezentările pe care le aveai tu?

ELLIDA Desigur că aşa era.

WANGEL Chiar aşa cum l-ai văzut în realitate aseară?

ELLIDA Da, întocmai.

WANGEL Ei, atunci cum se explică totuşi că nu l-ai recunoscut imediat?

ELLIDA (*mirată*) Nu l-am recunoscut?

WANGEL Nu. Tu însăţi ai spus că la început nu ştiai deloc cine-i străinul acela.

ELLIDA (*intrigată*) Da, cred că ai într-adevăr dreptate! Nu ţi se pare bizar, Wangel? Gândeşte-te! Nu l-am recunoscut imediat!

WANGEL Numai după ochi, aşa ziceai…

ELLIDA O, da… ochii! Ochii!

WANGEL Ei… dar acolo, sus la „Belvedere”, spuneai că întotdeauna ţi se arată aşa cum fusese atunci, la despărţire. Cu zece ani în urmă.

ELLIDA Aşa am spus?

WANGEL Da.

ELLIDA Atunci, se vede că pe vremea aceea arăta cam tot ca astăzi.

WANGEL Nu. Alaltăieri, în drum spre casă, mi-ai făcut o cu totul altă descriere a lui. Spuneai că acum zece ani nu avea barbă. Şi că era cu totul altfel îmbrăcat. Şi acul de cravată cu perle?… Nu-l mai avea ieri.

ELLIDA Nu, nu-l mai avea.

WANGEL (*privind-o cercetător*) Gândeşte-te puţin, dragă Ellida. Sau… poţi într-adevăr să-ţi mai aminteşti cum arăta când era cu tine acolo, la Bratthammer?

ELLIDA (*pe gânduri, închizând ochii o clipă*) Nu-i deloc clar. Nu… azi nu pot cu niciun chip. Nu e bizar?

WANGEL Nu-i chiar atât de bizar, în fond. Acum a apărut o nouă

imagine în faţa ta, o imagine *reală.* Şi această nouă imagine, care este o realitate, a umbrit-o pe cea veche… De aceea n-o mai poţi vedea.

ELLIDA Crezi că e aşa, Wangel?

WANGEL Da. Imaginea cea nouă va reuşi să umbrească şi reprezentările tale maladive. De aceea, e bine că a apărut realitatea.

ELLIDA Doamne! Şi zici că e bine?

WANGEL Da. Faptul că a venit, poate fi salutar pentru tine.

ELLIDA (*aşezându-se pe sofa*) Wangel… vino şi stai lângă mine. Vreau să-ţi spun tot ce gândesc.

WANGEL Da, dragă Ellida, spune. (*Se aşază pe un scaun, de cealaltă parte a mesei.*)

ELLIDA A fost propriu-zis o mare nenorocire pentru noi – şi pentru tine, şi pentru mine – că tocmai noi doi a trebuit să ne unim vieţile.

WANGEL (*mirându-se*) Ce tot spui?!

ELLIDA Da, da. Aşa e. Şi e foarte logic! Nici n-ar fi putut fi decât o nenorocire. Cel puţin, ţinând seama de felul în care ne-am unit.

WANGEL În ce alt fel ar fi trebuit deci să ne unim?

ELLIDA Ascultă, Wangel… nu-i nevoie să ne mai minţim, nici fiecare pe sine… şi niciunul pe celălalt.

WANGEL Ăsta-i adevărul? Ne minţim, aşa zici?

ELLIDA Da, ne minţim… Sau… disimulăm adevărul, în orice caz. Pentru că adevărul… adevărul pur, crudul adevăr… este acesta… că tu ai venit acolo… şi m-ai cumpărat.

WANGEL Te-am cumpărat?… Aşa ai spus?… Cumpărat?

ELLIDA Dar nici eu n-am fost cu nimic mai bună decât tine. Eu am acceptat. M-am vândut ţie.

WANGEL (*privind-o îndurerat*) Ellida… te lasă inima să-mi spui asemenea vorbe?

ELLIDA Dar nici nu ştiu cum aş putea spune altfel! Tu nu puteai

să mai suporţi golul din casa ta. Căutai o altă soţie…

WANGEL Şi o mamă pentru copiii mei, Ellida.

ELLIDA Poate. Dar asta… mai puţin. Cu toate că… nu ştiai deloc dacă eu sunt cea potrivită… Abia mă văzuseşi… şi abia vorbiseşi cu mine de vreo două ori. Pe urmă m-ai dorit şi aşa…

WANGEL Bine, numeşte asta cum vrei…

ELLIDA Iar eu, pe de altă parte… eram neajutorată, dezorientată şi cu totul singură. Aşa că e lesne de înțeles de ce am acceptat… Când ai venit tu şi te-ai oferit să mă întreţii pe viaţă.

WANGEL Nu ţi-am propus să te întreţin, dragă Ellida. Te-am întrebat cinstit dacă vrei să împarţi cu mine şi cu copiii mei, puţinul pe care-l puteam numi al meu.

ELLIDA Da, aşa a fost. Cu toate astea, n-ar fi trebuit să primesc. Niciodată şi pentru nimic în lume n-ar fi trebuit să primesc. Nu trebuia să mă vând! Mai bine munca cea mai mizerabilă… mai bine cele mai grele condiţii de viaţă… dar în libertate… şi la libera, la propria alegere.

WANGEL (*se ridică*) Aşadar, cei cinci-şase ani pe care i-am trăit împreună n-au niciun preţ pentru tine?

ELLIDA Să nu crezi asta, Wangel! M-am simţit atât de bine aici, la tine… Nimeni pe lume nu şi-ar putea dori mai mult. Numai că n-am venit aici, în casa ta, de bunăvoie. Asta-i totul…

WANGEL (*privind-o*) Nu… de bunăvoie?

ELLIDA Nu. Nu de bunăvoie.

WANGEL (*înăbuşit*) A… îmi amintesc… schimbarea de ieri.

ELLIDA În schimbarea aceea e totul. Asta m-a luminat, şi de aceea acum văd altfel lucrurile.

WANGEL Cum le vezi?

ELLIDA Văd că viaţa noastră nu e, în fond, o căsnicie.

WANGEL (*cu amărăciune*) Ai spus o vorbă adevărată. Viaţa pe

care o trăim *acum* nu-i o căsnicie.

ELLIDA Nici înainte n-a fost. Niciodată n-a fost. Nici la început. (*Privind în gol.*) Cea dintâi, aceea da, ar fi putut fi o căsnicie deplină şi adevărată.

WANGEL Cea dintâi? Care anume? Ce vrei să spui?

ELLIDA Cu… cu el.

WANGEL (*privind-o mirat*) Nu te mai înţeleg!

ELLIDA O, Wangel dragă… să nu ne mai minţim unul pe altul. Nici pe noi înşine.

WANGEL Bine, bine! Spune mai departe.

ELLIDA Da, vezi… nu vom putea niciodată să îndepărtăm ceea ce a fost atunci… Pentru că o promisiune făcută de bunăvoie este o legătură tot atât de puternică, de deplină, ca o cununie.

WANGEL Pentru numele lui Dumnezeu!

ELLIDA (*ridicându-se vehement*) Dă-mi voie să te părăsesc, Wangel!

WANGEL Ellida!… Ellida!…

ELLIDA Da, da… dă-mi voie! Poţi să mă crezi… oricum, nu puteam ajunge la altceva. Nu se putea altfel, după felul cum ne-am unit.

WANGEL (*cu durere stăpânită*) Atât de departe au ajuns lucrurile între noi?

ELLIDA Aşa trebuie să fie. Nu pot fi altfel.

WANGEL (*privind-o, cu inima grea*) Aşadar, nu te-am câştigat prin viaţa noastră laolaltă… Niciodată… niciodată n-ai fost a mea deplin.

ELLIDA O, Wangel… dacă-aş putea ţine la tine aşa cum aş vrea, cum atâta aş vrea! Atât de profund cum o meriţi! Însă, simt bine… niciodată nu se va întâmpla asta.

WANGEL Divorţ, aşadar? Un divorţ, un divorţ în toată legea… asta vrei?

ELLIDA Dragul meu, ce puţin mă înţelegi! Nu mă interesează deloc formele. Pentru că nimic din ceea ce ar putea veni din afară n-ar putea schimba ceva. Aşa cred eu. Ceea ce vreau este ca noi doi să ne înţelegem ca de bunăvoie să ne dezlegăm unul de altul. De bunăvoie.

WANGEL (*cu amărăciune, clătinând încet din cap*) Să stricăm târgul… da, da.

ELLIDA (*cu însufleţire*) Chiar aşa! Să stricăm târgul!

WANGEL Şi pe urmă, Ellida? După aceea? Te-ai gândit ce vom deveni amândoi după aceea? Cum ar mai fi viaţa, şi pentru tine şi pentru mine?

ELLIDA Ar fi totuna. După aceea ar fi indiferent ceea ce s-ar întâmpla. Ceea ce te rog şi te implor, Wangel… ăsta-i lucrul cel mai important. Redă-mi libertatea! Redă-mi întreaga libertate!

WANGEL Ellida! Îmi ceri ceva îngrozitor. Dă-mi un răgaz, să pot lua o hotărâre. Să vorbim mai pe îndelete. Şi îngăduie-ţi şi ţie însăţi un timp, ca să poţi reflecta asupra a ceea ce vrei să faci!

ELLIDA Dar nu mai e timp de pierdut! Trebuie să-mi recapăt libertatea chiar azi!

WANGEL De ce chiar azi?

ELLIDA Pentru că… pentru că la noapte vine el!

WANGEL (*tresărind*) Vine? El? Ce amestec are aici străinul acela?

ELLIDA Vreau să mă înfăţişez lui în deplină libertate.

WANGEL Şi ce anume… ce ai de gând să faci de-acum încolo?

ELLIDA Nu vreau să mă mai frământ că sunt soţia ta, a doua ta soţie. Nu vreau să mă mai frământ că nu am ales. Altfel, n-ar mai fi vorba de niciun fel de hotărâre.

WANGEL Tu vorbeşti de alegere! Să alegi, Ellida? Să alegi într-o problemă ca asta?

ELLIDA Da, trebuie să fac o alegere. Trebuie să aleg una din două.

Trebuie să pot să-l las să plece singur… Sau… sau să plec cu el.

WANGEL Îţi dai bine seama de ceea ce spui? Să pleci cu el? Să-ţi pui propria ta soartă în mâinile lui? Să-i încredinţezi lui viaţa ta?

ELLIDA Dar nu mi-am pus soarta mea întreagă în mâinile tale? Şi asta, fără să ştiu ce va fi mai departe?!

WANGEL Fie. Dar el? Un străin sălbatic. Un om pe care abia îl cunoşti!

ELLIDA Dar pe tine te-am cunoscut poate şi mai puţin. Şi totuşi, am plecat cu tine.

WANGEL Dar barem ştiai ce fel de viaţă vei duce. Dar acum? Acum? Gândeşte-te! Ce ştii despre el? Nimic nu ştii. Nici măcar cine este… sau ce este.

ELLIDA (*privind în gol*) Adevărat. Tocmai asta e îngrozitor…

WANGEL Da, e îngrozitor…

ELLIDA De aceea mi se pare că *trebuia* să mi se întâmple asta.

WANGEL (*privind-o*) Pentru că ţi se înfăţişează ceva de groază?

ELLIDA Da. Tocmai de asta.

WANGEL (*apropiindu-se*) Ascultă, Ellida… la drept vorbind, ce înţelegi tu prin „ceva de groază”?

ELLIDA (*reflectând*) Groază… groaza e ceva care te înspăimântă şi te atrage.

WANGEL Şi te atrage?

ELLIDA Mai mult te atrage… aşa cred.

WANGEL (*lent*) Tu te înrudeşti cu marea.

ELLIDA Şi asta e de groază.

WANGEL Şi în tine e ceva de groază. Şi tu înspăimânţi şi atragi.

ELLIDA Crezi, Wangel?

WANGEL Niciodată nu te-am cunoscut atât de bine. Niciodată în profunzime. Abia acum încep să înţeleg.

ELLIDA De aceea trebuie să-mi redai libertatea! Să mă dezlegi de

tot ce mă leagă de tine şi de ale tale! Acuma vezi şi tu că e necesar. Trebuie să ne despărţim prin bună înţelegere… De bunăvoie.

WANGEL (*întunecat*) Poate că ar fi mai bine pentru amândoi… dacă ne-am despărţi. Însă, nu pot totuşi! Tu eşti pentru mine ca groaza aceea, Ellida. Atracţia… iată forţa ta.

ELLIDA Asta ţi-e părerea?

WANGEL Să trecem peste ziua de azi. Cu linişte deplină în suflet. Nu îndrăznesc să-ţi redau libertatea astăzi. Nu mi-este permis s-o fac. Nu mi-este permis, pentru tine în primul rând, Ellida. Am să uzez de dreptul şi de datoria mea ca să te apăr.

ELLIDA Să mă aperi? Împotriva cui. Împotriva a ce să mă aperi? Nu mă ameninţă din afară nicio violenţă şi nicio forţă. Totul e în mine, în adâncul fiinţei mele, Wangel. De groază… de groază este atracţia din sufletul meu. Şi ce pot face împotrivă?

WANGEL Pot să te întăresc şi să te sprijin ca să poţi lupta.

ELLIDA Da… dacă vreau eu să lupt!

WANGEL Nu vrei, deci?

ELLIDA O, nici eu singură nu ştiu!

WANGEL La noapte hotărârea va fi luată, dragă Ellida…

ELLIDA (*întrerupându-l*) Da, închipuieşte-ţi! Hotărârea e atât de aproape! O hotărâre pentru toată viaţa.

WANGEL …iar mâine…

ELLIDA Da, mâine! Poate că adevăratul meu viitor va fi distrus!

WANGEL …adevăratul tău…

ELLIDA O viaţă întreagă distrusă de bunăvoie… distrusă pentru mine! Şi poate… poate şi pentru el.

WANGEL (*cu glas scăzut, apucând-o de mână*)

ELLIDA …îl iubeşti pe străinul acela?

ELLIDA Dacă… O, ce ştiu eu! Ştiu doar că el reprezintă pentru mine acel lucru de groază… Şi că…

WANGEL …şi că?

ELLIDA (*smulgându-şi braţul*)… şi că, după cum mi se pare mie, lui îi aparţin.

WANGEL (*lăsând capul în piept*) Încep să înţeleg din ce în ce mai bine.

ELLIDA Ce ajutor poţi tu să-mi dai? Ce leac ai pentru mine?

WANGEL (*privind-o întunecat*) Mâine… el nu va mai fi aici. Atunci nenorocirea nu va mai plana deasupra capului tău. Atunci voi putea să-ţi redau libertatea. Vom lăsa să se desfacă învoiala dintre noi doi, Ellida.

ELLIDA O, Wangel… Mâine… mâine va fi prea târziu!…

WANGEL (*privind înspre grădină*) Fetele! Fetele!… Cel puţin pe ele să le cruţăm… Cel puţin deocamdată.

(*Arnholm, Bolette, Hilde şi Lyngstrand vin dinspre grădină. Lyngstrand îşi ia rămas bun şi pleacă spre stânga. Ceilalţi intră în cameră.*)

ARNHOLM Ei, aflaţi că am făcut nişte planuri…

HILDE Vrem să ieşim în fiord la noapte şi…

BOLETTE Nu, nu mai spune nimic!

WANGEL Şi noi doi am stat aici şi am făcut planuri.

ARNHOLM A… adevărat?

WANGEL Mâine, Ellida pleacă la Skjoldviken… pentru o bucată de vreme.

BOLETTE Pleacă?

ARNHOLM E foarte rezonabil, doamnă Wangel.

WANGEL Ellida vrea să se întoarcă acasă. Acasă, la mare.

HILDE (*făcând un salt spre Ellida*) Pleci? Pleci de la noi?

ELLIDA (*speriată*) Hilde! Ce-i cu tine?

HILDE (*revenindu-şi*) Nimic. Nu, nimic. (*Cu jumătate de glas, întorcându-se.*) Bine. Pleacă!

BOLETTE (*neliniştită*) Tată… văd pe chipul tău… Pleci şi tu la

Skjoldviken!

WANGEL Nu, nu plec. Poate mă voi duce şi eu odată şi-odată acolo.

BOLETTE Dar vei veni şi aici, la noi?…

WANGEL Şi aici, desigur…

BOLETTE …Odată şi-odată, da!

WANGEL Fata mea dragă, aşa trebuie! (*Se plimbă prin cameră.*)

ARNHOLM (*şoptind*) Vorbim noi despre asta, Bolette. (*Se duce lângă Wangel. Vorbesc amândoi încet, lângă uşă.*)

ELLIDA (*cu jumătate de glas, către Bolette*) Ce are Hilde? Să-şi iasă din fire, în halul ăsta!

BOLETTE Ai băgat vreodată de seamă după ce tânjeşte ea de dimineaţă până seara?

ELLIDA După ce tânjeşte?

BOLETTE Chiar după ce ai venit tu aici, în casă…

ELLIDA Nu, nu… nu pricep deloc!

BOLETTE După o singură vorbă caldă din partea ta!

ELLIDA A! Să fie şi asta ceva din ceea ce ar trebui să fac?!

(*Îşi ia capul în mâini şi priveşte nemişcată înaintea ei, străbătută de gânduri şi impulsuri contradictorii. Wangel şi Arnholm trec, şuşotind, în planul din faţă. Bolette priveşte înspre camera din dreapta. Pe urmă, deschide uşa camerei.*)

BOLETTE Tată dragă… mâncarea e pe masă. Aşa că… dacă vrei…

WANGEL (*cu un calm forţat*) Da? Perfect! Poftim, profesore! Să mergem să golim cupa de adio cu… cu „femeia mării”.

(*Ies toţi pe uşa din dreapta.*)

Actul V

(O parte izolată din grădina doctorului Wangel, lângă eleşteul cu

caraşi. O după-amiază târzie de vară. Întunericul se lasă tot mai mult. Arnholm, Bolette, Lyngstrand şi Hilde plutesc de-a lungul malului, spre stânga într-o barcă pe care o împing cu o prăjină.)

HILDE Uite, de-aici am putea sări foarte uşor pe mal.

ARNHOLM Nu, nu, să nu sari!

LYNGSTRAND Eu nu pot sări, domnişoară.

HILDE Nici dumneavoastră, domnule Arnholm, nu puteţi sări?

ARNHOLM Nici nu mă gândesc.

BOLETTE Hai la debarcaderul de lângă cabine.

(*Împing barca spre dreapta. În acelaşi timp, Ballested intră prin dreapta, pe cărare, în planul din faţă, ducând nişte partituri şi un corn. Salută pe cei din barcă, se întoarce şi vorbeşte cu ei. Răspunsurile se aud din ce în ce mai departe.*)

BALLESTED Ce spuneţi?… Sigur, e în onoarea vasului englez. Fiindcă anul ăsta vine aici pentru ultima oară. Dacă vreţi să vă delectaţi din plin cu puţină muzică, să nu mai întârziaţi mult. (Str*igă.*) Cum? (*Clătinând din cap*.) Nu pricep ce spuneţi!

(*Ellida, cu şalul pe cap, intră prin stânga, urmată de doctorul Wangel.*)

WANGEL Dragă Ellida – te asigur… mai e timp. E timp destul!

ELLIDA Nu, nu… nu e! Poate sosi dintr-o clipă în alta.

BALLESTED (*dincolo de gardul grădinii*) A, bună seara, domnule doctor! Sărut mâna, doamnă!

WANGEL (*observându-l*) Dumneata erai? Vom avea concert deseară?

BALLESTED Da. „Uniunea suflătorilor” are intenţia să se producă. În perioada asta nu ducem lipsă de ocazii festive. La noapte, va fi concert în onoarea englezului.

WANGEL A englezului? A devenit vizibil?

BALLESTED Încă nu. Dar trebuie să apară… e pe după insule.

Nici nu ştii când te trezeşti cu el, deodată, în faţa ta.

ELLIDA Da… exact aşa e.

WANGEL (*pe jumătate întors spre Ellida*) La noapte e ultima călătorie. Pe urmă nu va mai veni…

BALLESTED Trist lucru, domnule doctor. Tocmai de-aia vrem şi noi, cum s-ar spune, să-i dăm toate onorurile. Ai, ai, ai! Acuşi, acuşi trece vara cea veselă. Curând, toate strâmtorile vor fi închise, cum se spune într-o tragedie.

ELLIDA Toate strâmtorile vor fi închise… da.

BALLESTED Trist lucru să te gândeşti la asta. Săptămâni şi luni întregi am fost copiii veseli ai verii. Ne vine greu să ne reacomodăm cu noaptea polară. Da, cel puţin la început, aşa zic eu. Pentru că oamenii pot să se alchi… a… climatizeze, doamnă Wangel. Da, să ştiţi că pot. (*Salută şi iese prin stânga.*)

ELLIDA (*privind spre fiord*) O, ce încordare, ce chin! Ce epuizantă este această ultimă jumătate de oră dinaintea hotărârii!

WANGEL E, deci, lucru stabilit că vei sta de vorbă cu el?

ELLIDA Trebuie să-i vorbesc! Pentru că trebuie să fac o alegere de bunăvoie.

WANGEL N-ai nimic de ales, Ellida. N-ai dreptul să alegi. N-ai dreptul din cauza mea.

ELLIDA N-o să mă opreşti niciodată să aleg. Nici tu, nici nimeni. Îmi poţi interzice să plec cu el, să-l urmez, în cazul când aş alege să plec cu el. Poţi să mă reţii aici cu forţa, împotriva voinţei mele. Poţi să faci asta. Dar ca eu să aleg… să aleg în adâncul conştiinţei mele… să-l aleg pe el şi nu pe tine… dacă aş vrea şi ar trebui să aleg asta… nu poţi să mă opreşti.

WANGEL Nu! Ai dreptate. Nu pot să te opresc.

ELLIDA Nimic nu poate sta împotriva hotărârii mele! Aici, acasă, nu există nimic care să mă atragă sau să mă lege! N-am niciun fel de

rădăcini în casa ta, Wangel. Copiii nu-mi aparţin. Sufletul tău nu-mi aparţine. Asta e. Niciodată nu mi-a aparţinut. Când am să plec, *dacă* am să plec, fie cu el la noapte, fie mâine dimineaţă la Skjoldviken, n-am nicio cheie de predat… nicio vorbă de lăsat, despre absolut nimic. Atât de complet fără rădăcini sunt eu în casa ta. La fel de străină faţă de orice ca şi în prima clipă.

WANGEL Tu ai vrut-o.

ELLIDA Eu n-am vrut aşa. N-am vrut nici aşa, nici în alt fel. Am lăsat doar ca toate să rămână aşa cum le-am găsit în ziua când ţi-am păşit pragul. Tu şi nimeni altul, ai vrut să fie aşa.

WANGEL Mă gândeam că aşa e mai bine pentru tine.

ELLIDA O, da, Wangel, ştiu şi asta! Dar felul cum ai gândit s-a răzbunat! Pentru că acum nu găsesc aici nicio forţă care să mă lege, nimic de care să mă pot sprijini, niciun ajutor, nimic care să mă atragă, nimic din ceea ce ar trebui să fie al nostru, comun şi intim.

WANGEL Acum văd şi eu totul, Ellida. De aceea trebuie ca, începând de mâine, să-ţi redobândeşti libertatea. De-aici înainte, trebuie să-ţi trăieşti propria ta viaţă.

ELLIDA Şi asta numeşti tu propria mea viaţă? Dar propria mea viaţă a ieşit de pe făgaşul ei când m-am însoţit cu tine. (*Frângându-şi mâinile, îngrozită şi neliniştită.*) Iar acum, la noapte, peste o jumătate de oră, vine cel pe care l-am trădat… cel la care ar fi trebuit să ţin nezdruncinat, aşa cum a ţinut şi el la mine! Acum vine şi-mi dă, pentru ultima şi unica dată… putinţa să-mi retrăiesc viaţa din nou… să-mi trăiesc propria şi adevărata mea viaţă… viaţa care mă atrage şi mă înspăimântă… şi de care nu mă pot elibera. Cel puţin, de bunăvoie!

WANGEL Tocmai de aceea e necesar pentru tine ca soţul tău – şi medicul tău – să-ţi ia puterea din propriile tale mâini şi să acţioneze în numele tău.

ELLIDA Da, Wangel, înţeleg foarte bine. Să nu crezi că nu am momente când simt că mi-aş putea găsi pacea şi mântuirea dacă aş ajunge până la adâncul sufletului tău… şi aş ţine piept chemării şi groazei. Dar nu pot să fac asta. Nu, nu… nu pot!

WANGEL Hai, Ellida… hai să ne mai mişcăm puţin.

ELUDA Aş dori atât de mult… Dar nu îndrăznesc. Pentru că mi-a spus că trebuie să-l aştept aici.

WANGEL Hai, totuşi. Mai ai încă destul timp.

ELLIDA Da, crezi?

WANGEL Mai ai destul timp, te asigur.

ELLIDA Atunci, haidem puţin.

(*Pleacă amândoi spre dreapta, în prim-plan. În momentul următor apar Arnholm şi Bolette, la extremitatea eleşteului.*)

BOLETTE (*observându-i pe cei care pleacă*) Ia te uită!…

ARNHOLM (*încet*) Sst!… Lasă-i să plece.

BOLETTE Aţi reuşit să înţelegeţi ce se întâmplă cu ei de câteva zile?

ARNHOLM Ai observat ceva?

BOLETTE Mă mai întrebaţi!

ARNHOLM Ceva deosebit?

BOLETTE Desigur. La amândoi. Dumneavoastră nu?

ARNHOLM Ei, n-aş putea spune precis…

BOLETTE Ba da, şi dumneavoastră aţi observat. Dar nu vreţi să comiteţi o indiscreţie.

ARNHOLM Cred că ar fi bine pentru mama dumitale vitregă, dacă ar face acel mic voiaj.

BOLETTE Credeţi?

ARNHOLM Mă gândesc dacă n-ar fi poate mai bine pentru toată lumea, ca ea să plece puţin.

BOLETTE Dacă pleacă acum, în zori, din nou la ea acasă, în

Skjoldviken, atunci desigur că nu se mai întoarce niciodată aici, la noi.

ARNHOLM Bine, Bolette dragă, dar cum îţi dă prin minte una ca asta?

BOLETTE Cred cu toată tăria. Aşteptaţi puţin! Veţi vedea… nu mai vine. În orice caz, nu atâta timp cât eu şi Hilde suntem aici în casă.

ARNHOLM Şi Hilde?

BOLETTE Ei, cu Hilde încă poate că ar mai merge. Pentru că e încă un copil. Şi, în fond, cred că o idolatrizează pe Ellida. Însă cu mine e cu totul altceva, vedeţi dumneavoastră. O mamă vitregă, nu mult mai în vârstă decât mine…

ARNHOLM Dragă Bolette… pentru dumneata, fără îndoială… cred că nu mai este atât de mult până vei putea pleca.

BOLETTE (*cu însufleţire*) Aşa spuneţi? Aţi vorbit cu tata?

ARNHOLM Da, am vorbit.

BOLETTE O, şi ce-a spus?

ARNHOLM Hm… e atât de absorbit de cu totul alte gânduri în zilele astea…

BOLETTE Da, da, tocmai ce spuneam şi eu.

ARNHOLM Dar atât cât am putut să aflu, nu poţi conta pe niciun ajutor din partea lui.

BOLETTE Niciunul!

ARNHOLM Mi-a explicat foarte limpede situaţia lui. Şi gândeşte că un asemenea lucru este cu totul imposibil pentru el.

BOLETTE (*cu ton de reproş*) Şi v-a lăsat inima să mă amăgiţi.

ARNHOLM Fii sigură că n-am făcut asta, Bolette dragă. Depinde doar de dumneata – numai de dumneata – dacă vei voi sau nu să scapi de-aici.

BOLETTE Ce anume depinde de mine? Spuneţi!

ARNHOLM Dacă vrei să pleci de-aici în lumea largă. Să înveţi tot ce ţi-ar plăcea mai mult. Să te bucuri de toate lucrurile după care tânjeşti mai mult aici, acasă. Să-ţi trăieşti viaţa în condiţii mai bune, mai luminoase, Bolette. Ce spui?

BOLETTE (*bătând din palme*) Dumnezeule mare!… Dar e ceva cu totul imposibil! Dacă tata nu vrea, sau nu poate, atunci… Pentru că eu n-am pe nimeni altcineva pe lume, spre care să mă îndrept.

ARNHOLM N-ai putea consimţi să primeşti o mână de ajutor de la bătrâ… de la fostul dumitale profesor?

BOLETTE De la dumneavoastră, domnule Arnholm? Aţi avea bunătatea să…

ARNHOLM Să-ţi dau o mână de ajutor? Da, din toată inima. Şi cu vorba şi cu fapta. Poţi să ai toată încrederea. Aşadar, eşti de acord? Cum? Din toată inima?

BOLETTE Dacă vreau din toată inima? Să plec… Să văd lumea… să învăţ ceva serios, temeinic? Tot ceea ce a reprezentat până acum pentru mine cea mai nerealizabilă dintre minuni…

ARNHOLM Da, toate astea pot deveni realitate. Cu singura condiţie ca să vrei.

BOLETTE Şi vreţi să contribuiţi la toată fericirea asta care nu poate fi exprimată în cuvinte? Vai, nu… spuneţi-mi.. Cum aş putea primi o asemenea jertfă din partea unui străin?

ARNHOLM De la mine poţi foarte bine să accepţi orice, Bolette. De la mine poţi primi orice.

BOLETTE (*luându-i mâinile*) Da, şi mie-mi pare aproape că aş putea primi orice! Nu ştiu cum e; dar… (*Se întrerupe.*) Ah! Îmi vine să râd şi să plâng de bucurie! De fericire! A!… Aşadar, voi trăi şi eu cu-adevărat. Începusem să mă înspăimânt, să cred că viaţa trece pe lângă mine!

ARNHOLM Nu trebuie să-ţi mai fie frică, Bolette dragă. Dar şi tu

trebuie să-mi spui – sincer de tot – dacă există ceva, ceva care te leagă de locurile astea!

BOLETTE Să mă lege? Nu, nimic.

ARNHOLM Nimic, chiar nimic?

BOLETTE Nu, absolut nimic. Adică… de tata sunt legată într-un fel. Şi de Hilde. Dar…

ARNHOLM Ei… de tatăl tău, oricum, mai devreme sau mai târziu, va trebui să te desparţi. Şi Hilde de asemenea, îşi va găsi într-o bună zi propria ei cale. Asta nu-i decât o chestiune de timp. Dar, încă o dată: nimic nu te leagă. Bolette? Niciun fel de relaţie… de legătură?

BOLETTE Nu, absolut nimic. Din punctul ăsta de vedere, aş putea pleca oriunde.

ARNHOLM Atunci, dacă-i aşa, înseamnă, Bolette dragă, că ai putea să pleci cu mine.

BOLETTE (*bătând din palme*) Doamne, ce fericită aş fi!

ARNHOLM Pentru că… sper că ai deplină încredere în mine, nu?

BOLETTE Da, toată încrederea!

ARNHOLM Şi ai îndrăzni, aşadar, în toată liniştea şi cu o încredere deplină, să te încredinţezi mie, să-ţi pui viitorul în mâinile mele, Bolette? Aşa e? Nu pregeţi?

BOLETTE Nu, desigur că nu! De ce aş pregeta? Cum aş putea gândi altfel? Dumneavoastră, care sunteţi bătrânul meu profesor… voiam să spun… profesorul meu de pe vremuri…

ARNHOLM Nu numai despre asta e vorba. Nu vreau să insist asupra acestei laturi a problemei. Dar… Ei… eşti aşadar liberă, Bolette. Niciun fel de relaţie, niciun fel de legătură nu te leagă de cineva. Şi te întreb deci… dacă ai vrea cumva… dacă ai vrea cumva… dacă ai vrea să-ţi legi viaţa de a mea… pentru totdeauna?

BOLETTE (*tresărind speriată*) A… ce vreţi să spuneţi?!

ARNHOLM Pentru toată viaţa, Bolette. Dacă vrei să fii soţia mea?

BOLETTE (*pe jumătate pentru ea însăşi*) Nu, nu, nu! Asta e imposibil! Cu totul imposibil!

ARNHOLM Ar fi chiar atât de imposibil pentru tine să…

BOLETTE Dar în niciun caz n-aţi putut gândi exact aşa cum v-aţi exprimat, domnule Arnholm! (*Se uită la el.*) Sau… totuşi… Dacă la asta v-aţi gândit… când v-aţi oferit să faceţi atât de mult pentru mine?

ARNHOLM Ascultă-mă, Bolette. Desigur că te-a surprins foarte mult ceea ce ţi-am spus…

BOLETTE S-ar fi putut să nu mă surprindă? Din partea dumneavoastră? S-ar fi putut să nu mă surprindă?

ARNHOLM Poate că ai dreptate… Nu ştiai… nu aveai de unde să ştii că eu pentru tine am venit aici.

BOLETTE Aţi venit aici… pentru mine?

ARNHOLM Da, Bolette. În primăvara asta am primit o scrisoare de la tatăl tău. Şi o întorsătură de frază m-a făcut să cred… hm… că ai păstrat fostului tău profesor ceva… ceva mai mult decât o amintire prietenească.

BOLETTE Cum a putut tata să scrie asta?

ARNHOLM Nici nu se gândise, de fapt, să scrie aşa. Eu însă mi-am închipuit că e aici o fată care ar dori să vin şi eu aici… Nu, nu mă întrerupe, Bolette dragă! Şi… vezi tu, când cineva e ca mine, adică nu mai e propriu-zis la vârsta tinereţii, atunci o asemenea convingere sau închipuire face o foarte puternică impresie. A crescut în mine, treptat, un sentiment viu şi plin de gratitudine pentru tine. Am simţit că trebuie să vin la tine. Să te revăd. Să-ţi spun că-ţi împărtăşesc sentimentele pe care îmi închipuiam că le nutreşti pentru mine.

BOLETTE Dar acum, când ştiţi că nu este aşa! Că totul a fost o

neînţelegere!

ARNHOLM Nu mai pot schimba nimic, Bolette. Imaginea ta, aşa cum am purtat-o în mine, va avea întotdeauna culoarea şi amprenta stării sufleteşti pe care o neînţelegere a fixat-o în mine. Poate că tu nu pricepi destul de bine… Totuşi, aşa este.

BOLETTE N-aş fi crezut niciodată că e posibil să se întâmple una ca asta.

ARNHOLM Dar acum, când se vede ca totuşi a fost posibil? Ce spui, Bolette? N-ai putea să te hotărăşti să… să devii soţia mea?

BOLETTE O, mi se pare cu neputinţă, domnule Arnholm. Dumneavoastră, care aţi fost profesorul meu… Nu pot concepe deloc că aş putea fi în alte relaţii cu dumneavoastră.

ARNHOLM Bine, bine… dacă ţi se pare că asta e cu totul imposibil… Vasăzică, relaţiile dintre noi rămân neschimbate, dragă Bolette.

BOLETTE Ce vreţi să spuneţi?

ARNHOLM Eu îmi menţin, totuşi, propunerea. Am să mă îngrijesc să poţi pleca de-aici şi să poţi vedea lumea. Să poţi învăţa ceea ce îţi place, într-adevăr să înveţi. Să poţi trăi în condiţii care să-ţi asigure independenţa. De asemenea, am să-ţi asigur viitorul mai îndepărtat, Bolette. În mine vei avea întotdeauna un prieten bun, credincios şi de încredere. Poţi fi pe deplin sigură de asta!

BOLETTE O, Doamne… domnule Arnholm… toate astea sunt cu totul imposibile acum.

ARNHOLM Şi asta este imposibil?

BOLETTE Da, gândiţi-vă! După cele ce mi-aţi spus… şi după răspunsul pe care vi l-am dat… Nu se poate să nu înţelegeţi că acum îmi este imposibil să accept ceva atât de mare, care vine de la dumneavoastră. Niciodată, după cele petrecute!

ARNHOLM Vrei, aşadar, să rămâi acasă şi să-ţi iroseşti viaţa?

BOLETTE O, e îngrozitor să mă gândesc la asta!

ARNHOLM Vrei să renunţi să mai vezi măcar o parte din lumea largă? Vrei să renunţi la tot ceea ce – după cum singură spui – doreşti? Să ştii că toate sunt fără niciun viitor… şi că niciodată n-ai să mai înveţi nimic? Reflectează bine, Bolette.

BOLETTE Da, da… aveţi multă, nespus de multă dreptate, domnule Arnholm.

ARNHOLM Şi într-o bună zi… când tatăl tău nu va mai fi… Poate că atunci vei rămâne fără niciun sprijin şi singură pe lume. Sau poate că te vei dărui unui alt bărbat pentru care, e foarte posibil, nu vei simţi nimic.

BOLETTE O, da… văd bine cât de adevărat este tot ce spuneţi… Totuşi… Sau, poate, totuşi…

ARNHOLM (*precipitat*) Ei?

BOLETTE (*privindu-l, după o ezitare*) Poate că n-ar fi, totuşi, imposibil.

ARNHOLM Ce anume, Bolette?

BOLETTE Să fac… să accept… ceea ce… ceea ce mi-aţi propus.

ARNHOLM Vrei să spui că ai putea să primeşti?… Că, în orice caz, ai dori să-mi oferi plăcerea de a mă lăsa să te ajut, ca un prieten credincios?

BOLETTE Nu, nu, nu! Asta niciodată! Asta ar fi în adevăr ceva cu totul imposibil! Nu… domnule Arnholm… ia-mă mai bine!

ARNHOLM Bolette! Aşadar, vrei totuşi!

BOLETTE Da… cred… vreau.

ARNHOLM Vei fi deci soţia mea!

BOLETTE Da. Dacă vi se mai pare… că puteţi să mă luaţi.

ARNHOLM Dacă mi se pare?… (*Prinzându-i mâinile.*) O, mulţumesc… mulţumesc, Bolette. De altfel, tot ce-ai spus… toate ezitările tale de mai înainte… Nu m-au speriat. Chiar dacă acum nu

mi-ai dat inima ta pe de-a-ntregul, am să ştiu eu să ţi-o câştig. Bolette, am să presar în calea ta numai trandafiri!

BOLETTE Am să pot vedea lumea! Am să pot să-mi trăiesc viaţa! Aşa mi-ai promis.

ARNHOLM Şi am să-mi ţin făgăduiala.

BOLETTE Şi voi putea să învăţ tot ce-mi place!

ARNHOLM Eu îţi voi fi şi profesor! Ca pe vremuri, Bolette! Aminteşte-ţi de ultimii tăi ani de şcoală…

BOLETTE (*liniştită şi în sine*) Închipuie-ţi… să te ştii liberă… şi să ieşi în lumea largă. Şi să nu fii nevoită să te mai gândeşti cu nelinişte la viitor. Să nu te mai întrebi îngrozită dacă vei avea sau nu prozaicele mijloace de existenţă…

ARNHOLM Nu, asemenea preocupări, asemenea gânduri nu vei mai avea. Şi – nu-i aşa, draga mea Bolette – şi asta e un lucru foarte plăcut? Nu?

BOLETTE Da. Chiar este. Cu siguranţă că este.

ARNHOLM (*luând-o de talie*) A, să vezi ce cămin confortabil şi plăcut ne vom face. Şi ce bine, ce liniştiţi şi ce plini de încredere vom trăi împreună, Bolette!

BOLETTE Da, încep şi eu să… Cred, în fond, că s-ar putea… să fie şi aşa. (*Se uită spre dreapta şi se degajează repede.*) A! Să nu spui nimic.

ARNHOLM Ce este, dragă?

BOLETTE O, e bietul… (*Cu un gest.*) Uite-l acolo.

ARNHOLM Tatăl tău?…

BOLETTE Nu; tânărul sculptor. E cu Hilde.

ARNHOLM A, Lyngstrand. Ce e cu el?

BOLETTE Ştii ce slăbit şi ce prăpădit e!

ARNHOLM Dacă nu cumva îşi închipuie numai.

BOLETTE O, nu, aşa e. N-o mai duce mult. Ar fi poate cel mai bun lucru pentru el.

ARNHOLM Draga mea, de ce ar fi cel mai bun lucru?

BOLETTE Pentru că… pentru că, desigur, nu va face niciodată nimic, nici în artă. Hai să plecăm până nu vin ei.

ARNHOLM Da, să plecăm, scumpa mea Bolette.

(*Hilde şi Lyngstrand apar lângă eleşteu.*)

HILDE Hei… hei! Domniile voastre nu vor să ne aştepte?

ARNHOLM Bolette şi cu mine tocmai pornisem în plimbare.

(*Arnholm şi Bolette ies prin stânga.*)

LYNGSTRAND (*râzând încetişor*) E foarte amuzant acum pe aici! Toţi merg perechi. Numai câte doi.

HILDE (*uitându-se după ei*) Aş putea să jur că Arnholm îi face curte.

LYNGSTRAND Da? Ai observat ceva?

HILDE O, sigur. Nu-i prea greu să observi când ştii să ţii ochii deschişi.

LYNGSTRAND Dar domnişoara Bolette nu-l ia. Sunt sigur.

HILDE Nu. I se pare că e dezgustător de bătrân pentru ea. Şi mai crede că va cheli curând.

LYNGSTRAND Nu, nu numai de asta. Dar ea, oricum, nu l-ar lua.

HILDE De unde ştii?

LYNGSTRAND Pentru că i-a promis cuiva că se va gândi la el.

HILDE Se va gândi numai?

LYNGSTRAND În timp ce va fi plecat.

HILDE O, atunci cu siguranţă că dumitale ţi-a promis că se va gândi…

LYNGSTRAND S-ar putea!

HILDE Ţi-a promis ea asta?

LYNGSTRAND Da, închipuieşte-ţi… mi-a promis chiar ea! Dar să nu-i spui că ştii.

HILDE O, ferit-a Dumnezeu. Sunt tăcută ca mormântul.

LYNGSTRAND Mi s-a părut că e ceva foarte drăguţ din partea ei.

HILDE Şi când ai să te întorci din nou, ai de gând să te logodeşti cu ea? Şi pe urmă să te însori?

LYNGSTRAND Nu, nu cred că ar fi cel mai nimerit lucru. În primii ani nici n-aş putea să mă gândesc la asta. Şi când, în sfârşit, m-aş descurca mai bine, atunci ea ar fi puţintel cam bătrână pentru mine, aşa mi se pare…

HILDE Totuşi, ai vrea ca Bolette să se gândească tot mereu la dumneata?

LYNGSTRAND Da, pentru că ar fi ceva foarte necesar pentru mine. Pentru mine, ca artist, pricepi? Şi ea poate foarte bine să facă asta, ea care nu are personal nicio vocaţie. Oricum, e ceva foarte amabil din partea ei.

HILDE Crezi că vei putea lucra mai cu spor la opera dumitale, dacă vei şti că Bolette continuă să se gândească la dumneata?

LYNGSTRAND Da, aşa cred. Vezi dumneata, când ştii că undeva, pe lume, este o femeie tânără, fină şi discretă, care visează la tine… Mi se pare că asta e ceva… aşa… aşa… Ei, nu ştiu cum ar trebui să spun.

HILDE Ai vrea poate să spui… captivant?

LYNGSTRAND Captivant? Da, da. Captivant voiam să spun. Sau ceva asemănător. (*Privind-o*) Ce isteaţă eşti, domnişoară Hilde. Da, da, isteaţă rău de tot. Când am să mă întorc acasă, vei avea cam aceeaşi vârstă pe care o are acum sora dumitale. Poate că ai să arăţi cum arată ea acum. Poate că vei avea acelaşi suflet ca al ei acum. Şi poate ai să fii deopotrivă – dumneata şi sora dumitale – într-o singură fiinţă, cu un singur chip.

HILDE Ai dori asta?

LYNGSTRAND Nu prea ştiu. Da, mai curând cred că da. Dar acum, în vara asta, vreau să fii doar dumneata însăţi. Şi exact aşa

cum eşti acum.

HILDE Îţi plac mai mult aşa?

LYNGSTRAND Da, îmi placi foarte mult.

HILDE Hm… ia spune-mi, ca artist, ţi se pare că mă prinde să port mereu rochii de vară, în culori deschise?

LYNGSTRAND Da, mi se pare că îţi vin foarte bine.

HILDE Ţi se pare că mă avantajează culorile deschise?

LYNGSTRAND Da, îţi vin admirabil culorile deschise, sunt pe gustul meu.

HILDE Dar, ia spune-mi… dumneata care eşti artist… cum crezi că mi-ar sta în negru?

LYNGSTRAND În negru, domnişoară Hilde?

HILDE Da, complet în negru. Crezi că m-ar prinde?

LYNGSTRAND Negru nu e propriu-zis o culoare pentru vară. De altfel, cred că ai arăta minunat şi în negru. Mai ales cu înfăţişarea pe care o ai.

HILDE (*privind în gol*) În negru până la gât… Un jabou negru… Mănuşi negre… Şi un voal lung, negru, lăsat pe spate.

LYNGSTRAND Dacă te-ai îmbrăca aşa, domnişoară Hilde, atunci aş dori să fiu pictor… şi aş picta o tânără, o delicioasă şi îndurerată văduvă.

HILDE Sau o tânără şi îndurerată mireasă.

LYNGSTRAND Da, s-ar potrivi şi mai bine. Dar ai dori să fii îmbrăcată aşa?

HILDE Nu ştiu. Dar simt că ar fi ceva captivant.

LYNGSTRAND Captivant?

HILDE E captivant să te gândeşti la asta, nu? (*Arătând deodată spre stânga.*) Ei, ia te uită!

LYNGSTRAND (*uitându-se*) Vaporul cel mare englezesc! E chiar aici, la debarcader.

(*Wangel şi Ellida apar lângă eleşteu.*)

WANGEL Te asigur, dragă Ellida… te înşeli. (*Îi vede pe ceilalţi.*) Ei, aici eraţi? Nu-i aşa, domnule Lyngstrand… încă nu se zăreşte…

LYNGSTRAND Vaporul cel mare englezesc?

WANGEL Desigur!

LYNGSTRAND (*arătându-l*) E acolo, domnule doctor.

ELLIDA A!… Ştiam eu.

WANGEL A venit!

LYNGSTRAND A venit ca un hoţ în toiul nopţii, s-ar putea spune. Cu totul neobişnuit, fără să facă vreun zgomot…

WANGEL Condu-o pe Hilde la debarcader. Grăbeşte-te! Hilde vrea, desigur, să asculte muzica.

LYNGSTRAND Da, tocmai voiam să plecăm, domnule doctor.

WANGEL Poate vă ajungem şi noi din urmă. Curând.

HILDE (*şoptit, lui Lyngstrand*) Şi ei tot perechi merg. (*Hilde şi Lyngstrand ies prin grădină; se aud sunete de fanfară, în continuarea scenei care urmează*)

ELLIDA A venit! *El* e aici! Da, da… simt.

WANGEL Ar trebui să intri în casă, Ellida. Lasă-mă să vorbesc singur cu el.

ELLIDA O… imposibil! Imposibil, ţi-am mai spus! (*Scoate un strigăt.*) Ah… uite-l, Wangel!

(*Străinul intră din stânga şi se opreşte pe cărare, dincolo de poartă.*)

STRĂINUL (*salutând*) Bună seara. Cum vezi, m-am întors, Ellida.

ELLIDA Da, da, da… a sosit ceasul!

STRĂINUL Eşti gata de drum? Sau nu?

WANGEL Vezi bine că nu.

STRĂINUL Nu vorbesc de îmbrăcăminte sau de alte lucruri de-astea. Nu vorbesc de cufere pline. Tot ce-i trebuie pentru călătorie am cu mine, la bord. M-am îngrijit şi de cabină pentru ea. (*Către*

Ellida.) Te-am întrebat dacă eşti gata să pleci cu mine… să pleci cu mine de bunăvoie?

ELLIDA (*implorator*) O, nu mă întreba! Nu mă mai ispiti aşa.

(*În depărtare se aude clopotul vaporului.*)

STRĂINUL A sunat la bord prima oară. Acum trebuie să spui: da sau nu.

ELLIDA (*frângându-şi mâinile*) Hotărârea! Hotărârea pentru toată viaţa. Să nu mai poţi reveni niciodată!

STRĂINUL Niciodată! Peste jumătate de oră va fi prea târziu!

ELLIDA (*privindu-l timid şi cercetător*) De ce ţii atât de neclintit la mine?

STRĂINUL Nu simţi, cum simt eu, că noi ne aparţinem unul altuia?

ELLIDA Crezi… pentru că ne-am făgăduit?

STRĂINUL O făgăduială nu poate lega pe nimeni. Pe niciun bărbat de nicio femeie, şi pe nicio femeie de niciun bărbat. Ţin atât de neclintit la tine pentru că *nu pot* altfel.

ELLIDA (*încet, fremătând*) De ce n-ai venit mai demult?

WANGEL Ellida!

ELLIDA (*întrerupându-se*) Oh… atracţia, ademenirea şi chemarea asta a necunoscutului! Toată puterea mării e adunată aici!

(*Străinul trece portiţa grădinii.*)

ELLIDA (*adăpostindu-se după Wangel*) Ce înseamnă asta? Ce vrei?

STRĂINUL Te văd şi te aud, Ellida… aşadar, pe mine mă alegi totuşi până la urmă.

WANGEL (*înaintând spre el*) Soţia mea nu are nicio alegere de făcut. Eu sunt aici ca să aleg pentru ea şi ca s-o apăr. Da, s-o apăr. Dacă nu te decizi să pleci de aici şi din ţară… şi să nu te mai întorci niciodată… ştii la ce te expui?

ELLIDA Nu, nu, Wangel! Asta nu!

STRĂINUL Ce vrei să faci?

WANGEL Voi cere să fii arestat… Ca un criminal. Imediat! Înainte de a ajunge pe bord! Pentru că deţin destule date despre crima din Skjoldviken.

ELLIDA O, Wangel… cum poţi…

STRĂINUL Mă aşteptam la asta. Şi de aceea (*Scoate un revolver din buzunarul de la piept.*) de aceea m-am pregătit…

ELLIDA (*aruncându-se în faţa lui Wangel*) Nu, nu… nu-l omorî! mai bine omoară-mă pe mine!

STRĂINUL Nici pe el, nici pe tine. Fii liniştită! Ăsta e pentru uz personal. Pentru că vreau să trăiesc şi să mor ca un om liber.

ELLIDA (*într-o excitaţie crescândă*) Wangel! Lasă-mă să-ţi spun… Să spun ca să audă şi el. Poţi, dacă vrei, să mă reţii aici! Ai şi puterea şi mijloacele! Şi chiar asta vrei să şi faci! Dar sufletul meu, toate gândurile mele, toate năzuinţele, toate dorinţele, toate nostalgiile nu le poţi înlănţui! Vor jindui şi vor zbura spre necunoscutul pentru care am fost creată… şi pe care tu mi l-ai închis.

WANGEL (*cu durere calmă*) Văd bine, Ellida! Pas cu pas, luneci de lângă mine. Până la urmă, atracţia ta pentru ceva fără hotar şi fără sfârşit, pentru inaccesibil, îţi va târî spiritul într-o noapte neagră.

ELLIDA Da, da… simt şi eu… ceva negru… tenebre… fâlfâie în jurul meu!

WANGEL Nu vreau să ajungi până acolo! Şi fiindcă nu e nicio altă salvare pentru tine… În orice caz, eu nu văd alta… De aceea… de aceea sunt de acord… să se strice învoiala noastră. Aşadar, acum poţi să-ţi alegi calea… în cea mai deplină libertate.

ELLIDA (*îl priveşte o clipă, amuţită*) E adevărat… adevărat… ce spui tu? Vrei să spui… din toată inima?

WANGEL Da… din adâncul inimii mele rănite, asta vreau să spun.

ELLIDA Şi poţi tu, poţi lăsa să se întâmple asta?

WANGEL Da, pot. Pot, pentru că te iubesc atât de mult.

ELLIDA (*încet, fremătând*) Atât de aproape… atât de intim… pătrunsesem în tine!

WANGEL Anii, viaţa împreună au făcut asta.

ELLIDA (*frângându-şi mâinile*) Şi eu… eu care n-am avut ochi să văd…

WANGEL Gândurile tale mergeau pe alte căi. Acum însă… acum eşti cu totul dezlegată – de mine şi de toate ale mele. Acum, propria şi adevărata ta viaţă… poate reintra… din nou în propriul ei făgaş. Pentru că acum poţi alege în libertate. Şi pe propria ta răspundere, Ellida…

ELLIDA (*strângându-şi capul în mâini şi privind înaintea ei, spre Wangel*) În libertate… şi pe propria mea răspundere? Pe propria mea răspundere? Asta este… asta e ceva care te transformă!

(*Clopotul vaporului sună din nou.*)

STRĂINUL Auzi, Ellida! Sună pentru ultima oară. Vino!

ELLIDA (*se întoarce spre el, se uită fix la el şi rosteşte energic*) După câte s-au întâmplat, niciodată n-am să plec cu tine!

STRĂINUL Nu vii?

ELLIDA (*încleştându-se de Wangel*) O, niciodată n-am să te pot părăsi după toate astea!

WANGEL Ellida!… Ellida!

STRĂINUL S-a terminat deci totul?

ELLIDA Da. S-a sfârşit pentru totdeauna.

STRĂINUL Văd… E ceva aici mai tare decât voinţa mea.

ELLIDA Voinţa ta nu mai are nici greutatea unui fulg pentru mine. Pentru mine eşti un om mort… care s-a întors din mare. Şi care se va întoarce tot în mare. Dar nu mă mai sperii de tine! Şi nimic nu mă mai atrage.

STRĂINUL Adio, doamnă. (*Sare peste portiţă.*) De-acum încolo, nu mai eşti… decât un naufragiu în viaţa mea. (*Iese prin stânga.*)

WANGEL (*se uită un moment la ea*) Ellida… sufletul tău e ca marea, cu fluxul şi refluxul ei… De unde a venit transformarea?

ELLIDA O, nu pricepi că transformarea a venit… că trebuia să vină… când am putut alege în libertate?

WANGEL Şi necunoscutul… nu te mai atrage?

ELLIDA Nici nu mă atrage, nici nu mă sperie. Am putut să-l văd până în adânc… să pătrund în el, dacă aş fi vrut. Abia acum am putut alege. De aceea am şi putut să renunţ la el.

WANGEL Încep să te înţeleg, încetul cu încetul. Tu gândeşti şi simţi în imagini… şi în reprezentări vizuale. Nostalgia şi înclinarea ta pentru mare… atracţia pentru el… pentru străinul acela… toate erau expresia unei nevoi adânci de libertate, care se trezea şi creştea în tine. Nimic altceva.

ELLIDA A, nu ştiu ce să spun. Ştiu însă că ai fost un bun medic pentru mine. Tu ai găsit unicul leac pentru mine şi ai avut curajul să-l foloseşti.

WANGEL Da… în situaţii limită, în pericole extreme, noi, medicii, îndrăznim mult. Aşadar, acum te întorci la mine, Ellida?

ELLIDA Da, dragul şi credinciosul meu Wangel, mă întorc la tine. Acum pot s-o fac. Pentru că acum vin la tine în libertate, de bunăvoie şi… pe propria mea răspundere.

WANGEL (*privind-o afectuos*) Ellida! Ellida! Când te gândeşti că acum vom trăi amândoi cu totul unul pentru celălalt…

ELLIDA …Şi cu amintirile vieţii noastre comune. Ale tale… ca şi ale mele.

WANGEL Da, nu-i aşa, draga mea?

ELLIDA Şi pentru cei doi copii ai noştri, Wangel.

WANGEL *Ai noştri*, ai spus!

ELLIDA Aceia pe care nu-i am… dar pe care îi voi câştiga.

WANGEL Ai noştri!… (*Îi sărută mâinile de mai multe ori, fericit.*) Îţi mulţumesc din toată inima mea pentru vorbele astea!

(*Hilde, Ballested, Lyngstrand, Arnholm şi Bolette apar în partea stângă a grădinii. În acelaşi timp, trec pe cărare tineri şi tinere din oraş şi sezonişti.*)

HILDE (*cu jumătate de glas, către Lyngstrand*) Ia te uită… ce aer de logodnici au amândoi, şi ea şi tata!

BALLESTED (*care a auzit*) E vară, domnişoară!

ARNHOLM (*privind la Wangel şi la Ellida*) Acum vaporul englez pleacă.

BOLETTE (*se duce la gard*) De aici se poate vedea mai bine.

LYNGSTRAND Ultima călătorie din anul ăsta.

BALLESTED Curând, toate strâmtorile vor fi închise, cum spunea poetul. E trist, doamnă Wangel! Şi acum, veţi lipsi şi dumneavoastră câtăva vreme. Mâine plecaţi spre Skjoldviken, aşa am auzit…

WANGEL Nu… nu mai e vorba de nicio plecare. Pentru că în noaptea asta ne-am hotărât altfel…

ARNHOLM (*uitându-se când la unul când la altul*) Ah… adevărat?

BOLETTE (*venind în faţă*) Tată… adevărat?

HILDE (*avântat, spre Ellida*) Rămâi cu noi, totuşi?

ELLIDA Da, Hilde dragă… dacă mă iubeşti.

HILDE (*luptând cu râsul şi cu plânsul*) Ah… închipuie-ţi dacă o iubesc… eu…

ARNHOLM (*Ellidei*) Dar asta-i o adevărată surpriză!…

ELLIDA (*zâmbind, grav*) Ei, vezi dumneata, domnule Arnholm?… Ţii minte… ce am vorbit ieri? Când cineva s-a obişnuit să trăiască departe de mare… pe uscat… nu-şi mai găseşte drumul înapoi… la mare. Şi nici la viaţa de mare.

BALLESTED Dar asta e curat povestea cu sirena mea!

ELLIDA Cu oarecare aproximaţie…

BALLESTED Cu deosebirea doar că sirena… moare din cauza asta. De altfel, oamenii… ei se pot aclam… acli… matiza. Da, da, vă asigur, doamnă Wangel, ei pot să se a-cli-ma-ti-ze-ze!

ELLIDA Da, în libertate, pot, domnule Ballested!

WANGEL Şi pe propria răspundere, Ellida dragă.

ELLIDA (*rapid, întinzându-i mâna*) Da, aşa e, Wangel… Pe propria răspundere…

(*Vaporul cel mare iese fără zgomot din fiord. Muzica se aude din ce în ce mai tare, dinspre ţărm.*)

Hedda Gabler

piesă în patru acte

(*1890*)

În româneşte de
Sidonia Drăguşanu *şi* Maria-Alice Botez

Personajele

JØRGEN TESMAN, bursier, studiază Istoria Culturii.
DOAMNA HEDDA TESMAN, soţia lui.
DOMNIŞOARA JULIANE TESMAN, mătuşa lui.
DOAMNA ELVSTED.
ASESORUL BRACK.
EILERT LØVBORG.
BERTE, servitoarea familiei Tesman.
(*Acţiunea se petrece în vila Tesman, în partea de vest a oraşului.*)

Actul I

(Un salon spaţios, mobilat cu mult gust, decorat în culori închise. Pe peretele din fund, deschizătura largă a unei uşi, ale cărei draperii sunt date în lături. Această deschizătură dă spre o odaie mai mică, mobilată în acelaşi stil. Pe peretele din dreapta al salonului, o uşă cu două canaturi, care dă în vestibul. Pe peretele opus, la stânga, un glasvand care are, de asemenea, draperiile date deoparte. Prin geamuri se vede o parte din terasa acoperită, şi pomii al căror frunziş are culorile toamnei. În faţă, o masă ovală, acoperită cu un covor şi scaune de jur-împrejur. În faţa peretelui din dreapta, o sobă lată de faianţă, în culoare închisă, un fotoliu cu spătarul înalt, un scăunel pentru picioare cu o pernă pe el şi două taburete. În fund, în colţul din dreapta, o canapea colţar şi o măsuţă rotundă. Mai în faţă, la stânga, la o mică depărtare de perete, o sofa. După glasvand, un pian. De ambele părţi ale portierei din fund, etajere cu bibelouri de teracotă şi majolică. Sprijinite de peretele din fund al celeilalte odăi, se văd o canapea, o masă şi câteva scaune. Deasupra acestei canapele, atârnă portretul unui bărbat frumos, mai în vârstă, în uniformă de general. Deasupra mesei, un lustru cu glob mat, lăptos. De jur-împrejurul salonului sunt o mulţime de buchete de flori, aşezate în vaze şi glastre. Alte buchete sunt puse pe mese. Podelele ambelor odăi, acoperite cu covoare groase. Lumină de dimineaţă. Soarele străluceşte prin uşa glasvandului.

Domnişoara Tesman – cu pălărie şi umbrelă – intră venind din vestibul, urmată de Berte, care poartă un buchet învelit în hârtie. Domnişoara Tesman este o femeie de aproximativ 65 de ani, agreabilă, cu un aer binevoitor; îmbrăcată simplu dar îngrijit, într-un taior gri.

Berte este o slujnică în vârstă – cu o expresie şi cu o înfăţişare

elocvente pentru provenienţa ei rurală.)

DOMNIŞOARA TESMAN (*se opreşte în faţa uşii, ascultă şi spune cu vocea scăzută*) Nu, zău! Am impresia că încă nu s-au sculat!

BERTE (*tot cu voce scăzută*) Păi, eu ce vă spusei, domnişoară? Gândiţi-vă şi dumneavoastră: vaporul a sosit abia az-noapte, târziu de tot… Ei, şi după aia! Isuse! Cât a mai stat doamna până să se culce: a despachetat şi a tot despachetat.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, da, lasă-i să se odihnească bine. Dar barem să dea de aer proaspăt când or intra aici.

(*Se duce la uşa cu glasvand şi o deschide larg.*)

BERTE (*lângă masă, încurcată, cu buchetul în mână*) Să mă bată Dumnezeu dacă mai găseşti vreun locşor aici, unde să mai pui ceva… Eu zic că pot să-l pun aici, domnişoară! (*Pune buchetul în faţă, pe pian.*)

DOMNIŞOARA TESMAN Vasăzică, iată-te acum la noii tăi stăpâni, draga mea Berte. Dumnezeu mi-e martor că mi-a venit mai mult decât greu să mă lipsesc de tine…

BERTE (*gata să plângă*) Da eu, domnişoară! Eu ce să mai zic? Ani şi ani de zile, am mâncat o pâine bună în casa dumneavoastră!

DOMNIŞOARA TESMAN Trebuie să privim totul cu înţelepciune, Berte. Nu avem altceva de făcut. Ăsta-i adevărul. Jørgen trebuie să te aibă aici, la el în casă. Are nevoie de tine. Tu eşti obişnuită de mult să-i porţi de grijă; era un copil, un băieţel, când l-ai cunoscut.

BERTE Da, domnişoară, da ce greu îmi vine când mă gândesc la dânsa… Bolnavă, sărăcuţa, şi neajutorată, sărăcuţa de dânsa… Acum asta-i mai lipsea: fată nouă în casă. Păi credeţi că aia o să se priceapă?… Vă spun eu, n-o să se priceapă niciodată să facă totul aşa cum trebuie, ca să mulţumească un om bolnav…

DOMNIŞOARA TESMAN Ah, o voi instrui eu cum trebuie. Şi pe urmă, n-o s-o las să muncească singură: tot ce o să fie mai greu, eu o să fac. Înţelegi? Aşa că poţi fi liniştită, dragă Berte: va fi bine îngrijită, biata mea soră.

BERTE Da, dar mai e ceva, domnişoară. Să vă spui drept, mă tem că n-am să fiu în stare, poate, să fac totu', aşa cum trebuie ca să-i fie chiar pe placu' doamnei…

DOMNIŞOARA TESMAN Ei, Dumnezeule! La început, poate să fie ba una, ba alta, care să…

BERTE Sigur, dânsa trebuie că e foarte pretenţioasă…

DOMNIŞOARA TESMAN Îţi poţi închipui! Fiica generalului Gabler! Şi cum a fost ea învăţată să trăiască, în timp ce generalul mai era în viaţă! Îţi mai aduci aminte când trecea călare pe şosea, împreună cu tatăl ei? În costumul ei negru de călărie! Şi cu pană la pălărie!

BERTE Tocmai la asta mă gândeam şi eu… Dar nu, zău, nu mi-ar fi putut trece niciodată prin minte că din dânsa şi din domnul candidat ar putea să iasă vreodată o pereche…

DOMNIŞOARA TESMAN Nici eu! Da… adevărat… A, Berte! Bine că mi-am amintit! De-aci înainte, nu trebuie să-i mai spui lui Jørgen: „domnule candidat”. Trebuie să-i spui „domnule doctor”.

BERTE Da, şi despre asta a vorbit doamna cea tânără, chiar de cum a intrat pe uşă – azi-noapte. Aşa să fie, domnişoară?

DOMNIŞOARA TESMAN Nici mie nu mi-ar fi venit să cred, dar aşa-i! Închipuieşte-ţi, Berte, l-au făcut doctor, acolo în străinătate. Acum, în timpul călătoriei din care s-a întors, înţelegi? Habar n-am avut nici eu, până nu am aflat-o chiar din gura lui… El mi-a povestit jos, la debarcader…

BERTE Ei, da, dânsul e foarte isteţ… Poate să se facă orice dacă vrea, până şi doctor! Dar, spui drept, chiar asta n-aş fi crezut, că o să

se apuce, aşa, deodată, să tămăduiască oameni…

DOMNIŞOARA TESMAN Nu, nu doctor aşa cum ai înţeles tu… (*Dând din cap cu importanţă.*) De altfel, s-ar putea întâmpla ca foarte curând să ajungă ceva mai important şi să trebuie să-i spui într-un fel şi mai impunător.

BERTE Nu se poate! Şi ce fel de ceva o să fie, domnişoară?

DOMNIŞOARA TESMAN (*serios*) Ei, cred şi eu că ai vrea să ştii! (*Cu emoţie.*) Ah! Doamne, Dumnezeule, de-ar putea răposatul Jochum să vadă de-acolo, din groapă, ce-a ieşit din băieţelul lui! (*Privind împrejur.*) Ascultă, Berte, dar ce ţi-a venit? De ce ai scos husele de pe toate mobilele?

BERTE Doamna mi-a spus să le scot. Zicea că nu poate suferi să vadă învelitori pe scaune.

DOMNIŞOARA TESMAN Asta înseamnă că au de gând să-şi petreacă vremea, zi de zi, aici, în casă.

BERTE Da, aşa se pare… Cred că mai ales doamna vrea aşa… Că dânsul nu spunea nimic…

(*Jørgen Tesman intră dinspre partea dreaptă a odăii din fund, fredonând şi ducând cu el un cufăr gol şi deschis. Este un bărbat cu aspect tineresc, în vârstă de 35 de ani, de statură mijlocie, cam plinuţ, cu o faţă deschisă, rotundă şi cu o expresie de satisfacţie. Are părul şi barba blonde. Poartă ochelari, o haină de casă comodă şi cam uzată.*)

DOMNIŞOARA TESMAN Bună dimineaţa, Jørgen!

TESMAN (*din prag*) Mătuşa Julle! (*Se îndreaptă spre ea, îi strânge mâna.*) Vai! Ai bătut drumul tocmai până aici, afară din oraş, şi încă la o oră atât de matinală! Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Da, închipuieşte-ţi că voiam să ştiu şi eu ce mai e pe-aici.

TESMAN Bine, dar după o noapte în care te-ai culcat atât de târziu…

DOMNIŞOARA TESMAN Asta, zău, n-are nicio importanţă!

TESMAN Sper, barem, că ai ajuns cu bine de la debarcader? Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Da, mulţumesc lui Dumnezeu, am ajuns cu bine. Asesorul a fost atât de drăguţ şi m-a condus până la uşă.

TESMAN Ne-a părut rău ca n-am putut să te luăm în trăsură cu noi. Dar ai văzut, şi tu: Hedda avea atâtea cutii pe care trebuia să le cărăm.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, ar fi fost greu cu toate cutiile alea… Erau foarte multe, într-adevăr…

BERTE (*către Tesman*) Ar trebui poate să intru şi s-o întreb pe doamna dacă n-are nevoie de mine…

TESMAN Nu, mulţumesc. Berte, las-o… A spus că dacă are nevoie de tine, te sună.

BERTE (*către Tesman*) Bine, bine!

TESMAN Uite, ia cufărul ăsta.

BERTE (*luându-l*) Îl urc în pod. (*Iese pe uşa care dă în vestibul.*)

TESMAN Ei, ce spui, mătuşă: cufărul ăsta pe care l-ai văzut era plin, îndesat cu hârtii; este de necrezut câte am putut aduna şi copia de prin toate arhivele pe care le-am răscolit. Lucruri vechi, extraordinare, despre care nimeni pe lume n-ar fi ştiut ce să înceapă cu ele.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, da, nu ţi-ai pierdut vremea, Jørgen, în timpul călătoriei de nuntă.

TESMAN Nu, asta sigur n-aş putea-o spune!… Dar scoate-ţi pălăria, mătuşico. Lasă-mă să-ţi desfac funda. Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN (*în timp ce el o ajută*) Sfinte Dumnezeule, nu te-ai schimbat: te porţi cu mine la fel cum te purtai pe vremea când stăteai la noi în casă.

TESMAN (*se întoarce şi învârteşte pălăria în mână*) Nu, zău, ce pălărie drăguţă şi impunătoare ţi-ai pus!

DOMNIŞOARA TESMAN Pe asta am cumpărat-o mai mult pentru că m-am gândit la Hedda…

TESMAN La Hedda? Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Da, ca să nu-i fie ruşine cu mine, dacă s-ar întâmpla să mergem împreună pe stradă.

TESMAN (*mângâind-o uşor pe obraz*) Eşti grozavă, mătuşă Julle, la toate te gândeşti! (*Punând pălăria pe unul din scaunele de lângă masă.*) Şi-acum, hai să ne aşezăm noi doi, aici, pe canapea şi să stăm puţin de vorbă până ce vine Hedda. (*Se aşază. Ea pune umbrela pe colţul canapelei.*)

DOMNIŞOARA TESMAN (*luându-i amândouă mâinile şi privindu-l*) Ce fericire că eşti aici, că te am din nou în faţa ochilor, Jørgen! Pe tine, băieţelul drag al răposatului nostru Jochum…

TESMAN Şi eu sunt fericit că te revăd, mătuşă Julle. Tu doar mi-ai ţinut loc şi de tată şi de mamă.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, ştiu bine că întotdeauna vei ţine la bătrânele tale mătuşi.

TESMAN Am auzit că nu-i merge deloc mai bine mătuşii Rina. Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN O, nu, pentru ea nu ne mai putem aştepta la niciun fel de bine, sărmana. Zace în pat, aşa cum a zăcut şi până acum, în toţi aceşti ani. De-ar da Domnul s-o mai pot păstra barem un timp lângă mine! Altfel nu ştiu, Jørgen, ce să mai fac cu biata mea viaţă! Mai ales acum, când nu te mai am nici pe tine, să te îngrijesc.

TESMAN (*bătând-o pe umăr*) Ei, hai, hai!

DOMNIŞOARA TESMAN (*schimbând brusc tonul*) Zău, gândeşte-te, Jørgen, tu şi om însurat! Şi pe deasupra tocmai cu

Hedda Gabler! Cu încântătoarea Hedda Gabler! Gândeşte-te! Ea, care avea atâţia curtezani!

TESMAN (*fredonează puţin şi surâde mulţumit*) Da, cred că am destui prieteni buni, aici în oraş, care au alergat după ea şi care acum mă invidiază. Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Unde mai pui că ai avut ocazia să faci şi o călătorie de nuntă atât de lungă! Mai bine de cinci luni – aproape şase!

TESMAN Ei, pentru mine a fost într-un fel şi o călătorie de studii. Gândeşte-te la toate arhivele acelea pe care a trebuit să le cercetez. Şi-apoi toate cărţile, nenumăratele cărţi pe care a trebuit să le citesc, din scoarţă în scoarţă.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, asta aşa-i. (*În taină.*) Ascultă, Jørgen, nu cumva mai ai ceva să-mi povesteşti… Ceva, aşa… mai… extraordinar…

TESMAN Despre călătorie?

DOMNIŞOARA TESMAN Da.

TESMAN Nu, nimic altceva decât ce ţi-am scris. Că mi-am luat doctoratul acolo… ţi-am spus-o ieri.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, asta da. Vreau însă să zic, dacă n-ai vreo… aşa… vreo perspectivă?

TESMAN Perspectivă?

DOMNIŞOARA TESMAN Doamne, Dumnezeule, Jørgen, doar sunt bătrâna ta mătuşă!

TESMAN Da, desigur, am perspective.

DOMNIŞOARA TESMAN Ei!

TESMAN Am cele mai frumoase perspective de a ajunge în scurt timp profesor.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, profesor, da.

TESMAN Sau mai degrabă pot spune că am toate asigurările că

voi deveni profesor. Dar asta, dragă tanti Julle, o ştii tot atât de bine ca şi mine.

DOMNIŞOARA TESMAN (*surâzând*) Da, da, sigur, ştiu. Ai dreptate. (*Schimbând tonul.*) Dar vorbeam de călătorie. A costat probabil o groază de bani, nu-i aşa, Jørgen?

TESMAN Ei, sfinte Dumnezeule, bursa aceea de stat era destul de mare. Ne-am ajutat cu ea o bună bucată de timp.

DOMNIŞOARA TESMAN Numai că nu pot înţelege cum a putut ajunge pentru doi când de la început era numai pentru o persoană.

TESMAN Nu, nu, nici nu-i de înţeles! Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Mai ales când călătoreşti cu o doamnă… După câte am auzit, cu o doamnă costă mult mai scump.

TESMAN Da, bineînţeles, e ceva mai scump. Dar Heddei îi era necesară această călătorie. Îi era foarte necesară. Aşa că nici n-ar fi fost posibil într-altfel.

DOMNIŞOARA TESMAN Nu, sigur că nu… Nici nu s-ar fi cuvenit; călătoria de nuntă face parte din obiceiurile oamenilor de azi… Dar, spune-mi, ai reuşit barem să-ţi vezi în linişte, pe îndelete, locuinţa?

TESMAN Ei, sigur că da. Am început să circul prin ea de cum s-a luminat de ziuă.

DOMNIŞOARA TESMAN Şi cum îţi pare totul?

TESMAN Superb! Absolut remarcabil. Numai că nu pot înţelege ce-o să facem cu cele două odăi goale care se află între această cameră şi dormitorul Heddei.

DOMNIŞOARA TESMAN (*surâzând*) A, dragul meu Jørgen. Pentru ele se pot găsi destule întrebuinţări, aşa, cu timpul…

TESMAN Da, într-adevăr, ai dreptate, mătuşă Julle. Cu timpul, va creşte colecţia mea de cărţi şi atunci… Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Tocmai, dragul meu băieţel. La

colecţia de cărţi mă gândeam şi eu.

TESMAN Sunt fericit, mai cu seamă pentru Hedda. Înainte de logodnă îmi spusese de-atâtea ori că n-ar dori să stea în nicio altă vilă decât în aceea a doamnei consilier de stat Falk.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, gândeşte-te, ce întâmplare! Să fie de vânzare tocmai când eraţi plecaţi!

TESMAN Da, mătuşă Julle. Norocul a fost cu adevărat de partea noastră. Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Dar o să te coste bani mulţi, dragul meu Jørgen! Mulţi bani…

TESMAN (*privind-o cam stânjenit*) Da, se prea poate să fie aşa, mătuşă!

DOMNIŞOARA TESMAN Ah! Doamne, Dumnezeule!

TESMAN Cât crezi? Aşa, aproximativ…

DOMNIŞOARA TESMAN Nu, mi-e imposibil să spun… Trebuie să sosească nota, toate socotelile…

TESMAN Din fericire, asesorul Brack a obţinut condiţii extrem de avantajoase pentru mine. El personal i-a scris Heddei despre aceste condiţii…

DOMNIŞOARA TESMAN Dar n-are niciun rost să-ţi faci griji, băieţelul meu… În orice caz, pentru mobilier şi pentru toate covoarele am depus eu cauţiune.

TESMAN Cauţiune? Tu? Dragă mătuşă Julle, ce fel de acoperiri poţi da tu?

DOMNIŞOARA TESMAN Am ipotecat rentele.

TESMAN (*sărind în sus*) Ce? Rentele tale şi ale mătuşii Rina?!

DOMNIŞOARA TESMAN Dacă n-am găsit altă ieşire!

TESMAN (*aşezându-se în faţa ei*) Dar e nebunie curată! Banii proveniţi din rente sunt singura voastră sursă de existenţă!… A ta şi a mătuşii Rina!…

DOMNIŞOARA TESMAN Ei, haide, haide, nu te înfierbânta pentru atâta lucru. Înţelegi, nu-i decât o formalitate! Aşa a spus şi asesorul Brack, fiindcă, ştii, el a avut amabilitatea să aranjeze totul pentru mine. E numai o chestiune de formă, aşa spunea.

TESMAN Da, se poate, o fi bine şi-aşa, dar cu toate astea…

DOMNIŞOARA TESMAN De-acum înainte, ai salariul tău din care se vor putea achita ratele. Şi, sfinte Dumnezeule, chiar de-ar trebui să cheltuim şi noi un pic… Să te ajutăm puţin, la început… Am fi fericite s-o putem face…

TESMAN O, mătuşă! Nu vei obosi niciodată să te jertfeşti pentru mine?

DOMNIŞOARA TESMAN (*ridicându-se şi punând mâinile pe umerii lui*) Dar, am eu vreo altă bucurie în viaţă, dragul meu băiat, decât să-ţi netezesc ţie drumul? Tu, care n-ai avut nici tată, nici mamă pe care să te poţi sprijini! Dar acum, uite că ne aflăm aproape de ţintă. Câteodată, perspectivele au fost destul de întunecate. Totuşi, slavă ţie, Doamne, ai ajuns la liman, Jørgen!

TESMAN Da, în fond e ciudat cum s-au aranjat toate.

DOMNIŞOARA TESMAN Şi toţi cei care ţi-au stat împotrivă şi au încercat să-ţi pună beţe în roate se află acum doborâţi. Sunt la pământ, Jørgen. Iar cel mai primejdios pentru tine, acela a căzut cel mai rău. Iată, acum doarme aşa cum şi-a aşternut… Un biet om rătăcit…

TESMAN Ai mai auzit ceva despre Eilert? Vreau să zic, de când am plecat.

DOMNIŞOARA TESMAN Nimic, decât că a mai publicat o carte.

TESMAN Ce anume? Eilert Løvborg? Acum, de curând? Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Da, aşa se spune! Ştie Domnul dacă poate fi ceva de capul ei! Ei, Jørgen, când va apărea cartea ta cea nouă, ei, da, va fi cu totul altceva! Despre ce tratează?

TESMAN Tratează despre industria casnică din Brabant, în evul mediu.

DOMNIŞOARA TESMAN Zău aşa, când mă gândesc că poţi scrie şi despre asemenea lucruri.

TESMAN De altfel, s-ar putea să mai dureze mult până să apară. Mai întâi, înţelegi, trebuie să pun ordine în toată colecţia mea… care e foarte mare…

DOMNIŞOARA TESMAN Da, da, să pui totul în ordine să colecţionezi, să clasezi, la de-alde astea te pricepi tu! Nu degeaba eşti fiul răposatului Jochum.

TESMAN De altfel, e şi o mare bucurie pentru mine să mă ocup de toate astea… Mai ales acum, când am căminul meu, propriul meu cămin, o casă confortabilă, plăcută, în care pot lucra.

DOMNIŞOARA TESMAN Şi înainte de toate o ai pe cea după care tânjea inima ta, Jorgen.

TESMAN (*cuprinzând-o în braţe*) O, da, da, mătuşă Julle! Hedda este tot ce am mai preţios şi mai încântător! (*Privind spre uşă.*) Iat-o, cred că vine. Aşa-i?

(*Hedda intră dinspre stânga, prin odaia din fund.*

Este o doamnă de 29 de ani. Trăsăturile feţei, silueta, sunt distinse, nobile. Tenul, de o paloare mată.

Ochii de culoarea oţelului exprimă o linişte limpede şi rece. Părul, şaten – un şaten frumos, cu firul nu prea des. Poartă o rochie de dimineaţă, cam largă, de bun-gust.)

DOMNIŞOARA TESMAN (*mergând în întâmpinarea Heddei*) Bună dimineaţa, dragă Hedda! Din toată inima îţi spun: bună dimineaţa!

HEDDA (*întinzându-i mâna*) Bună dimineaţa, dragă domnişoară Tesman! O vizită atât de matinală? E foarte amabil din partea dumitale.

DOMNIŞOARA TESMAN (*cam încurcată*) A dormit bine tânăra

doamnă în noua ei locuinţă?

HEDDA Oh, mulţumesc! Aproximativ…

TESMAN (*râzând*) Aproximativ? Nu, zău, eşti grozavă, Hedda! Dormeai buştean, când m-am trezit eu.

HEDDA Din fericire. De altfel, trebuie mai întâi să te obişnuieşti cu tot ce e nou, domnişoară Tesman. Încetul cu încetul. (*Privind spre stânga.*) Uf! servitoarea a lăsat deschisă uşa la verandă. Şi soarele a inundat toată veranda… Ca o mare…

DOMNIŞOARA TESMAN (*îndreptându-se spre uşă*) Bine, o s-o închidem imediat…

HEDDA Nu, nu aşa! Dragă Tesman, trage perdelele. Aşa, lumina e mai puţin violentă…

TESMAN (*lângă uşă*) Da, bine, bine. Uite, acum, Hedda, ai şi aer proaspăt şi umbră.

HEDDA Da, aici într-adevăr e nevoie de aer proaspăt… Toate florile astea îngrozitoare… Dar, dragă domnişoară Tesman, nu vrei să iei loc?

DOMNIŞOARA TESMAN Nu, mulţumesc, nu. Acum, slavă Domnului, ştiu că toate merg bine aici! Şi trebuie să ajung cât mai repede acasă… Mă aşteaptă biata mea soră, bolnavă în pat.

TESMAN Nu uita: multe salutări mătuşii Rina din partea mea. Şi spune-i că voi trece s-o văd chiar azi, ceva mai târziu…

DOMNIŞOARA TESMAN Da, da, o să-i spun! (*Căutând în buzunarul rochiei.*) Era aproape să uit, Jørgen: Am aici ceva pentru tine.

TESMAN Ce ai, mătuşă?

DOMNIŞOARA TESMAN (*scoate la iveală un pachet plat, învelit în jurnal şi i-l întinde*) Iată, dragul meu băiat.

TESMAN (*deschizându-l*) Sfinte Dumnezeule, i-ai păstrat pentru mine, mătuşă Julle! Hedda! E într-adevăr emoţionant! Aşa-i?

HEDDA (*lângă etajera din stânga*) Da, dragă, ce e?

TESMAN Pantofii mei cei vechi de casă! Papucii!

HEDDA Aşaa! Da… Îmi amintesc… mi-ai vorbit deseori despre ei în timpul călătoriei noastre de nuntă!

TESMAN Într-adevăr, grozav le-am dus lipsa! (*Mergând spre ea.*) Trebuie să-i vezi şi tu, Hedda!

HEDDA (*îndreptându-se spre sobă*) Nu, mulţumesc, crede-mă, nu mă interesează.

TESMAN (*urmând-o*) Închipuie-ţi, mătuşa Rina i-a brodat pentru mine. Aşa, bolnavă cum era. Nici nu-ţi poţi închipui câte amintiri mă leagă de ei.

HEDDA (*lângă masă*) Dar nu şi pe mine…

DOMNIŞOARA TESMAN Aici, Hedda are dreptate, Jørgen.

TESMAN Da, dar mi se pare că acum face şi ea parte din familie…

HEDDA (*întrerupându-l*) Cu servitoarea asta n-o s-o scoatem niciodată la capăt.

DOMNIŞOARA TESMAN N-o s-o scoateţi la capăt? Cu Berte?

TESMAN De ce ţi-a venit să spui una ca asta, dragă? Aşa-i?

HEDDA (*cu un gest*) Priveşte, şi-a lăsat pe scaun pălăria, vechitura asta…

TESMAN (*speriat, scapă din mână papucii*) Vai, Hedda!

HEDDA Dar închipuieşte-ţi că venea cineva şi o vedea aici…

TESMAN Dar Hedda… e pălăria mătuşii Julle!

HEDDA A, da?

DOMNIŞOARA TESMAN (*luându-şi pălăria*) Da, e chiar a mea, şi de altfel nu-i deloc veche, micuţă doamnă Hedda.

HEDDA Într-adevăr, nu m-am uitat prea îndeaproape la ea, domnişoară Tesman.

DOMNIŞOARA TESMAN (*legându-şi pălăria*) Adevărul e că o pun astăzi pentru prima oară. Martor mi-e Cel-de-sus.

TESMAN Şi cât de distinsă e! Cu adevărat splendidă!

DOMNIŞOARA TESMAN Ei, să nu exagerăm, dragă Jørgen! (*Privind împrejur.*) Umbrela? Ah, aici e. (*Luând-o.*) Şi asta e tot a mea. (*Mormăind.*) Nu a Bertei.

TESMAN Pălărie nouă şi umbrelă nouă. Închipuie-ţi, Hedda!

HEDDA Sunt drăguţe şi elegante.

TESMAN Da, vezi? Aşa-i? Dar, mătuşă, ia te uită bine la Hedda înainte să pleci. Priveşte-o cât e de frumoasă şi de încântătoare!

DOMNIŞOARA TESMAN Oh! Dragule! Asta doar nu-i o noutate. Hedda a fost întotdeauna fermecătoare. (*Salută dând din cap şi se îndreaptă spre dreapta.*)

TESMAN (*urmând-o*) Da, dar ai remarcat şi cât e de înfloritoare?… Şi ce bine s-a împlinit… Da, s-a îngrăşat în timpul călătoriei…

HEDDA Ah! Lasă asta!

DOMNIŞOARA TESMAN S-a îngrăşat? (*Se opreşte şi se întoarce.*)

TESMAN Da, mătuşă Julle, dar nu-ţi poţi da prea bine seama din cauza rochiei pe care o poartă. Dar eu, care am avut ocazia s-o văd…

HEDDA (*lângă glasvand, pierzându-şi răbdarea*) Nu ai avut niciun fel de ocazie…

TESMAN Cred că aerul de munte, din Tirol, i-a priit atât de bine…

HEDDA (*întrerupându-l, scurt*) Sunt exact la fel ca atunci când am plecat.

TESMAN Da, aşa crezi tu! Dar nu-i aşa. Nu ţi se pare şi ţie, mătuşă?

DOMNIŞOARA TESMAN (*care şi-a împreunat mâinile şi o priveşte cu atenţie*) Încântătoare, încântătoare! Hedda, eşti încântătoare! (*Se duce lângă ea, îi ia capul între mâini, i-l apleacă, apoi o sărută pe păr.*) Dumnezeu s-o ţină şi s-o binecuvânteze pe Hedda Tesman, de dragul lui Jørgen!

HEDDA (*desprinzându-se încet*) O, lăsaţi-mă!

DOMNIŞOARA TESMAN (*cu o emoţie ascunsă*) În fiecare zi voi trece pe-aici să vă văd.

TESMAN Neapărat, mătuşă! Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Cu bine, cu bine!

(*Iese prin vestibul. Tesman o urmează, uşa rămâne pe jumătate deschisă. Se aude glasul lui, trimiţând din nou urări de însănătoşire mătuşii Rina şi mulţumiri pentru papuci. În tot acest timp, Hedda umblă de colo până colo prin odaie, ridicând braţele şi strângând pumnii cu furie. Dă în lături perdelele glasvandului, rămâne nemişcată şi priveşte afară.*

Puţin după aceea intră Tesman, închizând uşa în urma lui.)

TESMAN (*ridicând papucii de pe jos*) La ce te uiţi, Hedda?

HEDDA (*din nou liniştită şi stăpânită*) La frunzişul care a şi îngălbenit… Atât de repede…

TESMAN (*împachetează papucii şi-i pune pe masă*) Ei, ce vrei, suntem în septembrie.

HEDDA (*din nou neliniştită*) Da, gândeşte-te, am şi ajuns în septembrie!

TESMAN Nu ţi s-a părut că mătuşa Julle era cam ciudată? Aproape ceremonioasă! Poţi înțelege ce-a apucat-o? Aşa-i?

HEDDA Aproape că nu o cunosc. Nu obişnuieşte să fie întotdeauna aşa?

TESMAN Nu, nu în aceeaşi măsură ca azi.

HEDDA (*plecând de lângă glasvand*) Crezi că şi-a pus la inimă… povestea asta… cu pălăria?

TESMAN Nu cine ştie ce. Poate puţintel, pe moment.

HEDDA Dar şi ce obicei! Să-ţi scoţi pălăria în salon! Nu este o uzanţă…

TESMAN Poţi fi sigură că mătuşa Julle n-o s-o mai facă altă dată.

HEDDA De altfel, am să încerc s-o împac eu…

TESMAN Draga mea Hedda, dacă ai vrea într-adevăr să faci asta!

HEDDA Când te vei duce mai târziu pe la ea, poţi s-o inviţi aici, deseară.

TESMAN Da, asta într-adevăr o s-o fac. Ar mai fi încă ceva care ar bucura-o nespus.

HEDDA Anume?

TESMAN Dacă ai vrea să faci eforturi să nu i te mai adresezi atât de distant: dumneavoastră!… Spune-i, simplu: tu. Fă-o pentru mine, Hedda. Aşa-i?

HEDDA Nu, nu Tesman. Nici nu trebuie să mă rogi aşa ceva! Ţi-am mai spus-o o dată. Voi încerca să-i spun „mătuşă". Şi cu asta, destul.

TESMAN Bine, bine. Mi se părea doar, că de vreme ce faci parte acum din familia noastră… Atunci…

HEDDA Hm, nu ştiu încă prea bine, dacă… (*Traversează odaia mergând spre uşa din fund.*)

TESMAN (*după o scurtă pauză*) S-a întâmplat ceva, Hedda? Aşa-i?

HEDDA Mă uitam la pianul ăsta al meu. Ce vechi e!… Nu se prea potriveşte cu celelalte lucruri.

TESMAN Îndată după ce îmi iau prima leafă, o să caut să-l schimbăm.

HEDDA Nu, nu să-l schimbăm. Nu vreau să scap de el. Am putea mai curând să-l mutăm în odaia din fund. Iar aici am putea pune altul. Vreau să spun, dacă s-ar ivi o ocazie.

TESMAN (*cam încurcat*) Da, putem face şi-aşa.

HEDDA (*luând buchetul de pe pian*) Florile astea nu erau aici când am sosit azi-noapte.

TESMAN Cu siguranţă că le-a adus mătuşa Julle pentru tine.

HEDDA (*uitându-se puţin la flori*) O carte de vizită. (*O scoate şi o citeşte.*) „Voi reveni mai târziu, în cursul acestei zile". Poţi ghici de la

cine este?

TESMAN Nu, de la cine?

HEDDA E semnată: „Doamna judecător Elvsted”.

TESMAN Nu se poate! Doamna Elvsted! Sau – cum o chema înainte? – Domnişoara Rysing. Aşa-i?

HEDDA Da, exact. Aceea care avea un păr atât de enervant; peste tot, pe unde se arăta, făcea senzaţie cu părul ei! Vechea ta pasiune, după câte-am auzit.

TESMAN (*râzând*) Ah! N-a fost de lungă durată. Şi-apoi, asta s-a petrecut, Hedda, înainte de a te cunoaşte pe tine. Închipuie-ţi: ea aici, în oraş!

HEDDA Curios, ea, să ne facă nouă o vizită! Aproape că n-o cunosc. O ştiu numai de la pension.

TESMAN Da, nici eu n-am mai văzut-o de Dumnezeu ştie când. Cum de-a putut rezista să locuiască atâta vreme acolo, sus, într-un loc atât de izolat?… Aşa-i?

HEDDA (*se gândeşte puţin, apoi, deodată*) Ascultă, Tesman, nu tot acolo, sus, pe undeva, s-a stabilit şi Eilert Løvborg?

TESMAN Ba da, chiar acolo, prin părţile acelea.

BERTE (*apărând în uşa vestibulului*) A venit iar doamna aceea care a adus florile. (*Cu un gest.*) Astea pe care le ţineţi dumneavoastră în mână, doamnă!

HEDDA Ah! Ea e? Da, pofteşte-o, te rog.

(*Berte deschide uşa, lăsând-o să intre pe doamna Elvsted, apoi iese. Doamna Elvsted este o apariţie delicată, cu trăsături blânde şi frumoase. Ochii, de un albastru deschis, sunt mari, rotunzi şi uşor bulbucaţi, cu o expresie speriată şi întrebătoare. Părul – blond, izbitor de deschis, aproape alb – este neobişnuit de bogat şi ondulat. Cu câţiva ani mai tânără ca Hedda. Taiorul de vizită pe care îl poartă este de culoare închisă, de bun-gust, dar nu chiar după ultima modă.*)

HEDDA (*ieşindu-i amabilă în întâmpinare*) Bună ziua, scumpă doamnă Elvsted. Ce plăcere să vă revăd!…

DOAMNA ELVSTED (*nervoasă, căutând să se stăpânească*) Da, a trecut teribil de mult timp de când nu ne-am mai întâlnit.

TESMAN (*întinzându-i mâna*) Nici noi. Aşa-i?

HEDDA Mulţumesc pentru flori.

DOAMNA ELVSTED O, vă rog. Aş fi vrut să vin imediat, chiar ieri după-masă. Dar am aflat că eraţi plecaţi într-o călătorie.

TESMAN Aţi sosit de curând în oraş? Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Da, am sosit ieri spre prânz. Şi am fost realmente desperată când am auzit că dumneavoastră nu sunteţi în localitate.

HEDDA Desperată? De ce?

TESMAN Dar dragă domnişoară Rysing… doamna Elvsted, vreau să spun…

HEDDA Sper că nu s-a întâmplat nimic.

DOAMNA ELVSTED Ba da. Iar aici nu cunosc pe nimeni căruia să mă pot adresa.

HEDDA (*aşezând buchetul pe masă*) Veniţi, să şedem aici, pe canapea.

DOAMNA ELVSTED O, nu, nu am nici răgazul, nici liniştea să stau jos. Nu, nu pot…

HEDDA Ba da. Cu siguranţă că veţi putea. Haideţi, veniţi. (*O trage spre canapea, obligând-o să se aşeze alături de ea.*)

TESMAN Ei? Şi acum, doamnă?

HEDDA S-a petrecut ceva deosebit acolo, sus, la dumneavoastră?

DOAMNA ELVSTED Da… Şi da, şi nu. O! Aş dori din suflet să nu mă înţelegeţi greşit.

HEDDA Atunci cel mai bun lucru ar fi să spuneţi totul deschis.

TESMAN Căci doar pentru asta aţi venit. Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Da, da, aşa-i. Aşa că, dacă nu sunteţi la curent, trebuie să vă spun: Eilert Løvborg este şi el în oraş.

HEDDA Eilert Løvborg este…

TESMAN Nu se poate! Eilert Løvborg s-a întors din nou aici. Închipuieşte-ţi, Hedda!

HEDDA Dumnezeule, am auzit!

DOAMNA ELVSTED E aici de o săptămână. Imaginaţi-vă: de o săptămână întreagă! În oraşul ăsta primejdios. Singur! Aici, unde se găseşte toată societatea asta, de proastă calitate!

HEDDA Dar, scumpă doamnă Elvsted, de fapt, ce vă priveşte pe dumneavoastră?

DOAMNA ELVSTED (*se uită timid la ea, apoi spune repede, grăbit*) A fost preceptorul copiilor.

HEDDA Al copiilor dumneavoastră?

DOAMNA ELVSTED Al copiilor soţului meu. Eu nu am niciun copil.

HEDDA Vasăzică al copiilor vitregi…

DOAMNA ELVSTED Da.

TESMAN (*ezitând*) Era el atât de… nu ştiu cum să mă exprim… atât… de cumpătat în modul lui de viaţă şi în comportamentul lui, încât să i se poată încredinţa un asemenea post? Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED În ultimii ani nu i s-a mai putut reproşa absolut nimic!

TESMAN Da, într-adevăr nimic? Închipuieşte-ţi, Hedda.

HEDDA Am auzit.

DOAMNA ELVSTED Vă asigur că absolut nimic! În nicio privinţă. Dar, oricum, ştiindu-l acum aici, în oraşul ăsta vast, şi cu o sumă atât de mare de bani în mâinile lui, mi-e o frică de moarte pentru el.

TESMAN Dar atunci de ce n-a rămas acolo unde se afla? La

dumneavoastră şi la soţul dumneavoastră. Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Când a apărut cartea, n-a mai avut nici liniştea, nici răbdarea să mai rămână cu noi, acolo, sus.

TESMAN Da, adevărat, mătuşa Julle spunea că a scos o nouă carte.

DOAMNA ELVSTED Da, o carte mare, despre dezvoltarea culturii, aşa, din toate punctele de vedere. Cartea a apărut acum două săptămâni. Şi, cum s-au repezit toţi s-o cumpere, s-a vândut grozav de bine! Şi cum a stârnit o vâlvă atât de mare…

TESMAN Aşa! Vasăzică a făcut vâlvă mare? Atunci, probabil că e vorba de un material pe care îl avea din zilele mai bune.

DOAMNA ELVSTED Vreţi să spuneţi că mai demult?

TESMAN Da, desigur.

DOAMNA ELVSTED Nu, a scris-o toată, sus, la noi. Acum, în ultimul an.

TESMAN E o plăcere să auzi asemenea lucruri! Închipuieşte-ţi, Hedda!

DOAMNA ELVSTED Ah! Numai de-ar putea rămâne aşa!

HEDDA L-aţi văzut de când e aici?

DOAMNA ELVSTED Nu, nu încă. Am întâmpinat multe greutăţi până am putut afla adresa lui. Dar azi-dimineaţă am obţinut-o, în sfârşit.

HEDDA (*privind-o cercetător*) În fond, pare destul de ciudat ca tocmai soţul dumneavoastră…

DOAMNA ELVSTED (*tresărind nervos*) Soţul meu? Ce anume?

HEDDA Tocmai el să vă trimită la oraş cu o astfel de misiune? De ce nu a venit el însuşi până aici, pentru a-şi căuta prietenul…

DOAMNA ELVSTED O, nu, nu, soţul meu nu are timp pentru asta. Şi-apoi, eu mai aveam şi nişte cumpărături de făcut.

HEDDA (*surâzând uşor*) Ei, da, atunci e cu totul altceva.

DOAMNA ELVSTED (*ridicându-se cu grabă şi nelinişte*) Şi acum, vă implor, domnule Tesman, primiţi-l bine pe Eilert Løvborg în caz că va veni la dumneavoastră! Şi o va face cu siguranţă. Aţi fost doar prieteni buni, pe vremuri. Şi afară de asta, vă îndeletniciţi cu acelaşi gen de studii. Aceeaşi ştiinţă, pe cât pot eu să-mi dau seama…

TESMAN În orice caz, înainte aşa era.

DOAMNA ELVSTED Da, şi de aceea vă rog din suflet pe dumneavoastră, ca în fine… şi dumneavoastră… dacă aţi vrea să-l supravegheaţi cu mare atenţie. Nu-i aşa, domnule Tesman, îmi promiteţi?

TESMAN Cu cea mai mare plăcere, doamnă Rysing.

HEDDA Elvsted.

TESMAN Voi încerca să fac pentru Eilert tot ce-mi stă în putere. Vă puteţi bizui pe mine.

DOAMNA ELVSTED E cât se poate de frumos din partea dumneavoastră. (*Strângându-i mâinile.*) Mulţumesc, mulţumesc din suflet, mulţumesc. (*Speriată.*) Fiindcă soţul meu ţine în mod deosebit la el.

HEDDA (*ridicându-se*) Ar trebui să-i scrii, Tesman. Poate că aşa, din proprie iniţiativă, n-are să vină la tine.

TESMAN Da, Hedda, asta ar fi desigur lucrul cel mai potrivit. Aşa-i?

HEDDA Şi sunt de părere, cât mai repede. Ar fi foarte bine să-i scrii chiar acum.

DOAMNA ELVSTED (*rugătoare*) O, da, dacă aţi vrea!

TESMAN Îi voi scrie chiar în clipa asta. Aveţi adresa lui, doamnă Elvsted?

DOAMNA ELVSTED Da. (*Scoate un bileţel din buzunar şi i-l întinde.*) Aici e.

TESMAN Bine, bine. Mă duc să-i scriu… (*Privind împrejur.*)

Papucii… A, da, sunt aici. (*Ia pachetul şi vrea să plece.*)

HEDDA Scrie-i o scrisoare caldă şi prietenoasă. Nu numai câteva rânduri.

TESMAN Da, da… Aşa am să fac…

DOAMNA ELVSTED Dar nu cumva să pomeniţi un singur cuvânt că eu am intervenit pentru el.

TESMAN Se înțelege că nu. Aşa-i? (*Iese prin odaia din fund, la dreapta.*)

HEDDA (*se apropie de doamna Elvsted, surâde; apoi, cu vocea scăzută*) Vedeţi, am omorât două muşte dintr-o singură lovitură.

DOAMNA ELVSTED Nu înțeleg ce vreţi să spuneţi.

HEDDA N-aţi înțeles că am vrut să-l fac să plece de aici?

DOAMNA ELVSTED A da, ca să scrie scrisoarea…

HEDDA Şi ca noi două să putem vorbi între patru ochi.

DOAMNA ELVSTED (*năucită*) Tot despre…

HEDDA Da, exact, despre el.

DOAMNA ELVSTED (*speriată*) Dar nu mai am nimic de adăugat, doamnă Tesman! Credeţi-mă, nimic!

HEDDA Ba da! Aveţi! Considerabil mai mult! Atâta mai înțeleg şi eu. Poftiţi încoace; ne vom instala aici ca două prietene şi ne vom face destăinuiri. (*O forţează să se aşeze în fotoliul de lângă sobă, iar ea se aşază pe unul din taburete.*)

DOAMNA ELVSTED (*uitându-se îngrijorată la ceas*) Dar, dragă, scumpă doamnă… De fapt, mă gândeam să plec.

HEDDA Ei, dar nu puteţi fi chiar atât de grăbită! Povestiți-mi puţin despre cum merg treburile la dumneavoastră în casă…

DOAMNA ELVSTED Tocmai acest subiect n-aş vrea să-l ating, dacă nu este neapărat necesar.

HEDDA Tocmai cu mine nu vreţi să-l discutaţi? Dar, pentru numele lui Dumnezeu, am fost doar colege de pension.

DOAMNA ELVSTED Da, dar eraţi cu o clasă înaintea mea. Pe atunci îmi era grozav de frică de dumneavoastră.

HEDDA Vă era frică de mine?

DOAMNA ELVSTED Da, îngrozitor. Când ne întâlneam pe scări, aveaţi întotdeauna obiceiul să mă trageţi de păr.

HEDDA Nu se poate, făceam eu asta?

DOAMNA ELVSTED Da, şi odată aţi spus că vreţi să-mi daţi foc la tot părul!

HEDDA O, dar cum puteaţi crede? Erau nişte simple vorbe, aşa, aruncate la întâmplare.

DOAMNA ELVSTED Da, dar eu eram atât de proastă pe atunci! Şi, în orice caz, după aceea ne-am despărţit, am fost atât de departe una de alta. Cercurile în care ne învârteam erau atât de deosebite.

HEDDA Totuşi, haideţi acum, să încercăm din nou să ne apropiem. Ascultaţi-mă! La pension ne tutuiam, nu-i aşa? Şi ne spuneam pe numele mic.

DOAMNA ELVSTED Nu, cu siguranţă, vă înşelaţi.

HEDDA Ba deloc! Mi-aduc atât de bine aminte. Aşa că hai să ne considerăm tot atât de intime ca atunci, de mult. (*Mutând taburetul aproape.*) Uite-aşa! (*O sărută pe obraz.*) Acum zi-mi „tu” şi „Hedda”.

DOAMNA ELVSTED (*o bate uşor pe mâini şi i le strânge*) Câtă bunătate şi amabilitate! Este ceva cu care pur şi simplu nu sunt obişnuită.

HEDDA Ei, lasă, lasă! Eu o să-ţi spun „tu”, ca altădată şi „draga mea Thora” – tot ca altădată…

DOAMNA ELVSTED Mă numesc Thea.

HEDDA Da, exact, bineînţeles, voiam să spun Thea. (*Privind-o compătimitor.*) Vasăzică tu, Thea, tu nu eşti prea obişnuită nici cu bunătatea, nici cu amabilitatea. Îţi lipsesc chiar şi acasă, în căminul tău?

DOAMNA ELVSTED Dacă cel puţin aş avea un cămin! Dar n-am şi nici n-am avut vreodată.

HEDDA (*privind-o*) Cam aşa bănuiam şi eu…

DOAMNA ELVSTED (*privind ţintă înaintea ei, parcă total dezarmată*) Da… Da…

HEDDA Acum nu-mi mai amintesc foarte precis… dar parcă… întâi ai intrat ca menajeră în casa judecătorului?

DOAMNA ELVSTED De fapt, numai guvernantă. Dar cum pe-atunci soţia lui – fosta lui soţie – era mereu bolnavă şi stătea mai tot timpul în pat, a trebuit să preiau şi grijile gospodăriei.

HEDDA Şi în felul ăsta, până la urmă ai devenit tu stăpâna casei.

DOAMNA ELVSTED (*cu durere*) Da, aşa am devenit stăpâna casei.

HEDDA Ia să vedem. Cam cât timp a trecut de-atunci?

DOAMNA ELVSTED De când sunt măritată?

HEDDA Da.

DOAMNA ELVSTED Sunt cinci ani de-atunci…

HEDDA Da, atât trebuie să fie…

DOAMNA ELVSTED Oh! Ce ani! Mai ales ultimii doi-trei! E greu să vă puteţi imagina, doamnă…

HEDDA (*lovind-o uşor peste mână*) Doamnă? Vai, Thea!

DOAMNA ELVSTED Da, da, voi încerca… Da, dacă ai putea măcar bănui şi înţelege…

HEDDA (*aruncând replica*) Cred că Eilert Løvborg a stat sus, la voi, timp de trei ani.

DOAMNA ELVSTED (*privind-o nesigur*) Eilert Løvborg? Da, atâta a stat la noi.

HEDDA Îl cunoşteai încă de-aici, din oraş?

DOAMNA ELVSTED Aproape deloc. Adică se poate spune că da… Natural, numai după nume.

HEDDA Dar acolo, sus, venea la voi în casă?

DOAMNA ELVSTED Da, trecea zilnic pe la noi, doar trebuia să predea lecţii copiilor. Pentru că, vezi, cu timpul, eu n-am mai putut face faţă singură la toate treburile care erau de făcut.

HEDDA E de înţeles – şi soţul tău? El e probabil deseori plecat în călătorie?

DOAMNA ELVSTED Da, se înţelege, ca judecător de district trebuie să facă dese călătorii prin tot ţinutul…

HEDDA (*rezemându-se de braţul fotoliului*) Thea, sărmana, dulcea mea Thea, acum povesteşte-mi totul, aşa cum e…

DOAMNA ELVSTED Bine, atunci întreabă-mă…

HEDDA De fapt, cum e soţul tău, Thea? Vreau să spun… aşa… în felul lui de a se comporta. E bun cu tine?

DOAMNA ELVSTED (*căutând să evite răspunsul*) El, personal, crede că face totul la perfecţiune.

HEDDA Mi se pare numai că este mult prea bătrân pentru tine. Cu siguranţă că este cu mai bine de douăzeci de ani mai în vârstă decât tine.

DOAMNA ELVSTED (*iritată*) Da. Una peste alta, nu există niciun fel de potrivire între noi… Nu avem niciun gând comun. În general, nimic comun între el şi mine.

HEDDA Dar, oricum, nu ţine la tine? Aşa, în felul lui?

DOAMNA ELVSTED Nu ştiu dacă ţine la mine. Îi sunt desigur… necesară. Şi afară de asta, întreţinerea mea nu costă scump. Eu sunt ieftină.

HEDDA Foarte rău, dacă-i aşa…

DOAMNA ELVSTED (*clătinând din cap*) Cu el nici nu s-ar putea altfel. El nu ţine, de fapt, la nimeni, decât la el însuşi. Şi, poate, puţin la copii.

HEDDA Şi la Eilert Løvborg, Thea.

DOAMNA ELVSTED (*privind-o*) La Eilert Løvborg? Cum îţi trece prin minte?

HEDDA Dar mi se pare clar, din moment ce te-a trimis aici, la oraş, după el… (*Surâzând aproape imperceptibil.*) Şi afară de asta, chiar tu i-ai spus-o lui Tesman…

DOAMNA ELVSTED (*cu o tresărire nervoasă*) Aşa? Am făcut-o şi pe asta. (*Izbucnind înăbuşit.*) Da, în fond e totuna dacă o să spun acum totul sau mai târziu. Oricum, până la urmă se va afla…

HEDDA A, prin urmare, oricum, draga mea Thea…

DOAMNA ELVSTED Pe scurt… soţul meu nu ştie că am plecat… Pur şi simplu, nu ştie…

HEDDA Ce poveste! Soţul tău nu era la curent?…

DOAMNA ELVSTED Sigur că nu. De altfel, nu prea stătea pe-acasă. Călătorea des. Oh! Nu mai puteam să suport, Hedda. Îmi devenise insuportabil. Aş fi rămas atât de singură acum, acolo, sus.

HEDDA Spune mai departe…

DOAMNA ELVSTED Mi-am împachetat câteva dintre lucrurile mele. Strictul necesar. Pe tăcute. Şi am părăsit casa.

HEDDA Aşa, pur şi simplu, ai plecat?

DOAMNA ELVSTED Da. Am venit cu trenul până aici, la oraş…

HEDDA Dar, buna şi draga mea Thea, cum te-ai încumetat să faci una ca asta?!

DOAMNA ELVSTED (*se ridică şi umblă de colo până colo prin odaie*) Dar ce altceva pe lume aş fi putut face?

HEDDA Şi ce crezi că va spune soţul tău când te vei reîntoarce acasă?

DOAMNA ELVSTED Acolo sus, la el?

HEDDA Da, desigur… desigur.

DOAMNA ELVSTED Acolo la el, nu mă mai întorc niciodată.

HEDDA (*se ridică şi se apropie*) Vasăzică, ai părăsit definitiv totul…

DOAMNA ELVSTED Cred că nu-mi mai rămânea nimic altceva de făcut.

HEDDA Şi-apoi… Cum ai putut pleca aşa, aşa… pe faţă?…

DOAMNA ELVSTED Oricum, aşa ceva nu se poate ţine secret…

HEDDA Dar ce-o să spună lumea, Thea?

DOAMNA ELVSTED Poate să spună ce-o vrea. (*Lăsându-se greoi, obosită, pe sofa.*) Dumnezeu ştie că nu am făcut nimic altceva decât ceea ce trebuia să fac.

HEDDA (*după o oarecare tăcere*) Şi-acum, ce ai de gând să faci?

DOAMNA ELVSTED Nu ştiu încă. Ştiu numai că trebuie să trăiesc acolo unde trăieşte Eilert Løvborg. Dacă voi mai trăi!

HEDDA (*mută un scaun mai aproape de masă, se aşază lângă ea şi-i mângâie mâinile*) Thea, cum s-au născut aceste relaţii de prietenie, între tine şi Eilert Løvborg?…

DOAMNA ELVSTED Aşa… cu încetul. (*Pauză.*) Am dobândit un fel de putere asupra lui.

HEDDA Aşa?

DOAMNA ELVSTED S-a lăsat de vechile lui obiceiuri. Şi nu fiindcă l-am rugat eu. Pentru că aşa ceva n-aş fi îndrăznit niciodată să-i cer. Dar observase că îmi displăceau. Aşa că s-a dezbărat de ele…

HEDDA (*ascunzând un involuntar surâs, batjocoritor*) Cum s-ar zice, tu, micuţă Thea, l-ai adus pe calea cea bună.

DOAMNA ELVSTED Da, cel puţin aşa spune Eilert… Iar el, la rândul lui, a făcut, într-un fel, un om adevărat din mine. M-a învăţat să gândesc şi să înţeleg unele şi altele.

HEDDA Poate că ţi-a dat şi ţie lecţii?

DOAMNA ELVSTED Nu, nu chiar lecţii, dar îmi vorbea despre foarte multe lucruri şi de tot felul. Apoi a urmat timpul acela, atât de frumos, atât de fericit, când am început să iau parte la activitatea lui!

Mi-a îngăduit să-l ajut!

HEDDA Aşa? Ţi-a îngăduit?!

DOAMNA ELVSTED Da, când scria ceva, trebuia întotdeauna să lucrăm împreună.

HEDDA Ca doi buni camarazi.

DOAMNA ELVSTED (*animată*) Camarazi! Da, imaginează-ţi, Hedda. Aşa zicea şi el. Ar fi trebuit să mă simt adânc fericită. Dar nici asta nu pot, fiindcă mă întreb cât o să mai ţină fericirea mea.

HEDDA Eşti atât de puţin sigură de el?

DOAMNA ELVSTED (*cu tristeţe*) Între Eilert şi mine stă umbra unei femei, Hedda.

HEDDA (*privind-o cu încordare*) Cine poate fi?

DOAMNA ELVSTED Nu ştiu, una sau alta din trecutul lui. Una pe care probabil n-a uitat-o niciodată.

HEDDA Şi ce ţi-a vorbit despre ea?

DOAMNA ELVSTED Nu mi-a vorbit decât o singură dată despre ea. Şi numai în treacăt.

HEDDA Ei? Şi ce ţi-a spus?

DOAMNA ELVSTED Spunea că, atunci când s-au despărţit, ea a vrut să-l împuşte cu un pistol.

HEDDA (*rece şi stăpânită*) Ei, asta-i bună! Asemenea lucruri nu se prea petrec pe-aici, pe la noi…

DOAMNA ELVSTED Nu, şi de aceea cred că trebuie să fie cântăreaţa aceea cu părul roşu, cu care el un timp…

HEDDA Da, posibil…

DOAMNA ELVSTED Fiindcă, îmi amintesc, se spunea despre ea că umblă cu o armă încărcată.

HEDDA Ei, atunci ea trebuie să fi fost…

DOAMNA ELVSTED (*frângându-şi mâinile*) Da, dar imaginează-ţi, Hedda, am auzit că acum, cântăreaţa aceea este din nou în oraş! Ah,

sunt atât de desperată.

HEDDA (*aruncând o privire spre odaia din fund*) Sst! Vine Tesman. (*Se ridică şi şopteşte.*) Thea, totul trebuie să rămână numai între noi două.

DOAMNA ELVSTED (*sărind în sus*) Da, sigur, ferească Dumnezeu altfel! TESMAN (*cu o scrisoare în mână, vine dinspre partea dreaptă, prin odaia din fund*) Ei, gata şi scrisoarea!

HEDDA Foarte bine. Cred că doamna Elvsted voia tocmai să plece. Aşteaptă puţin, Thea! Te conduc până la poarta grădinii.

TESMAN Hedda, ar putea Berte să se ocupe de scrisoarea asta?…

HEDDA (*luând scrisoarea*) Da, am să-i spun eu…

BERTE (*intrând din vestibul*) Domnul asesor Brack e aici. Spune că a venit să vă salute…

HEDDA Da, roagă-l pe domnul asesor să fie amabil şi să intre… Şi, ascultă, Berte, pe urmă duci scrisoarea asta la poştă.

BERTE (*luând scrisoarea*) Da, bine, coniţă.

(*Berte deschide uşa pentru a-l lăsa să intre pe asesorul Brack, apoi iese. Asesorul este un bărbat de 45 de ani, de statură mică, dar bine legat şi cu mişcări elastice. Faţa, rotundă, are un profil nobil. Părul, tăiat scurt, este încă aproape negru şi ondulat.*

Ochii vioi, jucăuşi. Sprâncenele groase. Barbişonul des, cu vârfurile tăiate scurt. E îmbrăcat într-un costum elegant, de vizită, totuşi cam tineresc pentru vârsta lui. Are un monoclu pe care-l lasă să cadă din când în când.)

BRACK (*salutând cu pălăria în mână*) Se poate îndrăzni, la o oră atât de matinală?

HEDDA Da, sigur că se poate îndrăzni!

TESMAN (*strângându-i mâna*) Sunteţi întotdeauna binevenit. (*Prezintă.*) Asesorul Brack – doamna Rysing.

HEDDA Oh!

BRACK (*înclinându-se*) O, mă bucur, în mod deosebit…

HEDDA (*se uită la el şi râde*) E într-adevăr amuzant să fiţi examinat la lumina zilei, domnule asesor!

BRACK Mă găsiţi schimbat, poate?

HEDDA Da, îmi păreţi ceva mai tânăr.

BRACK Prea supus, vă mulţumesc!

TESMAN Dar ce spuneţi dumneavoastră de Hedda? Nu arată înfloritor? Aşa-i? Hotărât lucru, s-a…

HEDDA Lasă-mă, te rog, pe mine deoparte. Mulţumeşte mai bine domnului asesor pentru toată osteneala pe care şi-a dat-o…

BRACK O, dar nu e cazul! Pentru mine a fost o plăcere.

HEDDA Da, sunteţi un suflet devotat. Dar prietena mea stă aici şi arde de dorinţa de a pleca. La revedere, domnule asesor, mă întorc îndată.

(*Schimb de saluturi. Hedda şi doamna Elvsted ies pe uşa care dă în vestibul.*)

BRACK Spune, te rog, este cât de cât mulţumită soţia dumitale?

TESMAN Da, vă suntem foarte recunoscători. Adică… mici schimbări ici şi colo vor mai fi necesare, după câte am auzit. Şi, bineînţeles, mai lipseşte, ba una, ba alta. Vom fi deci obligaţi să mai cumpărăm câteva fleacuri.

BRACK Aşa? Într-adevăr?

TESMAN Dar nu vă vom mai deranja pe dumneavoastră, în niciun caz. Hedda spunea că se va îngriji singură să procure cele care ne lipsesc. Dar nu vreţi să luaţi loc? Aşa-i?

BRACK Mulţumesc! Numai o clipă… (*Se aşază lângă masă.*) Există un anumit lucru despre care aş vrea să vorbesc numai cu dumneata, dragă Tesman.

TESMAN Aşa? Ah! Înţeleg! (*Se aşază.*) Probabil, acum intră în discuţie celălalt aspect al… Până acum totul a fost foarte vesel şi

frumos, dar trebuie să rezolvăm şi… Aşa-i?

BRACK Ah, problema financiară nu este încă atât de urgentă. La drept vorbind, aş fi fost mai bucuros să nu fi costat chiar atât de scump instalarea în această nouă locuinţă… Dacă s-ar fi ales una ceva mai modestă…

TESMAN Nu, n-ar fi fost posibil! În niciun caz! Gândiţi-vă la Hedda! Dumneavoastră, care o cunoaşteţi atât de bine… mi-aş fi putut permite să-i ofer un cadru, o ambianţă, ca să zic aşa, mic burgheză?

BRACK Da, da, da, tocmai aici este buba.

TESMAN Dar, din fericire, nu va mai dura mult şi voi primi numirea.

BRACK Totuşi, vezi dumneata, uneori survin şi amânări…

TESMAN Aţi auzit cumva, acum, de curând, ceva în această privinţă? Aşa-i?

BRACK Nu, nu, nimic precis. (*Întrerupându-se.*) Dar e adevărat, am totuşi o noutate să-ţi spun.

TESMAN Ei?

BRACK Vechiul dumitale prieten Eilert Løvborg s-a întors jos, în oraş.

TESMAN Nu mai e o noutate pentru mine.

BRACK Aşa? De unde ai aflat-o?

TESMAN Doamna care a ieşit împreună cu Hedda, mi-a dat vestea.

BRACK Aşa! Care e numele doamnei? N-am auzit prea bine…

TESMAN Doamna Elvsted.

BRACK Aha, vasăzică, soţia judecătorului. Da, într-adevăr, acolo sus, la ei, îşi găsise Løvborg refugiul.

TESMAN Şi, gândeşte-te, am auzit, spre marea mea bucurie, că a devenit un om cu purtări absolut cuviincioase.

BRACK Da, aşa se spune.

TESMAN Şi-apoi, se pare că a scos o nouă carte. Aşa-i?

BRACK Da, da! O nouă carte!

TESMAN Care-ar fi stârnit chiar vâlvă.

BRACK O vâlvă cu totul neobişnuită!

TESMAN Ia te uită! E o adevărată bucurie să auzi asemenea lucruri! Mai ales când e vorba de un om cu atâtea calităţi. Eu aveam certitudinea dureroasă că Eilert s-a prăbuşit, odată pentru totdeauna…

BRACK Într-adevăr, aceasta era opinia generală.

TESMAN Numai că nu înţeleg încă destul de bine de ce vrea el să se apuce acum. Din ce, Doamne, va reuşi să trăiască? Aşa-i?

(*În timp ce rostea ultimele cuvinte, pe uşa vestibulului intră Hedda.*)

HEDDA (*către Brack, râzând cam ironic*) Tesman are o unică şi veşnică preocupare: din ce o să trăim! Nici nu ştii câte griji îşi face!

TESMAN Dar, pentru numele lui Dumnezeu, vorbeam de bietul Eilert Løvborg acum…

HEDDA (*aruncându-i o privire fugară*) Ah! Aşa. (*Se aşază în fotoliul de lângă sobă şi întreabă cu indiferenţă.*) Şi ce se întâmplă cu el?

TESMAN Păi, moştenirea, desigur, a risipit-o încă de mult. Iar o nouă carte… cu siguranţă că nu poate să scrie în fiecare an. Aşa-i? Hm! Şi-atunci, pe drept cuvânt mă întreb ce va deveni.

BRACK Aş fi în măsură să vă dau eu câteva informaţii…

TESMAN Ei?

BRACK Trebuie să vă reamintesc că are rude care nu sunt lipsite de oarecare influenţă.

TESMAN Cu-atât mai regretabil, fiindcă tocmai acele rubedenii au rupt pur şi simplu orice relaţii cu el.

BRACK Pe vremuri, era considerat marea speranţă a familiei.

TESMAN Da, pe vremuri, da! Dar această speranţă a spulberat-o

chiar el.

HEDDA Cine ştie! (*Surâzând uşor.*) Acolo, sus, la familia Elvsted, a fost îndreptat pe calea cea bună.

BRACK Şi să nu uităm această carte care a apărut!

TESMAN Da, da, fie ca într-adevăr asta să-l ajute într-un fel sau altul. Tocmai i-am scris. L-am invitat să vină astă-seară la noi, Hedda!

BRACK Dar, dragul meu, în seara asta urma doar să iei parte la petrecerea mea de burlaci. Mi-ai promis-o azi-noapte, la debarcader.

HEDDA Ai uitat cumva, Tesman?

TESMAN Da, într-adevăr, uitasem.

BRACK De altfel, puteţi fi liniştiţi; vă asigur că nu va veni.

TESMAN De ce credeţi că nu? Aşa-i?

BRACK (*după o scurtă ezitare, se ridică şi îşi sprijină mâinile pe spătarul fotoliului*) Dragă Tesman – şi mă adresez şi dumneavoastră, doamnă – nu mă pot abţine să vă aduc la cunoştinţă ceva care… care…

TESMAN Ceva privitor la Eilert?

BRACK Vă priveşte în egală măsură pe dumneavoastră şi pe el.

TESMAN Dar, dragă domnule asesor, spune-ne odată*!*

BRACK E bine să fiţi prevenit: numirea dumneavoastră nu va veni atât de curând… adică aşa cum o doriţi şi cum o aşteptaţi.

TESMAN (*sărind în sus, neliniştit*) S-a pus ceva la cale? Aşa-i?

BRACK Ocuparea postului ar putea fi condiţionată de o anumită competiţie în care va trebui să intraţi… adică veţi avea un concurent de învins.

TESMAN Un concurent? Închipuieşte-ţi, Hedda!

HEDDA (*se lasă mai adânc în fotoliu, se reazemă mai afund*) Ia te uită, ia te uită!

TESMAN Dar a cui? Imposibil, nu poate fi un…

BRACK Ba, întocmai. E vorba de Eilert Løvborg.

TESMAN (*împreunând mâinile*) Nu, nu, asta e chiar de necrezut! E imposibil! Aşa-i?

BRACK Hm! Totuşi s-ar putea s-o vedem şi pe-asta.

TESMAN Dar, domnule Brack, ar fi dovada unei lipse totale de consideraţie faţă de mine! De neînchipuit! (*Gesticulând.*) Fiindcă – gândeşte-te! – eu sunt căsătorit. Doar Hedda şi cu mine ne-am căsătorit tocmai pentru că aveam această perspectivă. Am mers până acolo încât am investit bani grei. Am împrumutat bani şi de la mătuşa Julle! Dar, sfinte Dumnezeule, contam pe această situaţie, puteam spune că o am în buzunar. Aşa-i?

BRACK Ei! Ei! Situaţia o s-o obţii în cele din urmă şi, probabil, cu destulă uşurinţă. Dar mai întâi va trebui să te prezinţi la un concurs.

HEDDA (*nemişcată, în fotoliu*) Gândeşte-te, Tesman, va fi aproape un fel de concurs sportiv…

TESMAN Dar, scumpa mea Hedda, cum poţi privi toate astea cu-atâta indiferenţă!

HEDDA (*acelaşi joc*) Ba dimpotrivă! Le privesc cu foarte mare curiozitate. Şi aştept cu încordare rezultatul!

BRACK În orice caz, doamnă Tesman, e bine să ştiţi cum stau lucrurile. Vreau să spun: înainte de a mai face şi alte cumpărături – mici sau mari – cum aud că aveţi intenţia…

HEDDA Ceea ce mi-aţi spus nu poate aduce nicio schimbare…

BRACK Aşa? Ei, asta-i altceva. Cu bine! (*Către Tesman.*) După ce-mi fac plimbarea de după-masă, trec pe la dumneata să te iau.

TESMAN Da, treci. Drept să-ţi spun, nu mai ştiu ce să cred…

HEDDA (*stând întinsă, întinde mâna*) La revedere, domnule asesor. Şi, oricând, eşti binevenit.

TESMAN (*urmându-l spre uşă*) Cu bine, dragă domnule asesor. Şi pe curând.

(*Asesorul Brack iese pe uşa vestibulului.*)

TESMAN (*traversând de partea cealaltă*) Vezi, Hedda, omul nu ar trebui nicicând să mizeze pe o simplă perspectivă. Riscul e prea mare… Curată aventură!

HEDDA (*se uită la el şi surâde*) Şi *tu* eşti omul care… se aventurează?

TESMAN Da, nu se poate nega, a fost o nesocotinţă din partea noastră, aproape o aventură să ne căsătorim şi să ne instalăm într-o locuinţă în nădejdea unor simple perspective.

HEDDA Aici poate că ai dreptate.

TESMAN Totuşi, Hedda, am reuşit să avem un cămin al nostru. Gândeşte-te: căminul confortabil la care am râvnit şi la care am visat amândoi. Am putea spune: pentru care ne-am exaltat. Aşa-i?

HEDDA (*ridicându-se încet, obosită*) Ne înţelesesem că vom duce o viaţă de societate, că vom primi…

TESMAN Doamne, şi cât m-am mai bucurat la gândul ăsta! Închipuieşte-ţi: să te pot vedea tronând ca amfitrioană, în mijlocul unei societăţi alese. Aşa-i? Ei, da, deocamdată trebuie să renunţăm la relaţii, Hedda. Doar din când în când, o vom putea primi la noi pe mătuşa Julle. Oh! Şi tu care doreai ca totul să fie altfel, altfel…

HEDDA Valeţi în livrea, bineînţeles că nu voi avea chiar de la început…

TESMAN O, nu, din păcate. Nici nu poate fi vorba…

HEDDA Şi calul de călărie pe care îl aşteptam…

TESMAN (*speriat*) Calul de călărie!

HEDDA …Acum nici nu mai pot îndrăzni să mă gândesc la el…

TESMAN Apără-mă, Doamne, dar se înţelege că nu!

HEDDA (*traversând odaia*) Ei! În orice caz, până una alta, am eu cu ce să-mi trec vremea şi chiar să mă amuz!…

TESMAN (*strălucind de fericire*) Slavă ţie, Doamne! Şi cum? Şi cu

ce, Hedda?

HEDDA (*din pragul uşii, privindu-l cu ironie ascunsă*) Cu pistoalele mele, Jørgen.

TESMAN (*înspăimântat*) Pistoalele!

HEDDA (*cu ochi reci*) Pistoalele generalului Gabler. (*Trece prin odaia din fund, mergând către stânga.*)

TESMAN (*fuge la uşă şi strigă în urma Heddei*) Nu, Dumnezeu să te binecuvânteze, să te apere, iubita mea Hedda! Nu te atinge de ele… Nu te atinge de lucruri atât de periculoase, Hedda! Mă auzi? De dragul meu, Hedda! Aşa-i?

Actul II

(Decorul din primul act, numai că în locul pianului se află acum o masă de scris mică şi elegantă, cu etajere pentru cărţi. Lângă canapeaua din stânga, o altă masă, mai mică. Cele mai multe dintre buchete au dispărut. Buchetul doamnei Elvsted se află pe masa cea mare din mijlocul odăii.

Este după-amiază. Hedda poartă o rochie de primire; e singură în odaie, în picioare, lângă uşa cu glasvand. Încarcă un pistol. Un altul se găseşte pe masa de scris, în caseta pentru pistoale.)

HEDDA (*uitându-se jos, în grădină, strigă*) Pentru a doua oară, bună ziua, domnule asesor.

BRACK (*vocea i se aude venind de jos, de la oarecare depărtare*) Şi eu tot pentru a doua oară vă spun azi bună ziua, doamnă Tesman.

HEDDA (*ridică pistolul şi ocheşte*) Acum te voi împuşca, asesore Brack!

BRACK (*strigă de jos*) Nu! Nu! Vă rog, plecaţi de acolo! S-ar zice că mă ochiţi chiar pe mine!

HEDDA Aşa se întâmplă când mergi pe căi ascunse… (*Trage.*)

BRACK (*mai aproape*) Sunteţi nebună!

HEDDA Vai! V-am atins, poate?

BRACK (*tot de afară*) Încetaţi cu glumele astea stupide!

HEDDA Intraţi, domnule asesor.

(*Asesorul Brack poartă un alt costum, potrivit pentru o petrecere între bărbaţi. Intră pe uşa cu glasvand, purtând pe braţ un pardesiu uşor.*)

BRACK Ei, drăcie, tot vă mai ocupaţi cu sportul ăsta? În ce trageţi?

HEDDA O, stau şi eu aşa, şi trag în slava cerului!

BRACK (*luându-i cu binişorul pistolul din mână*) Cu permisiunea dumneavoastră… (*Contemplându-l.*) Ah, îl cunosc foarte bine. (*Privind în jur.*) Unde aveţi caseta? Aha, aici. (*Aşază pistolul înăuntru şi o închide.*) Ajunge, cred, pe ziua de azi cu distracţia asta.

HEDDA Bine, dar spune-mi, te rog, cu ce vrei să mă distrez?

BRACK N-aţi avut nicio vizită?

HEDDA (*închizând uşa glasvandului*) Niciuna. Toţi prietenii noştri intimi se află încă la ţară.

BRACK Şi poate că nici Tesman nu-i acasă?

HEDDA (*lângă masa de scris, închizând caseta cu pistoale într-un sertar*) Nu. A mâncat, şi imediat după-masă a alergat la mătuşile lui. Nu vă aştepta atât de devreme…

BRACK Hm! Cum de nu m-am gândit la asta! Ce prostie din partea mea…

HEDDA (*întorcând capul şi privindu-l*) Prostie?

BRACK Fiindcă aş fi putut veni şi mai devreme.

HEDDA (*traversând odaia*) Dar n-aţi fi găsit pe nimeni; eu aş fi fost la mine în odaie, să mă schimb pentru după-amiază.

BRACK Şi nu exista nicio crăpătură, cât de mică – în uşă – prin care am fi putut… duce nişte tratative.

HEDDA Aţi neglijat să mă înştiinţaţi la timp…

BRACK Şi asta a fost o prostie din partea mea.

HEDDA Atunci, să ne aşezăm aici şi să aşteptăm. Oricum, e aproape sigur că Tesman nu va veni prea curând acasă.

BRACK Vă jur, voi fi foarte răbdător!

(*Hedda se aşază pe colţul canapelei. Brack îşi pune pardesiul pe speteaza celui mai apropiat scaun şi se aşază, păstrându-şi pălăria în mână. Scurtă pauză. Se uită unul la altul.*)

HEDDA Ei?

BRACK (*pe acelaşi ton*) Ei?

HEDDA Eu am întrebat prima.

BRACK (*aplecându-se puţin înainte*) Bine, hai să ne oferim o mică şi plăcută conversaţie, doamnă Hedda.

HEDDA (*se lasă pe spate*) Nu vi se pare că e o eternitate de când am stat de vorbă ultima oară? Cele câteva cuvinte fără nicio importanţă pe care le-am schimbat azi-noapte şi azi-dimineaţă – nu le pun în niciun fel la socoteală.

BRACK Contează deci – vreţi să spuneţi – numai conversaţiile noastre între patru ochi?

HEDDA Aproximativ, da.

BRACK Nu trecea zi în care să nu-mi fi dorit să vă ştiu, în sfârşit, din nou acasă.

HEDDA Şi eu mi-am dorit, tot timpul, acelaşi lucru.

BRACK Dumneavoastră? Într-adevăr, doamnă Hedda? Şi eu, care credeam că vă amuzaţi grozav în timpul călătoriei.

HEDDA Dacă vreţi s-o credeţi, n-aveţi decât!

BRACK Dar Tesman scria mereu cât de bine vă distraţi…

HEDDA *El*, da! Bineînţeles! Lui i se părea că nimic pe lume nu e mai încântător decât să umble şi să adune tot felul de materiale din tot felul de cărţi… Să colecţioneze şi să copieze hârţoage,

pergamente, sau mai ştiu şi eu ce-or fi alea…

BRACK (*cam răutăcios*) Ce vreţi, e doar vocaţia lui, rostul lui pe lumea asta! În parte, cel puţin.

HEDDA Da, aşa e. Şi-atunci, probabil îi vine uşor. Dar mie, dar *eu?* Pentru mine, domnule asesor, totul a fost o cumplită plictiseală… Mi-a fost îngrozitor de urât.

BRACK (*compătimitor*) E adevărat ce spuneţi? Vorbiţi serios?

HEDDA E atât de greu de înțeles? Gândiţi-vă: şase luni să nu întâlneşti o singură dată, un singur cunoscut, un singur om cu care să poţi vorbi despre ceea ce într-adevăr te interesează…

BRACK Da, îmi dau seama, şi mie mi-ar fi fost greu…

HEDDA Şi-apoi ceea ce este cel mai in-su-por-ta-bil…

BRACK Ce?

HEDDA De a fi mereu, veşnic împreună cu unul şi acelaşi om.

BRACK (*aprobă dând din cap*) Împreună – de dimineaţa până seara!… Da, înţeleg… Cu alte cuvinte, tot timpul…

HEDDA Am spus-o: mereu, veşnic.

BRACK Să admitem. Dar cu un om atât de cumsecade ca Tesman al nostru, mi se pare că totuşi ar trebui să puteţi sta…

HEDDA Dragul meu, Tesman este un specialist.

BRACK Incontestabil.

HEDDA Iar specialiştii nu sunt deloc amuzanţi ca tovarăşi de călătorie. Nu *à la longue*[17], în orice caz.

BRACK Nici măcar „specialistul” pe care îl iubeşti?

HEDDA Vă rog, nu întrebuinţaţi acest cuvânt lipicios şi searbăd.

BRACK (*mirându-se*) Dar asta ce mai e, doamnă Hedda?!

HEDDA (*jumătate surâzătoare, jumătate înciudată*) Da, aş vrea numai să te pun la o încercare: să ţi se vorbească de dimineaţă până

---

[17] Pentru multă vreme (l. fr.).

seara numai despre istoria culturii…

BRACK Mereu, veşnic…

HEDDA Da! Da! Şi pe urmă cealaltă poveste, cu industria casnică în evul mediu! E tot ce poate fi mai îngrozitor!

BRACK (*privind-o cercetător*) Dar spune-mi, cum aş putea atunci… să-mi explic? Hm…

HEDDA Cum am ajuns să alcătuim o pereche, Jørgen Tesman şi cu mine, vrei să spui?

BRACK Ei, da, hai să ne exprimăm aşa.

HEDDA Nu, zău, ţi se pare chiar atât de ciudat?

BRACK Şi da, şi nu, doamnă Hedda.

HEDDA Am dansat prea mult, dragă domnule asesor, şi eram obosită. Timpul meu trecuse. (*Tresare uşor.*) Dar asta nu trebuie s-o spun. Şi nici chiar s-o gândesc!

BRACK Mai ales că din acest punct de vedere, nu ai deloc dreptate…

HEDDA Oh! Dreptate! (*Îl priveşte parcă spionându-l.*) Iar cât despre Jørgen Tesman, trebuie să spun că este un om corect în toate privinţele.

BRACK Corect şi solid. Asta-i adevărat!

HEDDA Iar ceva ridicol, propriu-zis ridicol, nu pot găsi la el. Dumneata găseşti?

BRACK Ridicol? Nu! N-aş putea spune!…

HEDDA Ei! În orice caz, este un extrem de zelos colecţionar! Oricum, s-ar putea foarte bine întâmpla, ca totuşi, cu timpul, să ajungă departe.

BRACK (*privind-o oarecum nesigur*) Credeam că şi dumneata eşti de părere, ca şi toţi ceilalţi, că va deveni o persoană deosebit de importantă…

HEDDA (*cu o expresie de oboseală*) Da, da, şi eu credeam… Şi, în

sfârşit, dacă a ţinut cu tot dinadinsul, dacă a stăruit atâta să-i dau voie să-mi poarte de grijă – nu văd de ce n-aş fi primit?

BRACK Ei, da, privind lucrurile din acest… unghi…

HEDDA De altfel, dragă domnule asesor, ceea ce-mi oferea el era cu mult mai mult decât tot ce ar fi fost gata să-mi ofere ceilalţi cavaleri ai mei.

BRACK (*râzând*) Chiar atât de precis nu pot răspunde pentru toţi ceilalţi, dar în ceea ce mă priveşte, ştii bine că am nutrit întotdeauna un anumit respect pentru legăturile conjugale – aşa, în general, vreau să spun, doamnă Hedda!

HEDDA (*glumind*) O, de altfel, nu mi-am făcut niciodată vreo speranţă în ceea ce te priveşte…

BRACK Tot ce-mi doresc eu, este un cerc intim de cunoscuţi cărora să le pot fi de ajutor cu sfaturile şi cu faptele mele, şi în casa cărora să am acces întotdeauna, ca un prieten adevărat ce sunt.

HEDDA Prieten al stăpânului casei vreţi să spuneţi?

BRACK (*înclinându-se*) De preferinţă, al stăpânei casei. Şi în cele din urmă, bineînţeles, şi al soţului. Fiindcă, vedeţi, o astfel de… hai să-i zicem o astfel de relaţie triunghiulară este, de fapt, foarte plăcută pentru toţi partenerii.

HEDDA Da, de foarte multe ori, în timpul călătoriei am dus lipsa unui al treilea. Ah! să stai într-un compartiment între patru ochi!

BRACK Din fericire, călătoria de nuntă s-a încheiat.

HEDDA (*clătinând din cap*) Călătoria ar putea să mai dureze mult, încă foarte mult. Am ajuns doar la o staţie de pe parcurs.

BRACK Ei, atunci mai dă-te puţin jos din tren. Să-ţi mai dezmorţeşti picioarele, doamnă Hedda.

HEDDA Eu nu mă dau niciodată jos…

BRACK Într-adevăr, nu?

HEDDA Nu. Fiindcă se găseşte întotdeauna cineva care…

BRACK (*râzând*)… care să se uite la picioarele tale, vrei să zici?

HEDDA Da, întocmai.

BRACK Ei şi? Nu, zău…

HEDDA (*cu un gest de refuz*) Nici nu ţin la aşa ceva… Şi atunci, prefer să rămân mai departe aşezată acolo unde sunt: în doi.

BRACK Ei! Dar dacă se urcă un al treilea, care se alătură cuplului?

HEDDA Da, vezi, asta-i cu totul altceva!

BRACK Un prieten verificat, cu o mare capacitate de înţelegere…

HEDDA …Spiritual, inventiv, care să găsească subiecte de conversaţie interesante, variate… Din toate domeniile…

BRACK …Şi la care să nu descoperi nici cea mai vagă urmă de „specializare"!

HEDDA (*cu un oftat care se aude*) Da, aşa toate mi s-ar părea uşoare!

BRACK (*aude deschizându-se uşa de la intrare şi aruncă o privire într-acolo*) Triunghiul s-a închis!

HEDDA (*pe jumătate tare*) Şi trenul merge mai departe…

(*Jørgen Tesman, în costum gri şi cu pălărie de filţ moale, intră venind din vestibul. Are o mulţime de cărţi broşate sub braţ şi prin buzunare.*)

TESMAN (*îndreptându-se spre masa de lângă canapeaua colţar*) Uf, am transpirat cărând toate cărţile astea. (*Depune cărţile.*) Sunt lac de sudoare, Hedda! Ia te uită! Aţi şi venit, domnule asesor? Aşa-i? Berte nu mi-a spus nimic.

BRACK (*ridicându-se*) Am venit prin grădină.

HEDDA Ce fel de cărţi sunt astea?

TESMAN (*suflând deasupra lor*) Sunt câteva lucrări de specialitate, de care am neapărată nevoie.

HEDDA Lucrări de specialitate?!

BRACK Aha, de specialitate, doamnă Tesman! (*Brack şi Hedda schimbă un surâs complice.*)

HEDDA Şi mai ai nevoie de multe cărţi de specialitate?

TESMAN Da, dragă Hedda, niciodată nu se poate spune că ai destule. Fiindcă tot timpul trebuie să urmăreşti tot ceea ce se scrie şi se tipăreşte.

HEDDA Da, bineînţeles că trebuie!

TESMAN (*căutând printre cărţi*) Şi uite, am făcut rost şi de noua carte a lui Eilert Løvborg (*Întinzându-i-o.*) Ai vrea poate să te uiţi prin ea, Hedda? Aşa-i?

HEDDA Nu, mulţumesc! Sau, poate, mai târziu.

TESMAN Am frunzărit-o puţin pe drum.

BRACK Ei! Şi cum vi se pare dumneavoastră, în calitate de specialist?

TESMAN Mi se pare cu totul remarcabil cât de profund este concepută. În felul ăsta n-a scris niciodată înainte. (*Adunând cărţile.*) Şi-acum, să le duc toate dincolo. Nici nu vă puteţi închipui cu câtă plăcere mă gândesc să transcriu, să adun materiale din toate cărţile astea… Dar să-mi pun alt costum. (*Către Brack.*) Plecăm imediat, nu?

BRACK O! Nu-i nicio grabă.

TESMAN Cu-atât mai bine că nu trebuie să mă zoresc… (*Iese cu cărţile, se opreşte în deschizătura uşii, şi se întoarce.*) A, da! Hedda, mătuşa Julle nu mai vine la noi astă-seară.

HEDDA Nu? Poate din pricina poveştii cu pălăria?

TESMAN Oh! Nici vorbă! Cum poţi să crezi una ca asta despre mătuşa Julle? Nu! Mătuşa Rina se simte foarte rău.

HEDDA Ca de obicei…

TESMAN Nu, astăzi mult mai rău ca de obicei.

HEDDA Atunci, sigur, e mai cuminte să rămână lângă soră-sa. O să găsesc eu ceva de făcut în seara asta.

TESMAN Nici nu-ţi poţi închipui cât de bucuroasă e mătuşa Julle că te-ai întors ceva mai plinuţă din călătoria noastră…

HEDDA (*cu jumătate glas, ridicându-se*) Ah, aceste inevitabile mătuşi!

TESMAN Poftim?

HEDDA (*îndreptându-se spre glasvand*) Nimic.

TESMAN Da, bine. (*Iese prin odaia din fund, spre dreapta.*)

BRACK Despre ce pălărie vorbeaţi?

HEDDA Despre pălăria domnişoarei Tesman! Azi-dimineaţă a venit aici, şi-a scos pălăria şi a pus-o pe un scaun… (*Se uită la el şi surâde.*) Şi eu, deşi ştiam foarte bine că e a ei, am întrebat dacă nu e a servitoarei…

BRACK (*clătinând din cap*) Dar, drăguţă doamnă Hedda, cum ai putut face una ca asta? Unei doamne bătrâne şi atât de cumsecade?!

HEDDA (*nervoasă, traversând odaia*) Da… vezi… Mi se întâmplă uneori să am asemenea porniri, cu totul neaşteptate chiar şi pentru mine… Dar nu mă pot opri… (*Aruncându-se în fotoliul de lângă sobă.*) Nici eu nu ştiu cum să mi le… explic…

BRACK (*în spatele fotoliului*) De fapt, eşti nefericită, asta-i tot.

HEDDA (*privind înainte*) Nici nu ştiu pentru ce aş putea fi fericită. Sau mi-o poţi spune dumneata?

BRACK Da, printre altele pentru că ai obţinut căminul pe care ţi-l doreai.

HEDDA (*ridicând privirea spre el*) Şi dumneata crezi povestea asta… că, într-adevăr, mi l-am dorit?

BRACK Să nu fie nimic adevărat?

HEDDA Ba da… ceva tot este…

BRACK Ei, vezi?

HEDDA Asta-i tot: aveam nevoie vara trecută de Tesman ca să mă conducă acasă de la recepţii…

BRACK Din păcate, vara trecută eu aveam cu totul alt drum…

HEDDA Adevărat. Vara trecută, dumneata mergeai pe alte căi…

BRACK (*râde; o ameninţă cu degetul*) Doamnă Hedda! Doamnă Hedda! Ei, şi cum a fost cu dumneata şi cu Tesman?

HEDDA A, da! Într-o seară treceam cu el prin faţa acestei vile… Bietul Tesman se chinuia îngrozitor, se tot sucea şi se tot învârtea să găsească un subiect de conversaţie… Şi mie mi s-a făcut deodată milă de acest om atât de cult…

BRACK (*surâde neîncrezător*) Ţi-a fost milă? Dumitale? Hm!

HEDDA Da, sunt sigură, aşa a fost… Şi, ca să-l scot din încurcătură, mi-a venit să-i spun, fără să mă gândesc la urmări – din pură uşurinţă – că mi-ar plăcea să locuiesc în vila asta.

BRACK Atât?

HEDDA Atât în acea seară.

BRACK A, da, dar după aceea?

HEDDA Uşurinţa mea a avut consecinţe, dragă domnule asesor!

BRACK Din păcate, de cele mai multe ori uşurinţele noastre au urmări, doamnă Hedda.

HEDDA Mulţumesc! (*Pauză.*) Şi ca să-ţi explic mai bine: tot vorbind despre vila doamnei Falk… am găsit un punct comun de înţelegere care a dus chiar la o oarecare exaltare… Asta a atras după sine logodna, căsătoria, călătoria de nuntă şi tot restul. Da, da, domnule asesor – cum îţi aşterni, aşa dormi. Acum, gata!

BRACK Foarte amuzant! Şi, în fond, puţin îţi pasă de casa asta.

HEDDA Dumnezeu mi-e martor că puţin îmi pasă.

BRACK Ei, dar cum se poate? Şi după ce am reuşit s-o aranjăm atât de plăcut?

HEDDA Uf, am impresia că aici toate odăile miros a levănţică şi a trandafiri uscaţi. Dar poate că mirosul ăsta l-a adus cu ea mătuşa Julle…

BRACK (*râzând*) Nu, cred mai degrabă că l-a lăsat aici răposata doamnă consilier de stat.

HEDDA Un miros mortuar. De cavou. Aminteşte-ţi de toate florile pe care le-am găsit azi-dimineaţă aici, în hol… (*Îşi încrucişează mâinile la ceafă, se lasă pe spate pe scaun şi se uită la el.*) Uf! Am să mor de plictiseală…

BRACK Oare viaţa nu-ţi poate oferi nicio îndatorire, niciun scop?

HEDDA Care să mă şi atragă, în acelaşi timp?

BRACK Da, aşa ar fi de dorit…

HEDDA Dumnezeu ştie care ar putea fi. De multe ori mă gândesc la… (*Se întrerupe.*) Dar nu, asta nu se poate…

BRACK Cine ştie, să aud…

HEDDA Mă gândeam dacă aş putea să-l fac pe Tesman să se lanseze în politică.

BRACK (*râzând*) Tesman! El şi politica! Nu, pentru asta nu se potriveşte chiar deloc!

HEDDA Cred… dar dacă totuşi aş reuşi să-l conving?

BRACK Bine, dar ce satisfacţie ţi-ar aduce, de vreme ce e lipsit de orice înclinare… Şi-atunci, de ce să-l sileşti…

HEDDA Dar ţi-am spus: pentru că mă plictisesc. (*După o scurtă pauză.*) Crezi, deci, că ar fi cu totul imposibil ca Tesman să ajungă ministru?

BRACK Hm! Dragă doamnă Hedda, pentru a ajunge ministru, ar trebui mai întâi să fie un om foarte bogat.

HEDDA (*ridicându-se cu nerăbdare*) Da, asta-i! Aceste condiţii atât de limitate în care am ajuns să trăiesc… (*Străbătând încăperea.*) fac viaţa atât de jalnică! De-a dreptul ridicolă! Da, aşa-i!

BRACK Eu cred că vina e în altă parte…

HEDDA Unde?

BRACK N-ai trecut, probabil, niciodată printr-o zguduitură mai puternică…

HEDDA Vrei să spui, gravă?

BRACK Da, putem foarte bine să spunem şi aşa. Dar s-ar putea întâmpla să vină acum.

HEDDA (*dând capul pe spate*) Te gândeşti la greutăţile şi la complicaţiile care se anunţă… în legătură cu acest biet post de profesor! Dar asta îl priveşte pe Tesman personal. Nu-mi cheltuiesc un singur gând cu afacerea asta…

BRACK Bine, bine, să lăsăm. Dar dacă te-ai găsi în faţa unor îndatoriri… unor anumitor îndatoriri… hai să le numim, mai pe ocolite, pline de gravitate… şi de responsabilitate. (*Surâde*.) Un copil, micuţă doamnă Hedda…

HEDDA (*furioasă*) Încetează! Nu vei avea niciodată prilejul să mă vezi într-o asemenea situaţie.

BRACK (*precaut*) Vom mai vorbi despre asta peste un an, cel mult!

HEDDA (*scurt*) Nu am aptitudini pentru aşa ceva, domnule asesor. Să nu-mi vină nimeni cu astfel de pretenţii!

BRACK Nu simţi, ca cele mai multe femei, o anumită vocaţie…

HEDDA (*lângă glasvand*) Încetează, îţi spun! De multe ori mi se pare că n-am decât o singură „vocaţie"…

BRACK (*apropiindu-se*) Şi care ar fi aceea, dacă mi-e permis să întreb…

HEDDA (*privind afară*) Să mă plictisesc de moarte toată viaţa… Acum ai aflat-o. (*Se întinde, priveşte spre odaia din fund şi râde.*) Da, chiar aşa! Iată-l şi pe profesor.

BRACK (*încet, admonestând-o*) Ei, hai, hai, doamnă Hedda!

(*Jørgen Tesman, îmbrăcat într-un costum elegant, cu mănuşi şi pălărie în mână, intră din dreapta, prin odaia din fund.*)

TESMAN Hedda, n-am primit încă răspunsul din partea lui Eilert Løvborg că nu poate veni? Aşa-i?

HEDDA Nu.

TESMAN Ei, atunci vei vedea; foarte curând, va fi aici.

BRACK Credeţi într-adevăr că va veni?

TESMAN Da, sunt aproape sigur. Fiindcă se pare că nu-i nimic adevărat în legătură cu ce mi-aţi relatat azi-dimineaţă… Simple zvonuri…

BRACK Aşa?

TESMAN Da, cel puţin aşa spune mătuşa Julle. Ea susţine că niciodată şi pentru nimic în lume, Eilert Løvborg nu va accepta să-mi stea în drum! Aşa-i?

BRACK Ei, atunci totul e în perfectă ordine!

TESMAN (*punând pălăria şi mănuşile pe un scaun, în dreapta*) Va trebui să vă cer permisiunea de a-l mai aştepta un timp…

BRACK Desigur! Avem timp suficient. Invitaţii mei nu vin înainte de orele şapte jumătate, opt.

TESMAN Ei, în felul ăsta îi mai putem ţine de urât Heddei… Şi să vedem ce aduce ceasul. Aşa-i?

HEDDA (*aşază pardesiul şi pălăria lui Brack pe canapeaua colţar*) Şi în cel mai rău caz, domnul Løvborg poate să rămână cu mine.

BRACK (*vrând să-şi ia singur lucrurile*) Îmi daţi voie, doamnă? Ce vreţi să spuneţi prin: în cel mai rău caz?

HEDDA În caz că nu va voi să meargă cu dumneata şi cu Tesman.

TESMAN (*privind descumpănit*) Dar, dragă Hedda, crezi că se cuvine să rămână aici, cu tine? Aşa-i? Îţi amintesc că mătuşa Julle nu poate veni.

HEDDA În schimb, vine doamna Elvsted. Aşa că vom putea lua împreună ceaiul.

TESMAN Da, aşa da.

BRACK (*surâzând*) Şi chiar ar fi mai sănătos pentru el!

HEDDA De ce?

BRACK Dar, stimată doamnă, nu de puţine ori aţi ironizat micile mele petreceri numai între bărbaţi. Părerea dumneavoastră era că

asemenea reuniuni sunt făcute numai pentru oameni cu principii foarte solide…

HEDDA Dar tocmai că domnul Løvborg face parte acum din această categorie. Un păcătos pocăit!

BERTE (*intrând din vestibul*) A venit un domn care întreabă dacă-l puteţi primi.

HEDDA Da, da, pofteşte-l înăuntru.

TESMAN (*încet*) Sunt sigur că e el! Închipuiţi-vă, a venit totuşi!

(*Eilert Løvborg intră din vestibul. Este zvelt şi slab; de aceeaşi vârstă cu Tesman, pare însă mai bătrân, ca un om care şi-a trăit viaţa mai intens. Părul şaten închis, aproape negru; barba la fel. Ovalul feţei alungit, tenul palid; numai două pete roşii pe pometi. Este îmbrăcat elegant, într-un costum nou.*

Are în mână mânuşile de culoare închisă şi jobenul.

S-a oprit în apropierea uşii şi se înclină grăbit. Pare oarecum jenat.)

TESMAN (*se apropie de el şi-i scutură mâna*) în sfârşit, dragă Eilert, iată că ne întâlnim din nou!

EILERT (*vorbeşte cu o voce stinsă*) Mulţumesc pentru scrisoare! (*Apropiindu-se de Hedda.*) Pot îndrăzni să vă salut şi pe dumneavoastră, doamnă Tesman? (*Aşteaptă ca Hedda să-i întindă mâna.*)

HEDDA (*întinzându-i mâna*) Fiţi binevenit, domnule Løvborg! (*Întorcându-se uşor spre Brack.*) Nu ştiu dacă vă cunoaşteţi…

LØVBORG (*înclinându-se uşor*) Asesorul Brack, mi se pare.

BRACK (*acelaşi joc*) Am onoarea!… Vă cunosc de câţiva ani…

TESMAN (*către Løvborg, cu mâinile pe umerii lui*) Şi acum, te rog să te simţi ca la tine acasă, Eilert! Nu-i aşa, Hedda? După câte am auzit, vrei să te instalezi aici, la noi în oraş. Aşa-i?

LØVBORG Da, aşa am de gând.

TESMAN Te-ai gândit foarte bine. Ascultă, mi-am procurat chiar

azi noua ta carte. Dar, bineînţeles, n-am avut încă timpul s-o citesc.

LØVBORG Poţi să renunţi la acest efort…

TESMAN De ce eşti de părerea asta?

LØVBORG Pentru că nu-i cine ştie ce.

TESMAN Cum, chiar tu o spui?

BRACK Este totuşi foarte lăudată, după câte am auzit.

LØVBORG Nu-i tocmai ceea ce doream… Am scris cartea intenţionat într-un anumit fel, ca să fie pe gustul tuturor…

BRACK Foarte cuminte…

TESMAN Dar… dragă Eilert…

LØVBORG Fiindcă acum vreau să încerc să-mi fac din nou o situaţie. S-o iau de la capăt…

TESMAN (*cam jenat*) Da, desigur… Şi probabil că vrei… Aşa-i?

LØVBORG (*surâde, pune deoparte pălăria şi scoate din buzunarul de sus al pardesiului un pacheţel învelit în hârtie*) Dar dacă asta va apărea, va trebui s-o citeşti, Jørgen Tesman: este adevărata mea operă. Cea care mă exprimă, în care sunt eu însumi.

TESMAN Da, serios? Şi ce este?

LØVBORG Este continuarea.

TESMAN Continuarea? A cui?

LØVBORG A cărţii.

TESMAN A celei care a apărut?

LØVBORG Se-nţelege.

TESMAN Dar, dragă Eilert, materialul pe care-l conţine cea care a apărut merge până în zilele noastre, până în prezent… Aşa-i?

LØVBORG Da, se ocupă şi de prezent. Dar cealaltă tratează despre viitor.

TESMAN Despre viitor?! Sfinte Dumnezeule, despre viitor nu ştim absolut nimic!

LØVBORG Nu. Dar câte ceva se mai poate totuşi spune şi despre

viitor. (*Deschizând pachetul.*) Priveşte.

TESMAN Dar ăsta nu-i scrisul tău.

LØVBORG Am dictat-o. (*Frunzăreşte manuscrisul.*) Cartea are două părţi. Prima se ocupă de forţele culturale ale viitorului. Iar aici, în partea a doua (*frunzărind partea a doua a manuscrisului*) e vorba de dezvoltarea culturii în viitor.

TESMAN Curios! Să-ţi vie în minte să scrii despre asemenea… Eu nu m-aş fi gândit niciodată…

HEDDA (*lângă glasvand, bătând darabana în geam*) Hm!… Nu, ţie nu.

LØVBORG (*bagă manuscrisul din nou în învelitoarea de hârtie şi îl pune pe masă*) L-am adus cu mine fiindcă aş fi vrut să-ţi citesc câte ceva din el, în seara asta.

TESMAN Ar fi fost foarte amabil din partea ta. Dar astă-seară… (*Uitându-se la Brack.*) Nu prea văd cum s-ar putea aranja…

LØVBORG Ei, atunci altă dată. Doar nu-i niciun zor!

BRACK Iată cum stau lucrurile, domnule Løvborg: astă-seară am o mică recepţie la mine acasă. De fapt, în cinstea lui Tesman, dacă mă înţelegeţi…

LØVBORG (*căutându-şi pălăria*) O, atunci nu vreau să vă mai reţin…

BRACK Dar deloc… Spuneţi, n-aţi vrea să-mi faceţi plăcerea să ne însoţiţi şi dumneavoastră?

LØVBORG (*scurt şi decis*) Nu, imposibil… Vă mulţumesc foarte mult.

BRACK Nu se poate! Veniţi cu noi! Suntem numai câţiva, dar tot unul şi unul! Şi vă pot promite că va fi „animaţie”, cum spune doamna Hed… doamna Tesman.

LØVBORG Nici nu mă îndoiesc… Totuşi…

BRACK Şi puteţi lua cu dumneavoastră manuscrisul ca să-i citiţi

lui Tesman la mine acasă. Am camere destule.

TESMAN Chiar aşa, Eilert. Ar fi foarte bine. Aşa-i?

HEDDA (*intervenind*) Dar, dragă Tesman, se pare că totuşi domnul Løvborg nu doreşte să meargă! Sunt convinsă că preferă să rămână aici şi să cineze cu mine.

LØVBORG (*privind-o*) Cu dumneavoastră, doamnă?

HEDDA Şi cu doamna Elvsted.

LØVBORG (*neglijent*) Am zărit-o în treacăt, azi la ora prânzului.

HEDDA Într-adevăr? Aţi zărit-o? Da, vine şi ea astă-seară. De aceea va trebui neapărat să rămâneţi, domnule Løvborg, altfel nici n-ar avea cine s-o conducă acasă.

LØVBORG Adevărat… Vă mulţumesc, stimată doamnă, rămân.

HEDDA Atunci – mă scuzi – vreau numai să-i dau câteva mici instrucţiuni fetei în casă. (*Se duce lângă uşa care dă în vestibul şi sună. Berte intră; Hedda vorbeşte cu ea în şoaptă, indicând cu un semn al capului odaia din fund; Berte a înţeles şi iese.*)

TESMAN (*vorbeşte în acest timp cu Løvborg*) Ascultă, Eilert, ai cumva de gând să ţii un ciclu de conferinţe în legătură cu viitoarea ta carte?

LØVBORG Da.

TESMAN Am auzit vorbindu-se prin librării…

LØVBORG Da, într-adevăr am de gând să ţin un ciclu de conferinţe. Nu trebuie să mi-o iei în nume de rău, Tesman.

TESMAN Doamne fereşte! Dar…

LØVBORG Înţeleg că, dintr-un anumit punct de vedere, nu-ţi este prea plăcut…

TESMAN (*descurajat*) Doar nu-ţi pot cere ca din cauza mea…

LØVBORG Dar voi aştepta până ce vei avea numirea.

TESMAN Vei aştepta? Deci… deci, tu nu te prezinţi la concurs… Aşa-i?

LØVBORG Nu. Îmi ajunge să te înving în opinia oamenilor.

TESMAN Extraordinar! Vasăzică, mătuşa Julle avea dreptate! Vezi, ştiam asta! Hedda! Închipuieşte-ţi: Eilert Løvborg nu doreşte deloc să ne stea în cale.

HEDDA (*scurt*) Nouă? Te rog, nu mă amesteca şi pe mine în treaba asta. (*Se duce în odaia din fund, unde Berte a aşezat pe masă o tavă cu carafe şi pahare. Hedda face un semn de încuviinţare şi se întoarce în salon. Berte iese.*)

TESMAN (*în acelaşi timp*) Dar dumneata, dragă Brack, ce spui despre asta? Ei?

BRACK De, eu spun: succes şi prestigiu, asta… hm… sunt extraordinar de frumoase.

TESMAN Desigur, desigur… Totuşi…

HEDDA (*privindu-l pe Tesman cu un surâs rece*) Pari complet uluit, dragă Tesman!

TESMAN Da… îmi vine să cred că şi sunt…

BRACK De fapt, a fost chiar o furtună, stimată doamnă, care a trecut deasupra capetelor noastre…

HEDDA (*cu un gest spre odaia din fund*) Domnii n-ar vrea să treacă alături şi să ia un punci rece?

BRACK (*consultându-şi ceasornicul*) Un păhărel? Ei, n-ar strica.

TESMAN Scumpa mea Hedda! Ce idee grozavă! mai ales în dispoziţia atât de bună în care mă simt acum!

HEDDA Domnule Løvborg, faceţi-mi vă rog şi dumneavoastră plăcerea.

LØVBORG (*refuzând*) Nu, mulţumesc, nu iau nimic.

BRACK Dar pe cât ştiu, punciul rece nu-i otravă!

LØVBORG Pentru unii, poate că nu.

HEDDA Atunci, eu rămân să-i ţin tovărăşie domnului Løvborg.

TESMAN Da, da, dragă Hedda, ţine-i… Aşa-i?

(*Tesman şi Brack trec în odaia din fund, se aşază, fumează ţigări şi vor duce o conversaţie animată în timpul replicilor ce urmează. Eilert Løvborg rămâne în picioare, lângă sobă; Hedda, în faţa micului birou.*)

HEDDA (*cu o voce ceva mai ridicată*) Acum vreau să vă arăt, dacă vă face plăcere, câteva fotografii. În drum spre casă, Tesman şi cu mine ne-am abătut puţin şi prin Tirol. (*Ia un album pe care îl pune pe masa de lângă canapea, apoi se aşază pe un colţ al canapelei. Eilert Løvborg se apropie, se opreşte şi o priveşte, pe urmă ia un scaun şi se aşază cu spatele la odaia din fund, având în stânga pe Hedda.*)

HEDDA (*deschizând albumul*) Vedeţi aici lanţul acesta de munţi, domnule Løvborg? Acesta-i masivul Ortler. Tesman a notat dedesubt: Masivul Ortler, de lângă Meran.

LØVBORG (*care a privit-o tot timpul, spune încet şi cu voce scăzută*) Hedda Gabler!

HEDDA (*aruncându-i pieziş o privire fugară*) Ei! Sst!

LØVBORG (*acelaşi joc*) Hedda Gabler!

HEDDA (*uitându-se în album*) Da, aşa mă numeam într-o vreme… într-o vreme când noi doi ne cunoşteam…

LØVBORG Iar de-acum înainte, nu-mi va mai fi niciodată îngăduit să-ţi spun Hedda Gabler… Va trebui să mă dezobişnuiesc…

HEDDA (*frunzărind mai departe albumul*) Da, va trebui. Şi cât mai curând. Cu cât te vei dezobişnui mai repede, cu-atât va fi mai bine.

LØVBORG (*pe un ton indignat*) Hedda Gabler măritată? Şi cu cine? Cu… Jørgen Tesman!

HEDDA Da, aşa s-a întâmplat…

LØVBORG Hedda, Hedda, cum te-ai putut înjosi până într-atât?!

HEDDA (*privindu-l aspru*) Te rog! Niciun cuvânt în plus!

LØVBORG Despre ce anume?

(*Tesman intră şi se apropie de canapea.*)

HEDDA (*care l-a auzit venind, spune pe un ton indiferent*) Şi uite, asta de aici, a fost luată în partea de jos a văii Ampezzo. Priviţi piscurile… (*Se uită prieteneşte spre Tesman.*) Cum se numesc piscurile astea superbe?

TESMAN Să văd. Aha, ăştia sunt Dolomiţii.

HEDDA Da, ai dreptate. Sunt Dolomiţii, domnule Løvborg.

TESMAN Hedda, să nu aduc aici punciul? Poate doreşti să bei… Aşa-i?

HEDDA Da, mulţumesc. Şi câteva prăjituri.

TESMAN Şi ţigări?

HEDDA Nu.

TESMAN Bine. (*Intră în odaia din fund şi, de acolo, în cea din dreapta. Brack, fără să se mişte de la locul lui, aruncă din când în când priviri cercetătoare spre Løvborg şi Hedda.*)

LØVBORG (*cu vocea înăbuşită, ca mai înainte*) Răspunde-mi, Hedda, cum ai putut face asta? Tu!

HEDDA (*aparent adâncită în examinarea albumului*) Renunţaţi, vă rog, la acest „tu”. Dacă veţi continua, nu vă voi mai vorbi.

LØVBORG Nici când vom fi singuri nu voi avea voie să-ţi spun „tu”?

HEDDA Nu. În gând… îmi puteţi spune cum doriţi… vă priveşte. Dar cu glas tare, nu aveţi voie.

LØVBORG Aha! Înţeleg. Acest „tu” jigneşte dragostea dumitale pentru Jørgen Tesman.

HEDDA (*îi aruncă o privire rapidă şi îi surâde*) Dragostea? Nu, zău, aveţi haz!

LØVBORG Aşadar, fără dragoste!

HEDDA Dar şi fără niciun fel de infidelităţi! Nici nu le doresc, nici nu mă interesează.

LØVBORG Hedda, răspunde-mi numai la o singură întrebare.

HEDDA Sst!

(*Tesman vine cu o tavă din odaia din fund.*)

TESMAN Aşa… Aveţi aici tot felul de bunătăţi. (*Aşază tava pe masă.*)

HEDDA Dar de ce serveşti tu şi nu Berte?

TESMAN (*umplând paharele*) Fiindcă îmi face o deosebită plăcere să te pot servi eu, Hedda.

HEDDA Ai umplut amândouă paharele! Dar domnul Løvborg nu bea.

TESMAN Ştiu. Dar probabil că doamna Elvsted va sosi foarte curând.

HEDDA Da, adevărat… doamna Elvsted.

TESMAN Uitaseşi de ea? Aşa-i?

HEDDA Stăteam aici şi ne uitam amândoi atât de atenţi la fotografii, încât… (*Arătându-i o fotografie.*) Îţi mai aduci aminte de sătucul ăsta?

TESMAN Da, da, aşezarea aceea de lângă Brenner. Acolo unde-am înnoptat…

HEDDA Şi unde-am întâlnit un grup foarte vesel de turişti…

TESMAN Da, da. Păcat, Eilert, că n-ai fost şi tu cu noi! (*Trece din nou în odaia din fund şi se aşază lângă Brack.*)

LØVBORG Hedda, o singură întrebare.

HEDDA Spune!

LØVBORG Nici în legătură cu *mine,* nu a existat dragoste? Nici măcar o urmă, nicio licărire de dragoste?

HEDDA De, cine mai poate spune? Părerea mea este că am fost doi buni camarazi. Doi prieteni, plini de încredere unul în celălalt. (*Surâzând.*) Dumneata, în special, erai foarte deschis sufleteşte…

LØVBORG Aşa mi-ai cerut.

HEDDA Când privesc în urmă, la tot ce-a fost, mi se pare că era

ceva frumos, atrăgător şi îndrăzneţ în acea intimitate secretă, în acea camaraderie, despre care nimeni pe lume nu bănuia nimic.

LØVBORG Nu-i aşa, Hedda? Nu-i aşa? Când veneam, după-amiezile, la tatăl dumitale… Generalul stătea în fund, lângă geam, şi-şi citea ziarul – cu spatele la noi.

HEDDA Iar noi ne aşezam pe canapeaua din colţ.

LØVBORG De fiecare dată, cu aceeaşi revistă ilustrată în faţă.

HEDDA Da, în lipsa unui album…

LØVBORG Da, Hedda… Dar atunci când m-am declarat?… Când ţi-am mărturisit despre mine ceea ce până atunci nimeni nu aflase. Stăteam alături şi ţi-am povestit totul, totul… despre nopţile şi zilele mele de destrăbălare… Nopţi şi zile de destrăbălare! Spune, Hedda, ce putere ascundeai? Era în dumneata o putere care m-a silit să-ţi mărturisesc totul… Să recunosc totul.

HEDDA Credeţi că aveam într-adevăr o asemenea putere?

LØVBORG Dar altfel cum să-mi explic? Şi toate acele întrebări învăluite pe care mi le puneai…

HEDDA Şi pe care le înţelegeaţi atât de bine…

LØVBORG Cum puteai pune astfel de întrebări? Fără cea mai mică reţinere…

HEDDA Învăluite, totuşi, dacă-mi daţi voie.

LØVBORG Da, dar îndrăzneţ de directe, în fond! Surprinzător; dumneata să-mi pui mie astfel de întrebări…

HEDDA Şi dumneavoastră reuşeaţi să răspundeţi, domnule Løvborg?

LØVBORG Da, tocmai asta nu pot înţelege acum, când privesc în urmă… Dar vreau să ştiu, Hedda! Spune-mi, nu crezi că sursa prieteniei noastre a fost totuşi dragostea? Când în spovedaniile mele îmi căutam refugiu alături de dumneata, nu simţeai un fel de dorinţă de a mă purifica? Nu era aşa?

HEDDA Nu tocmai… Nu întru totul!

LØVBORG Ce căutai atunci? Ce te făcea să…

HEDDA Găsiţi că e chiar atât de inexplicabilă curiozitatea unei tinere fete, care doreşte – aşa, fără să afle nimeni, să…

LØVBORG Ce?

HEDDA …Să arunce o privire într-o lume despre care…

LØVBORG Despre care?

HEDDA …Nu are voie să ştie nimic?

LØVBORG A, vasăzică asta era?

HEDDA Şi asta. Aproape îmi vine să cred că şi asta.

LØVBORG Deci, o sete de a cunoaşte viaţa!… Aşa trebuie să-mi explic prietenia pe care mi-o arătai… Atunci, de ce n-a putut dura?

HEDDA Vina este a dumitale…

LØVBORG Dar dumneata ai rupt…

HEDDA Pentru că prietenia noastră era ameninţată de primejdia altor adevăruri… ale realităţii… Adu-ţi aminte, Eilert Løvborg, cum ai atentat la puritatea unei camarade sincere!

LØVBORG (*frângându-şi mâinile*) De ce n-ai făcut-o? De ce nu ţi-ai dus până la capăt ameninţarea? De ce nu m-ai împuşcat?

HEDDA Fiindcă întotdeauna mă tem de scandal.

LØVBORG Da, Hedda. În fond, eşti laşă.

HEDDA Îngrozitor de laşă! (*Schimbând tonul.*) Dar pentru dumneata a fost un noroc: ai găsit îndată o consolare atât de dulce, acolo sus, la Elvsted.

LØVBORG Cunosc mărturisirile pe care ţi le-a făcut Thea.

HEDDA Probabil că şi dumneata i-ai făcut ei anumite confidenţe despre noi!

LØVBORG Niciun cuvânt! E prea proastă ca să priceapă…

HEDDA Proastă?

LØVBORG Din acest punct de vedere, da.

HEDDA Iar eu sunt laşă. (*Se apleacă pentru a se apropia de el, şi, fără a-l privi în ochi, spune încet.*) Dar acum vreau şi eu să-ţi destăinuiesc ceva.

LØVBORG (*încordat*) Spune! Spune!

HEDDA Da! N-am avut curajul să te ucid… Dar…

LØVBORG Spune!

HEDDA Dar nu asta a fost cea mai gravă laşitate a mea, în seara aceea…

LØVBORG (*o priveşte o clipă, pricepe şi murmură cu pasiune*) O, Hedda! Hedda Gabler! Acum văd până în adâncul ascuns al prieteniei noastre! Şi tu! Ca şi mine! Şi în tine, acelaşi clocot…

HEDDA (*încet, cu o privire tăioasă*) Bagă de seamă! Nu trebuie să crezi ceea ce ai spus!

(*A început să se întunece. Berte deschide, de afară, uşa de la antreu.*)

HEDDA (*închide zgomotos albumul şi strigă surâzătoare*) În sfârşit, draga mea! Intră! Hai, odată!

(*Doamna Elvsted intră din vestibul. Poartă o rochie de seară. Uşa se închide în urma ei.*)

HEDDA (*aşezată pe canapea, întinde braţele în întâmpinarea doamnei Elvsted*) Dulcea mea Thea, nici nu-ţi poţi închipui cu ce nerăbdare te aşteptam!

(*Doamna Elvsted a schimbat în treacăt un salut cu cei doi bărbaţi care se află în camera din fund; se îndreaptă spre masă şi-i întinde mâna Heddei.*

Eilert Løvborg s-a ridicat. El şi doamna Elvsted se salută cu o simplă înclinare a capului.)

DOAMNA ELVSTED Ar trebui, poate, să intru şi dincolo… să schimb câteva cuvinte şi cu soţul tău.

HEDDA Nici nu te gândi! Lasă-i în pace! De altfel îndată trebuie să plece.

DOAMNA ELVSTED A, pleacă…

HEDDA Da, la o petrecere.

DOAMNA ELVSTED (*precipitat, către Løvborg*) Nu cumva te duci şi dumneata cu ei?

LØVBORG Nu.

HEDDA Domnul Løvborg rămâne cu noi.

DOAMNA ELVSTED (*ia un scaun şi vrea să se aşeze lângă el*) Ah, cât de frumos este aici!

HEDDA Nu, micuţa mea Thea! Nu acolo! Vino şi aşază-te cuminte aici, lângă mine. Vreau să stau între voi doi.

DOAMNA ELVSTED Bine, cum vrei! (*Ocoleşte masa şi se aşază la dreapta Heddei, pe canapea. Løvborg îşi reia locul pe scaun.*)

LØVBORG (*după o scurtă pauză, către Hedda*) Nu e o încântare s-o priveşti?

HEDDA (*trăgând-o uşor de păr pe Thea*) Numai s-o priveşti?

LØVBORG Da… Fiindcă noi doi – ea şi cu mine – suntem realmente doi buni prieteni. Avem o încredere absolută unul în celălalt. Putem deci sta de vorbă, întotdeauna, unul cu celălalt, în deplină sinceritate.

HEDDA Fără cuvinte învăluite, domnule Løvborg!

LØVBORG Dar…

DOAMNA ELVSTED (*încet, lipindu-se de Hedda*) Ah, cât de fericită sunt, Hedda! Ştii, el susţine că i-am stimulat inspiraţia.

HEDDA (*privind-o surâzător*) Aşa spune?

LØVBORG Şi nici nu ştiţi, doamnă Tesman, cât de curajoasă ştie să fie Thea, atunci când trebuie să acţioneze!

DOAMNA ELVSTED Ah, Doamne, eu şi curajoasă!

LØVBORG Deosebit de curajoasă, când e vorba de un prieten.

HEDDA Ei da, curajul! Dacă l-am avea întotdeauna…

LØVBORG Ce credeţi că s-ar întâmpla atunci?

HEDDA Poate că atunci viaţa ar mai putea fi trăită. (*Schimbând*

brusc tonul.) Dar acum, scumpa mea Thea, trebuie să iei şi tu un pahar de punci rece.

DOAMNA ELVSTED Nu, mulţumesc, nu beau niciodată…

HEDDA Atunci, *dumneavoastră*, domnule Løvborg.

LØVBORG Mulţumesc, nici eu.

DOAMNA ELVSTED Nu, nici el!

HEDDA (*privindu-l fix*) Dar dacă insist?

LØVBORG Inutil…

HEDDA (*râzând*) Vasăzică nu am niciun fel de putere asupra dumneavoastră!… Sărmana de mine!

LØVBORG Din acest punct de vedere – sigur, nu.

HEDDA Serios vorbind, cred totuşi că ar trebui s-o faceţi… Chiar spre binele dumneavoastră personal.

DOAMNA ELVSTED Nu, Hedda, nu.

LØVBORG Cum adică?

HEDDA Mai bine spus, ar trebui s-o faceţi tocmai pentru ceea ce ar putea crede lumea…

LØVBORG Nu înţeleg…

HEDDA Da, lumea ar putea ajunge să creadă că în fond nu vă simţiţi într-adevăr foarte sigur de dumneavoastră.

DOAMNA ELVSTED (*încet*) Ah! Te rog, Hedda!

LØVBORG La urmei urmei, oamenii pot crede ce vor.

DOAMNA ELVSTED (*bucuroasă*) Da, nu-i aşa?

HEDDA L-am surprins pe domnul asesor privindu-vă destul de bănuitor.

LØVBORG Cu ce prilej?

HEDDA Surâdea atât de ironic în clipa când n-aţi îndrăznit să-i însoţiţi pe ceilalţi, dincolo, la masă.

LØVBORG N-am îndrăznit?! Am preferat să rămân aici, să stau de vorbă cu dumneavoastră.

DOAMNA ELVSTED Cu siguranţă, aşa a fost, Hedda.

HEDDA …Ceea ce, însă, domnul asesor n-avea cum să bănuiască! Şi am mai văzut cum surâdea şi cum îi arunca priviri furişe lui Tesman atunci când n-aţi îndrăznit să acceptaţi invitaţia la acea nevinovată petrecere.

LØVBORG Îndrăzniţi să spuneţi că nu îndrăznesc?

HEDDA Nu eu o spun. E interpretarea pe care a dat-o domnul Brack.

LØVBORG Lăsaţi-l să creadă ce vrea!

HEDDA Prin urmare, nu vă duceţi cu ei?

LØVBORG Nu, rămân aici cu dumneavoastră şi cu Thea.

DOAMNA ELVSTED Da, Hedda, nu trebuie să te mire!

HEDDA (*surâde şi dă din cap, privindu-l pe Løvborg*) Vasăzică, de neclintit, ca stânca! Fidel principiilor în vecii vecilor! Vedeţi, aşa trebuie să fie omul! (*Se întoarce spre doamna Elvsted, o mângâie uşor.*) Nu-ţi spuneam eu, azi-dimineaţă, când ai venit atât de desperată aici?

LØVBORG (*mirându-se*) Desperată?

DOAMNA ELVSTED (*speriată*) Hedda, Hedda!

HEDDA Acum cred că-ţi dai singură seama că n-aveai niciun motiv să fii atât de îngrijorată, atât de îngrozitor de alarmată… (*Întrerupându-se.*) Deci, putem fi toţi trei mai liniştiţi!

LØVBORG (*după o tresărire*) Dar despre ce e vorba, doamnă Tesman?

DOAMNA ELVSTED O, Doamne, Hedda! Cum ai putut să spui… Ce-ai făcut! Doamne, Dumnezeule!

HEDDA Nu te mai agita atâta! Asesorul ăsta nesuferit te observă tot timpul.

LØVBORG Vasăzică, îngrozitor de alarmată din cauza mea!

DOAMNA ELVSTED (*încet, văicărindu-se*) O, Hedda, m-ai

nenorocit… Acum, într-adevăr, m-ai nenorocit…

LØVBORG (*o priveşte pe Thea o clipă fix, crispat*) Vasăzică asta era încrederea ta de nezdruncinat, în prietenul tău…

DOAMNA ELVSTED (*rugătoare*) Dragul meu prieten, dragul meu, lasă-mă să-ţi vorbesc… Ascultă întâi…

LØVBORG (*ia unul dintre paharele cu punci, îl ridică şi spune încet, cu o voce răguşită*) În sănătatea ta, Thea! (*Goleşte paharul, îl pune deoparte şi îl ia pe celălalt.*)

DOAMNA ELVSTED (*încet*) O, Hedda, Hedda, de ce ai vrut cu tot dinadinsul să ajungă aici…

HEDDA Am vrut eu? Eu? Ai nevoie să-ţi oferi o consolare?

LØVBORG Şi încă unul în sănătatea dumneavoastră, doamnă Tesman! Mulţumesc pentru adevăr. Trăiască adevărul! (*Bea până la fund şi umple din nou paharul.*)

HEDDA (*punând mâna pe braţul lui*) Destul deocamdată, ajunge! Nu uitaţi, în seara asta sunteţi invitat la o petrecere.

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, nu!

HEDDA Sst! Bagă de seamă, stau amândoi şi se uită drept la tine.

LØVBORG (*depunând paharul*) Ei, Thea, pregăteşte-te acum să-mi spui adevărul.

DOAMNA ELVSTED Da!

LØVBORG Judecătorul ştie foarte bine – nu-i aşa? – că tu ai venit să mă cauţi…

DOAMNA ELVSTED (*frângându-şi mâinile*) Hedda, Hedda, auzi ce mă întreabă!

LØVBORG Există deci o înțelegere între tine şi el: să vii aici, în oraş, şi să mă supraveghezi? Poate chiar lui îi aparţine ideea! Ei, da, înțeleg, avea probabil din nou nevoie de mine în biroul lui! Sau, poate, îi lipseam la masa de joc?

DOAMNA ELVSTED (*întorcându-se încet*) O, Løvborg, Løvborg!

LØVBORG (*ia un pahar şi vrea să-l umple*) Ridic paharul pentru bătrânul judecător.

HEDDA (*oprindu-l*) Nu, destul! Nu uitaţi: trebuie să vă mai duceţi la asesorul Brack unde îi veţi citi lui Tesman.

LØVBORG (*calm, lasă paharul*) A fost o prostie din partea mea, Thea. Am înțeles pesemne greşit, totul… Haide, nu mai fi atât de supărată pe mine, dragă, dragă prietenă. Vei vedea, şi tu şi toţi ceilalţi: chiar dacă am căzut o dată jos, jos de tot, acum m-am ridicat din nou. Cu sprijinul tău, Thea.

DOAMNA ELVSTED (*strălucind de bucurie*) Dumnezeule! Îţi mulţumesc!

(*În timpul acesta, Brack ţi-a consultat ceasornicul; se ridică odată cu Tesman şi trec amândoi în salon.*)

BRACK (*luându-şi pălăria şi pardesiul*) Doamnă Tesman, e timpul să plecăm.

HEDDA Da, e timpul.

LØVBORG (*ridicându-se*) Şi pentru mine, domnule asesor.

DOAMNA ELVSTED (*încet şi rugător*) O, Løvborg, te rog, nu. Nu!

HEDDA (*o ciupeşte de braţ şi-i şopteşte*) Sst! Mai sunt şi alte urechi pe aproape.

DOAMNA ELVSTED (*cu un ţipăt slab*) Au!

LØVBORG (*către Brack*) Întrucât aţi avut amabilitatea să mă invitaţi şi pe mine…

BRACK Ei, vasăzică, totuşi, veniţi şi dumneavoastră!

LØVBORG Da, n-am nicio altă obligaţie.

BRACK Mă bucur! Mă bucur foarte mult.

LØVBORG (*băgând manuscrisul în buzunar, către Tesman*) Ţin, înainte de a-l depune, să-l vezi şi tu – pe cât se va putea.

TESMAN Da, foarte bine! Dar, dragă Hedda, ce se va întâmpla cu doamna Elvsted? Cine o va conduce acasă? Aşa-i?

HEDDA A, se găseşte întotdeauna o soluţie.

LØVBORG Doamna Elvsted? Dar bineînţeles, voi veni eu s-o iau. (*Se apropie de ele.*) Aşa… spre orele zece, doamnă Tesman? Vă convine?

HEDDA Da, desigur, e perfect.

TESMAN Ei, atunci e totul în regulă. Dar pe mine să nu mă aştepţi atât de devreme, Hedda.

HEDDA Poţi rămâne cât de târziu vei voi, dragul meu!

DOAMNA ELVSTED (*cu o teamă ascunsă*) Domnule Løvborg, eu aştept vasăzică aici, până veţi veni.

LØVBORG (*cu pălăria în mână*) Da, sigur!

BRACK Şi acum, domnii mei, trupa veselă porneşte! Să sperăm c-o să fie animaţie – după cum spune o anumită, frumoasă doamnă.

HEDDA Ei, dacă acea frumoasă doamnă ar putea fi şi ea prezentă, dar invizibilă, la această petrecere!

BRACK De ce invizibilă?

HEDDA Pentru a putea auzi cum arată animaţia naturală, nefalsificată, domnule asesor.

BRACK N-aş sfătui-o, totuşi, pe frumoasa doamnă.

TESMAN (*ridicându-se şi el*) Nu, zău, eşti foarte amuzantă, Hedda! Auzi, ce idee!

BRACK Vă salut, doamnele mele! La revedere!

LØVBORG (*ridicându-se pentru a-şi lua rămas bun*) Deci, în jurul orei zece.

(*Brack, Løvborg şi Tesman ies pe uşa care dă în antreu. În acelaşi timp, Berte vine dinspre odaia din fund, cu o lampă aprinsă pe care o aşază pe masa din salon, apoi iese.*)

DOAMNA ELVSTED (*s-a ridicat şi umblă neliniştită prin odaie*) Hedda, Hedda, cum o să sfârşească toate?

HEDDA La ora zece, va veni! Îl văd, îl am în faţa ochilor: cu

frunze de viţă în păr, aprins şi plin de voioşie!

DOAMNA ELVSTED Dea Domnul să fie aşa.

HEDDA Şi atunci… Atunci îşi va redobândi puterea asupra lui însuşi. Atunci va fi, într-adevăr, pentru tot restul vieţii lui, un om liber.

DOAMNA ELVSTED Doamne, de s-ar întoarce aşa cum îl vezi tu.

HEDDA Aşa, şi nu altfel! (*Se ridică şi se apropie de ea.*) Tu păstrează-ți îndoielile tale, eu îmi păstrez încrederea mea în el. Cred în el! Şi acum, vom avea dovada…

DOAMNA ELVSTED Îmi ascunzi ceva, Hedda.

HEDDA Da, îți ascund. Vreau ca măcar o dată în viața mea să am putere asupra soartei unui om.

DOAMNA ELVSTED Cum tu… nu ai?…

HEDDA Nu am – şi n-am avut niciodată.

DOAMNA ELVSTED Nici asupra soţului tău?

HEDDA Ba da, dar el nu merită… osteneala. O! De-ai putea pricepe cât sunt de săracă. În timp ce tu ai dreptul să fii atât de bogată! (*Cuprinzând-o fierbinte în braţe.*) Cred că tot am să-ţi ard părul.

DOAMNA ELVSTED Lasă-mă! Lasă-mă! Mi-e frică de tine, Hedda!

BERTE (*în deschizătura uşii*) Am pregătit masa pentru ceai, doamnă.

HEDDA Bine, venim!

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, nu! Prefer să mă întorc singură acasă. Acum, îndată!

HEDDA Lasă prostiile! Mai întâi trebuie să-ţi bei ceaiul! Hai, prostuţo. Şi la ora zece vine Eilert Løvborg cu o cunună din frunze de viţă în jurul capului… (*O trage aproape cu forţa pe doamna Elvsted spre uşă.*)

Actul III

(Acelaşi decor. Draperiile din faţa uşii din fund sunt trase; de asemenea, cele din faţa glasvandului. Lampa cu abajur de pe masă arde cu flacăra micşorată. Uşiţa deschisă a sobei arată că focul, care a ars toată noaptea, e acum aproape stins. Doamna Elvsted, înfăşurată într-un şal mare şi cu picioarele pe un taburet, stă lăsată pe spate, într-un fotoliu, lângă sobă. Hedda doarme îmbrăcată, întinsă pe canapea, acoperită cu o cuvertură.)

DOAMNA ELVSTED (*după o pauză, îşi îndreaptă repede trupul şi ascultă încordat, apoi se lasă din nou în fotoliu, obosită, lamentându-se încet*) O, Doamne, Doamne, încă n-a venit! Încă n-a venit!

(*Berte intră în vârful picioarelor pe uşa vestibulului, păşind încet. Are o scrisoare în mână.*)

DOAMNA ELVSTED (*se întoarce şi şopteşte încet*) A venit cineva?

BERTE (*încet*) Da, a adus cineva scrisoarea asta.

DOAMNA ELVSTED (*întinzând grăbită mâna*) O scrisoare! Dă-mi-o!

BERTE E pentru domnul doctor.

DOAMNA ELVSTED Aa!

BERTE A adus-o fata în casă a domnişoarei Tesman. O las aici, pe masă.

DOAMNA ELVSTED Bine, las-o…

BERTE (*punând scrisoarea pe masă*) Eu zic să sting lampa, văd că fumegă…

DOAMNA ELVSTED Bine, stinge-o. În curând se luminează de ziuă.

BERTE (*stingând lampa*) S-a luminat de tot, doamnă.

DOAMNA ELVSTED S-a făcut ziuă! Şi încă nu s-a întors!

BERTE Ei, îmi ziceam eu c-aşa o să se întâmple…

DOAMNA ELVSTED Dumneata ai ştiut?

BERTE Da… Când am văzut că un domn – pe care-l cunosc eu mai de mult, a venit iar la noi şi a plecat cu dânşii… Că despre domnul ăsta s-au vorbit multe aici, în oraş, pe vremuri.

DOAMNA ELVSTED Nu vorbi atât de tare. O trezeşti pe doamna.

BERTE (*se uită spre canapea şi suspină*) Doamne, da, s-o lăsăm să doarmă, sărăcuţa. Să mai pun lemne în sobă?

DOAMNA ELVSTED Mulţumesc, pentru mine, nu.

BERTE Bine… (*Iese încet pe uşa vestibulului.*)

HEDDA (*se trezeşte la închiderea uşii şi se uită în sus*) Ce s-a întâmplat?

DOAMNA ELVSTED Era Berte.

HEDDA (*privind în jur*) A, a fost aici! Da, acum m-am dezmeticit. (*Se ridică, rămânând aşezată pe canapea, se întinde şi îşi freacă ochii.*) Cât e ceasul, Thea?

DOAMNA ELVSTED E trecut de şapte.

HEDDA La ce oră s-a întors Tesman?

DOAMNA ELVSTED Nu a venit.

HEDDA Nu s-a întors încă acasă?

DOAMNA ELVSTED (*ridicându-se*) Nu s-a întors încă nimeni.

HEDDA Şi noi, care am stat treze şi am aşteptat până aproape de ora patru.

DOAMNA ELVSTED (*frângându-şi mâinile*) Şi cum l-am mai aşteptat!

HEDDA (*cască, duce mâna la gură*) Da, ar fi putut să ne scutească de aşteptarea asta.

DOAMNA ELVSTED Ai reuşit să dormi puţin?

HEDDA Da. Cred chiar că am reuşit să dorm destul de bine. Tu nu?

DOAMNA ELVSTED Nicio clipă. N-am putut, Hedda! Mi-a fost, pur şi simplu, imposibil.

HEDDA (*se scoală şi se duce la ea*) Ei, hai, hai! N-ai niciun motiv să fii îngrijorată. Îmi dau foarte bine seama cum a decurs totul.

DOAMNA ELVSTED Poţi să-mi spui şi mie?

HEDDA Ei, bineînţeles, petrecerea asesorului s-a prelungit mult…

DOAMNA ELVSTED Asta-i sigur. Dar, oricum…

HEDDA Şi Tesman n-a mai vrut să se întoarcă acasă, ca să nu trebuie să sune în miez de noapte şi să ne trezească… (*Râde*.) Poate nici nu i-ar fi plăcut prea mult să se arate în starea în care era.

DOAMNA ELVSTED Şi atunci, unde s-o fi dus?

HEDDA Cu siguranţă, la mătuşile lui; s-a dus să doarmă acolo. I-au păstrat intactă fosta lui cameră.

DOAMNA ELVSTED Nu, la ele nu poate fi. Adineauri chiar a sosit o scrisoare de la domnişoara Tesman. E acolo, pe masă.

HEDDA Daa? (*Privind adresa.*) Da, e scrisul mătuşii Julle. Ei, atunci au rămas la domnul asesor. Şi Eilert Løvborg, cu cununa lui din frunze de viţă, stă şi le face lectură.

DOAMNA ELVSTED Hedda, nici tu nu crezi ce spui…

HEDDA Thea, n-ai mai multă minte decât o oiţă.

DOAMNA ELVSTED Din păcate, probabil că asta şi sunt…

HEDDA Şi, moartă de oboseală, cum arăţi…

DOAMNA ELVSTED Da. Sunt moartă de oboseală.

HEDDA De aceea trebuie să mă asculţi, să faci ce-ţi spun eu: du-te în odaia mea şi culcă-te…

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, oricum, tot n-aş putea dormi.

HEDDA Ba, cu siguranţă, vei dormi.

DOAMNA ELVSTED Dar acum soţul tău trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta. Şi vreau să aflu numaidecât…

HEDDA Te trezesc eu când se întoarce.

DOAMNA ELVSTED Îmi promiţi, Hedda?

HEDDA Da, poţi conta pe mine. Şi acum, haide, du-te şi te culcă. Încearcă să dormi. (*Thea iese prin odaia din fund.*)

(*Hedda se duce la glasvand şi trage draperia.*

Lumina puternica a zilei pătrunde în odaie; Hedda ia de pe masa de scris o oglindă de mână, se priveşte şi-şi aranjează părul. Se duce spre uşa vestibulului şi apasă pe butonul de sonerie. După câteva clipe, Berte apare în prag.)

BERTE Doamna doreşte ceva?

HEDDA Da, mai pune lemne în sobă. Tremur de frig.

BERTE Pun, pun… Să vedeţi ce repede se încălzeşte aici. (*Adună tăciuni şi pune lemne peste ei în sobă; se opreşte şi ascultă.*) A sunat cineva la uşa de la intrare, doamnă.

HEDDA Du-te de deschide. Văd eu de foc.

BERTE O să vedeţi, se aprinde îndată. (*Iese pe uşa dinspre vestibul; Hedda, în genunchi pe taburet, mai pune câteva lemne în sobă. După o scurtă pauză, din vestibul intră Jørgen Tesman. Arată obosit şi parcă întunecat; merge în vârfurile picioarelor şi se furişează spre uşă, vrând să se strecoare printre draperii.*)

HEDDA (*lângă sobă, fără să ridice privirea*) Bună dimineaţa.

TESMAN (*întorcându-se*) Hedda! (*Se apropie.*) Dar, pentru Dumnezeu, Hedda, de ce te-ai sculat atât de devreme? Aşa-i?

HEDDA Da, m-am sculat foarte devreme azi.

TESMAN Şi eu, care eram convins că dormi încă! Închipuieşte-ţi!

HEDDA Nu vorbi atât de tare. Doamna Elvsted s-a culcat la mine în odaie.

TESMAN Doamna Elvsted a rămas aici peste noapte?

HEDDA Da, n-a venit nimeni s-o ia.

TESMAN A, n-a venit nimeni…

HEDDA (*închide uşa de la sobă şi se ridică*) Ei, a fost chiar atât de amuzantă petrecerea?

TESMAN Ai fost cumva îngrijorată? Aşa-i?

HEDDA Asta ar fi greu să mi se întâmple mie! Te-am întrebat numai cum ai petrecut?

TESMAN Bine! Ei, o dată, aşa, merge! Mai cu seamă la început, când Eilert Løvborg mi-a citit din cartea lui. Noi am fost primii – am sosit cu o oră mai devreme decât toţi ceilalţi. Şi în timpul ăsta Brack a trebuit să se ocupe cu pregătirile… Aşa că Eilert a avut timp să-mi citească…

HEDDA (*se aşază în partea dreaptă a mesei*) Ei, ia să aud!

TESMAN (*se aşază pe taburet, lângă sobă*) Nu, Hedda, nici nu-ţi poţi închipui ce operă va fi! Fără nicio îndoială, o lucrare cu totul excepţională. Genială! Închipuieşte-ţi!

HEDDA Nu mă interesează!

TESMAN Faţă de tine, Hedda, trebuie să recunosc însă că atunci când, în sfârşit, a început să citească, am încercat un sentiment… urât.

HEDDA Urât?

TESMAN De invidie. Da, îl invidiam pur şi simplu pe Eilert, că a fost în stare să scrie o asemenea carte. Închipuieşte-ţi, Hedda!

HEDDA Îmi închipui!

TESMAN Dar să ştii, Hedda, cu toate calităţile pe care le are, din păcate, el nu se mai poate îndrepta.

HEDDA Vrei să spui că are mai mult curaj în viaţă decât ceilalţi?

TESMAN Nu, vezi tu, nu poate absolut deloc să se stăpânească… Pierde orice măsură când e vorba de plăcerile vieţii…

HEDDA Şi cum a fost până… până la urmă?

TESMAN Dragă Hedda, cred că cel mai corect aş putea-o numi o bacanală.

HEDDA Avea şi frunze de viţă în păr?

TESMAN Frunze de viţă? Nu, n-am observat! Dar a ţinut un discurs lung şi foarte încâlcit în cinstea femeii care l-a inspirat în timpul cât a scris lucrarea. Da, aşa s-a exprimat.

HEDDA A şi numit-o?

TESMAN Nu! Nu i-a rostit numele. Dar nu poate fi decât doamna Elvsted. Cine altcineva? Aşa-i? Ia, gândeşte-te!

HEDDA Şi unde te-ai despărţit de el?

TESMAN În drum spre casă. Am plecat amândoi odată. Ultimii… A venit şi Brack cu noi ca să mai ia puţin aer… De fapt, ne înţelesesem să-l conducem împreună pe Eilert acasă. Ştii, băuse foarte mult…

HEDDA Eilert era beat, deci.

TESMAN Dar acum urmează lucrul cel mai ciudat, Hedda. Sau, aş spune mai degrabă, cel mai dureros. Aproape că mi-e şi ruşine să ţi-l povestesc… Fiindcă e vorba de Eilert.

HEDDA Ei, ce s-a mai întâmplat?

TESMAN Da, în timp ce ne înapoiam – închipuieşte-ţi! – din întâmplare, am rămas puţin în urmă. Închipuieşte-ţi, numai câteva minute!

HEDDA Dar spune odată!

TESMAN Şi în timp ce mă grăbeam să-i ajung pe ceilalţi din urmă ce crezi că am găsit la marginea drumului?

HEDDA De unde vrei să ştiu?

TESMAN Dar pentru nimic în lume, Hedda, să nu vorbeşti cu nimeni despre asta… Auzi? Promite-mi! Pentru Eilert! (*Din buzunarul hainei scoate un pachet învelit în hârtie.*) Închipuieşte-ţi, Hedda, am găsit asta!

HEDDA Nu e pachetul pe care-l avea la el, ieri, când a fost aici?

TESMAN Ba da, e manuscrisul lui! Să pierzi un manuscris atât de

preţios, de neînlocuit, fără să-ţi dai măcar seama! E şi foarte dureros şi îngrijorător, Hedda…

HEDDA Şi de ce nu i-ai dat imediat pachetul înapoi?

TESMAN Nu, n-am îndrăznit s-o fac în starea în care era…

HEDDA Şi nici n-ai spus nimănui că l-ai găsit?

TESMAN Ei, cum era să spun? Tot din delicateţe faţă de Eilert!

HEDDA Vasăzică, nimeni nu ştie că e la tine…

TESMAN Nu. Şi nici nu trebuie să ştie nimeni. Aşa-i?

HEDDA Şi despre ce ai vorbit cu el, după aceea?

TESMAN Dar nici n-am mai apucat să-i vorbesc! Când am pornit cu toţii pe străzi, el, împreună cu alţi doi-trei, au dispărut, deodată. Închipuieşte-ţi!

HEDDA Aşa? Atunci înseamnă că l-au condus acasă cei cu care a rămas.

TESMAN Probabil… Iar Brack a luat-o şi el pe alt drum.

HEDDA Şi tu pe unde ai umblat de atunci?

TESMAN Ne-a invitat pe câţiva acasă la el, să bem o cafea – un chefliu vesel care a fost cu noi la petrecere. Era dimineaţa, în zori, adică era încă noapte… Aşa-i? Dar după ce mă odihnesc puţin, mă duc cu manuscrisul la Eilert… Acum o fi dormind şi el… Îl las să se mai dezmeticească şi pe urmă mă duc la el…

HEDDA (*întinde mâna, ia pachetul*) Nu trebuie să i-l duci chiar acum… Lasă-mi-l şi mie, să-l citesc.

TESMAN Nu, dragă Hedda, zău, nu îndrăznesc.

HEDDA Nu îndrăzneşti?

TESMAN Nu, fiindcă îţi închipui cât de desperat va fi când se va trezi şi va vedea că-i lipseşte manuscrisul. Fiindcă, trebuie să ştii, nu are nicio copie! spunea chiar el.

HEDDA (*privindu-l cercetător*) Şi nu l-ar putea rescrie?

TESMAN Nu, nu cred că ar fi posibil… Inspiraţia, vezi tu…

HEDDA Da, asta-i adevărat… (*Neglijent.*) A, uite, o scrisoare pentru tine.

TESMAN Da? Nu mai spune!

HEDDA (*întinzându-i-o*) A sosit azi-dimineață, foarte devreme.

TESMAN De la mătuşa Julle! Ce poate fi? (*Pune manuscrisul împachetat pe celălalt taburet, deschide scrisoarea, o parcurge şi tresare.*) Hedda, îmi scrie că biata mătuşa Rina îşi trăieşte ultimele clipe.

HEDDA Era de aşteptat.

TESMAN Şi că, dacă mai vreau s-o prind în viață, să mă grăbesc. Alerg îndată.

HEDDA (*reținându-şi un surâs*) Şi chiar vrei să şi alergi?

TESMAN Scumpa mea Hedda, ce bine-ar fi dacă ți-ai putea învinge aversiunea şi dacă ai vrea să vii cu mine! Aşa-i?

HEDDA (*se ridică şi spune, obosită*) Nu, te rog, nu-mi pretinde asta. Nu doresc să văd boală şi moarte. Lasă-mă, te rog, departe de toate astea…

TESMAN Bine, bine… (*Umblând în lung şi în lat prin odaie.*) Pălăria mea? Pardesiul? A, în vestibul! Doamne, Dumnezeule, sper că nu voi sosi prea târziu. Aşa-i?

HEDDA Ei, haide, fugi!

(*Berte apare în uşa de la vestibul.*)

BERTE Domnul asesor întreabă dacă poate intra.

TESMAN La ora asta! Nu, acum îmi este imposibil să-l primesc.

HEDDA Dar eu pot! (*Către Berte.*) Pofteşte-l pe domnul asesor.

(*Berte iese.*)

HEDDA (*repede, şoptit*) Pachetul, Tesman. (*Îl ia de pe taburet.*)

TESMAN Da, dă-mi-l!

HEDDA Nu, nu, ți-l pun eu bine…

(*Se duce la masa de scris şi îl ascunde între rafturile de cărți. Tesman este atât de surescitat şi de grăbit, încât nu reuşeşte să-şi pună mănuşile.*

Asesorul Brack intră din vestibul.)

HEDDA (*salutându-l, cu o înclinare a capului*) Sunteţi – ca de obicei – foarte matinal, domnule asesor!

BRACK Da, nu-i aşa? (*Către Tesman.*) Şi dumneavoastră sunteţi gata de plecare?

TESMAN Da, trebuie neapărat să mă duc la mătuşile mele. Închipuiţi-vă, mătuşa Rina e pe moarte, sărmana!

BRACK Vai! Chiar pe moarte? Atunci nu vreau să vă mai reţin într-o clipă atât de gravă.

TESMAN Da, într-adevăr, trebuie să fug. La revedere! La revedere! (*Iese grăbit pe uşa vestibulului.*)

HEDDA (*apropiindu-se*) La dumneavoastră acasă, azi-noapte, se pare că a fost mai mult decât animaţie, domnule asesor!

BRACK N-am avut încă vreme să-mi schimb hainele, doamnă Hedda.

HEDDA Nici dumneavoastră?

BRACK Nu, după cum vedeţi. Dar ce v-a povestit Tesman despre peripeţiile de azi-noapte?

HEDDA Mai nimic… detalii plicticoase… Mi-a spus numai că a fost împreună cu alţii să ia cafeaua… undeva.

BRACK Povestea asta cu cafeaua, o cunosc. Cred că Eilert Løvborg n-a fost cu el acolo?

HEDDA Nu, îl conduseseră mai înainte acasă.

BRACK Şi Tesman?

HEDDA Nu, alţi câţiva, spunea el.

BRACK (*surâzând*) Jørgen Tesman este într-adevăr un naiv, un suflet pur…

HEDDA Da, este!… Dar, spuneţi-mi, s-a mai întâmplat şi… altceva?

BRACK Da, mai există şi un „altceva”!

HEDDA Ei, asta-i! Să luăm loc, domnule asesor, ca să puteţi povesti mai bine. (*Se aşază de o parte a mesei; Brack, la celălalt capăt, dar aproape de ea.*) Prin urmare?

BRACK Aveam motive speciale să urmăresc peregrinările invitaţilor mei… Sau, mai bine spus, a unora dintre invitaţii mei.

HEDDA Şi dintre aceştia, probabil, face parte şi Eilert Løvborg.

BRACK Trebuie să recunosc că da!

HEDDA Acum mă faceţi cu adevărat curioasă.

BRACK Ştiţi unde şi-a petrecut restul nopţii – el şi cu alţi câţiva, doamnă Hedda?

HEDDA Dacă se poate povesti, atunci povestiţi-mi.

BRACK Dar bineînțeles că se poate povesti! Ei bine, au apărut într-o casă… unde avea loc o serată… într-adevăr, foarte „animată”.

HEDDA Foarte libertină, vreţi să spuneţi.

BRACK Dintre cele mai libertine, doamnă!

HEDDA Povestiţi-mi mai amănunţit, domnule asesor!

BRACK Løvborg obţinuse mai de mult o invitaţie. Ştiu sigur. Dar pe atunci refuzase să mai frecventeze un asemenea mediu. Fiindcă, ştiţi, îşi schimbase cu totul conduita… Începuse o viaţa nouă…

HEDDA Da, acolo sus, la judecătorul Elvsted. Ei, şi vasăzică totuşi s-a dus?

BRACK Da, vedeţi dumneavoastră, doamnă Hedda, din nenorocire, aseară, la mine, demonul a pus din nou stăpânire pe el…

HEDDA Am auzit, totuşi, că era într-o stare de mare inspiraţie!

BRACK Îngrozitoare! Sălbatică! Şi în această stare fiind, îmi închipui că a ajuns la un alt mod de a gândi… Din păcate, doamnă, noi, bărbaţii, nu ţinem cu consecvenţă la principiile noastre, aşa cum s-ar cuveni.

HEDDA Dar nu mă îndoiesc că dumneavoastră, domnule asesor, faceţi excepţie. Şi ce s-a întâmplat mai departe cu Løvborg?

BRACK Ei, bine, ca să nu mai lungesc vorba, a ajuns în cele din urmă în saloanele domnişoarei Diana.

HEDDA Ale domnişoarei Diana?

BRACK Domnişoara Diana organizase la ea acasă o serată pentru un cerc ales de prieteni şi admiratori!

HEDDA Nu-i una cu părul roşu?

BRACK Exact.

HEDDA Un fel de cântăreaţă?

BRACK Da, şi cântăreaţă. Dar mai bine decât orice, se pricepe să vâneze bărbaţi. Cu siguranţă că aţi auzit de ea. În zilele lui de prosperitate, Eilert Løvborg era unul dintre cei mai înflăcăraţi susţinători ai ei.

HEDDA Şi cum s-a terminat povestea din noaptea trecută?

BRACK Se pare că nu prea amical. Domnişoara Diana a trecut de la primirea cea mai afectuoasă, la atacuri agresive.

HEDDA Împotriva lui Løvborg?

BRACK Fiindcă Løvborg a acuzat-o pe ea, sau pe prietenele ei, că l-au jefuit. Susţinea că i-ar fi dispărut portofelul şi alte lucruri. Pe scurt, se pare că n-a mai ţinut seama de nimic şi a dat un spectacol îngrozitor!

HEDDA Şi care a fost urmarea?

BRACK O încăierare generală şi între femei, şi între bărbaţi. Din fericire, în cele din urmă a sosit poliţia la faţa locului.

HEDDA A venit şi poliţia?

BRACK Da, dar a fost o distracţie care l-a costat scump pe Eilert Løvborg. Omul ăsta e nebun!

HEDDA Adică?

BRACK Se pare că ar fi opus o rezistenţă violentă. Că l-ar fi pălmuit pe unul dintre poliţişti şi că i-ar fi sfâşiat haina. Aşa că a trebuit să-i urmeze la comisariat.

HEDDA De unde ştiţi toate astea?

BRACK Chiar de la poliţie.

HEDDA (*privind înainte*) Vasăzică, aşa s-au petrecut lucrurile. Aşadar, nu i s-a oferit cununa de frunze de viţă.

BRACK Frunze de viţă, doamnă Hedda?

HEDDA (*schimbând tonul*) Dar spuneţi-mi, domnule asesor, în definitiv, ce v-a făcut să-l urmăriţi tot timpul pe Eilert Løvborg şi să-l spionaţi?

BRACK În primul rând, nu mi-ar putea fi indiferent dacă la anchetă ar ieşi la iveală că Løvborg venea tocmai de la mine.

HEDDA Vasăzică, va fi şi o anchetă.

BRACK Se-nţelege. La urma urmei, fie ce-o fi! Dar mi se pare că, în calitate de prieten al casei, era de datoria mea să vă aduc la cunoştinţă, dumneavoastră şi lui Tesman, tot ce s-a petrecut cu Løvborg în noaptea trecută.

HEDDA Şi de ce trebuia neapărat să ne aduceţi la cunoştinţă, domnule asesor Brack?

BRACK Ei bine, pentru că am mai mult decât bănuiala că el ar vrea să uzeze de dumneavoastră ca de un paravan.

HEDDA Dar cum v-a putut trece prin minte asemenea lucru?

BRACK Pentru numele lui Dumnezeu, doar nu suntem orbi, doamnă Hedda. Cum nu vă gândiţi? Această doamnă Elvsted nu va părăsi prea curând oraşul.

HEDDA Dacă ar fi într-adevăr ceva între el şi această doamnă ar putea găsi, fără îndoială, cu totul alte locuri unde să se întâlnească.

BRACK Dar nu în casa unor oameni respectabili… Fiindcă de-acum înainte, lui Eilert Løvborg accesul în asemenea case îi va fi definitiv închis.

HEDDA Şi dumneavoastră sunteţi de părere că şi a mea ar trebui să rămână închisă pentru el?

BRACK Recunosc că mi-ar fi mai mult decât penibil dacă acest domn ar avea acces permanent aici. Dacă el, un element inutil, care nu are ce căuta în societate, s-ar introduce în…

HEDDA În triunghi?

BRACK Întocmai. Pentru mine ar fi o pierdere: ca şi când mi-aş pierde propriul cămin…

HEDDA (*privindu-l surâzând*) Vasăzică: unicul cocoş din ogradă, asta vă este ţinta.

BRACK (*dând încet din cap şi coborând vocea*) Da, asta mi-e ţinta. Şi pentru această ţintă voi lupta cu toate mijloacele de care dispun.

HEDDA (*În timp ce surâsul îi piere de pe buze*) Sunteţi cu siguranţă un om primejdios, în anumite situaţii…

BRACK Credeţi?

HEDDA Da, acum încep s-o cred. Şi voi avea o inimă foarte uşoară atâta vreme cât nu voi fi în situaţia de a depinde de dumneavoastră.

BRACK (*râzând ambiguu*) Da, doamnă Hedda, poate că aveţi dreptate. Dar cine ştie dacă n-aş fi tocmai eu omul care să găsească o oarecare soluţie pentru orice fel de situaţie…

HEDDA Serios?! Dar, domnule asesor, am impresia că aţi şi trecut la ameninţări… Şi că acesta este chiar scopul vizitei dumneavoastră.

BRACK (*ridicându-se*) O, departe de asta! Vedeţi dumneavoastră, triunghiul de care vă vorbeam trebuie întărit şi apărat printr-un liber consimţământ.

HEDDA Asta-i şi părerea mea.

BRACK Da, vasăzică, am reuşit să spun ceea ce am vrut. Dar acum trebuie să ajung din nou acasă. La revedere, doamnă Hedda! (*Se duce către glasvand.*)

HEDDA (*ridicându-se*) Plecaţi prin grădină?

BRACK Da, pentru mine drumul e mai scurt pe-acolo.

HEDDA Şi afară de asta, e şi mai lăturalnic.

BRACK Adevărat. N-am nimic împotriva drumurilor lăturalnice. La timpul lor, pot fi destul de picante.

HEDDA Vreţi să spuneţi, atunci când se trage cu precizie?

BRACK (*din prag, către ea*) O, doar nu ne împuşcăm cocoşii domestici din ogradă!

HEDDA (*râzând şi ea*) Mai ales singurul exemplar din ogradă!…

(*Se salută râzând; Brack iese, Hedda închide uşa în urma, lui şi rămâne un timp, încruntată, privind afară. Se duce apoi la masa de scris, ia manuscrisul lui Løvborg de pe raft şi vrea să-l răsfoiască. Se aude în vestibul glasul Bertei. Hedda se întoarce şi ascultă.*

Încuie repede pachetul în sertar şi pune cheia pe masa de scris. Eilert Løvborg, cu pardesiul pe el şi cu pălăria în mână, deschide cu violenţă uşa dinspre vestibul. Arată tulburat, surescitat.)

LØVBORG (*întors spre vestibul*) Şi eu îţi spun că trebuie să intru, şi că voi intra! (*Închide uşa, se întoarce, o zăreşte pe Hedda, se stăpâneşte imediat şi salută.*)

HEDDA (*lângă masa de scris*) Domnule Løvborg, aţi venit cam târziu s-o luaţi pe Thea.

LØVBORG Sau, poate, am venit prea devreme la dumneavoastră. Vă rog să mă scuzaţi!

HEDDA De unde ştiţi că Thea se mai află încă la mine?

LØVBORG Am căutat-o acasă la ea şi mi s-a spus că nu s-a mai înapoiat de aseară.

HEDDA (*ducându-se la masa din salon*) Şi când v-au dat această informaţie, n-au mai adăugat nimic?… Vreau să spun, n-au făcut nicio remarcă?

LØVBORG (*privind-o întrebător*) Ce fel de remarcă?

HEDDA Vreau să spun, n-au făcut unele aprecieri în legătură cu absenţa ei de o noapte întreagă?…

LØVBORG (*înţelegând deodată*) A, da! Într-adevăr: eu o trag după mine, la fund! Dar n-au făcut totuşi o asemenea remarcă. Tesman, desigur, nu s-a sculat încă?

HEDDA Nu, nu cred.

LØVBORG Când s-a întors acasă?

HEDDA Foarte târziu.

LØVBORG V-a povestit ceva?

HEDDA Da, am auzit că a fost multă veselie, multă animaţie, la asesorul Brack.

LØVBORG Nimic altceva?

HEDDA Nu, nu cred. De altfel, eram moartă de somn.

DOAMNA ELVSTED (*intrând din fund printre draperii şi îndreptându-se spre Løvborg*) O, Løvborg! În sfârşit!

LØVBORG Da, în sfârşit. Şi prea târziu.

DOAMNA ELVSTED (*privindu-l cu teamă*) Ce e prea târziu?

LØVBORG Acum totul e prea târziu. Cu mine s-a sfârşit.

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, nu spune asta!

LØVBORG Şi tu o să spui la fel, când o să auzi.

DOAMNA ELVSTED Nu vreau să aud nimic!

HEDDA Poate preferaţi să rămâneţi singur cu ea, ca să-i vorbiţi? Eu pot pleca…

LØVBORG Nu, rămâneţi şi dumneavoastră. Vă rog.

DOAMNA ELVSTED Şi eu îţi repet că nu vreau să aud nimic.

LØVBORG Nu despre aventurile mele de azi-noapte vreau să-ţi vorbesc…

DOAMNA ELVSTED Atunci despre ce?

LØVBORG Despre drumurile noastre, care trebuie să se despartă acum.

DOAMNA ELVSTED Să se despartă?

HEDDA (*involuntar*) Ştiam.

LØVBORG Pentru că nu mai am nevoie de tine, Thea.

DOAMNA ELVSTED Cum poţi să-mi vorbeşti aşa, Løvborg? Nu mai ai nevoie de mine! Să nu te mai ajut ca până acum? Nu, noi rămânem împreună, ca să lucrăm împreună.

LØVBORG De azi înainte, nu mai lucrez.

DOAMNA ELVSTED (*cu o descurajare profundă*) La ce-mi va mai folosi viaţa, atunci?

LØVBORG Vei încerca să trăieşti ca şi cum nu m-ai fi cunoscut niciodată.

DOAMNA ELVSTED Nu pot! Nu pot!

LØVBORG Încearcă şi vei putea, Thea. Trebuie să te întorci acasă.

DOAMNA ELVSTED (*revoltată*) Niciodată, pentru nimic în lume. Acolo unde eşti tu, vreau să fiu şi eu! Nu mă las izgonită! Vreau să rămân aici! Să fiu alături de tine atunci când va apărea cartea.

HEDDA (*încordată, cu jumătate glas*) A, cartea, da!

LØVBORG (*uitându-se la ea*) Cartea mea şi a ei. Şi a ei! Ăsta-i adevărul.

DOAMNA ELVSTED Da, şi eu simt că-i aşa. De aceea am şi eu dreptul să fiu cu tine atunci, când va apărea. Vreau să fiu de faţă când ţi se va acorda din nou onoarea şi preţuirea. Şi fericirea, fericirea asta vreau s-o împart cu tine.

LØVBORG Thea, cartea noastră nu va mai apărea niciodată.

HEDDA A!

DOAMNA ELVSTED Nu va apărea?

LØVBORG Nu mai poate să apară.

DOAMNA ELVSTED (*cu un presentiment dureros*) Løvborg, ce-ai făcut cu manuscrisul?

HEDDA (*îl priveşte ca încordare*) Da, manuscrisul?

DOAMNA ELVSTED Unde-i?

LØVBORG Thea, renunţă, nu mă mai întreba!

DOAMNA ELVSTED Ba da, ba da, vreau să ştiu! Am dreptul s-o aflu imediat.

LØVBORG Manuscrisul, ei, dacă vrei să ştii… manuscrisul l-am rupt în mii de bucăţi.

DOAMNA ELVSTED (*ţipă*) O, nu, nu!

HEDDA (*fără să vrea*) Dar nu-i ade…

LØVBORG (*uitându-se la ea*) Dumneavoastră credeţi că nu-i adevărat?

HEDDA (*stăpânindu-se*) Ba, dimpotrivă, cred. Din moment ce o spuneţi chiar dumneavoastră. Dar sună atât de neverosimil…

LØVBORG Şi totuşi, e adevărat.

DOAMNA ELVSTED (*frângându-şi mâinile*) O, Doamne, o, Doamne, Hedda! să rupi în bucăţi propria-ţi operă.

LØVBORG Mi-am sfâşiat, cu mâinile mele, propria mea viaţă. Dar ce altceva puteam face cu opera vieţii mele?

DOAMNA ELVSTED Prin urmare, asta ai făcut azi-noapte?

LØVBORG Da, auzi, Thea? În mii de bucăţi! Şi le-am aruncat pe toate în apele fiordului. Acolo, afară, departe. Oricum, e o apă mare, curată. I le-am încredinţat ei, vântului… Se vor scufunda, peste puţin timp. Adânc, tot mai adânc. Ca şi mine, Thea.

DOAMNA ELVSTED Să ştii, Løvborg, tu ţi-ai înecat cartea, dar până la sfârşitul zilelor mele eu am să cred că ţi-ai înecat copilul.

LØVBORG Da, într-un fel, mi-am ucis copilul.

DOAMNA ELVSTED Dar cum ai putut? Copilul îmi aparţinea şi mie.

HEDDA (*aproape fără glas*) Copilul…

DOAMNA ELVSTED (*respirând greoi*) Vasăzică s-a isprăvit. Da, da, acum mă duc, Hedda.

HEDDA Pleci din oraş?

DOAMNA ELVSTED Nu ştiu, nu ştiu ce o să fac. Acum nu mai

văd limpede nimic… Totul e întunecat… (*Iese pe uşa vestibulului.*)

HEDDA (*după o pauză*) Prin urmare, nu vrei s-o conduci acasă, domnule Løvborg?

LØVBORG Eu? Pe străzi? Să fie văzută împreună cu mine?

HEDDA Nu ştiu ce s-a mai întâmplat azi-noapte. Dar este chiar atât de ireparabil?

LØVBORG Lucrurile nu se vor opri la această singură noapte. O ştiu cu toată certitudinea. De altminteri, în felul acesta nici nu mai vreau să trăiesc. Şi din nou, de la început, nu o mai pot lua. Ea mi-a distrus curajul de a înfrunta viaţa… Mi-a distrus scopul vieţii…

HEDDA (*privind înainte*) Proasta asta mică a avut în mâinile ei soarta unui om! (*Privind la Løvborg.*) Dar, oricum, nu trebuie să fiţi atât de lipsit de inimă faţă de ea…

LØVBORG Doar nu vreţi să spuneţi că ea a fost lipsită de inimă!

HEDDA Să laşi pustiită viaţa unui om! Să-i răpeşti şi să distrugi tot ce i-a umplut sufletul, ani şi ani de zile… nu înseamnă că nu ai inimă?

LØVBORG Dumitale pot să-ţi spun adevărul, Hedda.

HEDDA Adevărul?

LØVBORG Mai întâi, promite-mi, dă-mi cuvântul de onoare că Thea nu va afla niciodată ceea ce vei auzi acum.

HEDDA Aveţi cuvântul meu de onoare.

LØVBORG Bine. Atunci trebuie să-ţi spun că nu-i adevărat ceea ce am povestit.

HEDDA Despre manuscris?

LØVBORG Da. Nu l-am rupt, nici nu l-am aruncat în fiord.

HEDDA Nu?! Dar atunci unde-i?

LØVBORG Totuşi, l-am distrus. Complet şi definitiv, Hedda!

HEDDA Nu mai înţeleg.

LØVBORG Thea spunea că ceea ce am făcut înseamnă pentru ea

un fel de pruncucidere.

HEDDA Da, aşa a spus.

LØVBORG Dar să-ţi îneci copilul nu-i lucrul cel mai îngrozitor pe care-l poate săvârşi un tată…

HEDDA Nu-i cel mai îngrozitor?

LØVBORG Nu. Am vrut s-o cruţ pe Thea, sa nu-l audă, într-adevăr, pe cel mai îngrozitor.

HEDDA Şi care-i acela?

LØVBORG Să presupunem, Hedda, că un bărbat, într-o dimineaţă, după o noapte de chef, de destrăbălare, vine acasă, la mama copilului său şi-i spune: ascultă, am fost acolo, în cutare şi cutare loc, şi l-am luat cu mine şi pe copilul nostru. L-am purtat cu mine prin toate locurile acelea şi l-am pierdut. L-am pierdut pentru totdeauna. Dracu ştie pe ce mâini a încăput. Sau cine ştie cine şi-a vârât codiţa aici!

HEDDA Dar, la urma urmelor, nu era totuşi vorba decât de o carte.

LØVBORG Sufletul curat al Theei se afla în acea carte.

HEDDA Da, înţeleg…

LØVBORG Acum poţi înţelege că pentru mine şi Thea nu mai poate exista un viitor al nostru?

HEDDA Şi pe ce drum vreţi s-o luaţi?

LØVBORG Pe niciunul. Vreau să văd doar cum pot pune capăt poveştii ăsteia. Cu cât mai repede, cu-atât mai bine.

HEDDA (*apropiindu-se cu un pas*) Eilert Løvborg, ascultă-mă acum: N-ai vrea să încerci ca totul să se sfârşească în frumuseţe?

LØVBORG Frumuseţe? (*Surâde.*) Încununat cu frunze de viţă, aşa cum îţi închipui dumneata?

HEDDA Nu aşa… Aşa nu mai cred nici eu. Dar, oricum, în frumuseţe. Măcar pentru o dată! Rămâi cu bine. Acum trebuie să

pleci pentru totdeauna.

LØVBORG Rămâi cu bine, doamnă. Şi salută-l pe Jørgen din partea mea. (*Vrea să plece.*)

HEDDA Aşteaptă. Vreau să duci cu dumneata o amintire din partea mea. (*Se apropie de masa de scris, deschide sertarul şi caseta cu pistoale. Se întoarce lângă Løvborg, cu un pistol în mână.*)

LØVBORG Asta-i amintirea?

HEDDA (*clătinând încet din cap*) Îl recunoaşteţi? A fost odată îndreptat asupra dumneavoastră.

LØVBORG Ar fi trebuit să-l foloseşti atunci.

HEDDA Folosiţi-vă dumneavoastră acum de el.

LØVBORG (*băgând pistolul în buzunarul de la piept*) Mulţumesc!

HEDDA Şi totul să se petreacă frumos, Eilert Løvborg. Promiteţi-mi-o!

LØVBORG Rămâi cu bine, Hedda Gabler. (*Iese pe uşa vestibulului.*)

(*Hedda ascultă un timp la uşă; se duce la masa de scris, scoate pachetul cu manuscrisul, scoate afară câteva foi şi le parcurge, apoi ia tot pachetul şi se aşază în fotoliul de lângă sobă. Pune în poală manuscrisul. Puţin după aceea, deschide uşa sobei.*)

HEDDA (*aruncă vreo câteva foi în sobă şi şopteşte ca pentru ea*) Acum îţi ard copilul, Thea! Thea, prostuţa cu părul cârlionţat! (*Aruncând alte câteva foi în sobă.*) Copilul tău şi al lui Eilert Løvborg. (*Aruncă şi restul.*) Acum arde, acum se mistuie în foc copilul!…

Actul IV

(Aceeaşi odaie, la familia Tesman. Seară. Salonul e cufundat în întuneric; camera din fund, luminată de o lampă atârnată deasupra mesei. Draperiile acoperă glasvandul. Hedda, îmbrăcată în negru, umblă de colo până colo. Trece în odaia din fund şi dispare în

stânga. Se aud câteva acorduri la pian. Apoi se întoarce în salon. Berte intră prin dreapta, traversând odaia din fund cu o lampă aprinsă, pe care o aşază pe masa din faţa canapelei colţar. Are ochii înroşiţi de plâns şi poartă o panglică neagră la bonetă. Iese tăcută şi cu băgare de seamă prin dreapta. Hedda se duce la glasvand, dă puţin în lături draperia şi se uită afară în întuneric. Puţin după aceea, intră din vestibul domnişoara Tesman, îmbrăcată în doliu, cu pălărie cu voal. Hedda îi iese în întâmpinare şi-i întinde mâinile.)

DOMNIŞOARA TESMAN Da, Hedda, vin aici îndoliată! Suferinţele bietei mele surori au luat sfârşit…

HEDDA După cum vedeţi, am aflat… Tesman m-a înştiinţat prin câteva rânduri.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, eu l-am rugat să-ţi scrie. Dar am socotit că se cuvine să te vizitez personal aici, pentru a-ţi anunţa un deces în casa în care viaţa şi-a dovedit încă o dată puterea.

HEDDA Foarte amabil din partea dumneavoastră.

DOMNIŞOARA TESMAN O, numai că Rina nu ar fi trebuit să ne părăsească tocmai acum. Casa Heddei nu trebuia să fie îndoliată tocmai acum…

HEDDA (*dorind să pună capăt conversaţiei*) A murit, se pare, foarte liniştit… Nu-i aşa, domnişoară Tesman?

DOMNIŞOARA TESMAN O, cu atâta seninătate, atât de împăcată şi-a dat duhul. Şi apoi, fericirea, marea fericire de a-l fi putut vedea pe Jørgen încă o dată. De a-şi fi luat rămas bun. Probabil că Jørgen nu s-a întors încă?

HEDDA Nu, mi-a scris că nu trebuie să-l aştept chiar atât de curând. Dar luaţi loc.

DOMNIŞOARA TESMAN Nu, mulţumesc, draga mea Hedda. Mi-ar face plăcere să mai stau cu dumneata, dar nu mai am timp.

Trebuie să mă întorc acasă… S-o aşez pe scumpa mea soră pe catafalc, s-o îmbrac, s-o gătesc… Să fie frumoasă când va ajunge în mormânt.

HEDDA Pot să vă ajut cu ceva?

DOMNIŞOARA TESMAN Nici nu te gândi! Asta nu-i o treabă pentru Hedda Tesman! Nici gândurile nu trebuie să ţi le opreşti asupra unui asemenea lucru, în perioada asta…

HEDDA O, gândurile. Nu le putem întotdeauna stăpâni…

DOMNIŞOARA TESMAN (*continuând pe acelaşi ton*) Doamne, Dumnezeule, aşa se întâmplă toate pe lumea asta! Acasă, la mine, trebuie să pregătesc giulgiul pentru Rina. Şi îmi închipui că aici în curând vor începe – Domnul fie lăudat! – cu totul alte pregătiri…

(*Jørgen Tesman intră pe uşa vestibulului.*)

HEDDA În sfârşit, ai venit!

TESMAN Mătuşa Julle, aici erai? La Hedda? Închipuieşte-ţi! DOMNIŞOARA TESMAN Tocmai voiam să plec, băiatul meu drag! Ai reuşit să procuri tot ceea ce mi-ai promis?

TESMAN Nu cred, mi-e teamă că n-am cumpărat decât o parte din lucrurile de care ai nevoie. Dar trec eu din nou mâine dimineaţă pe la tine, mătuşă Julle… Şi dacă am uitat să cumpăr ceva… Azi sunt cu totul zăpăcit… Nu pot să-mi adun gândurile…

DOMNIŞOARA TESMAN Dar, scumpul meu Jørgen, asemenea întâmplări nu trebuie luate în felul ăsta…

TESMAN Şi cum altfel crezi tu că pot fi luate?

DOMNIŞOARA TESMAN Trebuie să ştii să-ţi găseşti fericirea chiar în durere! Să fii fericit tocmai pentru ceea ce s-a întâmplat. Aşa cum sunt eu.

TESMAN Da, tu te gândeşti la mătuşa Rina…

HEDDA Veţi rămâne foarte singură acum, domnişoară Tesman.

DOMNIŞOARA TESMAN Pentru scurt timp, vreau să

nădăjduiesc! Mă gândesc că odăiţa răposatei Rina nu va rămâne goală!

TESMAN Aşa? Şi cine-ai vrea să se mute în ea? Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN O, din păcate, se găseşte întotdeauna cineva… vreun biet om, singur pe lume, bolnav, neajutorat, care să aibă nevoie de îngrijire şi de atenţie…

HEDDA Şi vreţi să mai purtaţi încă o dată o asemenea cruce?

DOMNIŞOARA TESMAN Cruce? Dumnezeu să te ierte, copilule! Pentru mine, n-a fost niciun fel de cruce!

HEDDA Dar dacă ar veni acum un străin…

DOMNIŞOARA TESMAN Puţin timp ar fi pentru mine un străin! Cu oamenii bolnavi te împrieteneşti numaidecât. Iar eu simt atâta nevoie să am pentru cine trăi. Şi – Domnul fie lăudat! – aici în casă, se va găsi mai târziu… ba una, ba alta de făcut… Şi bătrâna mătuşă va fi bucuroasă să fie de folos…

HEDDA De casa noastră, vă rog, nu vorbiţi!

TESMAN Închipuieşte-ţi, Hedda, cât de bine ne-am putea simţi noi trei împreună, dacă…

HEDDA Dacă?

TESMAN (*neliniştit*) Nu, nimic. Se va aranja totul, desigur. Să sperăm. Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Da. Mi se pare că voi doi aveţi ceva de vorbit… (*Surâzând.*) Şi poate că Hedda are şi ea ceva să-ţi povestească, Jørgen! Vă las! Trebuie să mă întorc acasă, la Rina. (*Se îndreaptă spre uşă, apoi se opreşte.*) Doamne, Dumnezeule, cât de ciudat, când te gândeşti! Acum Rina se află lângă mine şi, în acelaşi timp, lângă răposatul Jochum.

TESMAN Da, închipuieşte-ţi, mătuşă Julle! Aşa-i?

(*Domnişoara Tesman iese pe uşa vestibulului.*)

HEDDA (*urmărindu-l cu o privire rece şi cercetătoare pe Tesman*) Am

impresia că eşti mai zdrobit chiar decât mătuşă-ta Julle…

TESMAN Nu-i vorba numai de nenorocirea care s-a întâmplat… Sunt foarte neliniştit şi din cauza lui Eilert…

HEDDA (*repede*) Iar i s-a întâmplat ceva?

TESMAN Voiam să dau o fugă până la el azi după-amiază şi să-i spun că manuscrisul lui se află la mine, bine păstrat…

HEDDA Ei? Şi nu l-ai găsit?

TESMAN Nu. Nu era acasă. Dar m-am întâlnit apoi cu doamna Elvsted şi ea mi-a spus că Eilert a fost azi aici, devreme, dimineaţa…

HEDDA Da, îndată după plecarea ta.

TESMAN Şi că ţi-a spus că şi-a rupt manuscrisul în bucăţi. Aşa-i?

HEDDA Da, aşa spunea.

TESMAN Trebuie să fi fost sărmanul cu mintea complet rătăcită! Şi mă gândesc că de aceea nici n-ai mai îndrăznit să i-l dai înapoi.

HEDDA Nu, nu i l-am dat înapoi.

TESMAN Dar sigur că i-ai spus că e la noi? Aşa-i?

HEDDA Nu. (*Repede.*) I-ai spus, cumva, tu, doamnei Elvsted?

TESMAN Nu, n-am vrut. Dar lui ar fi trebuit să-i spui, Hedda. Gândeşte-te! Dacă, în desperarea lui, face o nebunie? Dă-mi manuscrisul, Hedda! Mă reped îndată până la el. Unde-ai pus pachetul?

HEDDA (*rece şi nemişcată, sprijinită de fotoliu*) Nu-l mai am.

TESMAN Nu-l mai ai? Pentru Dumnezeu, ce vrei să spui?

HEDDA L-am zvârlit în foc. Tot!

TESMAN (*tresărind cu spaimă*) L-ai zvârlit în foc? În foc? Manuscrisul lui Eilert?

HEDDA Nu striga aşa. Te-ar putea auzi fata în casă.

TESMAN În foc? Dumnezeule! Nu, nu, e pur şi simplu imposibil!

HEDDA Şi totuşi, aşa e.

TESMAN Îţi dai seama ce-ai făcut, Hedda? Dar nu ne aparţinea…

Era un lucru găsit! Asta înseamnă abuz, e ilegal! Întreabă-l pe domnul asesor Brack, şi vei vedea ce va spune.

HEDDA Desigur că ar fi mai prudent să nu-i vorbeşti domnului asesor. Şi nimănui altcuiva.

TESMAN Dar cum ai putut face una ca asta! E de neînchipuit! Cum ţi-a putut trece prin minte? Cum ţi-a venit? Răspunde! Aşa-i?

HEDDA (*reţinându-şi un surâs aproape imperceptibil*) Am făcut-o pentru tine, Jørgen.

TESMAN Pentru mine?

HEDDA Când ai venit azi-dimineaţă şi mi-ai spus că ţi-a citit…

TESMAN Da, da, ei şi?

HEDDA …Ai recunoscut singur că l-ai invidiat pentru ce a scris.

TESMAN Dar, Dumnezeule, am aruncat şi eu nişte vorbe… Nu trebuia să le iei chiar aşa…

HEDDA Oricum. N-am putut suporta gândul că altcineva te-ar pune în umbră…

TESMAN (*cu o izbucnire între îndoială şi bucurie*) Hedda, e adevărat ce spui?! N-aş fi crezut… N-aş fi crezut… că tu ţii chiar atât de mult la mine… Nu m-ai lăsat niciodată să bănuiesc… Închipuieşte-ţi!

HEDDA E mai bine că o afli exact acum! (*Curmând, brusc.*) Discută cu mătuşa Julle. Te va lămuri ea…

TESMAN O! Cred că încep să înţeleg, Hedda*!* (*Împreunând mâinile.*) Doamne, Dumnezeule, să fie cu putinţă?! Aşa-i?

HEDDA Nu striga. Te-ar putea auzi fata în casă.

TESMAN (*râzând cu o bucurie de nestăvilit*) Fata în casă! Nu, într-adevăr, eşti adorabilă, Hedda! Ca şi când n-ar fi vorba de Berte, care-i la noi în casă de o viaţă întreagă… Dar mă duc chiar eu să-i spun!

HEDDA (*frângându-şi mâinile cu desperare*) Înnebunesc! Toate astea mă duc la nebunie!

TESMAN Care sunt „toate astea”, Hedda? Aşa-i?

HEDDA (*fără reţinere*) Tot acest… ridicol, Jørgen!

TESMAN Ridicol? Că sunt atât de fericit? Poate totuşi nu se cuvine să-i spun Bertei…

HEDDA Mă miră! Nu-i obişnuită să-i ascunzi ceva!

TESMAN Nu, nu-i spun încă! Dar mătuşa Julle trebuie neapărat să afle. Şi mai trebuie să afle şi că ai început să-mi spui Jørgen. Închipuieşte-ţi! Mătuşa Julle va fi atât de bucuroasă, atât de bucuroasă!

HEDDA Când va auzi că am ars, din cauza ta, hârtiile lui Eilert Løvborg?

TESMAN Da, şi asta-i adevărat! Despre vestea asta cu hârtiile nu trebuie, bineînţeles, să ştie nimeni. Dar că mi-ai dat o mare dovadă de dragoste, Hedda, asta trebuie să i-o spun mătuşii Julle. Şi mai vreau s-o întreb dacă ceea ce s-a întâmplat… se întâmplă în mod obişnuit cu femeile tinere… Aşa-i?

HEDDA Da, cred că tot pe mătuşă-ta trebuie s-o întrebi…

TESMAN Cu prima ocazie! (*Din nou*, *gânditor şi neliniştit.*) Da, dar manuscrisul! Doamne, Dumnezeule, e totuşi îngrozitor când te gândeşti la bietul Eilert.

(*Doamna Elvsted*, *îmbrăcată ca la prima ei vizită – cu pălărie şi pardesiu – intră pe uşa vestibulului.*)

DOAMNA ELVSTED (*salută grăbit şi spune*, *agitată şi emoţionată*) Dragă Hedda, te rog, nu mi-o lua în nume de rău că am venit iar.

HEDDA Ce ţi s-a întâmplat, Thea?

TESMAN Din nou ceva cu Eilert Løvborg? Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Mă tem îngrozitor să nu i se fi întâmplat o nenorocire.

HEDDA (*apucând-o de braţ*) Crezi?

TESMAN Dar ce vă face să vă gândiţi la asta, doamnă Elvsted?

DOAMNA ELVSTED Azi, când am intrat la gazda la care locuiesc, se vorbea tocmai despre el. Şi prin oraş circulă fel de fel de zvonuri de necrezut!

TESMAN Da, şi eu le-am auzit! Şi cu toate astea, închipuiţi-vă, eu pot să depun mărturie că s-a dus de-a dreptul acasă şi s-a culcat.

HEDDA Ei, şi ce se spunea acolo… la gazda ta?

DOAMNA ELVSTED N-am putut afla nimic sigur. Când am intrat, s-a făcut deodată tăcere. Şi eu n-am mai îndrăznit să întreb nimic.

TESMAN (*mergând agitat de colo-colo*) Să sperăm, să sperăm că aţi auzit greşit, doamnă Elvsted!

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, sunt sigură că despre el vorbeau. Şi am mai auzit pronunţându-se, parcă, numele unui spital… sau…

TESMAN Spital!

HEDDA Nu, asta-i imposibil!

DOAMNA ELVSTED M-am speriat îngrozitor şi atunci m-am dus acolo unde locuieşte şi am întrebat de el.

HEDDA De ce te-ai expus, Thea?…

DOAMNA ELVSTED Dar ce puteam face, Hedda? Mi-era imposibil să mai suport nesiguranţa asta.

TESMAN Şi nu l-aţi găsit nici acolo? Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Nu. Nu se ştia nimic precis despre el. Mi s-a spus că n-a mai fost acasă de ieri după-amiază.

TESMAN De ieri! Ce idee! Cum se poate spune una ca asta!

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, s-a întâmplat sigur ceva rău cu el, la nimic altceva nu mă pot gândi…

TESMAN Hedda, dacă m-aş duce eu să mă informez în diferite locuri?

HEDDA Nu, nu te amesteca în treaba asta!

(*Asesorul Brack, cu pălăria în mână, intră pe uşa de la antreu, pe care*

Berte a deschis-o şi pe care o închide apoi, în urma lui. E grav şi salută tăcut.)

TESMAN O, dumneavoastră eraţi, dragă domnule asesor? Aşa-i?

BRACK Trebuia să trec neapărat pe la dumneavoastră în seara asta.

TESMAN Văd după înfăţişarea dumneavoastră că mătuşa Julle v-a înştiinţat…

BRACK Da, m-a înştiinţat.

TESMAN Ce durere! Ce durere! Aşa-i?

BRACK Depinde, dragă Tesman, cum vrem s-o luăm.

TESMAN (*privindu-l nesigur*) Sau, poate, s-a mai întâmplat ceva?

BRACK Da, s-a mai întâmplat ceva.

HEDDA Ceva grav, domnule asesor?

BRACK Din nou: depinde cum vreţi s-o luaţi, doamnă!

DOAMNA ELVSTED (*cu o izbucnire involuntară*) S-a întâmplat ceva cu Eilert Løvborg?

BRACK (*privind-o pieziş*) Cum v-aţi gândit tocmai la el, doamnă? Sau, poate, ştiţi ceva?

DOAMNA ELVSTED (*năucită*) Nu, nu, absolut nimic, numai că…

TESMAN Dar vorbiţi odată!

BRACK (*ridicând din umeri*) Ei, din păcate, Eilert Løvborg a fost transportat la spital. E pe moarte.

DOAMNA ELVSTED (*ţipă*) O, Doamne, Doamne!

TESMAN La spital! Şi e chiar pe moarte?

HEDDA (*fără voie*) Prin urmare atât de repede!

DOAMNA ELVSTED (*jelindu-se*) Şi ne-am despărţit fără să ne fi împăcat, Hedda!

HEDDA (*şoptit*) Thea… Thea!

DOAMNA ELVSTED (*fără s-o ia în seamă*) Trebuie să mă duc la el! Trebuie să-l mai găsesc în viaţă!

BRACK Vă duceţi degeaba, doamnă! Nimeni nu poate intra la el…

DOAMNA ELVSTED Dar spuneţi-mi, atunci… ce s-a întâmplat cu el! Ce-a fost?

TESMAN Doar nu s-o fi sinucis! Aşa-i?

HEDDA Ba da, sigur, s-a sinucis!

TESMAN Nu se poate, Hedda!

BRACK (*observând-o continuu*) Din păcate, doamna Tesman a ghicit.

DOAMNA ELVSTED O, îngrozitor!

TESMAN Vasăzică, singur! Închipuieşte-ţi!

HEDDA S-a împuşcat!

BRACK Din nou aţi ghicit, doamnă!

DOAMNA ELVSTED (*căutând să-şi adune minţile*) Şi când s-a întâmplat asta, domnule asesor?

BRACK Acum, în după-amiaza asta. Între orele trei şi patru.

TESMAN Dar, sfinte Dumnezeule, unde se afla când s-a sinucis? Aşa-i?

BRACK (*incert*) Unde? Desigur, acasă la el… dragă Tesman…

DOAMNA ELVSTED Nu, nu poate fi aşa. Am fost la el între şase şi şapte.

BRACK Ei, atunci în altă parte… Nu v-aş putea spune prea precis. Ştiu numai că s-a dat de urma lui. S-a împuşcat în piept.

DOAMNA ELVSTED Îngrozitor, îngrozitor, să sfârşească în felul ăsta!

HEDDA (*către Brack*) În piept, deci?

BRACK Da, cum am spus.

HEDDA Sigur, nu în tâmplă?

BRACK În piept, doamnă Tesman.

HEDDA Da, şi în piept e bine.

BRACK Cum adică, doamnă?

HEDDA (*evitând răspunsul*) O, nu, nimic.

TESMAN Şi spuneţi că rana e mortală? Aşa-i?

BRACK Mortală. Probabil că s-a şi isprăvit cu el.

DOAMNA ELVSTED Da, da, aşa presimt şi eu. S-a sfârşit! S-a sfârşit, Hedda!

TESMAN Dar, spuneţi-mi, cum aţi reuşit să aflaţi toate astea?

BRACK (*scurt*) Printr-un om al poliţiei. Unul cu care aveam de vorbit.

HEDDA (*pe jumătate tare*) În sfârşit, o faptă!

TESMAN (*speriat*) Doamne fereşte, Hedda, ce tot spui?

HEDDA Spun că e frumuseţe în acest gest.

BRACK Hm, doamnă Tesman.

TESMAN Frumuseţe! Închipuieşte-ţi!

DOAMNA ELVSTED Dar ce legătură are cu frumuseţea un asemenea gest…

HEDDA Eilert Løvborg şi-a încheiat socotelile cu el însuşi. A avut curajul să facă ceea ce trebuia.

DOAMNA ELVSTED Nu-i adevărat! Nu pot să cred şi nu voi crede niciodată! A făcut ceea ce a făcut într-un moment de nebunie.

TESMAN Într-un moment de desperare!

HEDDA Nu, nu! Sunt sigură că nu.

DOAMNA ELVSTED Ba da. Într-o clipă de nebunie! Tot într-o clipă de nebunie şi-a făcut şi manuscrisul bucăţi.

BRACK (*mirându-se*) Manuscrisul? Vreţi să spuneţi că manuscrisul… l-a rupt… în bucăţi?

DOAMNA ELVSTED Da, azi-noapte.

TESMAN (*şopteşte încet*) Hedda, Hedda, n-o să mai ieşim niciodată din încurcătura asta?

BRACK Asta e chiar ciudat…

TESMAN (*circulând prin odaie*) Cine şi-ar fi putut închipui că Eilert va sfârşi aşa! Să nu lase nimic în urma lui, de care să-şi lege trainic numele!

DOAMNA ELVSTED O, dacă s-ar putea reconstitui cartea!

TESMAN Ei, da, dacă s-ar putea! Aş da orice!

DOAMNA ELVSTED Poate că ar fi posibil, domnule Tesman.

TESMAN Ce vreţi să spuneţi?

DOAMNA ELVSTED (*căutând în buzunarul de la rochie*) Am păstrat foile răzleţe pe care le avea la el când îmi dicta.

HEDDA (*apropiindu-se cu un pas*) Ah!

TESMAN Şi spuneţi că dumneavoastră le-aţi păstrat, doamnă Elvsted? Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Da… le-am luat cu mine când am plecat ca să vin aici, în oraş. Şi au rămas în buzunar.

TESMAN Daţi-mi-le să le văd! Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED (*întinzându-i un teanc de foi mici*) Sunt însă atât de încurcate. Le-am aşezat cum s-au nimerit. Cu totul la întâmplare.

TESMAN Dar poate reuşim să le descurcăm. Împreună, dumneata şi cu mine, ajutându-ne unul pe celălalt.

DOAMNA ELVSTED Da, să încercăm, măcar atât să facem…

TESMAN Vom izbuti! Trebuie! Chiar de-ar trebui să-mi consacru toată viaţa…

HEDDA Tu, Jørgen? Viaţa ta, Jørgen?

TESMAN Da, sau mai bine spus toată vremea, toată vremea de care voi putea dispune. Cărţile mele şi tot ce-am colecţionat, să mai aştepte până una-alta. Hedda, mă înţelegi? Aşa-i? Am o datorie faţă de memoria lui Eilert.

HEDDA Poate.

TESMAN Aşa că, dragă doamnă Elvsted, trebuie să ne adunăm

puterile. Nu ajută la nimic să ne lamentăm! Aşa-i? Să facem totul, pentru a ne regăsi liniştea sufletească şi să…

DOAMNA ELVSTED Da, domnule Tesman, să ne străduim cât vom putea mai bine…

TESMAN Atunci, să nu mai pierdem vremea… Să începem chiar acum… Unde să ne aşezăm? Aici? Nu, în odaia din fund. Scuză-ne, dragă asesorule! Veniţi cu mine, doamnă Elvsted.

DOAMNA ELVSTED Doamne, numai de-am reuşi!

(*Tesman şi cu doamna Elvsted trec în odaia din fund. Ea şi-a scos pălăria şi pardesiul. Amândoi se aşază la masă, sub lampă, şi se adâncesc, plini de zel, în cercetarea hârtiilor. Hedda se aşază în fotoliul de lângă sobă. Brack se îndreaptă spre ea.*)

HEDDA (*cu voce scăzută*) O, domnule asesor, ce sentiment de eliberare…

BRACK Eliberare, doamnă Hedda? Da, da, pentru Eilert Løvborg, într-adevăr, e o eliberare.

HEDDA Voiam să spun: pentru mine. E o mare consolare să ştii că se mai poate totuşi întâmpla în lumea asta ceva cu adevărat curajos. Numai un astfel de gest mai poate avea ceva din strălucirea frumuseţii absolute…

BRACK (*surâzând*) Hm, dragă doamnă Hedda.

HEDDA O, ştiu foarte bine ce vreţi să spuneţi! Doar şi dumneavoastră sunteţi tot un fel de specialist… Şi dumneavoastră ca şi…

BRACK (*privind-o ţintă*) Eilert Løvborg a însemnat pentru dumneavoastră mult mai mult decât sunteţi, poate, dispusă să recunoaşteţi. Sau mă înşel?

HEDDA E o întrebare la care nu vă voi răspunde. Ştiu numai că Eilert Løvborg a avut curajul de a trăi conform cu propriul său mod de a gândi. Iar acum, a făcut ceva mare, ceva plin de frumuseţe.

Fiindcă a avut puterea şi voinţa să-şi părăsească, nesilit de nimeni şi atât de timpuriu, locul său de la ospăţul vieţii…

BRACK Mă doare, doamnă Hedda, dar sunt nevoit să vă distrug o prea frumoasă iluzie…

HEDDA O iluzie?

BRACK Oricum aţi fi ajuns curând să descoperiţi că n-a fost decât o iluzie.

HEDDA Şi care a fost acea iluzie?

BRACK Eilert Løvborg nu s-a împuşcat de bunăvoie.

HEDDA Nu de bunăvoie?!

BRACK Trebuie să vă spun că n-am relatat chiar foarte exact ceea ce s-a petrecut cu el…

HEDDA (*cu încordare*) Aţi trecut ceva sub tăcere? Ce anume?

BRACK Da, din pricina sărmanei doamne Elvsted, a trebuit să recurg la câteva uşoare inexactităţi…

HEDDA Care?

BRACK Mai întâi, când v-am adus ştirea, el nu mai era în viaţă… Murise…

HEDDA La spital?

BRACK Da, şi fără să-şi fi recăpătat cunoştinţa.

HEDDA Şi ce-aţi mai trecut sub tăcere?

BRACK Că nu la el acasă s-a întâmplat…

HEDDA Asta nu are nicio importanţă!

BRACK Nu-i chiar aşa… Trebuie să adaug că Eilert Løvborg a fost găsit împuşcat în budoarul domnişoarei Diana.

HEDDA (*gata să sară în sus, dar recăzând în fotoliu*) Domnule asesor Brack, este cu totul imposibil! Nu se poate ca el să se fi dus iar acolo, azi.

BRACK A fost totuşi acolo, azi după-amiază. Ca să revendice ceva care-i fusese luat. Vorbea confuz, despre un copil care ar fi dispărut.

HEDDA Ah, vasăzică de aceea…

BRACK Mi-am închipuit că ar putea fi vorba de manuscrisul lui. Dar aud acum că a recunoscut chiar el că l-ar fi distrus. Aşa că trebuie să fi fost vorba de bani, de portofel.

HEDDA Aşa trebuie să fi fost… Şi acolo, acolo vasăzică a fost găsit.

BRACK Da, acolo! Cu un pistol descărcat în dreptul buzunarului de la piept. Împuşcătura a fost mortală.

HEDDA În piept, da…

BRACK Nu, ci în abdomen.

HEDDA (*ridicând spre el o privire încărcată de silă*) O, şi asta! Tot ce-i ridicol şi josnic cade ca un blestem pe tot ce ating eu…

BRACK Şi mai este ceva, doamnă Hedda. Ceva care se poate califica drept o infamie.

HEDDA Ce anume?

BRACK Pistolul care îl avea la el…

HEDDA (*cu răsuflarea tăiată*) Ei! Ce e?

BRACK …Trebuie să-l fi furat.

HEDDA (*sărind în sus*) Furat! Asta nu-i adevărat! Nu l-a furat!

BRACK E imposibil să fie altfel. Sigur, l-a furat! Sst!

(*Tesman şi doamna Elvsted s-au ridicat de la masa din odaia din fund şi trec în salon.*)

TESMAN (*cu filele manuscrisului în ambele mâini*) Hedda, îmi este aproape imposibil să descifrez ceva la lumina lămpii de deasupra mesei. Închipuieşte-ţi!

HEDDA Da, îmi închipui.

TESMAN Te-ar supăra dacă ne-am aşeza aici, la măsuţa de scris? Aşa-i?

HEDDA Staţi unde vă place. (*Repede.*) Nu, aşteaptă! Lasă-mă mai întâi să strâng lucrurile… Să aveţi mai mult loc…

TESMAN Dar nu-i nevoie! Avem destul loc.

HEDDA Nu, nu, lasă-mă să fac puţină ordine. Să duc lucrurile astea dincolo, şi să le pun deocamdată pe pian… Uite-aşa…

(*Scoate de sub un raft un obiect acoperit cu foi albe de hârtie, mai pune câteva deasupra pentru a-l camufla mai bine şi duce totul în odaia din fund. Tesman aşază filele de manuscris pe micul birou. Ia lampa de pe masa din colţ şi o mută tot acolo. Apoi, împreună cu doamna Elvsted, se aşază şi se adâncesc din nou în cercetarea manuscrisului. Hedda se reîntoarce.*)

HEDDA (*în spatele scaunului doamnei Elvsted, îi zburleşte părul cu un gest tandru*) Ei, micuţa mea Thea, cum merge cu monumentul… în memoria lui Eilert Løvborg?

DOAMNA ELVSTED (*ridicând spre ea o privire descurajată*) O, Doamne, va fi îngrozitor de greu să reconstitui ceva din toate hârtiile astea…

TESMAN Trebuie! Nu ne rămâne altceva de făcut. Cu toate ca a pune în ordine hârtiile altuia, nu este tocmai îndeletnicirea mea preferată.

(*Hedda se aşază pe unul dintre taburetele de lângă sobă. Brack stă aplecat deasupra ei, sprijinit de fotoliu.*)

HEDDA (*şuşotit*) Ce spuneaţi despre pistol?

BRACK (*încet*) Că trebuie să-l fi furat.

HEDDA De ce?

BRACK Pentru că nu există nicio altă explicaţie… doamnă Hedda!

HEDDA Aşa?!

BRACK (*privind-o*) Eilert Løvborg a fost, fireşte, aici, azi-dimineaţă. Nu-i aşa?

HEDDA Da.

BRACK Aţi fost singură cu el?

HEDDA Da, un timp.

BRACK N-aţi ieşit din cameră niciun moment în care el să fi rămas singur, aici?

HEDDA Nu.

BRACK Căutaţi să vă reamintiţi. N-aţi ieşit nici măcar pentru o clipă?

HEDDA Da, da, poate… un moment, până în vestibul.

BRACK Şi în timpul acela unde se afla caseta dumneavoastră cu pistoale?

HEDDA Era jos, în…

BRACK Ei, doamnă Hedda?

HEDDA Caseta se afla acolo, pe masa de scris.

BRACK V-aţi uitat după aceea dacă amândouă pistoalele se mai aflau la locul lor?

HEDDA Nu.

BRACK Nici nu era necesar. Am văzut pistolul pe care Løvborg îl avea la el. Şi l-am recunoscut imediat: era cel de ieri. Şi de mai înainte…

HEDDA Îl aveţi cumva la dumneavoastră?

BRACK Nu, e la poliţie.

HEDDA Şi ce vrea să facă poliţia cu pistolul?

BRACK Se va îngriji să dea de urma proprietarului.

HEDDA Credeţi că îl poate descoperi?

BRACK (*se apleacă deasupra ei şi şopteşte*) Nu, Hedda Gabler, nu, atâta timp cât eu voi şti să tac.

HEDDA (*privindu-l timid*) Şi în caz că nu veţi tăcea, atunci ce se va întâmpla?

BRACK (*ridicând din umeri*) Există această portiţă: pistolul a fost furat.

HEDDA (*decisă*) Mai bine moartea!

BRACK (*surâzând*) Aşa se *spune*. Dar nu aşa se şi *face*…

HEDDA (*fără a răspunde*) Dar dacă pistolul nu a fost furat, iar proprietarul este descoperit? Ce se întâmplă atunci?

BRACK Hedda Gabler, atunci izbucneşte scandalul.

HEDDA Scandalul?

BRACK Da, scandalul, scandalul de care vă este o frică de moarte. Va trebui, natural, să apăreţi în faţa justiţiei. Amândouă: şi dumneata şi doamna Diana. Ea va trebui să explice cum au decurs lucrurile. Dacă a fost accident, sau crimă… Dacă Eilert a vrut să scoată pistolul din buzunar ca s-o ameninţe, sau dacă ea i-a smuls din mână pistolul, l-a împuşcat şi i l-a băgat din nou în buzunar… Asta ar părea destul de verosimil! Diana e o muiere, nu glumă!

HEDDA Dar toate aceste orori nu mă privesc pe mine.

BRACK Nu, dar dumneavoastră trebuie să răspundeţi la o întrebare: de ce i-aţi dat lui Eilert Løvborg pistolul? Şi ce concluzie se va trage atunci când se va şti că dumneavoastră i l-aţi dat?

HEDDA (*plecând capul*) Asta-i adevărat. Nu m-am gândit…

BRACK Ei, din fericire nu va exista nicio primejdie atâta vreme cât eu nu voi vorbi…

HEDDA (*ridicând privirea spre el*) Vasăzică, sunt în mâna dumitale, domnule asesor! Din creştet până în tălpi.

BRACK (*şi mai şoptit*) Scumpă Hedda, crede-mă, nu voi abuza de situaţie.

HEDDA Nu are importanţă: tot în mâna dumitale sunt! Dependentă de voinţa şi pretenţiile dumitale. Nu mai sunt liberă! Prin urmare, nu mai sunt liberă! Nu, gândul acesta nu-l pot suporta. Nu-l voi putea suporta niciodată!

BRACK (*privind-o aproape batjocoritor*) Oamenii se obişnuiesc cu inevitabilul.

HEDDA (*răspunzându-i cu aceeaşi privire*) Da, poate… (*Se duce la masa de scris. Îşi reţine un surâs involuntar şi imită intonaţiile vocii lui*

Tesman.) Aşa-i? Crezi că ai să reuşeşti, Jørgen? Aşa-i?

TESMAN Dumnezeu ştie! În tot cazul, toate astea îmi vor cere luni şi luni de muncă.

HEDDA (*ca mai înainte*) Da, închipuieşte-ţi! (*Trecând uşor cu mâna prin părul doamnei Elvsted.*) Nu ţi se pare ciudat, Thea? Acum stai aici, alături de Tesman, exact aşa cum şedeai înainte alături de Eilert Løvborg.

DOAMNA ELVSTED O, Doamne, numai dacă l-aş putea stimula, dacă l-aş putea inspira şi pe soţul tău…

HEDDA O, va veni şi asta, cu timpul…

TESMAN Da, Hedda, ştii? Parcă încep chiar să simt că aşa se întâmplă. Şi acum, du-te te rog iar lângă domnul asesor.

HEDDA Nu v-aş putea fi cu nimic de folos?

TESMAN Nu, cu nimic. (*Întorcând capul.*) De-acum încolo, iubite domnule, va trebui să fiţi atât de amabil şi să-i ţineţi tovărăşie Heddei.

BRACK (*aruncând o privire Heddei*) O voi face cu cea mai mare plăcere.

HEDDA Mulţumesc. Dar astă-seară sunt obosită. Vreau să mă culc puţin, dincolo, pe canapea.

TESMAN Da. Culcă-te, dragă. Aşa-i?

(*Hedda trece în odaia din fund şi trage draperiile în urma ei. Apoi o auzim cântând la pian o melodie sălbatică, de dans.*)

DOAMNA ELVSTED (*sărind de pe scaun*) Ah, ce-i asta?

TESMAN (*fugind la draperie*) Dar bine, dragă Hedda, tocmai acum te-ai găsit să cânţi muzică de dans?! Gândeşte-te la mătuşa Rina! Şi la Eilert!

HEDDA (*scoţând capul printre draperii*) Şi la mătuşa Julle. Şi la toţi, la toţi! De-acum înainte, nu voi mai face niciun zgomot… (*Trage din nou draperiile.*)

TESMAN (*la masa de scris*) Desigur, îi face rău când ne vede îndeletnicindu-ne cu această tristă muncă. Ştiţi ce, doamnă Elvsted? Vă veţi muta la mătuşa Julle. Iar eu voi veni acolo, serile. Vom putea lucra. Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Da, poate ar fi cel mai nimerit.

HEDDA (*din odaia din fund*) Aud foarte bine ceea ce spui, Tesman. Dar eu, cum îmi voi petrece serile? Ce voi face, aici, singură?

TESMAN (*răsfoind hârtiile*) O, cu siguranţă asesorul Brack va fi atât de amabil şi va trece să te vadă în fiecare seară.

BRACK (*din fotoliu, cu vioiciune*) Cu plăcere, în fiecare seară, doamnă Tesman! Ne vom distra foarte bine, noi doi, aici!

HEDDA (*limpede şi tare*) Nu-i aşa că nutriţi această speranţă, domnule asesor? Dumneavoastră, singurul cocoş din ogradă?!

(*Se aude zgomotul unei împuşcături, venind din odaia din fund. Tesman, doamna Elvsted şi Brack sar în sus.*)

TESMAN Iar se joacă cu pistolul!

(*Dă draperia în lături şi se repede în cealaltă încăpere, urmat de doamna Elvsted. Hedda zace, fără viaţă, întinsă pe canapea. Agitaţie, strigăte.*

Berte vine, despletită, din dreapta.)

TESMAN (*strigând către Brack*) S-a împuşcat! S-a împuşcat în tâmplă! Închipuieşte-ţi! Doamne, Dumnezeule!

BRACK (*pe jumătate leşinat în fotoliu*) Nu, asta nu trebuia s-o facă!

Constructorul Solness

Piesă în trei acte

(*1892*)

În româneşte de
Sidonia Drăguşanu şi Maria-Alice Bolez

Personajele

CONSTRUCTORUL HALVARD SOLNESS.
DOAMNA ALINE SOLNESS, soţia lui.
DOCTORUL HERDAL, medicul casei.
KNUT BROVIK, fost arhitect, acum asistentul lui Solness.
RAGNAR BROVIK, fiul lui, desenator.
KAJA FOSLI, nepoata lui de soră, contabilă.
DOMNIŞOARA HILDE WANGEL.
Câteva doamne.
Mulţimea, pe stradă.

(*Acţiunea se petrece acasă la constructorul Solness.*)

Actul I

(O odaie de lucru modest mobilată, în locuinţa constructorului Solness. În stânga, o uşă cu două canaturi care dă în vestibul; în dreapta, o uşă spre celelalte încăperi ale casei. În peretele din fund, o uşă deschisă lăsând să se vadă interiorul unei camere în care sunt planşele cu desene, iar în primul plan, spre stânga, un birou pe care se află cărţi, hârtii şi cele necesare scrisului. În apropierea uşii, o sobă; în colţul din dreapta, o canapea, o masă şi câteva scaune. Pe masă, o carafă cu apă. Tot în prim plan, dar la dreapta, o masă mai mică şi lângă ea un fotoliu şi un balansoar. În odaia cu planşete, lămpile (de birou) sunt aprinse pe masa din colţ şi pe cea de lucru.

În cabinetul de desen se află Knut Brovik şi fiul său Ragnar, cercetând nişte planuri de construcţii şi făcând diverse calcule. La biroul din odaia de lucru se află Kaja Fosli, care scrie ceva într-un registru mare. Knut Brovik este un bărbat în vârstă, firav, cu părul şi barba albă. Poartă un pardesiu negru, îngrijit, dar cam larg, ochelari şi un şal alb, uşor îngălbenit. Ragnar Brovik are treizeci de ani, părul de culoare deschisă, este bine îmbrăcat şi adus puţin din umeri. Kaja Fosli este o fată tânără, de vreo douăzeci de ani, îngrijit îmbrăcată, cu ceva bolnăvicios în înfăţişare. Poartă o vizieră veche. Toţi trei lucrează un timp în tăcere.)

KNUT BROVIK (*se ridică deodată ca speriat de la masa de desen, respiră greu; apoi, îndreptându-se spre uşă*) Nu, în curând nu voi mai putea rezista…

KAJA (*venind spre el*) Ţi-e într-adevăr atât de rău în seara asta, unchiule?

BROVIK Of! Am impresia, cu fiecare zi care trece, că starea mea se înrăutăţeşte.

RAGNAR (*s-a ridicat şi se apropie*) Ar fi mai bine să te duci acasă, tată. Să încerci să dormi puţin.

BROVIK (*nervos*) Să zac în pat, asta vrei? Şi să mă sufoc de-a binelea, nu?

KAJA Atunci plimbă-te puţin.

RAGNAR Da, plimbă-te. Merg şi eu cu tine.

BROVIK (*energic*) Nu! Nu plec până nu vine el. În seara asta vreau să isprăvesc odată pentru totdeauna cu… (*Cu o îndârjire lăuntrică.*) cu el. Cu patronul!

KAJA (*speriată*) O! Nu, unchiule, nu-ţi pierde răbdarea… Mai aşteaptă.

RAGNAR Da, tată, e bine să mai aştepţi…

BROVIK (*respirând cu greu*) Ha, ha!… Nu prea… (*Respiră greu.*) Nu prea mai am eu vreme de aşteptat…

KAJA (*ascultând*) Sst! Îl aud jos la scară.

(*Tustrei se întorc la lucrul lor. Scurtă pauză. Constructorul Halvard Solness intră pe uşa care dă în vestibul. Este un bărbat ceva mai în vârstă, sănătos şi viguros, cu părul ondulat, tuns scurt, cu mustăţile şi sprâncenele foarte stufoase, de culoare închisă. Poartă un veston gri-verzui cu guler înalt şi revere largi, o pălărie moale de filţ gri; sub braţ, două mape.*)

SOLNESS (*din prag, indică cu un gest atelierul şi întreabă şoptit*) Au plecat?

KAJA (*clătinând încet din cap*) Nu. (*Îşi scoate viziera. Solness înaintează, aruncă pălăria pe un scaun şi pune mapele pe masa de lângă canapea, apoi se apropie din nou de birou. Kaja nu se întrerupe din scris nicio clipă, pare însă nervoasă, neliniştită.*)

SOLNESS Ce scrii dumneata acolo, domnişoară?

KAJA (*tresărind*) În registrul ăsta? (*Încurcată.*) A, nimic… De fapt…

SOLNESS Lasă-mă să văd şi eu, domnişoară. (*Se apleacă, se preface*

că se uită în registru. Şoptind.) Kaja!

KAJA (*scriind, încet*) Da?

SOLNESS De ce, de câte ori vin eu, îţi scoţi viziera?

KAJA (*tulburată*) Fiindcă… fiindcă arăt rău cu ea… Mă urâţeşte…

SOLNESS (*surâzând*) Ei! Şi nu vrei să fii niciodată urâtă, Kaja?

KAJA Pentru nimic în lume. Niciodată în ochii dumitale. (*Îi aruncă o privire fulgerătoare.*)

SOLNESS (*mângâind-o uşor pe păr*) Biată, biată… micuţă Kaja.

KAJA (*lăsând capul în jos*) Sst, sst! Să nu te audă…

(*Solness se îndreaptă spre dreapta, se întoarce şi se opreşte lângă uşa care duce spre odaia cu planşe.*)

SOLNESS A fost cineva pe-aici care a întrebat de mine?

RAGNAR (*ridicându-se*) Da, tânăra pereche… Vrea să-şi construiască o vilă, afară, la Løvstrand.

SOLNESS (*mormăind*) Aha, ăia? Ăia pot să mai aştepte! Nici mie nu-mi este încă destul de clar planul…

RAGNAR (*apropiindu-se, puţin ezitând*) Sunt grozav de dornici să vadă schiţele cât mai curând.

SOLNESS (*acelaşi joc*) Da, da, fireşte!… Vor totul deodată! Aşa sunt toţi…

BROVIK (*ridicând privirea*) Fiindcă – aşa spuneau – dorinţa lor cea mai mare este să se poată muta odată în propriul lor cămin.

SOLNESS Bineînţeles, bineînţeles… Cunosc asta! Şi-apoi nu iau decât ceea ce le convine mai bine… Vor să aibă ceva locuibil; de fapt, un simplu refugiu. Dar nu un cămin. Nu, mulţumesc! Mulţumesc foarte mult, dar spune-le, te rog, dacă revin, să se adreseze unui alt constructor…

BROVIK (*îşi ridică ochelarii pe frunte şi îl priveşte mirat*) Unui alt… Vreţi să refuzaţi lucrarea?…

SOLNESS (*cu nervozitate*) Da, ducă-se dracului, da! Dacă-i vorba

să clădeşti numai ca să clădeşti… (*Brusc.*) De altfel, nici nu ştiu încă bine cine sunt oamenii ăştia!

BROVIK Sunt oameni destul de bine situaţi. Ragnar îi cunoaşte. Frecventează familia. Oameni serioşi… de încredere…

SOLNESS Poftim! Serioşi! De încredere! Parcă despre asta-i vorba? Nu mă gândeam absolut deloc la asta. Dar ce Dumnezeu, e atât de greu de înţeles? Nu vreau să am nimic a face cu oameni străini, pe care nu-i cunosc. Liberi din partea mea să se adreseze cui poftesc!

BROVIK (*se ridică*) Vorbiţi serios? Asta-i părerea dumneavoastră sinceră?

SOLNESS (*ursuz*) Da, asta. O spun odată pentru totdeauna. (*Traversează odaia. Brovik schimbă o privire cu Ragnar, care face o mişcare de protest, apoi trece în prima odaie.*)

BROVIK Îmi permiteţi să vă spun câteva cuvinte?

SOLNESS Cu plăcere.

BROVIK (*către Kaja*) Treci, te rog, dincolo…

KAJA (*neliniştită*) Unchiule… Dar…

BROVIK Hai, fato, fă cum îţi spun. Şi închide uşa în urma ta. (*Kaja se îndreaptă ezitând spre odaia cu planşe; îi aruncă o privire speriată şi rugătoare lui Solness.*)

BROVIK (*cu o voce înăbuşită*) Nu vreau – sărăcuţa de ea – să ştie cât de prost stau lucrurile cu mine.

SOLNESS Da, într-adevăr, în ultimul timp arătaţi destul de rău.

BROVIK Cu mine se sfârşeşte curând. Puterile mă părăsesc de la o zi la alta.

SOLNESS Staţi jos…

BROVIK Mulţumesc… Dacă-mi daţi voie…

SOLNESS (*împingând fotoliul*) Aici. Poftim, vă rog, aici!

BROVIK (*aşezându-se cu greutate*) Despre Ragnar este vorba…

Deci, aşa stau lucrurile cu el… E tocmai ceea ce mă doare cel mai rău… Ce-o să se întâmple cu el? Ce va deveni?

SOLNESS Dar, fireşte, fiul dumneavoastră poate rămâne aici, la mine, câtă vreme va voi.

BROVIK Tocmai asta nu vrea… S-ar părea că nici nu mai poate.

SOLNESS (*impacientându-se*) După părerea mea, primeşte un salariu destul de bun… Totuşi, dacă pretinde mai mult, nu mă voi împotrivi să…

BROVIK Nu, nu, nu este deloc vorba despre asta. (*Agitat.*) Dar trebuie să aibă şi el odată posibilitatea să lucreze pe cont propriu!

SOLNESS (*fără să-l privească*) Credeţi că Ragnar are calităţile necesare pentru asta?

BROVIK Nu, vedeţi tocmai asta-i cel mai îngrozitor, am început chiar eu să mă îndoiesc de băiat. Pentru că niciodată n-aţi spus decât nişte cuvinte – cel mult încurajatoare despre el. Dar mă gândesc că-i totuşi imposibil să fie astfel; trebuie să aibă unele calităţi…

SOLNESS …Totuşi… am impresia că… temeinic, la drept vorbind… n-a învăţat nimic… Exceptând desenul.

BROVIK (*îl priveşte cu o ură ascunsă şi spune cu glasul răguşit*) Nici dumneavoastră nu m-aţi uluit cu meseria pe care-aţi reuşit s-o învăţaţi… Atunci, pe vremea când eraţi în serviciu la mine. Dar aţi ştiut să vă săltaţi pe picioarele dumneavoastră. (*Respirând astmatic.*) Da, v-aţi ridicat corabia la suprafaţă. Şi mi-aţi luat şi mie şi multor altora, vântul care ne umfla pânzele.

SOLNESS Vedeţi… aşa s-au orânduit lucrurile pentru mine.

BROVIK Aici aveţi dreptate. Toate vi s-au supus. Dar nu poate să vă lase inima să mă vedeţi murind fără să ştiu dacă Ragnar al meu este sau nu capabil… Şi cât este de capabil… Şi-apoi, aş fi bucuros să-i văd căsătoriţi înainte… de a mă duce…

SOLNESS (*tăios*) *Ea* doreşte…?

BROVIK Nu atât Kaja… Ragnar vorbeşte zilnic despre asta. (*Rugător*.) Trebuie, trebuie să-i daţi posibilitatea să-şi încerce puterile într-o lucrare pe care s-o facă el. În care să muncească independent… Trebuie, trebuie să văd ceva, ceva realizat de băiatul meu… Auzi?

SOLNESS (*iritat*) Ei, drăcie, dar nu vă imaginaţi că pot să aduc din lună comenzi pentru el!

BROVIK Şi tocmai acum ar putea obţine o comandă. O lucrare mare.

SOLNESS (*uimit şi iritat*) Poate el să obţină…?

BROVIK Dacă v-aţi da consimţământul.

SOLNESS Ce fel de lucrare?

BROVIK (*ezitând puţin*) Ar putea obţine construcţia vilei aceleia din afara oraşului… La Løvstrand.

SOLNESS Cea de la Løvstrand?! Bine, pe-aceea eu o construiesc! Eu însumi…

BROVIK Dar se pare că nu sunteţi prea ispitit să o faceţi…

SOLNESS (*sărind în sus*) Nu sunt prea ispitit? Eu? Cine îndrăzneşte să spună asta?

BROVIK Aţi spus-o singur, adineauri.

SOLNESS Nu luaţi în seamă nişte vorbe aruncate în vânt! Poate într-adevăr să obţină Ragnar construcţia vilei?

BROVIK Da. Cunoaşte familia! Şi, afară de asta, aşa… mai mult pentru plăcerea lui, a făcut desene, proiecte şi toate celelalte…

SOLNESS Şi sunteţi mulţumit de desenele lui? Dar cei care vor locui acolo?

BROVIK Da. Dacă aţi vrea totuşi să le examinaţi şi să vă daţi părerea…

SOLNESS Şi după aceea Ragnar vă va construi şi dumneavoastră o casă?

BROVIK V-a plăcut destul de mult ce ar vrea el să facă… Ceva cu

totul nou, spuneaţi…

SOLNESS Oho! Cu totul nou! Bineînţeles, nu nişte bazaconii, atât de demodate cum obişnuiesc eu să construiesc… nu?

BROVIK Aveaţi altă părere despre ele…

SOLNESS (*cu amărăciune ascunsă*) Deci, în interesul lui Ragnar veneaţi aici, în absenţa mea.

BROVIK Oamenii au venit ca să stea de vorbă cu dumneavoastră. Şi în acelaşi timp să vă întrebe dacă nu cumva aţi vrea să vă retrageţi.

SOLNESS (*tresărind*) Să mă retrag? Eu?!

BROVIK În cazul în care veţi aprecia că desenele lui Ragnar…

SOLNESS Eu să mă retrag, în spatele fiului dumneavoastră?

BROVIK Nu… Să renunţaţi la contractul cu el…

SOLNESS E acelaşi lucru. (*Râzând cu amărăciune.*) Da, vasăzică aşa! Halvard Solness trebuie acum să se retragă! Să facă loc celor mai tineri. Poate chiar celor tineri de tot. Să facă loc! Loc! Loc!

BROVIK Doamne, Dumnezeule, dar e loc destul şi pentru mai mulţi decât unul singur…

SOLNESS O! Chiar atât de mult loc încât să prisosească nu este. Dar să admitem că este aşa cum spuneţi. Eu vă declar însă că nu mă voi retrage niciodată. Din faţa nimănui! Nu voi ceda nimănui locul! Niciodată de bunăvoie! Niciodată şi pentru nimic în lume nu voi face asta.

BROVIK (*ridicându-se cu greu*) Vasăzică trebuie să părăsesc viaţa fără nicio certitudine? Fără bucurii? Fără credinţă şi fără încredere în Ragnar? Fără a vedea o singură realizare a lui? Aşa trebuie să mor?

SOLNESS (*întorcându-se pe jumătate şi mormăind*) Hm! Acum nu întrebaţi mai mult.

BROVIK Bine, dar răspundeţi-mi la o întrebare: Trebuie să părăsesc atât de sărac viaţa?

SOLNESS (*părând că luptă cu el însuşi, în sfârşit, răspunde cu o voce*

joasă, dar sigură) Va trebui să părăsiţi viaţa, aşa cum ştiţi şi cum puteţi mai bine.

BROVIK O, frumos!! (*Traversează odaia.*)

SOLNESS (*mergând după el, pe jumătate desperat*) Da, înţelege, nu pot, nu pot altfel! De vreme ce sunt aşa cum sunt. Şi nici nu mă mai pot schimba.

BROVIK Da, într-adevăr, nu puteţi… (*Se clatină şi se opreşte lângă masa din faţa canapelei.*) Îmi daţi voie să iau un pahar cu apă?

SOLNESS Vă rog! (*Toarnă apă şi-i întinde paharul.*)

BROVIK Mulţumesc! (*Bea şi pune paharul pe masă.*)

SOLNESS (*se duce şi deschide uşa dinspre cabinetul de desen*) Ragnar, poţi să-l conduci pe tatăl dumitale până acasă.

(*Ragnar se ridică repede. El şi Kaja intră în odaia de lucru.*)

RAGNAR Ce e, tată?

BROVIK Ia-mă de braţ. Şi acum, să mergem.

RAGNAR Da, bine. Îmbracă-te şi tu, Kaja.

SOLNESS Domnişoara Fosli să mai rămână. Numai câteva clipe. Are de scris o scrisoare.

BROVIK (*cu o privire spre Solness*) Noapte bună. Somn uşor… dacă-l mai poţi avea.

SOLNESS Noapte bună.

(*Brovik şi Ragnar ies pe uşa care comunică cu vestibulul. Kaja se îndreaptă spre birou. Solness stă lângă fotoliu cu capul înclinat într-o parte.*)

KAJA (*cu îndoială*) E vreo scrisoare de scris?

SOLNESS (*scurt*) Nu, bineînţeles, nu-i niciuna. (*Privind-o aspru, brusc.*) Kaja!

KAJA (*speriată, încet*) Da?

SOLNESS (*arătând poruncitor cu degetul un punct pe podea*) Poftim aici! Numaidecât!

KAJA (*ezitând*) Da.

SOLNESS (*acelaşi joc*) Mai aproape.

KAJA (*ascultătoare*) Ce vreţi de la mine?

SOLNESS (*se uită o clipă la ea*) Dumitale trebuie să-ţi mulţumesc pentru tot ce s-a petrecut?

KAJA Nu, vă rog să mă credeţi că nu…

SOLNESS Dar să te căsătoreşti cu dumnealui – asta vrei, nu?

KAJA (*încet*) Ragnar şi cu mine suntem logodiţi de patru-cinci ani, aşa că…

SOLNESS Aşa că sunteţi de părere că lucrurile trebuie să aibă un sfârşit. Nu-i aşa?

KAJA Ragnar şi unchiul spun că trebuie să mă căsătoresc. Aşa că mă supun.

SOLNESS (*mai blând*) Kaja, în fond nu ţii şi dumneata puţin la Ragnar?

KAJA A fost o vreme când ţineam mult la Ragnar, înainte să vin la dumneavoastră.

SOLNESS Şi acum nu mai ţii deloc la el? Absolut deloc?

KAJA (*pătimaş, împreunându-şi mâinile şi îndreptându-se spre el*) Doar ştiţi prea bine. Acum ţin numai la unul… La nimeni altcineva pe lume! Şi niciodată nu voi mai putea ţine la un altul…

SOLNESS Da, aşa spui! Şi totuşi, pleci de lângă mine. Mă laşi singur aici, cu toate buclucurile astea pe cap.

KAJA Dar nu s-ar putea să rămân, totuşi, mai departe aici, chiar dacă Ragnar…?

SOLNESS (*gest de respingere*) Nu, nu, asta nu merge… Absolut deloc! Dacă Ragnar pleacă şi se apucă de lucru pe cont propriu, va avea desigur şi el nevoie de dumneata.

KAJA (*frângându-şi mâinile*) Dar nu cred, nu cred că am să mă pot despărţi de dumneata… Mi se pare imposibil… cu totul, cu totul

imposibil!

SOLNESS Atunci ai grijă… şi fă-l pe Ragnar să renunţe la ideile alea ale lui, atât de stupide. Mărită-te cât pofteşti cu el… (*Schimbând tonul.*) da, vreau să spun, fă aşa fel încât să rămână la mine, unde are un post bun. Şi în felul ăsta te pot păstra şi pe dumneata, dragă Kaja.

KAJA O, ar fi extraordinar, dacă s-ar putea aranja…

SOLNESS (*cuprinzându-i capul cu ambele mâini şi şoptind*) Fiindcă – ştii, nu-i aşa? – nu pot trăi fără dumneata. Trebuie să te am lângă mine, tot timpul… Zi de zi…

KAJA (*tulburată, încântată*) O, Doamne, Doamne.

SOLNESS (*sărutând-o pe păr*) Kaja, Kaja!

KAJA (*lăsându-se în genunchi în faţa lui*) O, cât de bun eşti cu mine. Nespus de bun şi de drăguţ…

SOLNESS (*brusc*) Hai, ridică-te, ridică-te odată, până nu… Îmi pare că se aude venind cineva! (*O ajută să se ridice. Ea se îndreaptă clătinându-se către birou.*)

(*Doamna Solness intră pe uşa din dreapta. E o femeie slabă şi amărâtă. Cândva, demult, a fost frumoasă. Acum au mai rămas doar nişte urme de frumuseţe. Are bucle blonde, răsucite în tirbuşon. Îmbrăcată elegant, complet în negru. Vorbeşte cam rar, cu o voce tânguitoare.*)

DOAMNA SOLNESS (*din uşă*) Halvard!

SOLNESS (*întorcându-se*) Ah! Tu erai, dragă?

DOAMNA SOLNESS (*cu o privire spre Kaja*) Recunosc că am venit la un moment nepotrivit.

SOLNESS Absolut deloc. Domnişoara Fosli nu are de scris decât o scurtă scrisoare.

DOAMNA SOLNESS Da, văd.

SOLNESS Ce voiai de la mine, Aline?

DOAMNA SOLNESS Voiam numai să-ţi spun că doctorul Herdal se află la noi… E în odaia de pe colţ. Poate vii şi tu, Halvard…

SOLNESS (*privind-o bănuitor*) Hm! Vrea neapărat doctorul să-mi vorbească?

DOAMNA SOLNESS Nu neapărat… A venit să-mi facă o vizită… Şi ar dori, cu ocazia asta, să te salute şi pe tine.

SOLNESS (*râzând încet*) Da, îmi închipui… Ei, atunci roagă-l să mai aştepte puţin.

DOAMNA SOLNESS Mai pe urmă vei veni totuşi, da?

SOLNESS Probabil. Mai târziu, draga mea. Nu foarte târziu…

DOAMNA SOLNESS (*din nou cu o privire spre Kaja*) Numai să nu uiţi, Halvard! (*Se retrage, închizând uşa după ea.*)

KAJA (*aproape şoptit*) O, Doamne, Dumnezeule, sigur că doamna gândeşte ceva rău despre mine.

SOLNESS A, nici vorbă!… În tot cazul, nu mult mai rău decât de obicei. Oricum însă, e mai bine să pleci, Kaja.

KAJA Da, da, acum trebuie să plec.

SOLNESS (*sever*) Şi rezolvă aşa cum vreau eu şi celălalt lucru de care am mai vorbit. Ai înțeles?

KAJA Credeţi-mă, dacă ar depinde numai de mine, eu…

SOLNESS Am spus: vreau să se rezolve… Şi de preferinţă azi, nu mâine.

KAJA (*speriată*) Nu s-ar putea găsi o altă soluţie? Eu, bucuros aş rupe…

SOLNESS (*sărind în sus*) Să rupi?! Ce, ai înnebunit de tot? Să rupi cu el?

KAJA (*desperată*) Da, mai bine aşa… Fiindcă trebuie, trebuie să rămân aici, la dumneata! Nu pot pleca de lângă dumneata! E cu totul, cu totul imposibil…

SOLNESS (*explodând*) Dar, sfinte Dumnezeule, atunci ar însemna că Ragnar… Dar tocmai pe Ragnar vreau să-l am aici.

KAJA (*privindu-l cu ochi speriaţi*) Aşadar, în primul rând pe

Ragnar…

SOLNESS (*redevenind stăpân pe sine*) A, nu, sigur că nu… Nici tu nu-ţi dai seama de nimic. (*Blând şi încet.*) Dar bineînţeles că în primul rând pe tine te vreau. Înainte de toate, pe tine, Kaja. Dar tocmai de aceea trebuie să-l convingi pe Ragnar să rămână în acest post. Aşa, aşa, acum du-te acasă.

KAJA Da, da, noapte bună atunci.

SOLNESS Noapte bună! (*Vrând să plece.*) A, ascultă! Desenele lui Ragnar nu se află cumva dincolo, în odaie?

KAJA Da, n-am văzut să le fi luat cu el.

SOLNESS Atunci du-te şi adu-mi-le. M-aş putea totuşi uita prin ele.

KAJA (*veselă*) O, da, în sfârşit! Ce bine!

SOLNESS Pentru tine, Kaja dragă! Ei, hai, adu-le repede să arunc o privire peste ele.

(*Kaja intră cu paşi grăbiţi în cabinetul de desen, scotoceşte febril în sertarul mesei, scoate o mapă şi o aduce.*)

KAJA Aici sunt toate desenele.

SOLNESS Bine, pune-le acolo, pe masă.

KAJA (*depunând mapa*) Noaptea bună! (*Rugătoare.*) Şi gândeşte-te cu bunătate şi duioşie la mine.

SOLNESS O, totdeauna mă gândesc aşa. Noapte bună, dragă, micuţă Kaja. (*Aruncând o privire spre dreapta.*) Hai, du-te acum.

(*Doamna Solness şi doctorul Herdal intră pe uşa din dreapta. Doctorul este un domn mai în vârstă, plinuţ, cu un obraz rotund, prosper. Fără barbă, părul de o culoare deschisă, cu firul subţire şi cam rărit. Poartă ochelari cu ramă de aur.*)

DOAMNA SOLNESS (*înainte de a intra, din prag*) Halvard, nu-l mai pot reţine pe doctor.

SOLNESS Ei, atunci intraţi.

DOAMNA SOLNESS (*către Kaja, care stinge lampa de pe birou*) Aţi terminat scrisoarea aceea, domnişoară?

KAJA (*zăpăcită*) Scrisoarea?

SOLNESS A fost una foarte scurtă…

DOAMNA SOLNESS În adevăr, trebuie să fi fost foarte scurtă…

SOLNESS Poţi pleca, domnişoară Fosli… Mâine dimineaţă, la lucru!… Foarte punctuală, da?

KAJA Desigur! Foarte punctuală… Noapte bună, doamnă! (*Iese pe uşa ce dă în vestibul.*)

DOAMNA SOLNESS Cred că eşti foarte mulţumit, Halvard, că o ai aici pe această domnişoară.

SOLNESS Da, în adevăr, sunt! E capabilă. Se descurcă perfect în toate…

DOAMNA SOLNESS Aşa se pare…

DOCTORUL HERDAL Chiar şi în probleme de contabilitate?

SOLNESS În aceşti doi ani a avut ocazia să-şi însuşească o bună practică. Şi afară de asta, e binevoitoare şi gata să facă orice i se cere…

DOAMNA SOLNESS Trebuie să fie o mare plăcere…

SOLNESS Este… Mai ales când nu prea ai fost obişnuit cu aşa ceva…

DOAMNA SOLNESS (*cu reproş blând*) Cum poţi spune una ca asta, Halvard?

SOLNESS O nu, nu, dragă Aline. Îţi cer iertare.

DOAMNA SOLNESS N-ai de ce. Aşadar, domnule doctor, vă aşteptăm mai târziu să luaţi o ceaşcă de ceai cu noi?

DOCTORUL HERDAL Mă întorc de îndată ce-mi termin vizita la bolnavii mei…

DOAMNA SOLNESS Mulţumesc! (*Iese prin dreapta.*)

SOLNESS Sunteţi grăbit, domnule doctor?

DOCTORUL HERDAL Nu, deloc…

SOLNESS Atunci putem sta puţin de vorbă.

DOCTORUL HERDAL Cu multă plăcere.

SOLNESS Luaţi loc, vă rog. (*Face un gest spre balansoar.*) Şi să mă aşez şi eu… (*Se aşază în fotoliu; Apoi, privindu-l cercetător.*) Spuneţi-mi, n-aţi remarcat nimic deosebit la Aline?

DOCTORUL HERDAL Vreţi să ziceţi, adineauri, când era aici?

SOLNESS Da. Ceva în raport cu mine… N-aţi remarcat nimic?

DOCTORUL HERDAL (*surâzând*) Ei, cum dracu să nu fi remarcat? Ar fi fost şi greu să nu-mi dau seama că soţia dumitale, hm…

SOLNESS Ei?

DOCTORUL HERDAL …Că soţia dumitale nu este chiar foarte încântată de această domnişoară Fosli.

SOLNESS Nimic altceva? De asta mi-am dat şi eu seama.

DOCTORUL HERDAL Ceea ce de altfel nici nu-i de mirare.

SOLNESS Ce anume?

DOCTORUL HERDAL Că nu-i face o deosebită plăcere prezenţa unei alte femei… zi de zi… în preajma dumneavoastră…

SOLNESS Da, sigur… Aveţi poate dreptate. Şi Aline de altfel. Numai că situaţia nu se poate schimba.

DOCTORUL HERDAL Dar n-aţi putea angaja un funcţionar în locul ei?

SOLNESS Primul neisprăvit care s-ar prezenta, nu? Şi care să nu-mi fie de niciun folos.

DOCTORUL HERDAL Totuşi, dacă soţia dumneavoastră… Slăbită cum este… Şi dacă nu mai suportă situaţia?

SOLNESS Dar pentru numele lui Dumnezeu, îmi este indiferent… Eram gata să spun: trebuie s-o păstrez pe Kaja Fosli. Nimeni altcineva nu-mi poate fi de atâta folos.

DOCTORUL HERDAL Nimeni?

SOLNESS (*scurt*) Nimeni.

DOCTORUL HERDAL (*trăgându-şi scaunul mai aproape*) Ascultaţi-mă, domnule Solness, îmi permiteţi – cu totul confidenţial – să pun o întrebare?

SOLNESS Da, vă rog.

DOCTORUL HERDAL Vedeţi dumneavoastră, în anumite chestiuni femeile au un fler al lor, un fler al dracului de fin.

SOLNESS Da, au. Nimic mai adevărat… Ei şi?

DOCTORUL HERDAL Ascultaţi mai departe… Din moment ce soţia dumneavoastră nu o poate suferi deloc, dar absolut deloc pe această Kaja Fosli…

SOLNESS Ei, şi ce-i cu asta?

DOCTORUL HERDAL N-o fi având ea un… un cât de mic temei… care să justifice această antipatie fără rezerve?

SOLNESS (*îl priveşte şi se ridică*) Aha!

DOCTORUL HERDAL Nu mi-o luaţi în nume de rău. Dar are ea oare vreun temei?

SOLNESS (*scurt şi decis*) Nu.

DOCTORUL HERDAL Vasăzică, absolut niciun temei?

SOLNESS Niciunul în afară de propria ei bănuială.

DOCTORUL HERDAL Ştiu că aţi cunoscut diferite femei în viaţa dumneavoastră.

SOLNESS Da, am cunoscut.

DOCTORUL HERDAL Şi, îmi pare, destul de… îndeaproape, pe unele.

SOLNESS Şi asta-i e adevărat.

DOCTORUL HERDAL Dar cu această domnişoară Fosli? Nu-i vasăzică absolut nimic la mijloc?

SOLNESS Nu, absolut nimic… în ceea ce mă priveşte.

DOCTORUL HERDAL Dar în ceea ce o priveşte pe ea?

SOLNESS Mi se pare, dragă domnule doctor, că la întrebarea asta nu am dreptul să răspund…

DOCTORUL HERDAL Pornisem de la flerul soţiei dumitale.

SOLNESS Da, întocmai. Până în clipa aceasta (*coborând vocea*) „flerul" Alinei, aşa cum îl numiţi dumneavoastră, a trecut examenul într-un anumit fel…

DOCTORUL HERDAL Ei, vedeţi?

SOLNESS (*se aşază*) Doctore Herdal, vă voi istorisi acum o poveste ciudată. Bineînţeles, numai dacă sunteţi dispus s-o ascultaţi.

DOCTORUL HERDAL Ascult cu plăcere poveşti ciudate.

SOLNESS Ei bine. Vă amintiţi probabil că i-am angajat la mine pe Knut Brovik şi pe fiul său, atunci când bătrânul se afla într-o situaţie proastă.

DOCTORUL HERDAL Cunosc oarecum problema…

SOLNESS De fapt, vezi dumneata, amândoi sunt băieţi harnici. Cu calităţi, fiecare în felul lui. Pe urmă, fiul n-a găsit altceva mai bun de făcut decât să se logodească. Natural, urmează să se căsătorească şi să se apuce apoi de construcţii pe cont propriu… Cam la asemenea lucruri se gândesc tinerii ăştia…

DOCTORUL HERDAL (*râzând*) Da, obiceiul ăsta prost de a dori să se căsătorească…

SOLNESS Ei, dar asta nu-mi serveşte mie. Fiindcă, la rândul meu, am şi eu nevoie de Ragnar. Şi de bătrân. Este extraordinar de abil la calcularea rezistenţei materialelor şi la… la… dracu ştie cum le mai zice la toate astea.

DOCTORUL HERDAL Ei da, şi toate astea fac parte din meserie. Şi de ele e nevoie…

SOLNESS Bineînţeles. Dar Ragnar vrea cu tot dinadinsul să lucreze pe cont propriu. E hotărât şi nimic nu-l poate convinge să

renunţe…

DOCTORUL HERDAL Şi totuşi, a rămas mai departe la dumneavoastră.

SOLNESS Da. Acum fiţi atent. Într-o zi, a venit aici Kaja Folsi să discute ceva cu Ragnar. Nu mai fusese niciodată aici. Când am văzut cât de îngrozitor de îndrăgostiţi sunt unul de celălalt, m-a fulgerat o idee: dacă aş putea-o aduce şi pe ea să lucreze aici, la mine, atunci poate ar rămâne şi Ragnar… Poate că n-ar mai pleca…

DOCTORUL HERDAL O idee pe cât se poate de înţeleaptă.

SOLNESS Da, dar în clipa aceea n-am suflat niciun cuvânt despre ce gândeam. Stăteam doar şi mă uitam la ea… şi-mi doream puternic, cu toată tăria, s-o am aici. Pe urmă, am schimbat cu ea câteva cuvinte amabile despre lucruri cu totul indiferente. Şi după aceea a plecat.

DOCTORUL HERDAL Şi?

SOLNESS Dar iată că a doua zi, către seară, după ce Ragnar şi bătrânul Brovik plecaseră acasă, iată că mă pomenesc din nou cu ea aici, ca şi cum eu şi cu dânsa am fi avut o învoială a noastră.

DOCTORUL HERDAL O învoială? În legătură cu ce?

SOLNESS Exact în legătură cu acel lucru pe care mi-l dorisem aici cu o zi înainte, dar despre care pur şi simplu nu scosesem nici măcar o singură vorbă.

DOCTORUL HERDAL Foarte ciudat, într-adevăr…

SOLNESS Da, nu-i aşa? Şi acum voia să ştie care-ar fi atribuţiile ei, aici… Ce-ar avea de făcut. Şi dacă n-ar putea începe chiar din dimineaţa următoare. Şi alte de-alde astea…

DOCTORUL HERDAL Nu credeţi că a făcut-o numai pentru a fi împreună cu iubitul ei?

SOLNESS La început aşa mi-am închipuit şi eu. Dar nu, nu era aşa. De el s-a înstrăinat cu totul, chiar de îndată ce a venit să lucreze

aici, la mine…

DOCTORUL HERDAL Prin urmare a… alunecat spre dumneavoastră.

SOLNESS Da, cu totul. Am băgat de seamă, de pildă, ce simte atunci când o privesc din spate. E destul să fiu undeva, în apropierea ei, ca să înceapă să tremure… să fie foarte tulburată. Ce ziceţi de asta?

DOCTORUL HERDAL Se poate explica.

SOLNESS Dar celălalt fenomen? Faptul că ea a crezut că-i spusesem ceea ce nu-i spusesem, ci dorisem numai… Ceea ce îmi spusesem mie şi numai mie, în tăcere, fără să rostesc un cuvânt. Îmi puteţi da o explicaţie, domnule doctor Herdal? Despre asta ce ziceţi?

DOCTORUL HERDAL Nu, asta nici nu încerc să explic…

SOLNESS Bănuiam eu. De aceea nici n-am vrut să vorbesc… Dar cu timpul, înţelegeţi, a devenit îngrozitor de greu pentru mine. De dimineaţă până seara, zi de zi, trebuie să mă prefac, ca şi cum eu… Şi apoi e păcat de ea, sărmana. (*Vehement.*) Dar altfel nu se poate! Pentru că dacă pleacă ea de la mine, pleacă şi Ragnar.

DOCTORUL HERDAL Şi nu i-aţi explicat soţiei dumneavoastră cum stau lucrurile?

SOLNESS Nu.

DOCTORUL HERDAL De ce? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce n-o faceţi?

SOLNESS (*îl priveşte ţintă; apoi, cu o voce înăbuşită*) Pentru că… pentru că am impresia că-mi aplic singur o dreaptă şi binefăcătoare pedeapsă prin acest supliciu: lăsându-mă nedreptăţit de Aline.

DOCTORUL HERDAL (*clătinând capul*) Dumnezeu mi-e martor dacă pot pricepe un singur cuvânt.

SOLNESS Vedeţi dumneavoastră, este întocmai ca şi când mi s-ar scădea câte puţin, câte puţin, dintr-o mare, dintr-o fără margini de

mare datorie a mea…

DOCTORUL HERDAL Faţă de soţia dumneavoastră?

SOLNESS Da. Şi asta uşurează întotdeauna conştiinţa. Poţi răsufla mai liber un timp, mă înţelegeţi?

DOCTORUL HERDAL Domnul mi-e martor dacă pricep măcar o vorbă…

SOLNESS (*se ridică din nou, întrerupându-l*) Bine, bine. Şi-acum, destul! Să nu mai vorbim de asta. (*Străbate odaia, se întoarce şi se opreşte lângă masă. Se uită la medic, cu un surâs cald.*) Ei, doctore, se pare că m-aţi făcut să alunec serios pe panta destăinuirilor.

DOCTORUL HERDAL (*uşor iritat*) Să alunecaţi? Dar n-am reuşit să pricep nimic din destăinuirile dumneavoastră, domnule Solness.

SOLNESS Spuneţi mai degrabă că nu v-au interesat deloc. Altceva vă interesează… Am remarcat…

DOCTORUL HERDAL Ce aţi remarcat?

SOLNESS Staţi aici comod şi mă ţineţi sub observaţie.

DOCTORUL HERDAL Eu vă ţin sub observaţie? Sfinte Dumnezeule! (*Tresărind.*) Dar în ce scop aş face-o?

SOLNESS Fiindcă şi dumneavoastră credeţi despre mine acelaşi lucru pe care-l crede şi Aline.

DOCTORUL HERDAL Şi ce crede ea despre dumneavoastră?

SOLNESS (*din nou reţinut*) Da… De la un timp, a început să creadă – cum să vă spun? – că aş fi bolnav.

DOCTORUL HERDAL Bolnav? Dumneavoastră? Dar nu mi-a spus nimic. Şi ce aveţi… ce vă supără, dragă domnule?

SOLNESS (*se apleacă peste spătarul scaunului şi şopteşte*) Aline crede că sunt nebun, da, asta crede.

DOCTORUL HERDAL (*ridicându-se*) Dar dragă, dar iubite domnule Solness…

SOLNESS Da, aşa cum ştiu că trăiesc, ştiu că ea aşa crede. Aşa

este. Şi părerea ei a devenit şi a dumneavoastră. O, vă pot asigura, domnule doctor, n-am nicio îndoială în privinţa asta… Nu mă las atât de uşor înşelat… Vreau s-o ştiţi…

DOCTORUL HERDAL (*privindu-l mirat*) Niciodată, domnule Solness, niciodată nu mi-a trecut prin minte gândul ăsta.

SOLNESS (*cu un râs neîncrezător*) Serios? Într-adevăr, nu?

DOCTORUL HERDAL Nu, niciodată! Şi, cu siguranţă, nici soţiei dumneavoastră. Sunt aproape gata s-o şi jur.

SOLNESS Ei, atunci lăsaţi totul aşa cum este… Fiindcă într-un fel, vedeţi dumneavoastră, ea ar putea avea totuşi… Da, ar putea avea până la urmă un temei pentru a crede asta.

DOCTORUL HERDAL Nu, acum într-adevăr trebuie să-i spun!

SOLNESS (*întrerupându-l cu o mişcare a mâinii*) E mai cuminte, dragă doctore, să nu mergem mai departe cu povestea asta. E mai bine să rămână fiecare la părerea sa. (*Schimbând tonul, devenind uşor vesel.*) Ascultă, doctore… hm!

DOCTORUL HERDAL Da?

SOLNESS Din moment ce nu credeţi că sunt… bolnav… să spunem… nebun… mă rog, poate numai sărit, în fine, aşa ceva…

DOCTORUL HERDAL Ce vreţi să spuneţi?

SOLNESS Atunci vă închipuiţi, probabil, că sunt un om extraordinar de fericit?

DOCTORUL HERDAL Să fie oare asta numai o închipuire?

SOLNESS (*râzând*) Nici vorbă!! Gândiţi-vă: să fii constructorul Solness! Halvard Solness – Doamne, Dumnezeule! Sigur, sunt fericit!

DOCTORUL HERDAL Părerea mea este că aţi avut un noroc cu totul neobişnuit!

SOLNESS (*stăpânindu-şi un surâs*) Da, din acest punct de vedere nu mă pot plânge…

DOCTORUL HERDAL Mai întâi, pentru că a ars acea veche şi

urâtă cetăţuie de tâlhari. A fost, desigur, un mare noroc…

SOLNESS (*serios*) Ceea ce a ars până în temelii a fost casa părintească a Alinei… Asta vă rog să nu uitaţi…

DOCTORUL HERDAL Desigur, pentru soţia dumneavoastră trebuie să fi fost o mare durere…

SOLNESS Peste care n-a putut trece nici până în ziua de azi… Sunt doisprezece-treisprezece ani de-atunci şi totuşi…

DOCTORUL HERDAL Dar ceea ce s-a întâmplat după aceea a fost cu siguranţă, pentru ea, cea mai grea lovitură…

SOLNESS Şi prima şi cealaltă, la fel de grele…

DOCTORUL HERDAL Dar dumneavoastră, dumneavoastră personal, aţi făcut un salt imens. Aţi început ca băiat sărac, de la ţară, iar acum vă aflaţi în fruntea celor din breasla dumneavoastră. Da, domnule Solness, norocul a fost într-adevăr de partea dumneavoastră.

SOLNESS (*privindu-l timid*) Da, dar tocmai asta mă face să mă înspăimânt atât de îngrozitor.

DOMNUL HERDAL Să vă înspăimântaţi? Că aveţi atâta noroc?

SOLNESS Şi acum, ca şi înainte, mi-e teamă… o teamă cumplită… Fiindcă, vă închipuiţi, odată şi odată va veni momentul în care mi se va da lovitura pe la spate. Mortală!…

DOCTORUL HERDAL A! Prostii. Cine să vă lovească?

SOLNESS (*sigur şi energic*) Tineretul!

DOCTORUL HERDAL Ei, tineretul! Doar nu vă închipuiţi că o să vă arunce la lada cu vechituri. Poziţia dumneavoastră este mai sigură astăzi decât oricând… Sunteţi de neclintit, ca un zid de cetate.

SOLNESS Nu, nu, se apropie clipa. O intuiesc, o simt cum se apropie. Ba unul, ba altul, încep să-ţi pretindă: retrage-te, fă-mi mie loc… apoi năvălesc toţi ceilalţi: fă loc, fă loc, loc, loc! Da, ţine minte, doctore, într-o bună zi o să mă pomenesc aici cu tineretul

bătându-mi în uşă.

DOCTORUL HERDAL (*râzând*) Doamne, Dumnezeule! Ei şi?

SOLNESS Cum „ei şi”? În clipa aceea s-a sfârşit cu constructorul Solness… (*Se aud bătăi în uşa din stânga. Solness tresare.*) Ce-a fost asta? N-aţi auzit?

DOCTORUL HERDAL Bate cineva la uşă.

SOLNESS (*tare*) Intră!

(*Hilde Wangel intră pe uşa care dă în vestibul.*

Este de statură mijlocie, mlădios şi fin clădită. Puţin arsă de soarele şi briza mării. Poartă o rochie de excursie cu fusta sumeasă, guler larg marinăresc şi o beretă de marinar pe cap. Un rucsac, un pled prins în curele şi un alpenstock lung.)

HILDE WANGEL (*îndreptându-se spre Solness cu ochi strălucitori de bucurie*) Bună seara!

SOLNESS (*privind-o nesigur*) Bună seara!

HILDE (*râzând*) Îmi vine să cred că nu mă recunoaşteţi.

SOLNESS Nu, mărturisesc… În orice caz, pentru moment…

DOCTORUL HERDAL (*apropiindu-se*) Dar eu vă recunosc, domnişoară.

HILDE (*înveselită*) A, dumneavoastră sunteţi!

DOCTORUL HERDAL Da, eu sunt! (*Către Solness.*) Ne-am întâlnit în vara asta, sus pe munte, la o cabană… (*Către Hilde.*) Ce s-a întâmplat cu celelalte doamne?

HILDE O, ele s-au îndreptat spre vest.

DOCTORUL HERDAL Nu le-au plăcut glumele şi zarva pe care o făceam noi, serile…

HILDE E sigur că nu le-au plăcut.

DOCTORUL HERDAL (*ameninţând-o cu degetul*) Şi nici nu vă puteau ierta că… aţi cochetat un pic cu noi.

HILDE Dar bineînţeles că era mai distractiv decât sa stau şi să

împletesc la ciorapi, alături de venerabilele doamne…

DOCTORUL HERDAL Sunt absolut de aceeaşi părere.

SOLNESS Astă-seară aţi sosit în oraş?

HILDE Chiar în clipa asta!

DOCTORUL HERDAL Singură? Nu vă însoţeşte nimeni, domnişoară Wangel?

HILDE Nimeni.

SOLNESS Wangel? Vă numiţi Wangel?

HILDE (*privindu-l cu o veselie mirată*) Chiar aşa mă cheamă!

SOLNESS Atunci, poate că sunteţi fiica medicului de district… De sus, de la Lysanger.

HILDE (*acelaşi joc*) Da' a cui fiică gândiţi că aş putea fi?

SOLNESS În acest caz ne-am mai întâlnit acolo, sus. În vara în care am construit un turn la biserica cea veche.

HILDE (*serioasă*) Da, atunci.

SOLNESS Ei, a trecut multă vreme de atunci.

HILDE (*privindu-l ţintă*) Exact zece ani.

SOLNESS Sigur că pe vremea aceea eraţi un copil…

HILDE (*întrerupându-l*)… Un copil de vreo doisprezece-treisprezece ani, în tot cazul.

DOCTORUL HERDAL Pentru prima oară vă aflaţi în oraşul nostru, domnişoară Wangel?

HILDE Da, cam aşa…

SOLNESS Şi… în sfârşit… probabil că nu cunoaşteţi pe nimeni aici…

HILDE Pe nimeni, afară de dumneavoastră. Da, şi pe soţia dumneavoastră.

SOLNESS Aşa, vasăzică o cunoaşteţi şi pe dânsa?

HILDE Destul de aproximativ… Am fost câteva zile împreună la sanatoriu.

SOLNESS Aha! Acolo, sus.

HILDE Mi-a spus că-mi permite s-o vizitez, dacă mă abat vreodată prin oraş. De altfel, nici nu era nevoie să-mi spună, fiindcă oricum veneam…

SOLNESS Mă mir că nu mi-a vorbit niciodată.

HILDE (*lasă bastonul după sobă, îşi desface rucsacul şi îl pune împreună cu pledul pe canapea. Doctorul Herdal vrea să-i ajute. Solness stă şi o priveşte. Hilde se îndreaptă spre el.*) Aşa că v-aş ruga, dacă-mi îngăduiţi, să rămân aici peste noapte.

SOLNESS Cu multă plăcere.

HILDE Altă îmbrăcăminte n-am, decât ce-i pe mine. A, da, mai am în rucsac un rând de schimburi, dar trebuiesc spălate; sunt groaznic de murdare.

SOLNESS Se aranjează şi asta… Numai o clipă, s-o anunţ şi pe soţia mea că…

DOCTORUL HERDAL Între timp, îmi voi vizita bolnavii…

SOLNESS Da, foarte bine. După aceea să vă reîntoarceţi.

DOCTORUL HERDAL (*vesel, aruncând Hildei o privire*) Da, puteţi fi absolut sigur. (*Râzând.*) În orice caz, previziunea dumneavoastră, domnule Solness, a fost pe cât se poate de exactă…

SOLNESS Cum adică?

DOCTORUL HERDAL Tineretul! A venit totuşi şi v-a ciocănit în uşă…

SOLNESS (*însufleţindu-se*) Da, fireşte, dar în alt fel…

DOCTORUL HERDAL Nu încape îndoială… (*Iese pe uşa care dă în vestibul. Solness deschide uşa din dreapta şi vorbeşte spre odaie.*)

SOLNESS Aline! Vrei să fii drăguţă să vii încoace? Este aici o domnişoară Wangel, pe care o cunoşti.

DOAMNA SOLNESS (*apărând în prag*) Cine ziceai c-a venit? (*O zăreşte pe Hilde.*) A, dumneata erai, domnişoară? (*Se apropie şi-i întinde*

mâna.) Vasăzică totuşi ai venit în oraş!

SOLNESS Domnişoara Wangel a sosit chiar acum şi ar dori să rămână aici peste noapte…

DOAMNA SOLNESS Aici, la noi? Da, cu plăcere…

SOLNESS Şi lucrurile ei, ştii, ar trebui puse puţin în ordine.

DOAMNA SOLNESS Mă voi ocupa de ea… Voi face tot ce trebuie. E de datoria mea. Desigur, cufărul va sosi mai târziu.

HILDE N-am niciun cufăr.

DOAMNA SOLNESS Ei! Vreau să sper că se va aranja şi asta. Dar deocamdată va trebui să rămâneţi în tovărăşia soţului meu. Eu mă voi îngriji de odaie, ca să fie cât mai plăcută şi confortabilă…

SOLNESS N-am putea folosi una dintre odăile copiilor? Sunt doar gata aranjate.

DOAMNA SOLNESS Ba da. Acolo e loc chiar mai mult decât trebuie… (*Către Hilde.*) Luaţi loc şi odihniţi-vă puţin. (*Iese prin dreapta. Hilde, cu mâinile la spate, umblă prin odaie, uitându-se ba la una, ba la alta. Solness stă în faţa mesei tot cu mâinile la spate, şi o urmăreşte cu privirea.*)

HILDE (*se opreşte şi se uită la el*) Dumneavoastră aveţi mai multe odăi pentru copii?

SOLNESS În casă sunt trei odăi pentru copii.

HILDE Ei, cum aşa? Înseamnă că aveţi, cu siguranţă, o droaie de copii.

SOLNESS N-avem niciun copil. Dar pentru un timp, aţi putea fi dumneavoastră copilul nostru.

HILDE Da, timp de o noapte. N-am să ţip şi am sa încerc să dorm ca un buştean.

SOLNESS Da, îmi închipui, sunteţi desigur foarte obosită.

HILDE Nicidecum! Cu toate astea… E grozav de plăcut să poţi sta aşa, întinsă, şi să visezi.

SOLNESS Visaţi deseori noaptea?

HILDE O, da, aproape întotdeauna.

SOLNESS Şi ce visaţi de cele mai multe ori?

HILDE Nu vă voi spune-o chiar în seara asta… altă dată, poate. (*Îşi reia plimbarea prin odaie, se opreşte lângă birou şi cotrobăie prin caiete şi hârtii.*)

SOLNESS (*apropiindu-se*) Căutaţi ceva?

HILDE Nu, mă uit doar… (*Întorcându-se.*) Poate nu e voie?

SOLNESS Ba da, vă rog.

HILDE Chiar dumneavoastră scrieţi în registrul acesta mare?

SOLNESS Nu, contabila.

HILDE A, o femeie!

SOLNESS (*surâzând*) Bineînţeles…

HILDE Una care îşi face tot timpul de lucru pe aici…

SOLNESS Da.

HILDE Măritată?

SOLNESS Nu. Domnişoară.

HILDE A, aşa!

SOLNESS Dar probabil că se va mărita acum, foarte curând.

HILDE Asta-i foarte bine pentru „domnişoara"!

SOLNESS Dar nu şi pentru mine. Nu va mai avea cine să mă ajute.

HILDE Şi nu veţi putea găsi alta, care să fie tot atât de capabilă.

SOLNESS Poate aţi vrea dumneavoastră să rămâneţi aici şi să scrieţi în registrul acesta mare?

HILDE (*măsurându-l cu privirea*) S-o credeţi dumneavoastră! Nu, mulţumesc foarte mult! Nici să nu mai vorbim de asta… (*Porneşte din nou prin odaie şi se aşază în balansoar. Solness se duce şi el lângă masă.*)

HILDE (*continuând oarecum convorbirea*)… Fiindcă aici sunt desigur alte lucruri de făcut decât să te apuci tocmai de aşa ceva. (*Privindu-l surâzătoare.*) Nu sunteţi şi dumneavoastră de aceeaşi

părere?

SOLNESS Se-nţelege. Mai întâi de toate, o raită prin magazine, ca să vă echipaţi cum se cuvine…

HILDE (*veselă*) Nu, cred că la asta voi renunţa.

SOLNESS Aşa!

HILDE Fiindcă, trebuie să ştiţi, mi-am risipit toţi banii.

SOLNESS (*râzând*) Vasăzică, nici cufăr, nici bani.

HILDE Nici de unele. Ei, dar nu-mi pasă deloc!

SOLNESS Vezi, tocmai asta îmi place la dumneata.

HILDE Numai asta?

SOLNESS Şi altele. (*Aşezându-se în fotoliu.*) Mai trăieşte tatăl dumitale?

HILDE Da, trăieşte.

SOLNESS Şi acum te-ai gândit să-ţi urmezi studiile aici, în oraş?

HILDE Nu, nici prin minte nu mi-a trecut!

SOLNESS Dar vei rămâne un timp aici, cred?

HILDE În funcţie de împrejurări… (*Stă o clipă şi se uită la el, numai pe jumătate serioasă, încercând să-şi ascundă un zâmbet. Apoi îşi scoate pălăria şi o aşază în faţa ei, pe masă.*) Domnule constructor!

SOLNESS Da?

HILDE Oare dumneavoastră v-aţi pierdut memoria?

SOLNESS Memoria? După câte ştiu, nu.

HILDE Şi nu vreţi deloc să vorbim despre cele petrecute acolo, sus?

SOLNESS (*se miră o clipă*) A, la Lysanger? (*Cu indiferenţă.*) Îmi pare că nu avem prea multe de vorbit despre… atunci.

HILDE (*privindu-l mustrător*) Cum puteţi spune una ca asta?

SOLNESS Atunci vorbeşte-mi dumneata despre… acele timpuri.

HILDE După ce turnul a fost terminat, s-a dat în sat o mare serbare…

SOLNESS Ziua aceea n-am s-o uit cu una, cu două! (*Surâde uşor.*)

HILDE (*râzând*) Nu? Drăguţ din partea dumneavoastră.

SOLNESS Drăguţ!

HILDE Cânta muzica în Piaţa Bisericii. Şi erau sute, sute de oameni. Noi, şcolăriţele, eram îmbrăcate în alb şi aveam fiecare câte un steguleţ…

SOLNESS A, da, multe steguleţe… De steguleţe îmi aduc foarte bine aminte!

HILDE Dumneavoastră v-aţi urcat drept în sus, pe schelă. Până sus de tot. Şi în mână aveaţi o coroană mare, pe care aţi atârnat-o în vârful moriştii de vânt.

SOLNESS (*întrerupând-o*)… Aşa obişnuiam să fac pe atunci; e o datină veche.

HILDE A fost atât de extraordinar, de pasionant: să stai acolo, jos, şi să priveşti în sus, spre dumneavoastră. Gândiţi-vă numai, dacă s-ar fi întâmplat să cadă! El, chiar el, constructorul!

SOLNESS (*parcă vrând să-i distrugă atenţia*) Da, da, da. S-ar fi putut foarte bine întâmpla, fiindcă unul dintre drăcuşorii aceia îmbrăcaţi în alb, striga cât îl ţinea gura, uitându-se la mine…

HILDE (*strălucind de bucurie*) Urraa pentru constructorul Solness! Da!

SOLNESS Agita, flutura întruna şi cu atâta frenezie steguleţul, încât mai-mai că am ameţit privindu-l…

HILDE (*în surdină, cu gravitate*) Drăcuşorul acela eram eu.

SOLNESS (*privind-o ţintă*) De asta sunt sigur acum. Trebuie să fi fost dumneata.

HILDE (*din nou animată*) Pentru că era atât de extraordinar, de pasionant, de încântător. Nu-mi puteam închipui că ar mai putea exista în lumea întreagă un alt constructor care să clădească un turn atât de… atât de nesfârşit de înalt. Şi, pe deasupra, să stea el însuşi

cocoţat pe cel mai înalt vârf! Viu ca lumina! Şi să nu ameţească deloc, câtuşi de puţin! Într-un fel, gândul că aţi fi putut ameţi era mai ameţitor decât orice…

SOLNESS De unde ştiai dumneata cu atâta siguranţă că mie nu-mi era…

HILDE (*gest de negaţie*) O, nu! O simţeam lăuntric! Altminteri n-aţi fi stat acolo sus, cântând.

SOLNESS (*privind-o mirat*) Am cântat? Am cântat eu?

HILDE Da, desigur!

SOLNESS (*clătinând din cap*) În viaţa mea n-am cântat nici o singură notă.

HILDE Ba da, atunci aţi cântat. Se auzeau parcă harfe în văzduh.

SOLNESS (*gânditor*) E ceva ciudat în povestea asta!

HILDE (*tace o clipă, se uită la el şi spune cu vocea scăzută*) Dar abia după aceea a urmat ceea ce a fost mai important.

SOLNESS Mai important?

HILDE (*strălucitor de vioaie*) Da, despre asta sunt sigură că nu-i nevoie să vă mai amintesc.

SOLNESS O, ba da, ajută-mă puţin, să-mi amintesc…

HILDE Chiar nu vă mai amintiţi că a fost un banchet în cinstea dumneavoastră, la club?

SOLNESS Ba da. Trebuie să fi fost în aceeaşi după-amiază, pentru că a doua zi dimineaţa am şi plecat.

HILDE Iar de la club aţi fost poftit la noi acasă, la o serată.

SOLNESS Într-adevăr, aşa a fost, domnişoară Wangel. Este remarcabil cât de bine s-au întipărit în mintea dumitale toate fleacurile astea.

HILDE Fleacuri? Dar ştiţi că sunteţi grozav! Şi ăsta a fost un fleac, că am rămas singură cu dumneavoastră în odaie, atunci când aţi sosit?

SOLNESS Vasăzică dumneata erai?

HILDE (*fără a-i răspunde*) Dar atunci nu mi-aţi spus că sunt un drăcuşor…

SOLNESS Nu, probabil că nu.

HILDE Aţi spus că sunt încântătoare în rochia mea albă, şi că arăt ca o mică prinţesă.

SOLNESS Am spus, desigur. Şi era adevărat, domnişoară Wangel, şi fiindcă mă simţeam în ziua aceea atât de eliberat, de uşurat…

HILDE Şi aţi mai spus că atunci când voi fi mare, voi deveni prinţesa dumneavoastră.

SOLNESS (*râzând uşor*) Ia te uită, ia te uită, am mai spus-o şi p-asta?

HILDE Da, sigur! Şi atunci când v-am întrebat cât timp voi avea de aşteptat, mi-aţi răspuns că veţi reveni peste zece ani, ca un zmeu, şi mă veţi răpi. În Spania sau nu mai ştiu unde. Şi mi-aţi promis că acolo îmi veţi cumpăra o împărăţie.

SOLNESS (*acelaşi joc*) De, după o masă bună nu te mai uiţi chiar atât de îndeaproape la bani… Şi, într-adevăr, le-am spus eu toate astea?

HILDE (*râzând încet*) Da. Şi mi-aţi mai spus şi cum se va numi împărăţia.

SOLNESS Ei aş!

HILDE Spuneaţi că se va numi Portocalia.

SOLNESS Ah! Ce nume îmbietor!

HILDE Nu mi-a plăcut deloc. Era ca şi cum aţi fi vrut să vă bateţi joc de mine.

SOLNESS Dar sigur nu asta era intenţia mea.

HILDE Într-adevăr, nici nu s-ar fi putut crede aşa ceva, după cele ce-aţi făcut după aceea.

SOLNESS Pentru Dumnezeu, ce-am mai făcut după aceea?

HILDE Bine, dar atât ar mai lipsi: să fi uitat şi urmarea! Pentru că un astfel de lucru, după câte ştiu eu, probabil că nu trebuie să se uite.

SOLNESS Da, dar dă-mi un indiciu… Şi atunci, poate… Ei?

HILDE (*privindu-l atent*) M-aţi luat şi m-aţi sărutat, constructore Solness.

SOLNESS (*cu gura căscată, ridicându-se*) Am făcut eu asta?

HILDE Daa, aţi făcut-o. M-aţi luat în braţe, mi-aţi răsturnat capul pe spate şi m-aţi sărutat. De multe ori.

SOLNESS Nu! Dar, dragă, scumpă domnişoară Wangel!

HILDE N-aţi vrea cumva s-o negaţi?

SOLNESS Ba da, o neg! Cu toată convingerea!

HILDE (*privindu-l batjocoritor*) Vasăzică aşa! (*Se întoarce şi se duce încet până aproape de sobă, unde se opreşte cu spatele şi rămâne nemişcată, cu mâinile la spate. Scurtă pauză.*)

SOLNESS (*încet, tăcut, vine până în spatele ei*) Domnişoară Wangel! (*Hilde tace şi nu se mişcă.*) Haide, nu mai sta aşa, ca o stană. Cele pe care le-ai povestit, le-ai visat, probabil. (*Punând mâna pe braţul ei.*) Ascultă-mă acum… (*Hilde face un gest de nerăbdare, ridică un umăr. Pe Solness îl fulgeră o idee.*) Sau poate că… Stai… Aşteaptă… Poate că dedesubtul acestei povestiri se ascunde ceva mult mai adânc… (*Hilde rămâne nemişcată. Solness, cu voce scăzută, dar cu intensitate.*) Da, trebuie că eu… că eu, m-am gândit la toate astea… Trebuie să le fi *vrut*, să le fi *dorit*, să fi avut poftă să le fac. Şi atunci… asta să fi creat o legătură… (*Hilde continuă să tacă. Solness, cu nervozitate.*) Şi dracu mai ştie! Aşa am ajuns, probabil, s-o şi fac!

HILDE (*întoarce puţin capul, dar fără a-l privi*) Deci, acum recunoaşteţi?

SOLNESS Da, tot ce doreşti!

HILDE Că m-aţi luat în braţe…

SOLNESS Bineînţeles!!

HILDE …Şi mi-aţi răsturnat capul mult spre spate…

SOLNESS Foarte mult spre spate…

HILDE …Şi m-aţi sărutat…

SOLNESS Se-nţelege!

HILDE …De multe ori…

SOLNESS De câte ori vrei dumneata!

HILDE (*se întoarce brusc spre el, având din nou aceeaşi expresie strălucitoare, de bucurie în ochi*) Vedeţi că am reuşit până la urmă să vă fac să vă aduceţi aminte?

SOLNESS (*strivind între buze un început de râs*) Dar nici n-ar fi fost posibil să uit aşa ceva…

HILDE (*din nou puţin posomorâtă, plecând de lângă el*) O, dumneavoastră!! Îmi închipui câte femei trebuie să fi sărutat în viaţă!

SOLNESS Nu, asta nu trebuie s-o crezi despre mine. (*Hilde se aşază în fotoliu. Solness se reazemă de balansoar şi o priveşte cercetător.*) Domnişoară Wangel!

HILDE Da?

SOLNESS Şi cum a mai fost? Ce s-a întâmplat în continuare între noi?

HILDE În continuare… n-a mai fost nimic! Ştiţi prea bine! au sosit ceilalţi oaspeţi şi ne-am dus cu toţii la masă.

SOLNESS Exact! Au venit ceilalţi… Cum am putut uita şi asta?

HILDE O! Adevărul este că n-aţi uitat nimic. Dar v-a fost oarecum ruşine… Ştiu eu, asemenea lucruri nu se uită.

SOLNESS Nu, aşa îmi pare şi mie…

HILDE (*din nou vioaie, se uită la el*) Sau poate aţi uitat şi în ce zi s-a petrecut?

SOLNESS În ce zi?

HILDE În ce zi aţi înălţat coroana pe turn? Hai, spuneţi repede.

SOLNESS Uite, îţi jur, am uitat în ce zi era… Atâta ştiu că sunt

zece ani de-atunci. Şi parcă era spre toamnă…

HILDE (*dând din cap încet*, *de câteva ori*) Da, în urmă cu zece ani. La 19 septembrie.

SOLNESS Da, da, aşa era, probabil, obiceiul. Ia te uită, dumneata îţi aminteşti şi asta. (*Oprindu-se.*) Dar stai puţin! Da, azi suntem tot în 19 septembrie.

HILDE Da, suntem în 19 septembrie; astăzi s-au împlinit exact zece ani… Iar dumneavoastră n-aţi venit, aşa cum mi-aţi făgăduit…

SOLNESS Ți-am făgăduit? Vrei poate să spui că am vrut mai curând să te sperii cu acea ameninţare.

HILDE Nu văd aici nimic care-ar fi putut să-mi inspire teamă…

SOLNESS Ei bine, atunci a fost doar o joacă…

HILDE Cum? Aţi vrut să mă păcăliţi?

SOLNESS Ei, poate numai să glumesc puţin! Martor mi-e cerul dacă-mi mai amintesc ceva. Dar trebuie să fi fost ceva. Erai un copil pe-atunci.

HILDE Poate că nu eram nici chiar atât de copil cum vă închipuiţi. Nu eram chiar atât de necoaptă cum credeţi.

SOLNESS (*privind-o cercetător*) Te-ai gândit într-adevăr în tot timpul ăsta… Ai crezut serios că mă voi întoarce?

HILDE (*înăbuşindu-şi un început de râs*) Ei da! M-am aşteptat la asta din partea dumneavoastră.

SOLNESS Că voi veni acasă, la ai dumitale, şi te voi lua cu mine?

HILDE Ca un zmeu, da.

SOLNESS Şi să fac din dumneata o prinţesă?

HILDE Mi-aţi făgăduit-o, nu?

SOLNESS Şi să-ţi dăruiesc şi o împărăţie?

HILDE (*uitându-se în tavan*) De ce nu? Doar nu trebuia să fie chiar o împărăţie adevărată…

SOLNESS Dar, în orice caz, ceva care să aibă aceeaşi valoare?

HILDE Cel puţin aceeaşi valoare. (*Privindu-l o clipă.*) Mă gândeam că dacă aţi fost capabil să construiţi cel mai înalt turn din lume, atunci veţi putea probabil găsi şi o soluţie pentru a-mi da o împărăţie, într-un fel sau într-altul.

SOLNESS (*clătinând din cap*) Nu reuşesc să te înţeleg prea bine, domnişoară Wangel.

HILDE Adevărat? Nu puteţi? Mie mi se pare că-i atât de simplu…

SOLNESS Nu mă pot încă dumiri dacă într-adevăr crezi tot ceea ce ai spus, sau dacă totul nu-i decât o glumă, o farsă pe care vrei să mi-o joci!

HILDE (*surâzând*) Să-mi bat joc? Şi eu?

SOLNESS Da… Să te distrezi pe seama dumitale şi pe a mea… (*Uitându-se la ea.*) Ştii de mult, nu-i aşa, că sunt căsătorit?

HILDE Da, am ştiut-o tot timpul… De ce mă întrebaţi asta?

SOLNESS (*zvârlind replica*) Nu, nu mi-a venit aşa… (*Se uită serios la ea şi spune cu voce scăzută, înăbuşită.*) De ce aţi venit aici, domnişoară Wangel?

HILDE Ca să-mi iau în stăpânire împărăţia. S-a împlinit termenul…

SOLNESS (*râzând nestăpânit*) Zău că ai haz!

HILDE (*veselă*) Scoate-mi din pământ, de unde-oi şti, împărăţia, domnule constructor! (*Ciocănind cu degetele.*) Pune împărăţia pe masă!

SOLNESS (*împinge balansoarul mai aproape şi se aşază*) Nu, vorbind serios acum, de ce ai venit? În definitiv ce cauţi aici?

HILDE O! Mai întâi, vreau să merg peste tot şi să văd ce ai construit…

SOLNESS O să ai atunci destul de mult de alergat…

HILDE Într-adevăr, ai construit aici grozav de mult.

SOLNESS Da, mai ales în ultimii ani.

HILDE Şi multe turnuri de biserică? Din acelea nesfârşit de înalte?

SOLNESS Nu. Nu mai construiesc turnuri de biserică. Şi nici biserici.

HILDE Atunci ce construieşti?

SOLNESS Cămine pentru oameni.

HILDE (*gânditoare*) N-aţi putea face şi deasupra căminelor nişte mici, mici turnuri?

SOLNESS (*mirându-se*) Ce vrei să spui?

HILDE Mă gândesc la ceva care se înalţă în văzduh ca un semn al dorinţei de eliberare, iar sus de tot, ameţitor de sus, steagul.

SOLNESS (*meditând puţin*) E destul de ciudat ceea ce spui. Pentru că tocmai asta doresc şi eu mai mult să fac.

HILDE (*nerăbdătoare*) Şi atunci de ce n-o faci?

SOLNESS (*clătinând capul*) Nu, oamenii nu vor…

HILDE Ia te uită, nu vor!

SOLNESS (*cu elan*) Însă acum îmi construiesc o casă nouă. Aici, foarte în apropiere.

HILDE Pentru dumneata personal?

SOLNESS Da, e aproape gata. Şi deasupra ei va fi un turn.

HILDE Un turn înalt?

SOLNESS Da.

HILDE Foarte înalt?

SOLNESS Oamenii vor spune, desigur, că-i prea înalt… pentru o simplă casă.

HILDE Vreau să văd turnul numaidecât, mâine dimineaţă, cât mai devreme.

SOLNESS (*stă cu mâna sprijinită în bărbie şi o priveşte ţintă*) Spune-mi, domnişoară Wangel, cum te numeşti? Vreau să spun, care e prenumele dumitale?

HILDE Mă cheamă Hilde.

SOLNESS (*acelaşi joc*) Hilde? Aşa?

HILDE O, nici asta nu-ţi mai aminteşti? Chiar dumneata personal m-ai numit Hilde, în ziua aceea când te-ai purtat… cum nu trebuie.

SOLNESS Cum nu trebuie?

HILDE Pe atunci, îmi spuneai *micuţă* Hilde. Şi nu-mi plăcea.

SOLNESS Aşadar, nu-ţi plăcea, domnişoară Wangel?

HILDE Nu. În împrejurarea aceea, nu. De altfel, mi se pare că *prinţesa* Hilde, ar suna mult mai bine.

SOLNESS Sigur. Prinţesa Hilde… da, da. Şi cum ar trebui să se numească împărăţia?

HILDE A! Despre împărăţia aceea stupidă nu mai vreau să aud niciun cuvânt. Acum îmi doresc… îmi doresc… cu totul altceva!

SOLNESS (*se lasă pe speteaza scaunului şi se uită mai departe la ea*) Nu-i ciudat? Cu cât mă gândesc mai mult, cu-atât îmi dau mai bine seama că ani de-a rândul m-am chinuit cu…

HILDE Cu ce?

SOLNESS Ca să descopăr ceva… Ca să descopăr un lucru pe care l-am trăit odată, dar pe care am impresia că l-am uitat… Dar niciodată nu voi descoperi care a fost acel lucru.

HILDE Ar trebui să-ţi faci noduri la batistă, domnule constructor.

SOLNESS Da, ca după aceea să mă gândesc pentru ce le-am făcut.

HILDE O, există şi astfel de vrăjitorii pe lumea asta!

SOLNESS (*ridicându-se încet*) Din fericire, ai venit într-un moment foarte potrivit aici… tocmai acum.

HILDE (*privindu-l adânc*) Foarte potrivit?

SOLNESS Da, fiindcă eram singur, privind neajutorat în jurul meu… (*Mai în surdină, liniştit.*) Trebuie să-ţi spun, a început să-mi fie frică… o îngrozitoare frică de tineret…

HILDE Pf! De tineret să-i fie cuiva frică?

SOLNESS Da, tocmai de tineret. De aceea m-am şi încuiat, m-am

ferecat aici… (*În taină.*) Trebuie să ştii că tineretul vrea să vină aici şi să-mi bată cu pumnii în uşă! Să năvălească aici, în casa mea.

HILDE În cazul ăsta, părerea mea este că ar trebui să deschizi larg uşa – ca să intre toţi…

SOLNESS Să le deschid uşa?

HILDE Da, ca să poată pătrunde… Aşa, cu voia dumitale… Să-i primeşti…

SOLNESS Nu, nu, nu! Tineretul, vezi dumneata, este replica pe care o primeşti! Este contralovitura… Tinerii ajung în frunte pentru a prelua schimbul. Ca şi cum ar merge sub un nou drapel.

HILDE (*se ridică, se uită la el şi rosteşte cu un tremur al buzelor*) Pot să-ţi fiu cu ceva de folos, domnule constructor?

SOLNESS Da, da, acum într-adevăr îmi poţi fi de folos, îi văd, îi şi văd, parcă venind, mulţi, mărşăluind sub noul lor drapel. Tinereţea împotriva tineretului, vasăzică!

(*Doctorul Herdal intră pe uşa vestibulului.*)

DOCTORUL HERDAL Ei, tot aici sunteţi?

SOLNESS Da, am avut de vorbit mult şi despre multe.

HILDE Şi vechi şi noi.

DOCTORUL HERDAL Aşa?

HILDE O, a fost grozav de amuzant: constructorul Solness are o memorie pur şi simplu uluitoare. Îşi aminteşte toate şi până la cele mai mici detalii. (*Doamna Solness intră pe uşa din dreapta.*)

DOAMNA SOLNESS Domnişoară Wangel, ţi-am pregătit odaia… Totul e în ordine…

HILDE O, cât de drăguţă sunteţi cu mine!

SOLNESS (*către soţia lui*) Odaia pentru copii?

DOAMNA SOLNESS Da, cea din mijloc… Dar mai întâi să mergem la masă.

SOLNESS (*arătând cu capul spre Hilde*) Hilde va dormi în odaia

copiilor.

DOAMNA SOLNESS (*uitându-se la el*) Hilde?

SOLNESS Da, pe domnişoara Wangel o cheamă Hilde. Am cunoscut-o când era încă un copil.

DOAMNA SOLNESS Ei, ce spui, Halvard? Poftiţi, totul e pregătit…

(*Îl ia pe doctorul Herdal de braţ şi iese cu el prin dreapta; între timp, Hilde şi-a adunat lucrurile.*)

HILDE (*încet şi repede, către Solness*) E adevărat ceea ce mi-ai spus? Pot să-ţi fiu, în vreun fel, de folos?

SOLNESS (*luându-i lucrurile din mâini*) Am nevoie de dumneata. Eşti ceea ce am simţit, până la suferinţă, că-mi lipseşte.

HILDE (*îl priveşte cu ochi miraţi şi fericiţi, apoi îşi împreună mâinile*) O, tu, viaţă! O, tu, lume minunată!

SOLNESS (*încordat*) Cum?

HILDE Iată că mi-am dobândit totuşi, împărăţia.

SOLNESS (*fără să vrea, necontrolat*) Hilde!

HILDE (*din nou, cu un tremur în jurul gurii*) Aproape mi-am dobândit-o, voiam să spun.

Actul II

(Un salon mic, frumos mobilat, în locuinţa lui Solness. În fund, un glasvand care dă spre terasă şi grădină. În dreapta, un colţ obtuz cu o nişă în care sunt glastre cu flori şi o fereastră mare.

La fel în colţul din stânga; tot acolo se află şi o mică uşă tapetată. Pe fiecare perete lateral, uşi obişnuite. În faţă, la dreapta, o consolă cu o oglindă mare. Bogată expoziţie de flori şi plante. În faţă, la stânga, o canapea, scaune şi o masă. Mai în fund, o bibliotecă. În faţa nişei, o măsuţă şi scaune. Este devreme, înainte de masă.

Constructorul Solness, în prim-plan, şade la măsuţă, cu mapa lui Ragnar Brovik. Răsfoieşte desenele iar la unele se uită mai îndeaproape. Doamna Solness umblă tăcută, cu o cană de apă în mână; se mişcă fără zgomot şi udă florile. Ca şi în actul întâi, e îmbrăcată în negru. Pălăria, pardesiul şi umbrela ei sunt aşezate pe un scaun lângă oglindă.

Solness o urmăreşte din când în când cu privirea, fără ca ea să observe. Amândoi tac.)

(*Kaja Fosli intră discret pe uşa din stânga.*)

SOLNESS (*întoarce capul şi spune cu indiferenţă*) A, dumneata erai?

KAJA Da, voiam numai să ştii că am venit.

SOLNESS Da, da, bine. E şi Ragnar aici?

KAJA Nu, încă nu. A trebuit să mai rămână puţin acasă, să aştepte doctorul. Dar vine el după aceea, şi o să-i spun că ai întrebat de el.

SOLNESS Cum îi mai merge bătrânului?

KAJA Rău. Te roagă foarte mult să-l scuzi că este nevoit să rămână şi astăzi în pat – toată ziua.

SOLNESS Foarte bine. Numai să stea liniştit! Acum poţi să-ţi vezi de lucru.

KAJA Da. (*Oprindu-se lângă uşă.*) Vrei poate să vorbeşti cu Ragnar când va veni?

SOLNESS Nu, nu, nu am nimic deosebit să-i spun. (*Kaja iese prin stânga. Solness continuă să frunzărească desenele.*)

DOAMNA SOLNESS (*lângă plante*) Dumnezeu ştie dacă nu va muri şi el.

SOLNESS (*privind-o*) Cum „şi el”? Şi cine încă?

DOAMNA SOLNESS (*evitând să-i răspundă*) Da, da, Halvard, acum o să moară şi bătrânul Brovik. Ai să vezi.

SOLNESS Dragă Aline, n-ar fi bine să ieşi, să te plimbi puţin?

DOAMNA SOLNESS Da, de fapt, ar trebui să ies. (*Continuă să-şi facă de lucru cu florile.*)

SOLNESS (*aplecat peste desene*) Mai doarme încă?

DOAMNA SOLNESS (*uitându-se la el*) Te preocupă domnişoara Wangel?

SOLNESS (*indiferent*) Mi-a venit întâmplător în minte…

DOAMNA SOLNESS Domnişoara Wangel s-a sculat de mult.

SOLNESS Aşaaa…

DOAMNA SOLNESS Când am intrat la ea în odaie, tocmai îşi despacheta lucrurile. (*Se duce în faţa oglinzii şi începe încet să-şi pună pălăria.*)

SOLNESS (*după o scurtă pauză*) Vezi, Aline, tot am găsit o întrebuinţare pentru una din odăile copiilor.

DOAMNA SOLNESS Da, am găsit.

SOLNESS Şi parcă-i mai bine să nu stea chiar toate pustii.

DOAMNA SOLNESS Acest pustiu este într-adevăr îngrozitor. Din acest punct de vedere, ai dreptate.

SOLNESS (*închide mapa, se ridică şi se apropie*) Vei vedea, Aline, de-acum înainte totul va fi mai bine pentru noi. Mult mai plăcut. Totul va fi mai uşor. Mai ales pentru tine.

DOAMNA SOLNESS (*uitându-se la el*) De-acum înainte?

SOLNESS Da, crede-mă, Aline.

DOAMNA SOLNESS Vrei să zici… fiindcă *ea* a venit aici?

SOLNESS (*stăpânindu-se*) Voiam să spun… bineînțeles, după ce ne vom muta în casa noastră cea nouă.

DOAMNA SOLNESS (*luându-şi pardesiul*) Crezi într-adevăr, Halvard? Crezi că atunci va fi mai bine?

SOLNESS Nici nu-mi pot închipui altfel. Şi probabil că şi tu gândeşti la fel.

DOAMNA SOLNESS Nu-mi fac în general niciun fel de iluzii în

legătură cu casa cea nouă.

SOLNESS (*indispus*) Îmi vine destul de greu să te aud vorbind aşa, Aline. Fiindcă în primul rând pentru tine am construit-o. (*Vrea să-i ajute să-şi pună haina.*)

DOAMNA SOLNESS (*ferindu-se*) De fapt, faci prea mult pentru mine.

SOLNESS (*cu o anumită violenţă*) Nu, nu, numai asta să n-o spui, Aline! Astfel de vorbe nu vreau să aud din gura ta.

DOAMNA SOLNESS Bine, Halvard, atunci nu le voi mai spune.

SOLNESS Eu, însă, rămân la părerea mea. Vei vedea ce bine te vei simţi în casa cea nouă.

DOAMNA SOLNESS O, Doamne, mai poate fi bine pentru mine?

SOLNESS (*cu înfrigurare*) Da! Da! Trebuie să fii sigură de asta! Pentru că acolo – ascultă ce-ţi spun! – vor fi neaşteptat de multe lucruri care-ţi vor aminti de casa în care ai trăit…

DOAMNA SOLNESS De casa care a fost a tatălui şi a mamei mele, şi care a ars toată… toată…

SOLNESS (*cu o voce surdă*) Da, da, sărmana mea Aline, a fost o lovitură îngrozitor de grea pentru tine.

DOAMNA SOLNESS (*izbucnind în tânguiri*) Poţi să construieşti cât vrei, Halvard, dar mie nu vei mai putea niciodată să-mi reclădeşti un adevărat cămin.

SOLNESS (*umblând încolo şi încoace*) Pentru numele lui Dumnezeu, să nu mai vorbim de asta…

DOAMNA SOLNESS Nici nu avem obiceiul să vorbim de asta… Niciodată! Tu eviţi întotdeauna orice discuţie în legătură cu…

SOLNESS (*se opreşte brusc şi o priveşte*) Eu? Fac eu aşa ceva? Şi de ce aş face-o? O evit eu?

DOAMNA SOLNESS O, da, dar te înţeleg atât de bine, Halvard. Îţi dai atâta silinţă să mă cruţi. Şi să-mi găseşti fel de fel de scuze.

Faci tot ce poţi…

SOLNESS (*făcând ochi mari*) Tu? Chiar despre tine vorbeşti, Aline?

DOAMNA SOLNESS Da, aşa se pare, despre mine e vorba.

SOLNESS (*involuntar, privind înainte, ca pentru sine*) Asta mai lipsea!

DOAMNA SOLNESS În casa aceea veche, părintească, s-a întâmplat pesemne ceea ce trebuia să se întâmple. Dar Doamne, Dumnezeule, când o nenorocire vine după alta…

SOLNESS Da, aici ai dreptate. Cu nenorocul, se spune, nu poţi lupta; eşti neputincios.

DOAMNA SOLNESS Dar ce-a urmat după incendiu… a fost tot ce poate fi mai îngrozitor. Tot ce poate fi mai…

SOLNESS (*violent*) Nu te mai gândi la asta, Aline!

DOAMNA SOLNESS Ba da, tocmai la asta trebuie să mă gândesc. Să pot, în sfârşit, să-mi vorbesc şi mie odată despre asta. Simt că nu mai pot suporta multă vreme… Şi mie, mie nu mi-o voi putea ierta niciodată…

SOLNESS (*într-o izbucnire*) Ţie?

DOAMNA SOLNESS Da, fiindcă aveam de ambele părţi îndatoriri! Deopotrivă faţă de tine, şi faţă de copii. Ar fi trebuit să mă oţelesc. Să nu las spaima să pună stăpânire pe mine. Şi nici durerea că mi-a ars casa părintească. (*Frângându-şi mâinile.*) O, numai de-aş fi putut, Halvard!

SOLNESS (*cu voce scăzută, cutremurat, apropiindu-se*) Aline, trebuie să-mi promiţi că n-ai să te mai gândeşti niciodată la… la asemenea lucruri. Promite-mi, te rog!

DOAMNA SOLNESS O, Doamne, să promit! Să promit! Se poate orice… şi totuşi…

SOLNESS (*îşi frânge mâinile umblând prin odaie*) O, nicio nădejde… Nicio rază de soare! Nici cea mai mică dâră de lumină în căminul

nostru.

DOAMNA SOLNESS Aici nu-i niciun cămin, Halvard!

SOLNESS O, da, asta o poţi spune. (*Greoi, descurajat.*) Şi Dumnezeu ştie dacă n-ai dreptate; poate că nici în casa cea nouă nu ne vom simţi mai bine.

DOAMNA SOLNESS Niciodată şi nicăieri. Va fi tot atât de gol, tot atât de pustiu. Acolo ca şi aici.

SOLNESS (*violent*) Atunci, pentru Dumnezeu, de ce am mai construit-o? Ai putea să-mi spui?

DOAMNA SOLNESS Nu. La întrebarea asta să-ţi răspunzi singur.

SOLNESS (*aruncându-i o privire fugară, bănuitoare*) Ce vrei să spui, Aline?

DOAMNA SOLNESS Ce vreau să spun?

SOLNESS Da, dracu să mă ia! Ai spus-o într-un fel atât de ciudat, ca şi când îndărătul cuvintelor tale ar sta un alt gând.

DOAMNA SOLNESS Nu, poţi fi sigur că nu…

SOLNESS (*apropiindu-se de ea*) Ştiu eu ce ştiu… Am şi urechi, am şi ochi. De asta poţi fi sigură…

DOAMNA SOLNESS Ce-i? Despre ce vorbeşti?

SOLNESS (*aşezându-se în faţa ei*) Până şi în cele mai nevinovate cuvinte pe care le spun, descoperi o intenţie răutăcioasă, ascunsă.

DOAMNA SOLNESS Tu spui asta de mine? Eu fac asta?

SOLNESS Ha, ha, ha, ha! Dar nu-i deloc de mirare, Aline! Când în casă ai a face cu un bolnav, apoi…

DOAMNA SOLNESS (*speriată*) Bolnav! Eşti bolnav, Halvard?

SOLNESS (*izbucnind*) Atunci să zicem: cu un om pe jumătate desperat, un nebun, sau idiot… Spune-mi cum vrei!

DOAMNA SOLNESS (*caută bâjbâind cu mâna speteaza scaunului şi se aşază*) Halvard! Pentru numele lui Dumnezeu!

SOLNESS Dar vă înşelaţi amândoi. Tu, la fel ca şi doctorul. Nu am

absolut nimic. (*Umblă de colo-colo. Doamna Solness, speriată, îl urmăreşte cu privirea. După aceea, constructorul se apropie de ea. Liniştit.*) În fond, nu-mi lipseşte nimic.

DOAMNA SOLNESS Da, nu-i aşa?! Dar atunci ce se întâmplă cu tine?

SOLNESS Se întâmplă… că de multe ori sunt gata să mă prăbuşesc sub îngrozitoarea povară a datoriilor.

DOAMNA SOLNESS Datorii? Dar tu nu datorezi nimic nimănui, Halvard!

SOLNESS (*cu vocea scăzută, emoţionat*) Ba da, am o imensă datorie şi imense obligaţii faţă de tine, faţă de tine Aline.

DOAMNA SOLNESS (*ridicându-se încet*) Ce ascund cuvintele astea? Au un dedesubt… Spune-mi numaidecât, acum!

SOLNESS Dar nu ascund nimic, n-au niciun dedesubt… Nu ţi-am făcut niciodată vreun rău. În niciun caz, în mod conştient, voit. Şi totuşi, am sentimentul că asupra mea apasă, chinuitor, o datorie grea… foarte grea…

DOAMNA SOLNESS O datorie faţă de mine?

SOLNESS În primul rând, faţă de tine.

DOAMNA SOLNESS Atunci poate că eşti totuşi bolnav, Halvard.

SOLNESS (*apăsat*) Se prea poate. Sau ceva asemănător. (*Priveşte către uşa din dreapta care s-a deschis.*) Ei! Acum se luminează.

(*Intră Hilde Wangel. A schimbat ici-colo câte un detaliu în toaleta ei. Fusta este acum lăsată în jos.*)

HILDE Bună dimineaţa, domnule constructor!

SOLNESS (*salutând din cap*) Ai dormit bine?

HILDE Excepţional! Ca într-un leagăn. M-am întins în tot patul şi m-am lăfăit ca o… ca o prinţesă!

SOLNESS (*surâzând puţin*) Vasăzică, aşa cum trebuia.

HILDE Aşa aş spune.

SOLNESS Ai şi visat, probabil.

HILDE Bineînţeles! Dar un vis urât.

SOLNESS Aşa?

HILDE Da, am visat că m-am prăbuşit de pe peretele unei stânci foarte înalte şi abrupte. Dumneata nu visezi niciodată asemenea lucruri?

SOLNESS Ba da, câteodată.

HILDE E atât de pasionant când te prăvăleşti… O stare de tensiune atât de… deosebită…

SOLNESS Cred mai degrabă că simţi fiori reci.

HILDE Şi dumneata îţi tragi picioarele în sus, în timpul căderii?

SOLNESS Da, cât pot mai sus.

HILDE Şi eu.

DOAMNA SOLNESS (*luându-şi umbrela*) Halvard, eu ies în oraş acum. (*Către Hilde.*) Vreau să văd dacă găsesc să cumpăr… cele de care aveţi nevoie…

HILDE (*vrea să i se arunce de gât*) O, dragă, scumpă doamnă Solness! Este într-adevăr mult prea drăguţ din partea dumneavoastră! Teribil de drăguț!

DOAMNA SOLNESS (*apărându-se, se eliberează*) O, nici pe departe nu sunt drăguță. Este de datoria mea! Şi de aceea o şi fac cu plăcere.

HILDE (*ofensată, lasă buza în jos*) Cred, de altfel, că aş putea să ies foarte bine pe stradă aşa cum sunt, acum, după ce mi-am curățat şi mi-am aranjat rochia. Sau poate nu se cuvine?

DOAMNA SOLNESS Drept să-ți spun, cred că unii s-ar cam uita după dumneata.

HILDE (*dispreţuitor*) Pf! Doar atât? Nu poate fi decât amuzant!

SOLNESS (*cu o indispoziţie disimulată*) Da, numai că, vezi, lumea şi-ar putea închipui că şi dumneata eşti nebună.

HILDE Nebună? Sunt oare atâţia nebuni aici, în oraş?

SOLNESS (*îşi arată fruntea*) Cel puţin unul îl ai în faţa dumitale.

HILDE Domnule constructor!

DOAMNA SOLNESS Ba nu, dragul meu Halvard!

SOLNESS N-ai remarcat încă?

HILDE Nu, sigur că nu! (*Îşi aminteşte de ceva şi râde.*) Ba da, poate, totuşi, într-o singură manifestare.

SOLNESS Ei! Auzi, Aline!

DOAMNA SOLNESS În care manifestare, domnişoară Wangel?

HILDE Nu, n-am s-o spun.

SOLNESS O, ba da, spune-i-o.

HILDE Nu, mulţumesc, chiar atât de nebună nu sunt.

DOAMNA SOLNESS Când domnişoara Wangel va rămâne singură cu tine, o să-ţi spună, Halvard.

SOLNESS Crezi?

DOAMNA SOLNESS Cu siguranţă! O cunoşti atât de bine – şi de-atâta vreme – încă de când era copil. Mi-ai povestit doar… (*Iese pe uşa din stânga.*)

HILDE (*după o mică pauză*) Dar deloc, chiar deloc nu mă poate suferi soţia dumitale.

SOLNESS Ce te face să crezi? Ai remarcat ceva?…

HILDE N-ai remarcat şi dumneata?

SOLNESS (*evitând răspunsul*) Aline a devenit îngrozitor de mizantropă în ultimii ani.

HILDE A, şi asta!

SOLNESS Dar când vei ajunge s-o cunoşti cu adevărat… E atât de drăguţă, şi de bună, şi de cumsecade, în fond.

HILDE (*uşor iritată*) Păi dacă-i aşa, cum a putut să vorbească deodată de „datoria” ei…

SOLNESS De datoria ei?

HILDE Da, a spus că se duce să-mi cumpere nu ştiu ce din oraş,

numai pentru că-i de datoria ei. Aşa a spus… O, nu pot să sufăr cuvântul ăsta urât… oribil…

SOLNESS De ce?

HILDE Fiindcă sună atât de rece, de înţepat, de tăios. Datoria! Datoria, datoria! Nu găseşti? Parcă te-ar împunge.

SOLNESS Hm! N-am meditat prea atent asupra acestui cuvânt.

HILDE Ba da, aşa-i. Şi dacă-i drăguţă, cum susţii, de ce a vorbit aşa?

SOLNESS Doamne, Dumnezeule, dar ce-ar fi trebuit să spună?

HILDE Ar fi putut spune că vrea s-o facă fiindcă-i sunt dragă. Uite, asta ar fi putut spune. Ceva spus cu căldură, din inimă, înţelegi?

SOLNESS Aşa ai dori să ţi se vorbească?

HILDE Da, exact! (*Umblă prin odaie, se opreşte lângă bibliotecă şi se uită la cărţi.*) Ai foarte multe cărţi.

SOLNESS Da, am adunat o mulţime.

HILDE Şi le citeşti pe toate?

SOLNESS Pe vremuri, am încercat. Dar dumitale îţi place să citeşti?

HILDE O, nu! Pentru nimic în lume, am renunţat. Fiindcă, oricum, tot nu găsesc nicio armonie în ele.

SOLNESS Acelaşi lucru mi se întâmplă şi mie.

(*Hilde mai circulă puţin prin odaie, se opreşte lângă măsuţă, deschide mapa şi o răsfoieşte.*)

HILDE Dumneata le-ai desenat pe toate?

SOLNESS Nu, un tânăr care lucrează la mine şi-mi ajută.

HILDE Unul pe care l-ai format dumneata?

SOLNESS Da, probabil că a învăţat de la mine câte ceva.

HILDE (*se aşază*) Atunci sunt sigură că-i foarte capabil. (*Se uită mai de aproape la unul dintre desene.*) Nu?

SOLNESS Nu lucrează rău. Dar nu mi-e de folos.

HILDE Nu cred, trebuie să fie foarte, foarte iscusit.

SOLNESS Îţi poţi da seama chiar atât de bine de asta numai din desenele lui.

HILDE Ei, din desene! Dar dacă a avut ocazia să înveţe de la dumneata, atunci…

SOLNESS A, numai de aceea… Aici mulţi au învăţat de la mine, şi totuşi mai departe n-au putut merge…

HILDE Uite, nici moartă n-aş fi putut crede că poţi fi atât de prost!

SOLNESS Prost? Ai impresia că-s prost?

HILDE Da, asta-i impresia pe care mi-o faci… Fiindcă, vezi, chiar dacă toţi aceşti tineri ar putea – să zicem – veni la dumneata ca să-i înveţi, tot n-ar putea ajunge să…

SOLNESS (*devenind atent*) E, şi de ce nu?

HILDE (*se ridică, pe jumătate serioasă, jumătate râzând*) Nu, zău, domnule constructor, la ce le-ar servi? Tot n-ar avea dreptul să construiască nimeni altcineva, în afară de dumneata. Dumneata trebuie să fii singurul… Să faci totul de unul singur. Ei, acum ţi-am spus-o şi pe-asta!

SOLNESS (*involuntar*) Hilde!

HILDE Ei?

SOLNESS Pentru numele lui Dumnezeu, cum ţi-a venit ideea asta?

HILDE Ţi se pare că-i o idee atât de absurdă?

SOLNESS Nu… nu… Dar acum vreau să-ţi spun şi eu ceva…

HILDE Ce?

SOLNESS Fără încetare – în singurătate şi în tăcere – mi se învârtesc în cap aceleaşi şi aceleaşi gânduri. Îl sucesc şi-l răsucesc fără încetare…

HILDE Asta mi se pare pe cât se poate de natural…

SOLNESS (*privind-o cam cercetător*) Şi asta ai remarcat-o, probabil…

HILDE Nu, nicidecum.

SOLNESS Dar mai adineauri spuneai că… ai recunoscut că într-adevăr aş putea fi considerat nebun dintr-un anumit punct de vedere…

HILDE O, mă gândeam la cu totul altceva.

SOLNESS La ce?

HILDE O, un lucru care-ţi este indiferent, domnule constructor.

SOLNESS (*traversând odaia*) Da, bine, cum doreşti. (*Oprindu-se lângă nişă.*) Vino-ncoa, vreau să-ţi arăt ceva…

HILDE (*apropiindu-se*) Ce?

SOLNESS Vezi, acolo, departe, în grădină?

HILDE Da?

SOLNESS (*arătându-i ceva*) Acolo, peste drum de mormanul acela de pietre…

HILDE Vrei să spui casa aceea nouă?

SOLNESS Da. Aceea care se construieşte. E aproape gata.

HILDE Dacă nu mă înşel, are un turn foarte înalt…

SOLNESS E înconjurat încă de schele.

HILDE E casa dumitale cea nouă?

SOLNESS Da.

HILDE Casa în care te vei muta îndată ce va fi gata?

SOLNESS Da.

HILDE (*privindu-l*) Şi în casa aceea sunt odăi pentru copii?

SOLNESS Trei, ca şi aici.

HILDE Şi niciun copil?

SOLNESS Nici nu vor fi…

HILDE (*surâzând pe jumătate*) Da!… Vezi, e aşa cum spuneam…

SOLNESS Adică?

HILDE Eşti, într-un fel, cam nebun.

SOLNESS O, la asta te refereai?

HILDE Da, la toate aceste odăi pentru copii… Goale, pustii… în care am stat şi am dormit.

SOLNESS (*coborând glasul*) Aline şi cu mine am avut copii.

HILDE (*privindu-l încordat*) Aţi avut?

SOLNESS Doi băieţi. Amândoi de-o vârstă.

HILDE Gemeni, vasăzică.

SOLNESS Da, gemeni. Sunt de atunci unsprezece-doisprezece ani.

HILDE (*cu grijă, blând*) Aşadar… amândoi? Gemenii… nu-i mai aveţi…

SOLNESS (*emoţionat, dar calm*) Nu ne-a fost dat să-i avem decât trei săptămâni, sau nici atât. (*Izbucnind.*) O, Hilde, e pur şi simplu de necrezut cât de bine mă simt că eşti aici, că ai venit. În sfârşit, am şi eu cu cine vorbi!

HILDE Înseamnă că n-o poţi face… şi… cu ea?

SOLNESS Cât despre asta, nu… Nu aşa cum aş dori şi cum ar trebui… (*Greoi*.) Şi nici despre multe altele.

HILDE (*înăbuşit*) Când spuneai că ai nevoie de mine… numai despre asta era vorba?

SOLNESS Da, mai ales… În tot cazul, ieri. Fiindcă azi nu mai sunt chiar atât de sigur. (*Schimbând vorba.*) Hai să ne aşezăm. Şezi aici, pe canapea, Hilde, ca să ai priveliştea grădinii în faţa ochilor. (*Hilde se aşază pe un colţ al canapelei. Solness îşi apropie un scaun.*) Eşti dispusă să mă asculţi?

HILDE Da, te ascult cu mare plăcere.

SOLNESS (*se aşază*) Atunci am să-ţi spun tot.

HILDE Acum te am în faţa ochilor şi pe dumneata şi grădina, domnule constructor. Povesteşte-mi, hai, dă-i drumul.

SOLNESS (*arătând către fereastra din nişă*) Acolo, sus, unde se vede casa cea nouă…

HILDE Da?

SOLNESS Acolo am locuit în primii ani, Aline şi cu mine. Acolo se afla pe atunci o casă veche, care înainte aparţinuse mamei ei şi pe care noi am moştenit-o. Odată cu ea, şi grădina aceea mare…

HILDE Şi casa aceea avea un turn?

SOLNESS Nici urmă de turn! Văzută pe dinafară, era o hardughie de lemn, mare, întunecoasă şi urâtă. Dar pe dinăuntru, totuşi destul de plăcută şi de confortabilă.

HILDE Vasăzică aţi dărâmat maghernița…

SOLNESS Nu, a ars.

HILDE Toată?

SOLNESS Da.

HILDE Şi asta a însemnat o mare nenorocire pentru dumneata?

SOLNESS Depinde cum vrei s-o iei… Pe constructorul Solness, acel incendiu l-a pus pe picioare…

HILDE Da?

SOLNESS Tocmai atunci mi se născuseră cei doi băieței.

HILDE Bieţii gemeni, da.

SOLNESS Se născuseră sănătoşi şi plini de viaţă şi creşteau zi de zi văzând cu ochii.

HILDE Da… sugarii cresc foarte repede în primele zile.

SOLNESS Nu-ţi poţi închipui ce încântare era s-o vezi pe Aline cu cei doi copii… Nu se poate imagina tablou mai frumos. Apoi a venit noaptea incendiului…

HILDE (*încordată*) Ce s-a întâmplat? Spune odată, a ars cineva odată cu casa?…

SOLNESS Nu… Toţi au fost salvaţi…

HILDE Atunci?

SOLNESS Spaima a zdruncinat-o îngrozitor pe Aline. Flăcările uriaşe, zgomotele înfricoşătoare… Pe urmă… fuga din casă… într-o noapte rece ca gheaţa… Şi ea şi copiii, scoşi din casă, dezbrăcaţi, aşa cum se aflau…

HILDE Şi copiii n-au rezistat?…

SOLNESS Ba da, au rezistat destul de bine. Dar Aline a făcut febră mare… şi din cauza febrei, laptele ei… Ţinea cu tot dinadinsul să-i alăpteze ea… zicea că-i datoria ei. Şi amândoi… băieţaşii noştri, au (*frângându-şi mâinile*) au…

HILDE S-au îmbolnăvit… N-au mai putut fi salvaţi…

SOLNESS Nu… S-au dus… Ne-au fost luaţi…

HILDE Trebuie să fi fost îngrozitor de greu pentru dumneata…

SOLNESS Destul de greu şi pentru mine. Dar de o mie de ori mai greu pentru Aline. (*Încleştându-şi mâinile într-un gest de desperare mută.*) Dar de ce? De ce trebuie să se întâmple asemenea nenorociri pe lumea asta? (*Scurt şi energic.*) Din ziua în care i-am pierdut, am încetat să mai construiesc biserici, cu voia inimii… Cu dragoste…

HILDE Poate că nici turnul de la noi nu ţi-ar fi plăcut să-l construieşti…

SOLNESS Aşa-i… L-am construit fără dragoste… Numai eu ştiu cât de fericit, cât de uşurat m-am simţit când l-am văzut terminat.

HILDE Şi eu o ştiu.

SOLNESS Iar acum nu mai construiesc… şi nici nu voi mai construi vreodată… nici biserici, nici turnuri de biserici.

HILDE (*aprobând încet, cu capul*) Numai case pentru oameni.

SOLNESS Cămine pentru oameni, Hilde.

HILDE Da, dar case cu turnuri înalte, cu vârfuri şi mai înalte.

SOLNESS Da, mai cu seamă asemenea case… (*Trecând la un ton mai uşor.*) Da, vezi dumneata, cum spuneam, incendiul m-a ridicat… În meseria mea de constructor… vreau să spun…

HILDE De ce nu porţi titlul de arhitect, ca şi toţi ceilalţi?

SOLNESS N-am studii suficiente pentru acest titlu. Tot ce ştiu, în cea mai mare parte am descoperit singur.

HILDE Totuşi ai ajuns destul de sus în carieră.

SOLNESS Da, am urcat tot mai sus, pornind de pe cenuşa incendiului. Am parcelat aproape toată grădina… Am împărţit-o în loturi… Şi am construit acolo, exact aşa cum mi-am dorit, vile… şi aşa mi s-a netezit drumul.

HILDE (*privindu-l cercetător*) Eşti desigur un om foarte norocos. După cum ţi-au mers treburile, aşa s-ar părea.

SOLNESS (*întunecat*) Norocos? Şi dumneata spui asta? Ca toată lumea.

HILDE Fiindcă se pare că aşa şi este… Numai dacă ai putea să nu te mai gândeşti atâta la cei doi copii…

SOLNESS (*rar*) La cei doi copii… Nu-i atât de uşor să fugi de amintirea lor, Hilde!

HILDE (*ezitând parcă*) Mai stăruie încă atât de puternic amintirea lor, după atâta vreme… încât să devină o piedică în munca dumitale?

SOLNESS (*privind-o ţintă, fără a răspunde*) Un om norocos, spuneai…

HILDE Şi nu eşti? Vreau să spun: din celelalte puncte de vedere…

SOLNESS (*continuând s-o privească*) După toate cele ce ţi-am povestit despre incendiu… Hm…

HILDE Da. Şi?

SOLNESS Şi nu a încolţit un anumit gând, în mintea dumitale…

HILDE (*căutând în zadar să-şi amintească*) Nu, ce fel de gând?…

SOLNESS (*înăbuşit, dar subliniat*) Numai şi numai datorită incendiului am fost capabil să construiesc case pentru oameni. Căminuri confortabile, plăcute, luminoase, în care tatăl şi mama cu

toată droaia de copii să poată trăi cu certitudinea, cu bucuria de fiecare zi că există pe lumea asta o fericire cerească… Şi, mai ales, cu sentimentul că-şi aparţin unul altuia cu totul, de la cele mai mici lucruri până la cele mai mari…

HILDE (*zelos*) Da, dar asta trebuie să însemne pentru dumneata o mare fericire… Să poţi face pentru oameni asemenea case minunate…

SOLNESS Uiţi preţul, Hilde! Groaznicul preţ pe care a trebuit să-l plătesc ca să pot ajunge atât de departe.

HILDE Şi crezi că nu vei putea scăpa niciodată de acest gând?

SOLNESS Nu… pentru că spre a ajunge aici, spre a ajunge să clădesc case, cămine pentru ceilalţi, a trebuit mai întâi să renunţ eu, pentru toată viaţa, la propriul meu cămin. Vreau să zic la un cămin pentru o droaie de copii şi, de altfel, în egală măsură, şi pentru tată şi pentru mamă…

HILDE (*precaut*) Şi a trebuit în adevăr să renunţi? Şi pentru totdeauna?

SOLNESS (*dând încet din cap*) Ăsta a fost preţul norocului meu, de care se vorbeşte atât… (*Respirând greoi.*) Norocul nu a fost prea ieftin, Hilde.

HILDE (*acelaşi joc*) Dar lucrurile nu se mai pot îndrepta?

SOLNESS Nu. Nimeni nu va mai putea schimba nimic, niciodată. Şi asta-i numai o consecinţă a incendiului. Şi a bolii de mai târziu a soţiei mele…

HILDE (*privindu-l nedumerită*) Şi totuşi, continui să construieşti toate aceste odăi pentru copii…

SOLNESS (*serios*) Ai băgat de seamă, Hilde, că imposibilul încearcă întotdeauna să te cheme, să te atragă?

HILDE (*gânditoare*) Imposibilul? (*Animată.*) Ba da! Şi dumneata ai simţit la fel?

SOLNESS Da.

HILDE Atunci şi în dumneata stă ascuns un mic demon?

SOLNESS De ce spui: demon?

HILDE Ce alt nume i-ai da?

SOLNESS (*ridicându-se*) Da, da, s-ar putea… (*Violent.*) Şi atunci, nu trebuie să fi devenit eu însumi un demon? Pentru că, aşa cum îmi merge mereu, în tot şi în toate!… În tot şi în toate!…

HILDE Ce vrei să spui?…

SOLNESS (*înăbuşit*, *cu emoţie lăuntrică*) Fii te rog atentă la ceea ce-ţi voi spune, Hilde: Tot ceea ce am reuşit să realizez, să construiesc, să creez în numele frumosului, al trăiniciei, al securităţii şi chiar al sublimului… (*împreunându-şi degetele*) o, nu-i oare îngrozitor gândul…

HILDE Ce anume este atât de îngrozitor?

SOLNESS Că pentru toate astea a trebuit neîncetat să dau ceva în schimb, să plătesc. Nu cu bani, ci cu fericire omenească şi nu numai cu propria mea fericire ci şi cu a altora? Da, da, înţelegi, Hilde?! Ăsta-i preţul pe care a trebuit să-l plătesc – şi eu şi alţii – pentru situaţia pe care am dobândit-o… şi pentru faima de artist… Şi tot timpul, fără încetare, zi de zi, trebuie să am grijă să plătesc din nou pentru mine. Iarăşi şi iarăşi, fără încetare!

HILDE (*ridicându-se şi privindu-l ţintă*) Te gândeşti, desigur, la… la ea.

SOLNESS Da, în primul rând… la Aline. Fiindcă şi Aline a avut vocaţia ei în viaţă. Tot aşa cum o aveam şi eu pe a mea. (*Vocea îi tremură.*) Dar vocaţia ei a trebuit să fie înăbuşită, strivită, călcată în picioare pentru ca a mea să poată să se afirme, să ajungă la un fel de mare triumf. Da, află că Aline avea şi ea aptitudinile ei pentru construcţii.

HILDE Ea? Pentru construcţii?

SOLNESS (*clătinând din cap*) Nu de case… nu de turnuri cu vârfuri ascuţite… sau altele de felul celor cu care mă îndeletnicesc eu…

HILDE Dar atunci, ce?

SOLNESS (*cu emoţie, blând*) Să construiască sufletele copilaşilor, Hilde. Să le clădească astfel încât să aibă acel echilibru, acea nobleţe care să-i poată înălţa spre tot ceea ce-i frumos, spre tot ceea ce-i armonie. Sufletele care să facă din ei oameni întregi, oameni adevăraţi. Iată care erau marile resurse ale Alinei… Vocaţia ei! Şi totul zace acum neutilizat şi neutilizabil pe deasupra, şi de niciun folos pentru nimeni. Exact ca nişte mormane de moloz după un incendiu.

HILDE Da, dar chiar dac-ar fi aşa…

SOLNESS Aşa este! Aşa este! Ştiu eu.

HILDE Oricum, dumneata n-ai nicio vină.

SOLNESS (*aţintindu-şi ochii asupra ei şi dând încet din cap*) Da, vezi, asta-i marea, cumplita întrebare. Asta-i îndoiala care mă tortureazǎ zi şi noapte.

HILDE Asta?

SOLNESS Da… Presupunând că eu aş avea o vină… Într-un anumit sens.

HILDE Dumneata! Pentru incendiu?

SOLNESS Pentru tot. Pentru tot şi pentru toate… Şi poate că totuşi… nevinovat… complet nevinovat.

HILDE (*privindu-l îngrijorată*) O! Domnule constructor, dacă poţi vorbi aşa, atunci totuşi eşti bolnav.

SOLNESS Hm… nici n-am să mai fiu vreodată cu adevărat sănătos, din acest punct de vedere…

(*Ragnar deschide cu precauţie uşa cea mică din colţul stâng. Hilde înaintează.*)

RAGNAR (*îndată ce o zăreşte pe Hilde*) A! Scuzaţi-mă, domnule

Solness… (*Vrea să se retragă.*)

SOLNESS Nu, nu, rămâi. Să aranjăm ce avem de aranjat…

RAGNAR O, dacă s-ar putea…

SOLNESS După câte am auzit, nu-i merge mai bine tatălui dumitale.

RAGNAR Tata se apropie de sfârşit… De aceea… vă rog fierbinte, scrieţi câteva cuvinte bune pe una dintre foi… să le poată citi tata, acum, cât mai e în viaţă…

SOLNESS (*violent*) Te rog să nu-mi mai vorbeşti de desenele dumitale.

RAGNAR Le-aţi văzut?

SOLNESS Da, le-am văzut.

RAGNAR Şi nu sunt bune de nimic? Şi nici eu nu sunt bun de nimic?

SOLNESS (*evaziv*) Rămâi la mine, Ragnar. Vei avea tot ce vei voi. Şi te vei putea căsători cu Kaja, vei duce o viaţă fără griji. Poate că vei fi chiar fericit. Dar renunţă la ideea de a construi singur, independent…

RAGNAR Da, bine… Să mă reped atunci până acasă, să-i spun tatei. I-am făgăduit… Să-i spun tatei… înainte să moară… ce răspuns mi-aţi dat?…

SOLNESS (*luptându-se cu sine însuşi*) Da, spune-i. Din partea mea, spune-i ce vrei. Cel mai bine ar fi însă să nu-i spui nimic. (*Hotărât.*) Nu pot face într-altfel, Ragnar!

RAGNAR Aş putea să-mi iau desenele.

SOLNESS Da, ia-le, ia-le odată! Sunt pe masă.

RAGNAR (*ducându-se într-acolo*) Mulţumesc.

HILDE (*punând mâna pe mape*) Nu, nu, lăsaţi-le aici.

SOLNESS De ce?

HILDE Fiindcă vreau şi eu să le văd…

SOLNESS Dar le-ai… (*Către Ragnar.*) Bine, lasă-le acolo.

RAGNAR Cu plăcere.

SOLNESS Şi acum, du-te numaidecât acasă, lângă tatăl dumitale.

RAGNAR Da, ar trebui să mă duc…

SOLNESS (*desperat*) Ragnar, nu trebuie să-mi ceri ceea ce nu pot. Auzi, Ragnar? Nu trebuie.

RAGNAR Nu, nu. Iertaţi-mă. (*Se apleacă şi salută; iese apoi pe uşa din colţ. Hilde se duce şi se aşază pe un scaun, lângă oglindă.*)

HILDE (*privind furioasă la Solness*) E foarte urât ce-ai făcut.

SOLNESS Şi dumneata spui asta?

HILDE Da, oribil! Groaznic! Câtă cruzime, câtă răutate…

SOLNESS Dar nu înţelegi desperarea mea?

HILDE Chiar aşa fiind… Tot n-ai dreptate…

SOLNESS Dar chiar dumneata spuneai adineauri că numai eu ar trebui să am dreptul să construiesc.

HILDE Asta o pot spune eu, dar nu dumneata. Dumneata n-ai voie s-o spui.

SOLNESS Ba cred că am, mai mult ca oricine. La preţul pe care mi-am cumpărat situaţia!

HILDE Ei da, cu ceea ce numeai „confort casnic” sau ceva asemănător!…

SOLNESS Şi cu liniştea mea sufletească pe deasupra!

HILDE (*ridicându-se*) Liniştea sufletească! (*Cu simţire, din suflet.*) Da, da, ai dreptate! Bietul constructor! Şi îţi închipui că…

SOLNESS (*râzând liniştit*) Hilde, aşază-te te rog la loc… Am să-ţi povestesc ceva vesel.

HILDE (*încordată, se aşază*) Te ascult.

SOLNESS Povestea – ascultată – pare la început aproape ridicolă. Porneşte de la un fleac… dar chiar în jurul acestui lucru fără importanţă – o simplă crăpătură într-un simplu horn… – se

învârteşte, după cum vei vedea, întreaga poveste…

HILDE Numai despre atât e vorba?

SOLNESS Nimic în plus pentru început. (*Trage un scaun lângă Hilde şi se aşază.*)

HILDE (*nerăbdătoare, lovindu-şi genunchii cu palma*) Vasăzică, o crăpătură într-un horn!

SOLNESS Observasem crăpătura încă mult înainte de incendiu. De câte ori mă urcam în pod, mă uitam dacă mai există.

HILDE Şi era?

SOLNESS Da, fiindcă nimeni în afară de mine nu ştia de acea crăpătură.

HILDE Şi n-ai vorbit nimănui despre…

SOLNESS Nu, nimănui. Nimic.

HILDE Şi nici măcar nu te-ai gândit s-o repari?

SOLNESS Ba m-am gândit, dar n-am ajuns niciodată s-o fac. De câte ori am vrut s-o repar, parcă o mână străină se opunea, mă împiedica… Astăzi nu, dar mâine… îmi spuneam. Şi niciodată n-am apucat s-o repar.

HILDE De ce această indolenţă?… De ce tot amânai?

SOLNESS Pentru că mă tot gândeam… (*încet şi înăbuşit*) tot timpul. Mă gândeam: cu ajutorul acelei mici crăpături negre… din hornul casei, dacă n-aş putea să urc… Să devin constructor.

HILDE (*privind drept înainte*) Trebuie să fi fost extrem de pasionant!

SOLNESS Era un gând care pusese cu totul stăpânire pe mine… Şi în acelaşi timp, totul mi se părea atât de simplu, de uşor de înfăptuit… Mi-aş fi dorit să se întâmple în toiul iernii. Într-o zi, cu puţin înainte de ora prânzului. Să fiu plecat cu Aline, într-o plimbare cu sania. Acasă, servitorii să încingă bine sobele.

HILDE …De aceea şi doreai să fie ger mare în ziua aceea.

SOLNESS Da, un ger să crape pietrele. Iar servitorii să încingă bine sobele, dorind ca Aline să găsească o căldură plăcută în casă, atunci când se va întoarce din plimbare…

HILDE Fiindcă ea, desigur, suferă de frig.

SOLNESS Da, e friguroasă. Aşa că, întorcându-ne acasă, am fi văzut de departe fumul…

HILDE Numai fumul?

SOLNESS Mai întâi fumul. Pe urmă, ajunşi la poarta grădinii, am fi văzut toată hardughia aceea de lemn mistuindu-se într-o mare de foc. Aşa mi-aş fi dorit să se întâmple, vezi dumneata.

HILDE Doamne, Dumnezeule, de ce nu s-a putut întâmpla chiar aşa?

SOLNESS Da, Hilde, te şi poţi întreba de ce!

HILDE Dar, ascultă-mă, domnule constructor, eşti absolut sigur că focul se datoreşte crăpăturii aceleia mici din coş?

SOLNESS Nu, dimpotrivă. Sunt absolut convins că nu are nimic a face cu incendiul.

HILDE Atunci?

SOLNESS S-a stabilit cu precizie că incendiul a izbucnit într-o garderobă, în cu totul alt colţ al casei.

HILDE Atunci ce tot ai cu hornul ăla crăpat, ce tot vorbeşti de el?

SOLNESS Poţi să mă mai asculţi încă puţin, Hilde?

HILDE Da, sigur, dar cată să vorbeşti mai… raţional…

SOLNESS Voi încerca. (*Îşi trage mai aproape scaunul.*)

HILDE Hai, spune atunci totul, domnule constructor.

SOLNESS (*confidenţial*) Nu crezi şi dumneata, Hilde, că există pe lumea asta oameni cu totul ieşiţi din comun, oameni aleşi, înzestraţi cu darul… cu puterea de a-şi dori un lucru, de a voi să-l aibă cu tot dinadinsul… de a-l cere, cu gândul numai, dar cu atâta forţă, cu o forţă de neclintit, încât până la urmă, trebuie să-l dobândească…

HILDE (*cu o expresie nelămurită în ochi*) Daca-i aşa, hai să încercăm odată – şi să vedem, poate fac şi eu parte dintre cei aleşi.

SOLNESS De unul singur nu poţi înfăptui lucruri atât de mari. O, nu, ca să iasă ceva trebuie să mai ai şi ajutoare şi slujitori. Dar nici ei nu vin de la sine. Trebuie să-i strigi neîncetat, cu tenacitate, cu încăpăţinare. Lăuntric, înţelegi?

HILDE Ce fel de ajutoare şi ce fel de slujitori?

SOLNESS Despre ei om vorbi altădată. Să revenim la povestea cu incendiul.

HILDE Crezi că incendiul nu ar fi avut loc niciodată, dacă nu ţi l-ai fi dorit?

SOLNESS Dacă acea casă ar fi aparţinut bătrânului Knut Brovik, niciodată, niciodată n-ar fi ars într-un moment atât de potrivit şi atât de favorabil. De asta sunt absolut sigur. Fiindcă el nu se pricepe să cheme ajutoare şi nici slujitori. (*Ridicându-se neliniştit.*) Vezi, Hilde, tot eu port deci vina că cei doi băieţaşi au trebuit să plătească cu viaţa. Şi pot fi scutit de vina că Aline nu a devenit ceea ce ar fi putut şi ar fi trebuit să devină? Aşa cum dorea ea cel mai mult?

HILDE Da, dar din moment ce numai ajutoarele şi slujitorii au fost aceia care…

SOLNESS Dar cine i-a chemat? Eu! Eu! Iar ei au venit şi s-au supus voinţei mele. (*Cu o agitaţie crescândă.*) Şi asta numeşte lumea a avea norocul de partea ta. Dar eu am să-ţi spun ce simţi când ai acest noroc! Simţi aici, în piept, o rană vie, o bucată de carne de pe care ţi s-a smuls pielea. Iar ajutoarele şi slujitorii se duc şi jupoaie de piele alţi oameni, pentru a-mi înveli rana mea, pentru a mi-o închide. Şi totuşi, rana nu se vindecă niciodată, nu se închide niciodată! O, dacă ai şti cât poate să ardă şi să te macine câteodată!

HILDE (*privindu-l cu atenţie*) Eşti bolnav, domnule constructor. Da, cred că eşti într-adevăr bolnav.

SOLNESS Spune mai degrabă „nebun”; asta gândeşti.

HILDE Nu, nu cred că minţile îţi lipsesc…

SOLNESS Dar ce atunci? Hai spune!

HILDE Mă întreb dacă nu cumva ai venit pe lume cu o conştiinţă care nu-i teafără…

SOLNESS O conştiinţă care nu-i teafără? Ce dracu o mai fi şi asta?

HILDE Da, aşa cred, conştiinţa dumitale e în general foarte slăbită. A fost firavă de la bun început. Prea delicat construită. Nu suferă să fie zdruncinată. Nu poate ridica, nici suporta ceea ce este prea greu.

SOLNESS (*mormăind*) Hm, şi aş putea să întreb cum ar trebui să fie o conştiinţă?

HILDE Fiind vorba despre dumneata, cred că ar trebui să fie o conştiinţă cu adevărat robustă.

SOLNESS Aşa? Robustă? Hm! Da! Dar dumneata ai o conştiinţă robustă?

HILDE Da, cred că da. Cel puţin până acum nu am remarcat să fie altfel.

SOLNESS Bănuiesc că nici n-a fost pusă în mod direct la vreo încercare mai deosebită…

HILDE (*cu un tremur în jurul gurii*) Dar nici prea uşor nu mi-a venit să-mi părăsesc tatăl, la care ţin atât de mult. Atât de mult…

SOLNESS Aş! Pentru o lună, două…

HILDE Sunt sigură că nu mă voi mai întoarce niciodată acasă.

SOLNESS Niciodată? Dar de ce ai plecat de lângă el?

HILDE (*jumătate serioasă, jumătate glumind*) Ai uitat din nou că au trecut cei zece ani?

SOLNESS Ei, vorbe! Trebuie să fi fost ceva în neregulă la dumneata… Nu?

HILDE (*întru totul serioasă*) Nu, ceva, aici, înlăuntrul meu, care mă

mâna încoace, parcă mă biciuia din urmă… Mă atrăgea, mă tortura în acelaşi timp…

SOLNESS (*cu înfrigurare*) Şi în dumneata, ca şi în mine… (*Pauză.*) Da, Hilde… Ne aflăm în faţa aceluiaşi mister. Şi în dumneata stă ascuns un mic demon, ca şi în mine. Un mic demon, ascultă ce-ţi spun, care dinlăuntrul nostru cheamă puterile dinafară. Şi atunci trebuie să i te supui – de vrei sau chiar de nu vrei.

HILDE Cred că aproape ai dreptate, domnule constructor.

SOLNESS (*mergând de colo-colo*) O, Hilde, sunt atât de mulţi diavoli pe lumea asta, pe care nu-i putem vedea.

HILDE Diavoli?

SOLNESS (*oprindu-se*) Diavoli buni şi diavoli răi. Diavoli cu părul blond şi diavoli cu părul negru. Barem de-am putea şti întotdeauna dacă cei pe care-i adăpostim în noi sunt dintre cei luminoşi, sau dintre cei întunecaţi… (*Pornind din nou.*) Ha, ha, ar fi totul foarte simplu, atunci!

HILDE (*urmărindu-l cu privirea*) Sau dacă am avea o conştiinţă într-adevăr foarte robustă, care să plesnească de sănătate.

SOLNESS Ca să poţi îndrăzni să faci totul, pentru ceea ce îţi doreşti mai mult. (*Oprindu-se lângă consolă.*) Din acest punct de vedere cred că cei mai mulţi sunt tot atât de infirmi ca şi mine…

HILDE Se prea poate să fie şi aşa.

SOLNESS (*sprijinindu-se de masă*) În cărţile cu legende… ai citit vreodată vreuna?

HILDE Cum nu! Pe vremea mea, mai citeam cărţi…

SOLNESS În cărţile cu legende, stă scris despre vikingii care au navigat spre ţări străine, jefuind, arzând şi ucigând oameni…

HILDE Şi răpind femei…

SOLNESS …Pe care apoi le păstrau pentru ei…

HILDE …Ducându-le pe vasele lor…

SOLNESS …Şi purtându-se cu ele ca cei mai răi dintre demoni…

HILDE (*privind înainte, cu ochii pe jumătate voalaţi*) Cred că trebuie să fi fost pasionant.

SOLNESS (*cu un râs scurt, ca un mormăit*) Da, să răpeşti femei?

HILDE Să fii răpită.

SOLNESS (*privind-o o clipă*) A, asta!

HILDE (*ca pentru a pune capăt conversaţiei*) Şi unde voiai să ajungi cu vikingii dumitale, domnule constructor?

SOLNESS A, da, pentru că flăcăii ăia, ei, da, aveau conştiinţe solide, robuste. Când se întorceau acasă, se puneau pe băutură şi pe mâncare… şi pe deasupra mai erau veseli, senini ca nişte copii. Iar femeile! De multe ori nu mai voiau să plece de lângă ei. Poţi înţelege asta?

HILDE Pe femei le înţeleg grozav de bine.

SOLNESS Aha! Poate şi dumneata ai putea face la fel?

HILDE De ce nu?

SOLNESS Să trăieşti de bunăvoie cu un om atât de brutal?

HILDE De-ar fi chiar foarte brutal, odată ce aş fi ajuns să ţin cu adevărat, atunci…

SOLNESS Ai putea ajunge să ţii la un astfel de om?

HILDE Doamne, Dumnezeule, după câte ştiu nu stă în puterea noastră să alegem pe cine vom iubi.

SOLNESS (*privind-o gânditor*) Nu, nu… Hotărăşte desigur demonul dinlăuntrul nostru…

HILDE (*râzând uşor*) Şi-apoi şi toţi acei diavoli ciudaţi pe care-i cunoşti atât de bine şi cu care te înţelegi… cei bruni, ca şi cei blonzi…

SOLNESS (*cu căldură, încet*) Mi-aş dori ca diavolii să aleagă cu băgare de seamă pentru dumneata, Hilde.

HILDE Pentru mine au şi ales de mult. Odată pentru totdeauna.

SOLNESS (*privind-o adânc*) Hilde, dumneata… eşti ca o pasăre

sălbatică, de pădure.

HILDE Departe de mine! Eu nu mă ascund în tufişuri.

SOLNESS Nu, nu. Te-aş compara mai degrabă cu o pasăre răpitoare.

HILDE Da, poate… mai curând. Poate. (*Cu mare violenţă.*) Şi de ce n-aş fi o pasăre de pradă? De ce nu m-aş duce şi eu după pradă? Să-mi iau prada la care poftesc? Dacă într-adevăr o pot înhăţa cu ghearele mele, înseamnă că îmi şi aparţine.

SOLNESS Hilde, ştii ce eşti?

HILDE Da, ceva… un fel de pasăre ciudată.

SOLNESS Nu. Eşti clipa când apar zorile. Când mă uit la dumneata, e ca şi cum aş privi un răsărit de soare.

HILDE Spune-mi, domnule constructor, eşti sigur că nu m-ai chemat niciodată? Aşa, lăuntric?

SOLNESS (*precaut şi încet*) Aproape îmi vine să cred c-am făcut-o.

HILDE Ce-ai voit de la mine?

SOLNESS Dumneata eşti… eşti tinereţea, Hilde.

HILDE (*surâzând*) Tinereţea de care-ţi este atât de tare frică?

SOLNESS (*dând încet din cap*) Şi după care tânjesc atât de mult…

HILDE (*se ridică, se duce la măsuţă şi se întoarce cu mapa lui Ragnar Brovik. Întinzându-i mapa*) Prin urmare, acestea sunt desenele care…

SOLNESS (*scurt, respingând*) Lasă te rog acolo neroziile alea. Le ştiu pe de rost.

HILDE Da, dar vei scrie totuşi ceva pe ele…

SOLNESS Să scriu? Pentru nimic în lume!

HILDE Dacă n-ar fi decât pentru că bietul bătrân trage să moară. N-ai putea măcar înainte de cea din urmă despărţire să-i dăruieşti o bucurie – lui, şi fiului său? Ar obţine poate o comandă pentru o construcţie, cu ajutorul desenelor astea…

SOLNESS Da, asta-i: comanda ar obţine-o, însă construcţia nu va

fi niciodată capabil s-o facă acest „mare geniu”.

HILDE Dar, pentru numele lui Dumnezeu, chiar dacă lucrurile stau aşa, n-ai putea totuşi minţi, barem un pic mic de tot?

SOLNESS (*furios*) Să mint? Hilde, pleacă de-aici cu toate desenele astea, pe care numai diavolul le-a adus…

HILDE (*trăgând mapa mai înspre ea*) Tţ! Tţ! Tţ! Gata să sari la mine, să mă muşti. Dumneata vorbeşti de diavoli… Dar mi se pare mai degrabă că tocmai dumneata te porţi ca un diavol… (*Privind în jur.*) Există aici condei şi cerneală?

SOLNESS Nu am aici, în odaie.

HILDE (*îndreptându-se spre uşă*) Dar dincolo, unde lucrează domnişoara, desigur că aveţi.

SOLNESS Rămâi aici, Hilde. M-ai îndemnat să mint. Da… Bine. Da… Pentru bătrânul lui tată, aş putea-o face… Pentru că lui i-am distrus odată cariera. Cu el am dat odată de pământ.

HILDE Şi cu el?

SOLNESS Da, ca să-mi fac mie loc. Dar pentru nimic în lume, nu-i voi îngădui lui Ragnar să se afirme.

HILDE Sărmanul, nici n-ar reuşi dacă este în adevăr atât de incapabil…

SOLNESS (*apropiindu-se de ea şi şoptind*) Dacă Ragnar Brovik face un pas înainte, dacă Ragnar reuşeşte să se afirme, mă doboară el pe mine. Mă desfiinţează, cum l-am desfiinţat eu pe tatăl său.

HILDE Te doboară… Te desfiinţează? Aşadar, e o forţă, e un om capabil?…

SOLNESS Da, te pot asigura că este capabil. El e tineretul care stă gata să-mi bată în uşă! Şi cu o singură mişcare să-l dea la o parte pe constructorul Solness, cu tot ce reprezintă el…

HILDE (*privindu-l tăcut, cu reproş*) Şi-atunci, ţii uşa încuiată? Să nu mai poată intra nimeni? (*Cu dezgust.*) Uff!

SOLNESS Pe mine lupta m-a costat sânge, sânge din inimă. Pentru că totul a fost o luptă… Şi afară de asta mă şi tem: ajutoarele şi slujitorii mei nu mă mai ascultă acum.

HILDE Atunci trebuie să te ajuţi singur, cu propriile dumitale mâini. E singura soluţie…

SOLNESS În zadar, Hilde. Contralovitura vine. Mai devreme sau mai târziu. Trebuie să plătesc. Scadenţa este neînduplecată.

HILDE (*cu frică, îşi astupă urechile*) Nu, nu spune asta! Vrei să-mi iei viaţa luându-mi tocmai ceea ce pentru mine înseamnă mai mult decât viaţa?

SOLNESS Şi ce înseamnă pentru dumneata mai mult decât viaţa?

HILDE Să te văd mare. Să te văd cu coroana în mână, sus, sus de tot, pe vârful unui turn. (*Din nou liniştită.*) Ei, hai, pune acum mâna pe creion… Nu se poate să n-ai un creion la îndemână.

SOLNESS (*scoţând un notes*) Da, am aici.

HILDE (*depunând mapa pe masa de lângă canapea*) Bine. Şi-acum, domnule constructor, ne aşezăm amândoi aici… (*Solness se aşază la masă. Hilde trece în spatele lui, aplecată deasupra spătarului scaunului.*) Aşa… Şi-acum, scrie-mi pe unul dintre desene câteva cuvinte. Scrie-mi câteva cuvinte foarte bune, foarte calde, pentru primejdiosul ăsta de Roar – sau cum l-o mai fi chemând!

SOLNESS (*scrie câteva linii, apoi întoarce capul şi se uită în sus spre Hilde*) Hilde, spune-mi, te rog…

HILDE Ce?

SOLNESS Dacă m-ai aşteptat timp de zece ani…

HILDE Ei, da! Şi?

SOLNESS De ce nu mi-ai scris? Ţi-aş fi putut răspunde…

HILDE (*grăbit*) Nu, nu, nu! Tocmai asta n-am vrut.

SOLNESS De ce nu?

HILDE Mi-era teamă de un răspuns… Poate s-ar fi prăbuşit totul

pentru mine… Dar parcă era vorba să scriem ceva pe desene, domnule constructor.

SOLNESS Aşa şi vom face…

HILDE (*se apleacă şi îl priveşte, în timp ce el scrie*) Aşa, cu căldură, din inimă, din toată inima… Ah! cât îl urăsc, cât de mult îl urăsc pe Roald ăsta.

SOLNESS (*în timp ce scrie*) Dumneata, Hilde, ai ţinut vreodată cu adevărat la cineva?

HILDE (*aspru*) Ce tot spui?

SOLNESS Întreb dacă ai ţinut vreodată cu adevărat la cineva.

HILDE Vrei să spui, desigur, la altcineva.

SOLNESS (*ridicând privirea spre ea*) Da, la altcineva. Ai ţinut vreodată, în aceşti zece ani? La nimeni? Niciodată?

HILDE Ba da, odată, aşa… în treacăt… între timp. Când eram îngrozitor de furioasă pe dumneata, fiindcă nu mai veneai.

SOLNESS Atunci te-ai… ocupat şi de altul?

HILDE Puţin. Foarte puţin… Timp de o săptămână, poate două… Ei, drăcie, dar cred că ştii prea bine cum se întâmplă lucrurile astea, domnule constructor…

SOLNESS Hilde! De ce ai venit?

HILDE Îţi pierzi vremea cu conversaţia şi în timpul ăsta, bietul bătrân poate că moare…

SOLNESS Răspunde-mi, Hilde, ce vrei de la mine?

HILDE Vreau să-mi dai împărăţia mea.

SOLNESS Hm! (*Se uită fugitiv către uşa din stânga şi continuă să scrie pe desene. În aceeaşi clipă intră doamna Solness. Are câteva pachete în mână.*)

DOAMNA SOLNESS Uite, sunt aici câteva nimicuri pentru dumneata, domnişoară Wangel. Pachetele mai mari trebuie să sosească îndată, de la magazin.

HILDE Dar sunteţi nemaipomenit de drăguţă cu mine!

DOAMNA SOLNESS Nu mi-am făcut decât datoria. Nimic altceva…

SOLNESS (*recitind cele scrise*) Aline!

DOAMNA SOLNESS Da?

SOLNESS N-ai văzut cumva? Domnişoara contabilă e dincolo, în birou?

DOAMNA SOLNESS Bineînţeles, e acolo.

SOLNESS (*punând desenele în mapă*) Hm!

DOAMNA SOLNESS Stătea în faţa pupitrului, aşa cum obişnuieşte să stea întotdeauna când trec eu prin odaie.

SOLNESS Atunci să i le dau ei. Şi să-i spun că… (*Se ridică.*)

HILDE (*ia mapa*) O, nu, lăsaţi-mi mie bucuria asta… (*Se îndreaptă spre uşă, se întoarce din drum.*) Cum se numeşte… ea?

SOLNESS Se numeşte domnişoara Fosli.

HILDE Uf, ce rece sună! Voiam să întreb care îi este prenumele…

SOLNESS Kaja, cred.

HILDE (*deschide uşa şi strigă*) Kaja. Vino, te rog! Dar repede! Repede! Constructorul vrea să-ţi vorbească.

KAJA (*apărând în deschizătura uşii şi privind intimidată*) Aici sunt!

HILDE (*întinzându-i mapa*) Uite, Kaja, desenele… Acum poţi să i le duci; domnul constructor a scris câteva aprecieri pe unul dintre ele…

KAJA Oh! În sfârşit!

SOLNESS Daţi-le bătrânului cât se poate mai repede.

KAJA Mă duc îndată acasă la el… şi i le dau.

SOLNESS Da, du-te… Şi astfel, Ragnar va putea începe să construiască…

KAJA Îi permiteţi să vie aici şi să vă mulţumească pentru tot?…

SOLNESS (*aspru*) Nu vreau să primesc niciun fel de mulţumiri. Predă-i te rog asta din partea mea, odată cu salutările mele…

KAJA Da, îi voi…

SOLNESS Şi mai spune-i în acelaşi timp că nu mai am nevoie de el. Şi nici de dumneata.

KAJA (*cu voce stinsă şi tremurândă*) Nici de mine!

SOLNESS Acum vei avea desigur alte lucruri la care să te gândeşti şi de care să te îngrijeşti. Este şi firesc… Aşa că du-te acasă, cu desenele astea cu tot, domnişoară Fosli. Şi cât mai repede! Mă auzi?

KAJA (*acelaşi joc*) Da, domnule Solness. (*Iese.*)

DOAMNA SOLNESS Doamne, ce ochi răi are!

SOLNESS Cine? Ea?! Biata gâsculiţă!

DOAMNA SOLNESS Nu ştiu dacă am înţeles bine, Halvard… Într-adevăr, îi concediezi?

SOLNESS Da.

DOAMNA SOLNESS Şi pe ea?

SOLNESS Nu era chiar dorinţa ta?

DOAMNA SOLNESS Dar cum te poţi lipsi de ea? A, da, probabil ai şi găsit pe cineva care s-o înlocuiască, Halvard.

HILDE (*veselă*) În niciun caz… nu asta este menirea mea – să stau în faţa unui pupitru şi să scriu într-un catastif…

SOLNESS Lasă, Aline, găsim noi pe cineva. Acum nu trebuie să te gândeşti la nimic altceva decât că ne vom muta în casa cea nouă… Şi trebuie să ne mutăm cât mai degrabă, în seara asta chiar vom înălţa coroana pe casă. (*Către Hilde.*) Pe casă… sus de tot, în vârful turnului. Ce spui de asta, domnişoară Hilde?

HILDE (*privindu-l ţintă, cu ochi scânteietori*) Va fi extraordinar! Şi eu voi fi încântată să vă mai pot vedea odată înălţându-vă din nou, atât de sus.

SOLNESS Pe mine?

DOAMNA SOLNESS Dumnezeule! Domnişoară Wangel, dar cum îţi poate trece măcar prin minte!… Soţul meu! El, care ameţeşte

atât de uşor…

HILDE Ameţeşte! Nu, cu siguranţă că nu-i adevărat!

DOAMNA SOLNESS Ba da, aşa-i…

HILDE Dar eu l-am văzut cu ochii mei, l-am văzut urcându-se sus, sus, până în vârful unui turn de biserică!

DOAMNA SOLNESS Da, am auzit şi eu vorbindu-se… Dar nu poate fi adevărat… E cu totul imposibil…

SOLNESS (*violent*) Imposibil, imposibil! Totuşi eu, eu şi nu altul, m-am urcat până acolo, sus… Şi am stat, acolo, sus…

DOAMNA SOLNESS Dar cum poţi spune una ca asta, Halvard? Tu, care nu suporţi nici măcar să ieşi pe balconul de la celălalt etaj. Şi aşa ai fost întotdeauna.

SOLNESS Poate-ţi va fi dat să vezi în seara asta că sunt cu totul altfel…

DOAMNA SOLNESS (*speriată*) Nu, nu, nu! Cu ajutorul lui Dumnezeu, sper să nu-mi fie niciodată dat să văd aşa ceva. Îi voi trimite imediat câteva cuvinte doctorului. El te va convinge să renunţi…

SOLNESS Dar, Aline…

DOAMNA SOLNESS Fiindcă eşti totuşi bolnav, Halvard. Altfel nu se explică… Doamne, Dumnezeule! (*Iese grăbită prin dreapta.*)

HILDE (*privindu-l încordat pe Solness*) E adevărat sau nu?

SOLNESS Că sufăr de ameţeli?

HILDE Că Halvard Solness, constructorul meu, nu îndrăzneşte, nu poate urca atât de sus pe cât de înalt clădeşte?

SOLNESS Aşa priveşti dumneata lucrurile?

HILDE Aşa.

SOLNESS În curând voi ajunge să cred că niciun ascunziş din mine nu mai poate rămâne în siguranţă faţă de dumneata.

HILDE (*privind pe fereastra nişei*) Vasăzică acolo sus, sus de tot…

SOLNESS (*apropiindu-se*) În odaia cea mai de sus, din turn, acolo ai putea locui dumneata, Hilde. Acolo ai putea trăi ca o prinţesă.

HILDE (*ascultând; amestec de seriozitate şi glumă*) Mi-ai făgăduit, doar…

SOLNESS Ţi-am făgăduit? Adevărat?

HILDE Vai! Domnule constructor!!! Mi-ai spus că voi fi o prinţesă. Şi că-mi vei dărui o împărăţie. Şi apoi mi-ai luat şi… Ei!

SOLNESS (*precaut*) Eşti absolut sigură că nu a fost un vis, o închipuire care ţi-a rămas adânc întipărită în minte?

HILDE (*tăios*) Şi că în realitate, dumneata n-ai făcut nimic?

SOLNESS Mai ştiu eu ce să spun… (*Mai încet.*) Dar ceea ce ştiu sigur acum, este că eu…

HILDE Că dumneata… Spune-o numaidecât!

SOLNESS Că, sigur, ar fi trebuit s-o fac.

HILDE (*cu o izbucnire de cutezanţă*) Niciodată, niciodată în viaţa dumitale, nu-i aşa? Şi în nicio împrejurare nu ai ameţit…

SOLNESS Aşadar, în seara asta înălţăm coroana, prinţesă Hilde.

HILDE (*cu un tremur uşor împrejurul gurii*) Deasupra noului dumneavoastră cămin!

SOLNESS Deasupra casei celei noi… care niciodată nu va fi şi pentru mine un cămin. (*Iese pe uşa care dă în grădină.*)

HILDE (*se uită drept înainte, cu o privire voalată şi spune pentru sine, în şoaptă; se aud doar cuvintele*) Pasionant… Extraordinar de pasionant…

Actul III

(O verandă largă, în locuinţa constructorului Solness. În stânga se poate vedea o parte din casă cu uşa care dă spre balcon. Balustradă în faţă, la dreapta. Ceva mai în fund, pe partea mai îngustă a

verandei, o scară coboară către partea mai din vale a grădinii. În grădină, pomi mari şi bătrâni îşi întind ramurile deasupra verandei şi către casă. În fund, la dreapta, printre pomi, se zăreşte partea de jos a noii vile cu schelă împrejurul porţiunii pe care se află turnul. În fund, grădina este împrejmuită de un gard vechi de lemn. De cealaltă parte a gardului, o stradă cu case mici, joase şi dărăpănate.

Ger de după-amiază, cu nori luminaţi de soare.

Pe verandă, de-a lungul peretelui casei, o bancă iar în faţa ei o masă lungă. De cealaltă parte a mesei, un fotoliu şi câteva taburete. Toate mobilele sunt din nuiele împletite.

Doamna Solness, înfăşurată într-un şal mare, alb de crep, se odihneşte în fotoliu, privind fix spre dreapta. După câteva clipe, apare Hilde Wangel urcând scara dinspre grădină. Este îmbrăcată ca în actul anterior, dar cu pălăria pe cap şi la piept un buchețel de floricele obişnuite de câmp.)

DOAMNA SOLNESS (*întorcând puţin capul*) V-aţi plimbat prin grădină, domnişoară Wangel?

HILDE Da, am dat o mică raită…

DOAMNA SOLNESS Şi, după câte văd, aţi găsit şi flori.

HILDE O, da! Sunt câte vreţi. Printre boschete.

DOAMNA SOLNESS Nu mai spuneţi! Mai sunt încă şi acum? E adevărat, eu nu ajung până acolo aproape niciodată.

HILDE (*apropiindu-se*) Cum se poate? Nu vă refugiaţi măcar puţin în fiecare zi în grădină?

DOAMNA SOLNESS (*cu un surâs şters*) Eu nu mă mai refugiez nicăieri. Acum n-o mai fac…

HILDE Şi nu vă duceţi măcar aşa, din când în când, să salutaţi toate minunăţiile de acolo?

DOAMNA SOLNESS Totul mi-a devenit atât de străin, îmi era

parcă şi teamă, într-o vreme, s-o mai revăd…

HILDE Propria dumneavoastră grădină?

DOAMNA SOLNESS Nu mi se mai pare a mea, acum.

HILDE Ce vreţi să spuneţi?

DOAMNA SOLNESS Nu, nu mai este ce-a fost. Nu mai este ca atunci… când trăiau părinţii mei… E dureros, e păcat cât de mult s-a luat din grădină, domnişoară Wangel. Închipuiţi-vă, au parcelat-o şi au construit case pentru oameni străini. Oameni pe care nu-i cunosc. Care locuiesc acolo, şi privesc pe geam…

HILDE (*cu o expresie luminoasă*) Doamnă Solness!

DOAMNA SOLNESS Da?

HILDE Îmi daţi voie să stau puţin aici, lângă dumneavoastră?

DOAMNA SOLNESS Da, cu plăcere, dacă vreţi…

HILDE (*trăgând un taburet lângă fotoliu şi aşezându-se*) A, aici poţi într-adevăr să stai şi să te încălzeşti la soare ca o pisică.

DOAMNA SOLNESS (*punând mâna uşor pe ceafa ei*) E drăguţ din partea dumneavoastră că vreţi să staţi lângă mine. Credeam că vreţi să intraţi la soţul meu.

HILDE Ce să caut la el?

DOAMNA SOLNESS Să-l ajutaţi… gândeam…

HILDE O, nu!! De altfel, nici nu-i înăuntru… E afară, cu muncitorii. Dar pare atât de furios… încât nici n-am mai avut curajul să-i vorbesc…

DOAMNA SOLNESS În fond, e atât de blând şi de duios.

HILDE El?

DOAMNA SOLNESS Dumneavoastră nu-l cunoaşteţi destul de bine, domnişoară Wangel.

HILDE (*privind-o cu căldură*) Sunteţi bucuroasă că vă mutaţi în casa cea nouă?

DOAMNA SOLNESS Ar trebui să fiu bucuroasă, de vreme ce

Halvard o doreşte.

HILDE Nu la asta mă gândeam…

DOAMNA SOLNESS Cum să nu, cum să nu, domnişoară Wangel. E doar de datoria mea să-i cedez. Dar uneori e atât de greu să-ţi sileşti firea să dea ascultare…

HILDE Da, într-adevăr, trebuie să fie destul de greu.

DOAMNA SOLNESS Puteţi să mă credeţi! Mai ales când eşti o fiinţă atât de imperfectă cum sunt eu.

HILDE Şi mai ales când omul a trecut prin atâtea greutăţi cum aţi trecut dumneavoastră.

DOAMNA SOLNESS De unde ştiţi?

HILDE Mi-a spus soţul dumneavoastră.

DOAMNA SOLNESS Cu mine atinge atât de puţin aceste subiecte. Da, credeţi-mă, domnişoară Wangel, am trecut prin mai mult decât destule în viaţa mea.

HILDE (*privind cu interes la ea şi dând încet din cap*) Biata doamnă Solness. Mai întâi, v-a ars casa.

DOAMNA SOLNESS (*cu un suspin*) Da. Tot ce era al meu a ars.

HILDE După aceea a urmat ce-a fost mai cumplit.

DOAMNA SOLNESS (*privind-o întrebător*) Mai cumplit?

HILDE Da, ceea ce a fost mai îngrozitor…

DOAMNA SOLNESS Ce vreţi să spuneţi?

HILDE (*încet*) Aţi pierdut băieţaşii. Pe amândoi…

DOAMNA SOLNESS A, da! Copiii! Da, vedeţi, asta a fost altceva… A fost o hotărâre venită de sus. Şi în faţa unei astfel de hotărâri, trebuie să te pleci şi să mai şi mulţumeşti pe deasupra.

HILDE Şi o faceţi?

DOAMNA SOLNESS Nu întotdeauna, din păcate. Ştiu foarte bine că-i datoria mea. Cu toate astea, nu pot…

HILDE Da, vă înţeleg foarte bine…

DOAMNA SOLNESS Şi deseori trebuie să-mi spun mie însumi că a fost o pedeapsă dreaptă.

HILDE De ce?

DOAMNA SOLNESS Pentru că nu fusesem destul de statornică în nenorocire.

HILDE Dar nu înţeleg atunci, cum…

DOAMNA SOLNESS O, nu, nu, domnişoară Wangel, nu-mi mai vorbiţi despre cei doi copilaşi! Nu trebuie decât să ne bucurăm pentru ei. Fiindcă ei, ei o duc acum bine, atât de bine! Nu, în viaţă pierderile care-ţi zdrobesc mai rău inima sunt cele mici. Când pierzi tot, tot ceea ce alţi oameni socotesc că nu înseamnă aproape nimic.

HILDE (*pune mâna pe genunchii ei şi ridică spre ea o privire caldă*) Scumpă, dragă doamnă Solness, spuneţi-mi care sunt acele lucruri?!

DOAMNA SOLNESS Cum spuneam, mai ales cele mărunte. Acolo au ars, de exemplu, toate vechile portrete de pe pereţi. Şi toate rochiile de mătase care aparţineau familiei, Dumnezeu mai ştie de câtă vreme… Toate au ars… Şi toate dantelele mamei şi-ale bunicii… Şi, închipuiţi-vă, bijuteriile!… Şi… (*cu emoţie intensă*) toate păpuşile…

HILDE Păpuşile?

DOAMNA SOLNESS (*cu voce înecată în lacrimi*) Aveam nouă păpuşi de o rară frumuseţe…

HILDE Şi au ars?

DOAMNA SOLNESS Toate. O, a fost atât de dureros, atât de dureros pentru mine.

HILDE Le aveaţi undeva, puse deoparte?… Le păstraţi de când eraţi mică?

DOAMNA SOLNESS Nu, nu le păstram puse deoparte… Nu, păpuşile şi cu mine nu ne-am despărţit, am trăit tot timpul împreună şi mai târziu…

HILDE Şi după ce v-aţi făcut mare?

DOAMNA SOLNESS Şi încă multă vreme după aceea…

HILDE Şi după ce v-aţi măritat?…

DOAMNA SOLNESS A… da… Dar când el nu mă vedea, atunci… (*Pauză.*) Şi uite, au ars toate, sărăcuţele! Nimeni nu s-a gândit să le salveze. O! Mă doare atât de mult sufletul, numai când mă gândesc cum s-a întâmplat… Dar nu trebuie să râdeţi de mine, domnişoară Wangel.

HILDE Nu râd deloc.

DOAMNA SOLNESS …Fiindcă într-un anumit fel, şi ele aveau un suflet… trăiau… le purtam lângă inima mea. Întocmai ca pe nişte prunci care nu se născuseră încă.

(*Doctorul Herdal, cu pălăria în mână, intră venind din casă; vede pe doamna Solness şi pe Hilde.*)

DOCTORUL HERDAL Vasăzică, doamna stă afară. Vrea să răcească!

DOAMNA SOLNESS Mi se pare atât de plăcut şi de cald, astăzi…

DOCTORUL HERDAL Bine!… Să zicem! Dar s-a întâmplat ceva? Am primit un bilet din partea dumneavoastră…

DOAMNA SOLNESS (*ridicându-se*) Da, ceva despre care trebuie să vorbesc cu dumneata…

DOCTORUL HERDAL Bine. Să intrăm în casă, atunci… poate… (*Către Hilde.*) Şi azi tot în ţinuta de alpinistă, domnişoară?

HILDE (*ridicându-se veselă*) Da, da, echipamentul complet! Numai că astăzi nu eu voi urca până sus ca să-mi frâng de acolo gâtul… Noi doi vom sta frumuşel jos, doctore, şi vom privi totul de aici!…

DOCTORUL HERDAL Ce o să privim?

DOAMNA SOLNESS (*cu vocea înceată, speriată, către Hilde*) St! st! Pentru numele lui Dumnezeu! Uite-l că soseşte… Încercaţi mai bine să-i scoateţi din minte ideea asta. Şi hai să fim prietene, domnişoară Wangel. Nu s-ar putea?

HILDE (*aruncându-se tumultos de gâtul ei*) O, numai de-am putea!

DOAMNA SOLNESS (*degajându-se cu blândeţe*) Aşa… Fii bună… Iată-l că vine, doctore. Trebuie să-ţi vorbesc.

DOCTORUL HERDAL Despre el?

DOAMNA SOLNESS Da, sigur că despre el. Să intrăm.

(*Doamna Solness şi doctorul intră în casă; în clipa următoare, constructorul Solness urcă scara, venind din grădină. Chipul Hildei ia o expresie gravă.*)

SOLNESS (*aruncând priviri fugare spre uşa care se închide cu precauţie pe dinăuntru*) Ai observat, Hilde? De îndată ce vin, ea pleacă…

HILDE Am observat că de îndată ce apari, o faci să plece.

SOLNESS Se poate… Dar nu pot schimba nimic… (*Uitându-se atent la ea.*) Ţi-e frig, Hilde? Am impresia că ai îngheţat…

HILDE Da… am ieşit chiar acum dintr-un cavou…

SOLNESS Ce vrei să spui?

HILDE Că mă trec fiori reci din creştet până-n tălpi, domnule constructor.

SOLNESS (*încet*) Cred că înţeleg…

HILDE Ce cauţi acum aici?

SOLNESS De-acolo, de jos, te-am văzut pe dumneata.

HILDE Dar desigur că şi pe doamna Solness!

SOLNESS Ştiam că va pleca de îndată ce voi sosi.

HILDE Şi suferi chiar atât de mult că fuge de dumneata?

SOLNESS Într-o anumită măsură, e chiar o uşurare pentru mine.

HILDE De a nu o avea mereu în faţa ochilor?

SOLNESS Da.

HILDE Ca să nu trebuie să asişti mereu la suferinţa ei… pentru că şi-a pierdut copiii?

SOLNESS Da, mai ales pentru asta… dar şi pentru altele… (*În vremea asta, Hilde trece de partea cealaltă a verandei, ţinând* mâinile la

spate, se aşază lângă balustradă şi se uită spre grădină. După o mică pauză.) Aţi stat mult de vorbă împreună? (*Hilde, nemişcată, nu răspunde.*) Întreb: mult… de vorbă? (*Hilde continuă să tacă.*) Şi despre ce ţi-a vorbit, Hilde? (*Hilde tace.*) Biata Aline! Desigur, despre copii… (*Hilde pare scuturată de o tresărire nervoasă, apoi dă din cap repede de câteva ori.*) Nu va putea niciodată… Cât va trăi, nu va putea uita nicio clipă… (*Apropiindu-se.*) Iar stai ca o stană. Aşa stăteai şi aseară… Ca o stană…

HILDE (*întorcându-se şi privindu-l cu ochi mari, serioşi*) Vreau să plec.

SOLNESS (*tăios*) Să pleci?

HILDE Da.

SOLNESS Nu, nu-ţi dau voie!

HILDE Ce să mai caut acum, aici?

SOLNESS E destul să fii aici, Hilde!…

HILDE (*măsurându-l din ochi*) N-ar fi rău… Dar n-am şti unde să ne oprim…

SOLNESS (*pe gânduri*) Cu-atât mai bine, cu-atât mai bine!

HILDE (*cu violenţă*) Nu pot pricinui rău unui om pe care-l cunosc! Pot să iau ceva care-i aparţine…

SOLNESS Cine-ţi cere să faci asta?

HILDE (*continuând*)… Unui străin, da. Asta-i cu totul altceva. Cuiva pe care nu l-am văzut niciodată în viaţa mea. Dar nu unuia de care m-am apropiat! Nu, nu! Vai, nu!

SOLNESS Dar nici n-am spus asta.

HILDE Domnule constructor, ştii desigur foarte bine cum ar decurge totul… De aceea şi plec.

SOLNESS Şi eu, eu ce voi deveni când nu vei mai fi aici? Pentru ce voi trăi de-acum înainte?

HILDE (*cu o expresie nehotărâtă în ochi*) Nu, pentru dumneata nu-i o

problemă, în niciun caz… Ai doar îndatoriri față de ea. Trăiește pentru aceste îndatoriri!

SOLNESS Prea târziu. Acele forțe… acei… acei…

HILDE …Demoni…

SOLNESS Da, demoni! Şi cel din mine. Ei i-au stors toată seva, toată viața, tot sângele ei. (*Râzând desperat.*) Da, pentru fericirea mea am făcut-o. Da, da! (*Cu emoție intensă.*) Şi ea e moartă, din pricina mea. Iar eu sunt un viu, înlănțuit de o moartă. (*Cu o frică nebunească.*) Eu, eu, care nu pot trăi o viață lipsită de bucurii.

HILDE (*înconjoară masa și se așază pe bancă, cu coatele pe masă și capul sprijinit în mâini. Apoi stă și se uită un timp la el.*) Ce te gândești să construiești de-aci înainte?

SOLNESS (*clătinând din cap*) Nu cred să mai urmeze mare lucru.

HILDE Nu vor fi cămine din acelea confortabile, fericite pentru tați, pentru mame și droaie de copii?

SOLNESS Tare-aș mai dori să știu dacă vor mai fi necesare asemenea lucruri în viitor.

HILDE Bietul constructor! Care în toți acești ani și-a pus viața în joc numai pentru asta…

SOLNESS Da, poți s-o mai spui odată, Hilde.

HILDE (*cu o izbucnire*) O! Mi se pare atât de stupid, atât de stupid totul!

SOLNESS Care totul?

HILDE Că omul nu îndrăznește să-și ia cu propriile lui mâini propria lui fericire. Să și-o ia și s-o țină zdravăn, pentru propria lui viață. Numai fiindcă-i stă în cale unu' pe care-l cunoaște.

SOLNESS Unu' pe lângă care trecând, nici n-ai dreptul să i-o iei înainte.

HILDE Aș vrea să știu în fond, dacă într-adevăr n-ai avea dreptul? Şi cu toate astea… Oh! Dacă-aș putea dormi… dormi… Să uit toată

povestea asta. (*Culcă braţele pe masă, şi-şi lasă obrazul stâng pe mână, închizând ochii.*)

SOLNESS (*întoarce fotoliul şi se aşază la masă*) Hilde, ai avut o viaţă bună, fericită… ai avut ceea ce se cheamă un cămin, acasă la tatăl dumitale?

HILDE (*nemişcată, răspunde parcă ar fi pe jumătate adormită*) Aveam numai o colivie.

SOLNESS Şi nu vrei deloc să te mai întorci acolo?

HILDE (*acelaşi joc*) Păsările de pădure nu vor niciodată să stea în colivie.

SOLNESS Ci mai degrabă să vâneze în libertate.

HILDE Mai ales păsările de pradă… vânează.

SOLNESS (*lăsând privirea să se odihnească asupra ei*) Dar cel care poartă în el îndărătnicia… unui viking…

HILDE (*cu vocea ei obişnuită, deschide ochii, dar nu se mişcă*) Spune mai departe! Spune îndată!

SOLNESS O conştiinţă robustă…

HILDE (*îşi îndreaptă trupul, ochii ei au din nou expresia aceea veselă şi strălucitoare*) Ştiu, acum ştiu ce vei începe să construieşti foarte curând!

SOLNESS Atunci ştii mai multe decât mine, Hilde.

HILDE O, domnule constructor! Eşti atât de prost…

SOLNESS Şi care va fi viitoarea mea construcţie?

HILDE (*dând din nou din cap*) Castelul!

SOLNESS Ce fel de castel?

HILDE Castelul meu, bineînţeles! Nu ţi-ai închipuit că despre el e vorba?

SOLNESS Acum vrei şi un castel?

HILDE Nu-mi datorezi o împărăţie? Dacă mi-e permis să întreb…

SOLNESS Dumneata spui că da…

HILDE Ei bine, vasăzică dumneata îmi datorezi o împărăţie; atunci nici vorbă că unei împărăţii, cred eu, i se cuvine şi un castel…

SOLNESS (*din ce în ce mai animat*) Da, cam aşa se obişnuieşte…

HILDE Bine. Atunci construieşte-mi-l de îndată!

SOLNESS (*râzând*) Chiar aşa, imediat, la comandă?

HILDE Da, da! Fiindcă au trecut cei zece ani şi nu vreau să mai aştept! Haide, fă odată să apară castelul, domnule constructor!

SOLNESS Nu e o glumă să-ţi fie cineva dator ceva, Hilde.

HILDE La asta trebuia să te gândeşti mai demult. Acum e prea târziu. Aşa încât (*bătând darabana pe masă*)… Castelul pe masă! Castelul meu! Vreau să-l am numaidecât.

SOLNESS (*devenind serios, se apleacă sprijinindu-se cu braţele pe masă, apropiindu-se astfel de ea*) Şi cum te-ai gândit să arate castelul, Hilde?

HILDE (*Privirile ei se înceţoşează cu încetul; priveşte fix parcă dinlăuntrul ei. Apoi, încet.*) Castelul meu trebuie să fie aşezat undeva, sus de tot. Foarte sus… trebuie să se afle. Şi să aibă priveliştea liberă din toate părţile. Ca să mă pot uita până departe, departe împrejur, peste tot ţinutul.

SOLNESS Şi trebuie să aibă şi un turn înalt?

HILDE Un turn extraordinar de înalt. Şi sus, în vârful turnului, să fie un balcon. Sus, acolo vreau să stau…

SOLNESS (*ducând involuntar mâna la frunte*) Şi-ţi va plăcea în adevăr să stai atât de ameţitor de sus?…

HILDE Da, acolo, acolo sus vreau să stau şi să mă uit la ceilalţi, la cei care construiesc biserici. Şi case, cămine pentru taţi, pentru mame şi pentru droaiele de copii. Şi dumneata ar trebui să vii acolo şi să priveşti…

SOLNESS (*înăbuşit*) I se va îngădui constructorului să urce până acolo, sus, la prinţesă?

HILDE Dacă domnul constructor va voi…

SOLNESS (*cu voce scăzută*) Aşa cred, constructorul va veni…

HILDE (*dă din cap*) Vine el, constructorul!

SOLNESS Dar după aceea nu va mai construi nimic, niciodată, bietul constructor.

HILDE (*vioaie*) Ba da, o vom face împreună, amândoi! Şi vom construi lucrul cel mai minunat din lume – minunea minunilor din lumea întreagă.

SOLNESS (*încordat*) Spune, Hilde, ce anume?

HILDE (*se uită surâzătoare la el, ţuguie buzele şi-i vorbeşte ca unui copil*) Constructorii ăştia… ştii… sunt nişte oameni tare, tare prostănaci… Chiar foarte… ştii?

SOLNESS Da, cu siguranţă că sunt nişte nătărăi. Dar spune-mi care-i lucrul acela minunat, minunea minunilor din lumea întreagă, pe care noi doi îl vom clădi?

HILDE (*tace, apoi cu o expresie nehotărâtă în priviri*) Un castel înalt, un castel al visurilor…

SOLNESS Un castel al visurilor?

HILDE (*aprobând din cap*) Da… ştii ce este un asemenea castel?

SOLNESS Cel mai minunat lucru din lume, aşa spuneai…

HILDE (*ridicându-se brusc şi făcând cu mâna un gest de respingere*) Da, da, sigur! Un castel al visurilor e un loc în care te poţi adăposti cu uşurinţă. Şi care-i comod şi uşor de construit (*se uită ironic la el*) mai ales pentru constructorii cu… o conştiinţă care ameţeşte…

SOLNESS (*ridicându-se*) Începând de mâine vom construi împreună, Hilde…

HILDE (*cu un surâs pe jumătate neîncrezător*) Un castel al visurilor…

SOLNESS Cu un zid de temelie adevărat?

(*Intră Ragnar Brovik, venind din casă. Duce o coroană mare din frunziş verde, împodobită cu flori şi panglici de mătase.*)

HILDE (*cu o izbucnire de bucurie*) Coroana! O să fie nemaipomenit de frumos!

SOLNESS (*mirat*) Dumneata vii cu coroana, Ragnar?

RAGNAR Îi făgăduisem şefului de şantier.

SOLNESS (*uşurat*) Deci, îi merge mai bine tatălui dumitale.

RAGNAR Nu.

SOLNESS Nu l-a înviorat ceea ce am scris eu?

RAGNAR A fost prea târziu.

SOLNESS Prea târziu?

RAGNAR Când a venit Kaja cu desenele, nu mai era conştient. Suferise un atac.

SOLNESS Atunci întoarce-te acasă, lângă el. Du-te de vezi de tatăl dumitale.

RAGNAR Nu mai are nevoie de mine.

SOLNESS Dar dumneata nu simţi nevoia să stai lângă el?

RAGNAR Este ea, acolo…

SOLNESS (*nesigur*) Kaja?

RAGNAR (*privindu-l întunecat*) Kaja, fireşte…

SOLNESS Du-te acasă, Ragnar, rămâi lângă el şi lângă ea. Dă-mi mie coroana.

RAGNAR (*reţinându-şi un surâs batjocoritor*) Nu cumva vreţi chiar dumneavoastră personal s-o…?

SOLNESS În orice caz, eu o voi duce acolo… (*Îi ia coroana.*) Aşa că du-te acasă. Nu mai avem nevoie de dumneata azi.

RAGNAR Ştiu că nu mai vă sunt necesar de-acum înainte. Dar azi rămân.

SOLNESS În sfârşit, dacă ţii cu tot dinadinsul, rămâi!

HILDE (*stând lângă balustradă*) Domnule constructor, de aici vă voi privi.

SOLNESS Pe mine?

HILDE Va fi extraordinar de pasionant.

SOLNESS (*înăbuşit*) Despre asta vom vorbi mai târziu, Hilde. (*Coboară treptele purtând coroana şi iese prin grădină.*)

HILDE (*se uită după el, apoi întorcându-se către Ragnar*) Mi se pare că i-ai fi putut spune măcar câteva cuvinte de mulţumire…

RAGNAR Eu, să-i mulţumesc? Să-i mulţumesc, eu lui?

HILDE Bineînţeles, ar trebui s-o faci…

RAGNAR Mai degrabă dumneavoastră ar trebui să vă mulţumesc…

HILDE Cum poţi spune una ca asta?

RAGNAR (*fără a-i răspunde*) Dar aveţi grijă de dumneavoastră, domnişoară… Fiindcă dumneavoastră încă nu-l cunoaşteţi bine.

HILDE (*cu căldură*) O, eu, eu îl cunosc cel mai bine.

RAGNAR (*râzând cu amărăciune*) Să-i mulţumesc pentru că m-a ţinut sub călcâiul lui ani de zile? Să-i mulţumesc pentru că a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca tatăl meu să ajungă să se îndoiască de mine? Ca eu însumi să mă îndoiesc de mine? Şi totul numai pentru ea…

HILDE (*intuind ceva*) Pentru ea? Spune-mi totul, îndată!

RAGNAR Pentru ca s-o poată păstra aici, pe lângă el.

HILDE (*cu o săritură spre el*) Domnişoara de la birou!

RAGNAR Da.

HILDE (*ameninţând, cu pumnii strânşi*) Nu-i adevărat! Minţi, minţi!

RAGNAR Nici eu n-am vrut s-o cred până azi, când ea singură mi-a mărturisit-o.

HILDE (*ca scoasă din fire*) Şi ce-a spus? Vreau să ştiu! Acum, imediat!

RAGNAR Că a pus stăpânire pe toate gândurile ei. Pe tot ceea ce este ea. Spune că nu va mai putea niciodată să se smulgă de lângă el… Vrea să fie oriunde se află el.

HILDE (*cu ochi scăpărători*) Nu i se va îngădui!

RAGNAR (*parcă cercetând-o*) Cine nu-i va îngădui?

HILDE Nici el!

RAGNAR Fără îndoială că nu… Acum pricep totul atât de bine… De-aici înainte, i-ar deveni o povară…

HILDE Dacă poţi spune una ca asta, înseamnă că nu înţelegi nimic! Dar nu, eu îţi voi spune de ce voia s-o ţină aici.

RAGNAR Ei, de ce?

HILDE Pentru a te putea păstra pe dumneata.

RAGNAR V-a spus el asta?

HILDE Nu, dar aşa este! Trebuie să fie aşa! (*Sălbatic.*) Vreau eu, eu vreau să fie aşa!

RAGNAR Şi de aceea, de îndată ce aţi venit dumneavoastră s-a şi grăbit să o concedieze?

HILDE Pe dumneata, pe dumneata te-a concediat. Ce, crezi că-i pasă lui de o „domnişoară" care e o străină pentru el?

RAGNAR (*pe gânduri*) Oare în tot acest timp să-i fi fost teamă de mine?

HILDE Teamă? Lui? Lui, teamă? N-ar trebui să fii chiar atât de încrezut!

RAGNAR O! Trebuie să-şi fi dat de mult seama că sunt şi eu bun la ceva. De altminteri, fricos, vedeţi dumneavoastră este sigur, nu numai dintr-un anumit punct de vedere…

HILDE El? Fricos? Cauţi să-mi bagi în cap fel de fel de…

RAGNAR Da, într-un fel îi este frică. Lui, marelui constructor! Să-şi construiască fericirea vieţii, răpindu-le altora fericirea vieţii… aşa cum a făcut-o cu tata şi cu mine – de asta nu-i e frică. Dar să te urci pe o biată schelă… vedeţi, asta… pentru nimic în lume n-ar face-o…

HILDE O, dacă l-ai fi văzut aşa cum l-am văzut eu odată, suind sus de tot… ameţitor de sus…

RAGNAR L-aţi văzut dumneavoastră?!

HILDE Da, crede-mă, l-am văzut. Mândru! Liber! Stătea! Şi pe morişca de vânt a turnului, agăţa coroana…

RAGNAR Ştiu, a avut curajul s-o facă o singură dată în viaţă. O singură dată! Noi, cei tineri, am vorbit deseori despre asta. Dar nicio putere din lume nu l-ar mai putea convinge s-o mai facă odată.

Hilde Azi o va face din nou!

RAGNAR (*batjocoritor*) S-o credeţi dumneavoastră!

HILDE Vom vedea!

RAGNAR Nici eu şi nici dumneavoastră nu-l vom mai vedea… acolo sus… Niciodată… Niciodată!

HILDE (*năvalnic*) Eu vreau să-l văd! Vreau, şi trebuie să-l văd.

RAGNAR Dar el n-o va face. Sigur, nu îndrăzneşte. E cam multă slăbiciune în acest mare şi puternic constructor, care totuşi suferă de ameţeli.

DOAMNA SOLNESS (*iese din casă pe verandă, apoi se uită împrejur*) Nu-i aici? Unde s-a dus?

RAGNAR Domnul constructor este acolo, jos, cu muncitorii.

HILDE A plecat cu coroana.

DOAMNA SOLNESS (*speriată*) Cu coroana? O, Doamne! O, Doamne! Brovik, trebuie să te duci… la el. Ai grijă, nu cumva să se urce tocmai el pe schelă…

RAGNAR Să-i spun că vreţi să-i vorbiţi?

DOAMNA SOLNESS Da, da, dragul meu, spune-i aşa… Nu, nu, nu-i spune că eu vreau… Spune-i mai bine că este cineva aici… Şi că ar fi bine să vie numaidecât sus.

RAGNAR Aşa voi face… (*Coboară scara şi iese prin grădină.*)

DOAMNA SOLNESS O, domnişoară Wangel, nu-ţi poţi închipui cât mă tem pentru el.

HILDE Dar nu văd ce este atât de înspăimântător!…

DOAMNA SOLNESS Cum, nu-ţi dai seama? E destul numai să mă gândesc că ar fi în stare s-o ia în serios, să se urce cu adevărat pe schelă…

HILDE (*încordată*) Şi credeţi chiar că o va face?

DOAMNA SOLNESS O, nu se ştie niciodată ce-i poate trece prin minte. Ar fi în stare de orice.

HILDE Aha, credeţi poate şi dumneavoastră că nu-i chiar în toate minţile…

DOAMNA SOLNESS Da, nu prea mai ştiu ce să cred despre el… Doctorul mi-a povestit atâtea acum, fel de fel de lucruri pe care le-am pus în legătură cu altele, auzite chiar din gura lui Halvard…

DOCTORUL HERDAL (*scoţând capul pe uşă*) Nu ştiţi? Se întoarce curând?

DOAMNA SOLNESS Da, da, cred că da. În tot cazul, i s-a trimis vorbă să vină.

DOCTORUL HERDAL (*apropiindu-se*) Ar trebui să intraţi în casă, doamnă.

DOAMNA SOLNESS Nu, nu. Vreau să rămân aici, afară, să-l aştept pe Halvard.

DOCTORUL HERDAL Da, dar au venit câteva doamne în vizită la dumneavoastră.

DOAMNA SOLNESS O, asta îmi mai lipsea! Tocmai acum!

DOCTORUL HERDAL Sunt câteva care spun că vor neapărat să asiste la serbare.

DOAMNA SOLNESS Da, da, atunci trebuie totuşi să mă duc. E doar datoria mea.

HILDE Nu le puteţi ruga să plece?

DOAMNA SOLNESS Nu, imposibil! Din moment ce au venit până aici, e datoria mea să le primesc. Dar rămâi dumneata, să-l întâmpini când va veni.

DOCTORUL HERDAL Şi faceţi tot posibilul să-l opriţi aici cât mai mult… Ţineţi-l de vorbă.

DOAMNA SOLNESS Da, te rog şi eu, dragă domnişoară Wangel, fă tot ce poţi şi reţine-l…

HILDE N-ar fi mai potrivit s-o faceţi chiar dumneavoastră?

DOAMNA SOLNESS Ba da, Doamne, Dumnezeule, ar fi datoria mea. Dar când ai atâtea alte îndatoriri, în stânga şi în dreapta… Şi când…

DOCTORUL HERDAL (*uitându-se spre grădină*) Vine!

DOAMNA SOLNESS Şi tocmai acum trebuie să intru în casă…

DOCTORUL HERDAL Nu-i spuneţi că sunt aici.

HILDE Bineînţeles că nu! O să găsesc eu un alt subiect de conversaţie cu domnul constructor.

DOAMNA SOLNESS Şi ţine-l de vorbă… Cred că nimeni n-o poate face atât de bine ca dumneata…

(*Doamna Solness şi doctorul Herdal intră în casă. Hilde rămâne mai departe pe terasă; constructorul Solness urcă treptele venind din grădină.*)

SOLNESS Mi s-a spus că mă aşteaptă cineva aici, care vrea să-mi vorbească…

HILDE Da, domnule constructor. Eu!

SOLNESS A, dumneata erai, Hilde. Mi-era frică să nu fie Aline ori doctorul.

HILDE Se pare că sunteţi, în general, un om stăpânit de frică.

SOLNESS Serios? Crezi într-adevăr?

HILDE Se spune, de pildă, că vă este frică să vă căţăraţi sus, pe schele.

SOLNESS E, asta-i cu totul altceva.

HILDE Deci, vă este totuşi frică?

SOLNESS Da, mi-e frică.

HILDE Să nu cădeţi şi să vă frângeţi gâtul?

SOLNESS Nu, nu de asta mi-e frică.

HILDE Atunci de ce?

SOLNESS Mă tem de revanşă.

HILDE De revanşă? Nu înţeleg.

SOLNESS Aşază-te, vreau să-ţi povestesc ceva.

HILDE Haide, povesteşte-mi! Te ascult! (*Se aşază pe un taburet lângă balustradă şi îl priveşte cu o expresie plină de aşteptare.*)

SOLNESS (*aruncându-şi pălăria pe masă*) Ştii, desigur, cu ce mi-am început meseria mea de constructor. Am clădit biserici.

HILDE (*dă din cap*) Ştiu foarte bine.

SOLNESS Fiindcă, vezi dumneata, eu am fost un băiat de la ţară, dintr-o familie de oameni evlavioşi. Şi de aceea mi se părea că nu poate fi ceva mai înălţător decât să clădeşti biserici.

HILDE Da.

SOLNESS Şi îndrăznesc să spun că am construit toate acele biserici… bisericile acelea mici şi sărăcăcioase… da, le-am construit cu un sentiment atât de fierbinte, de curat, de cinstit, încât…

HILDE Încât?

SOLNESS Da… Încât mi se părea că *el* ar trebui să fie mulţumit de mine.

HILDE El? Care el?

SOLNESS El, cel căruia îi erau închinate bisericile. Cel căruia trebuiau să-i slujească drept cinstire şi preţuire.

HILDE A! Aşa-i! Dar eşti chiar atât de sigur că, într-adevăr, el nu era… cum să spun… mulţumit de dumneata?

SOLNESS (*batjocoritor*) El, mulţumit de *mine*? Dar cum poţi măcar crede una ca asta, Hilde! El, care i-a îngăduit demonului din mine să cotrobăie în sufletul meu cât i-a plăcut! El, care le-a poruncit să stea zi şi noapte pregătiţi să mă slujească. Să mă slujească, să mă slujească… tuturor celorlalţi… tuturor celorlalţi…

HILDE …Demoni.

SOLNESS Da, de un fel sau de altul. O, da, mi-a fost dat destul să simt că nu era mulţumit de mine. (*În taină.*) Vezi, de fapt, de aceea a lăsat să ardă vechea casă.

HILDE Să fi fost de aceea?

SOLNESS Da, nu înţelegi? El a vrut să-mi ofere în felul ăsta prilejul de a deveni un maestru adevărat în meseria mea pentru că astfel să-l pot slăvi construind cât mai multe biserici umile. La început n-am priceput unde vrea să ajungă. Dar apoi, aşa deodată, m-am luminat.

HILDE Când a fost asta?

SOLNESS A fost atunci când am construit turnul bisericii de la Lysanger.

HILDE Mi-am închipuit…

SOLNESS Fiindcă, vezi dumneata, Hilde, acolo, sus, singur, în locul acela îndepărtat, acolo am stat şi am putut să-mi adun toate gândurile… Am meditat… Şi-atunci am înţeles limpede, limpede de tot pentru ce *el* mi-a luat cei doi băieţi ai mei. Da, a făcut-o pentru ca să nu mai am nimic altceva de care să fiu legat. Să nu fiu legat – înţelegi? – nici de dragoste, nici de fericire… înţelegi? Eu nu trebuia să fiu decât un constructor. Altceva nimic, decât să construiesc pentru el. (*Râde.*) Dar, fireşte, nu s-a întâmplat deloc aşa…

HILDE Şi… ce-ai făcut atunci?

SOLNESS Mai întâi m-am cercetat, m-am cercetat pe mine însumi.

HILDE Şi apoi?

SOLNESS Apoi am făcut imposibilul. Eu, întocmai ca el.

HILDE Imposibilul?

SOLNESS Da… până atunci, nu mă încumetasem… Ştiam că nu voi putea să mă urc până acolo, sus de tot, singur… Să stau acolo, în văzduh, singur şi liber… În ziua aceea am reuşit.

HILDE (*sărind în sus*) Da, ai reuşit!

SOLNESS Şi când mă aflam acolo, sus, sus de tot, în vârf, şi atârnam coroana deasupra moriştei de vânt a turnului, atunci i-am spus: „Ascultă acum, tu cel atotputernic! De azi înainte vreau şi eu să fiu un constructor liber! Liber pe tărâmul meu, aşa cum eşti şi tu pe al tău. Nu mai vreau să construiesc de-aci înainte niciodată biserici pentru tine. Numai case, cămine pentru oameni."

HILDE (*cu ochi mari, strălucitori*) Acesta a fost cântecul pe care l-am auzit străbătând văzduhul!

SOLNESS Dar mai târziu i-a venit lui apa la moară.

HILDE Nu-nţeleg… Ce vrei să spui?

SOLNESS (*privind-o descurajat*) Toată povestea asta: să clădeşti, să construieşti case, cămine pentru oameni, nu face nicio para, Hilde.

HILDE Dumneata spui asta? Şi tocmai acum?

SOLNESS Da, fiindcă acum mi-am dat seama. Oamenilor nu le sunt strict necesare aceste cămine pentru a fi fericiţi! Şi nici eu pentru a fi fericit n-aş fi avut nevoie de un astfel de cămin. Presupunând că aş fi avut în adevăr unul. (*Cu râs înăbuşit, amar.*) Vezi, asta-i concluzia la care am ajuns, oricât de departe… oricât de departe aş privi în trecut. De fapt, n-am construit nimic, şi nici n-am sacrificat nimic pentru a putea construi. Totul laolaltă nu înseamnă nimic.

HILDE Şi nici de-aci înainte nu vrei să mai construieşti niciodată altceva… Ceva nou?

SOLNESS (*cu însufleţire*) Ba, tocmai acum vreau să încep!

HILDE Ce? Ce să începi? Spune-mi, spune-mi îndată!

SOLNESS Acel unic lucru care, cred eu, ar putea adăposti fericirea omenească, asta vreau să construiesc acum.

HILDE (*privindu-l drept în ochi*) Domnule constructor, vrei să spui… castelul nostru!

SOLNESS Da, castelul…

HILDE Mă tem că vei ameţi încă înainte de a ajunge la jumătatea drumului.

SOLNESS Nu, dacă voi putea merge mână în mână cu dumneata, Hilde.

HILDE (*cu o tresărire de supărare stăpânită*) Numai cu mine? Nu vor mai fi şi alţii care să ne urmeze?

SOLNESS Şi care ar fi acei alţii?

HILDE De exemplu, acea Kaja, domnişoara de la birou. Sărmana, n-ai vrea s-o iei şi pe ea?

SOLNESS Aha! Am înţeles! Aline ţi-a spus mai ştiu eu ce despre Kaja, când aţi stat aici de vorbă, probabil.

HILDE Este sau nu adevărat?

SOLNESS (*cu violenţă*) Nu-ţi răspund la o întrebare ca asta. Trebuie să ai în mine încredere totală, în totul şi în toate.

HILDE Timp de zece ani am crezut deplin în dumneata şi nimic nu mi-ar fi putut clinti această încredere deplină, totală…

SOLNESS Trebuie să continui să crezi în mine!

HILDE Da… dacă te voi vedea din nou sus, sus de tot, singur şi liber…

SOLNESS (*cu greutate*) O, Hilde, la o faptă ca asta nu te încumeţi în fiecare zi.

HILDE (*cu pasiune*) Dar vreau eu! (*Tremurând.*) Numai o singură dată, domnule constructor! Pentru ultima dată…

SOLNESS (*stă şi se uită adânc la ea*) Şi dacă voi încerca-o, Hilde, vreau, de acolo sus, să stau şi să-i vorbesc lui, ca atunci când i-am vorbit ultima oară.

HILDE (*cu o încordare crescândă*) Ce vrei să-i spui?

SOLNESS Vreau să-i spun: „Ascultă-mă, tu, atotputernice stăpâne, judecă-mă aşa cum crezi că trebuie să fiu judecat. Dar de azi înainte vreau să construiesc numai ceea ce socotesc eu că este mai

frumos din tot ce poate fi pe lume…”

HILDE (*transportată*) Da… da… da!

SOLNESS „Şi voi construi împreună cu o prinţesă pe care eu o…”

HILDE Da, spune-i asta! Spune-i asta!

SOLNESS Da! Şi-i voi mai spune: „Acum voi coborî, şi o voi cuprinde în braţe, şi-o voi săruta”.

HILDE De multe ori!! Spune-i-o!

SOLNESS De multe, multe ori o să-i spun.

HILDE Şi apoi?

SOLNESS Voi flutura în vânt pălăria mea, voi cobori pe pământ şi voi face aşa cum i-am spus.

HILDE (*cu braţele întinse*) Acum te văd din nou ca atunci, când plutea cântecul în văzduh!

SOLNESS (*privind-o cu capul plecat*) Cum ai izbutit să fii ceea ce eşti, Hilde?

HILDE Cum m-ai făcut să devin aşa cum sunt?

SOLNESS (*scurt şi hotărât*) Prinţesa îşi va avea castelul ei!

HILDE (*exuberantă de fericire, bate din palme*) Constructorul meu! Castelul meu minunat! Castelul nostru!…

SOLNESS Cu zid de temelie…

(*Pe stradă s-a adunat o mulţime de oameni care abia încep să se zărească, neclar încă, printre arbori. O fanfară se aude departe, în spatele casei celei noi.*

Doamna Solness, cu o eşarfă de blană în jurul gâtului, doctorul Herdal, cu şalul ei alb pe mână precum şi câteva doamne, ies pe terasă. În acelaşi timp, Ragnar Brovik vine din grădină.)

DOAMNA SOLNESS (*către Ragnar*) Va fi şi muzică?

RAGNAR Da. Cântă fanfara muncitorilor. (*Către Solness.*) Şeful de şantier spune că-i gata să se urce cu coroana.

SOLNESS (*luându-şi pălăria*) Bine. Mă duc şi eu acolo.

DOAMNA SOLNESS (*cu teamă*) Ce vrei să faci acolo, Halvard?

SOLNESS (*scurt*) Trebuie să fiu în mijlocul lor…

DOAMNA SOLNESS Dar vei rămâne jos, Halvard! Nu te vei urca… Vei rămâne jos, nu-i aşa?

SOLNESS Ca de atâtea alte ori… (*Coboară scara şi se duce prin grădină.*)

DOAMNA SOLNESS (*strigă după el, aplecându-se peste balustradă*) Dar, te rog, vorbeşte neapărat cu omul care se va urca sus, pe schelă, spune-i să fie cu mare atenţie. Promite-mi că ai să-i spui, Halvard.

DOCTORUL HERDAL (*către doamna Solness*) Vedeţi că am avut dreptate? Nici nu se mai gândeşte la nebunia aceea!

DOAMNA SOLNESS Parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă! În două rânduri s-a întâmplat să cadă omul care s-a suit până sus, să pună coroana. Şi amândoi au murit pe loc. (*Către Hilde.*) Vă mulţumesc, domnişoară Wangel, că v-aţi priceput atât de bine să-l faceţi să renunţe. Eu n-aş fi putut avea niciodată atâta influenţă asupra lui.

DOCTORUL HERDAL (*vesel*) Da, da, domnişoară Wangel, vă pricepeţi foarte bine să ţineţi din scurt pe cineva, atunci când vreţi cu adevărat!

(*Doamna Solness şi doctorul Herdal se îndreaptă spre doamnele care stau în apropierea scării. Hilde rămâne în picioare lângă balustradă, în prim-plan.*

Ragnar se apropie de ea.)

RAGNAR (*reţinându-şi râsul, vorbind încet*) Domnişoară, îi vedeţi pe toţi acei tineri, acolo, jos, în stradă?

HILDE Da.

RAGNAR Sunt colegi ai mei care au venit să-l vadă pe meşter.

HILDE Şi de ce vor să-l vadă?

RAGNAR Vor să-l vadă neîndrăznind să se urce pe propria lui

casă.

HILDE Nu mai spune… asta vor să vadă băieţii?

RAGNAR (*batjocoritor şi cu amărăciune*) El ne-a ţinut la fund atâta vreme. Nu ne-a lăsat să urcăm! Şi acum vrem să-l vedem şi noi cum, liniştit şi din propria lui dorinţă, nu mai urcă nici el.

HILDE Nu, asta nu veţi avea prilejul să vedeţi… De data asta, nu.

RAGNAR (*surâzând*) Aşa? Şi, după părerea dumneavoastră, unde-l vom vedea?

HILDE Sus, sus de tot, pe morişca de vânt, acolo îl veţi putea vedea!

RAGNAR (*râzând*) El? Asta s-o credeţi dumneavoastră!

HILDE El vrea să ajungă sus, sus de tot. Aşa că-l veţi vedea acolo.

RAGNAR Da, vrea, asta da! Sunt gata să cred! Dar pur şi simplu nu va putea! Cu mult, cu mult încă înainte de a ajunge la jumătatea drumului, va începe totul, totul să se învârtească în jurul lui şi va fi nevoit să se târască pe brânci până jos!

DOCTORUL HERDAL (*arătând într-acolo*) Priviţi! Şeful şantierului urcă scările.

DOAMNA SOLNESS Şi duce coroana! Ah! Numai de-ar fi prudent…

RAGNAR (*priveşte cu atenţie fără să-i vină a crede şi strigă*) Dar nu-i şeful şantierului, e…

HILDE (*izbucnind cu entuziasm*) E însuşi constructorul.

DOAMNA SOLNESS (*ţipând înspăimântată*) Da, el este, Halvard! O, Doamne, Dumnezeule, Halvard, Halvard!

DOCTORUL HERDAL Sst! Nu-l strigaţi!…

DOAMNA SOLNESS (*aproape ieşită din minţi*) Vreau să mă duc la el! Să-l conving să se coboare îndată!

DOCTORUL HERDAL (*reţinând-o*) Staţi aşa… nemişcaţi cu toţii! Să nu mişte nimeni! Niciun zgomot!…

HILDE (*nemişcată, urmărindu-l cu privirea pe Solness*) Urcă şi tot urcă. Tot mai sus! Tot mai sus! Priviţi! Priviţi-l!

RAGNAR (*cu respiraţia tăiată*) Acum va fi nevoit să se întoarcă din drum. Altfel nu-i chip…

HILDE Urcă şi tot urcă. În curând va fi sus, în vârful turnului.

DOAMNA SOLNESS Mă sfârşesc de frică. Nu mai pot suporta să privesc…

DOCTORUL HERDAL Atunci nu-l mai priviţi. Nu vă mai uitaţi la el.

HILDE Acum se află pe scândura cea mai de sus! Sus de tot!

DOCTORUL HERDAL Nimeni să nu se mişte! Auziţi!

HILDE (*cu bucurie şi entuziasm lăuntric*) În sfârşit! În sfârşit! Acum îl văd din nou, mare şi liber!

RAGNAR (*aproape fără grai*) Dar asta este… ceva…

HILDE Aşa l-am văzut, aşa l-am avut înaintea ochilor în toţi aceşti zece ani. Cât de sigur de sine stă acolo sus. Teribil de pasionant să-l priveşti! Acum atârnă coroana în vârful turnului…

RAGNAR E de necrezut… Mi se părea cu totul imposibil…

HILDE Da, chiar şi este imposibil ceea ce face el acum! (*Cu o expresie imprecisă în ochi.*) Spuneţi, nu mai zăriţi pe încă cineva acolo sus, alături de el?

RAGNAR Nu-i nimeni… E singur.

HILDE Ba da, mai este cineva… Cineva cu care se ceartă.

RAGNAR Vă înşelaţi.

HILDE Şi nici cântecul care pluteşte în văzduh nu-l auziţi?

RAGNAR Trebuie să fie vântul care mişcă vârfurile copacilor.

HILDE Eu aud cântecul! Un cântec puternic! (*Strigă cu o bucurie şi un entuziasm nebun.*) Priviţi, priviţi! Acum vântură pălăria! Salută! Ah! Răspundeţi-i la salut! Pentru că acum şi-a îndeplinit menirea. (*Smulge şalul alb de pe braţul doctorului Herdal, face semne cu el şi strigă*

privind în sus.) Uraa, constructore Solness!

DOCTORUL HERDAL Isprăviţi! Isprăviţi! Pentru numele lui Dumnezeu!

(*Doamnele de pe terasă agită batistele. De jos, din stradă, pornesc urale. Deodată amuţesc şi mulţimea izbucneşte în ţipete de groază. Printre pomi, imprecis, se zăreşte năruindu-se un trup omenesc, scânduri şi bucăţi de lemn.*)

DOAMNA SOLNESS şi DOAMNELE (*în acelaşi timp*) Cade! Cade! (*Doamna Solness se clatină şi lunecă spre spate leşinată, este prinsă de doamnele care se află în apropierea ei. Strigăte. Zăpăceală. Mulţimea de oameni rupe gardul şi dă năvală în grădină. Doctorul Herdal se năpusteşte şi el în grădină. Scurtă pauză.*)

HILDE (*fără să se întoarcă, priveşte ţintă în sus şi spune împietrită*) Constructorul meu!

RAGNAR (*se sprijină tremurând de balustradă*) A fost zdrobit. A murit pe loc.

UNA DINTRE DOAMNE (*în timp ce doamna Solness este purtată pe braţe în casă*) Daţi fuga după un doctor.

RAGNAR Nu mă pot urni din loc.

O ALTĂ DOAMNĂ Atunci strigaţi, să se ducă altcineva.

RAGNAR (*încearcă să strige*) Ce-i cu el? Mai trăieşte?

O VOCE DIN GRĂDINĂ Constructorul Solness a murit!

ALTĂ VOCE (*mai aproape*) Şi-a zdrobit capul… Ţeasta. A căzut pe movila de piatră.

HILDE (*întorcându-se către Ragnar şi vorbind liniştit*) Acum nu-l voi mai vedea acolo, sus.

RAGNAR Îngrozitor! Totuşi, n-a izbutit. N-a fost capabil.

HILDE (*încet, ca şi cum ar triumfa cu desperare*) Dar acolo, sus, sus de tot, în vârful turnului… Acolo tot a ajuns. Şi am auzit harfele în văzduh. (*Agită şalul în aer şi strigă cu o sălbăticie lăuntrică.*)

Constructorul meu, al meu! al meu?

Cuprinsul volumului III